

นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาควิชาภาษาไทย

จุฬามาศ เทียงจำ

ภาควิชาภาษาไทย

มหาวิทยาลัยบูรพา

วันลงทะเบียน 0 พ.ย. 2547

เลขทะเบียน..... 2102

เลขเรียกหนังสือ..... 0-534

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 208392

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547

มหาวิทยาลัยบูรพา

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณ และความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ธวัช ปุณโณทก ที่ปรึกษางานวิจัย ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้ความรู้อันเป็นผลให้วิจัยฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉลุย มงคล และอาจารย์อภิรักษ์ ชัยปัญหา กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง และสละเวลาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิจัยฉบับนี้มีสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้ใหญ่ทวีงามจำ และผู้ที่มีอุปการคุณทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือในการทำวิจัยฉบับนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถนำชื่อของแต่ละท่านมากล่าวได้ทั้งหมดในที่นี้ได้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสมพงษ์ เทียงจำ คุณแม่ปีทมา เทียงจำ และสมาชิกในครอบครัวของผู้วิจัยทุกคนที่คอยให้กำลังใจ และคอยช่วยสนับสนุนเงินทุนในการศึกษาจนวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

จุฑามาศ เทียงจำ

ตุลาคม 2547

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	2
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	4
คุณสมบัติและรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร.....	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า.....	7
2 รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล.....	17
รายละเอียดเกี่ยวกับตำบลหอมศีล.....	17
3 นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล.....	24
1 นิทานมหัศจรรย์.....	24
2 นิทานวีรบุรุษ.....	25
3 นิทานประจำถิ่น.....	27
4 นิทานอธิบายเหตุ.....	30
5 เทพนิยายหรือนิทานเทพปกรณ์.....	39
6 นิทานสอนใจ.....	40
7 นิทานมุขตลก.....	46
8 นิทานเรื่องผี.....	52
4 วิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล.....	55
กฎของการเริ่มเรื่องและจบเรื่อง.....	56
กฎแห่งการซ้ำ.....	58
กฎแห่งตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก.....	61
กฎแห่งการแตกต่างแบบตรงกันข้าม.....	65
กฎของฝ่าแฝด.....	68

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย.....	69
เรื่องเชิงเดียว.....	69
กระสวน.....	70
ฉากประทับใจ.....	71
เรื่องของความสมเหตุสมผล.....	72
เรื่องของเอกภาพ.....	73
การเพ่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว.....	75
5 วิเคราะห์คุณค่าในนิทานพื้นบ้าน.....	77
ผลการวิเคราะห์คุณค่าในนิทานพื้นบ้าน.....	78
6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	97
สรุปผล.....	97
อภิปรายผล.....	104
ข้อเสนอแนะ.....	107
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	111
ภาคผนวกนิทานพื้นบ้าน.....	112

สารบัญแผนที่

แผนที่

หน้า

แผนที่ตั้งตำบลหอมศีล..... 23

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงการจำแนกนิทานพื้นบ้าน.....	54
2 แสดงการจำแนกนิทานพื้นบ้าน.....	99

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเล่านิทานเป็นกิจกรรมบันเทิงใจ ที่มนุษย์ได้กระทำมานานก่อนการสร้างมหรสพประเภทอื่น จนไม่อาจกำหนดได้ว่ามนุษย์ได้รู้จักเล่านิทานกันมาตั้งแต่เมื่อใด การเล่านิทานเล่าได้ทุกสถานที่และโอกาส ไม่ต้องมีพิธีรีตองแต่อย่างใด ฉะนั้นการเล่านิทานจึงนิยมกันแพร่หลายในทุกชาติทุกภาษาทุกชนชั้นและทุกวัย แม้วนิทานจะมีหลายรูปแบบ หลายประเภทแตกต่างกัน แต่จุดประสงค์เดิมของการเล่านิทานก็เป็นอย่างเดียวกัน โดยประการแรกเพื่อเป็นสิ่งบันเทิงใจในยามว่างจากการประกอบกิจการงาน และอีกประการหนึ่งเพื่อเป็นหลักทางศาสนาที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจมนุษย์ เช่น นิทานเกี่ยวกับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อภินิหาร เป็นต้น จึงทำให้มีนิทานเล่าสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย

นิทานพื้นบ้านเป็นแหล่งรวมเรื่องนานาชนิด เป็นแหล่งแสดงพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายร้าย โดยนำมาผูกเป็นเรื่องราวเกี่ยวพันแสดงพฤติกรรมร่วมกันในแดนมนุษย์หรือแดนสมมุติ เช่น สวรรค์ ป่าหิมพานต์ ซึ่งเนื้อหาสาระและตัวละครในนิทานเหล่านั้นได้กระตุ้นความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ให้อยากเป็นหรือไม่อยากเป็น ไม่อยากประสบ อันก่อให้เกิดความสนุกสนานแก่ผู้ฟัง (ธวัช ปุณ โฉมทก, 2544, หน้า 7)

นิทานเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะเก่าแก่ของสังคม โดยใช้ภาษาในการถ่ายทอดเรื่องราว นิทานจึงถือเป็นผลผลิตทางปัญญาและจินตนาการของผู้คนในสังคม แฝงไว้ซึ่งความคิดด้านจริยธรรมและคตินิยม ขณะเดียวกันก็สะท้อนภาพสังคมและวัฒนธรรมอันเก่าแก่ในแต่ละท้องถิ่นไว้ไม่น้อย ดังนั้นการศึกษานิทาน จึงเป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม และสภาพของสังคมได้อีกทางหนึ่ง

คำบลหอนศิลป์เป็นคำบลหนึ่งที่มีประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน มีการสั่งสมวัฒนธรรมในด้านต่างๆ สืบเนื่องตลอดมา การเล่านิทานเป็นสิ่งที่ยังคงปรากฏอยู่ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาความเจริญในท้องถิ่นเกิดขึ้น แต่คำบลหอนศิลป์ยังคงดำรงและรักษาประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของตนไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษานิทานพื้นบ้านจะทำให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านที่สะท้อนวัฒนธรรมเก่าแก่ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัย

จึงมีความสนใจที่จะศึกษา นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมิให้สูญหายไป และ เผยแพร่นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราให้เป็นที่รู้จักแก่ สาธารณชนทั่วไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อรวบรวมนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามกฎศีกคำบริพของนิทานพื้นบ้านของ เอกเซล ออลริก
4. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เป็นการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เป็นการรวบรวมนิทานพื้นบ้านที่เป็นวรรณกรรมด้านมุขปาฐะไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านงานวิชาการในแง่มุมต่างๆ
3. ทำให้ทราบประเภทของนิทานพื้นบ้าน อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษานิทานในท้องถิ่นอื่นต่อไป
4. ทำให้ทราบการลำดับเรื่องราวและเหตุการณ์ของนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อันจะเป็นแนวทางในการศึกษานิทานในท้องถิ่นอื่นต่อไป
5. ทำให้ทราบคุณค่า บทบาท และหน้าที่ของนิทานที่สะท้อนวัฒนธรรมเก่าแก่ของชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้ข้อมูลประเภทนิทานพื้นบ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์เท่านั้น และรวบรวมนิทานไม่ต่ำกว่า 50 เรื่อง
2. ระยะเวลาที่ใช้เก็บข้อมูลคือ ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน 2547 ข้อมูลที่มีอยู่ก่อนหน้าหรือจะมีต่อไปในอนาคต อาจจะแตกต่างจากข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้
3. เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 3.1 จำแนกประเภทนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีการจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านของ รัชช ปุณโณทก เป็นแนวทางในการจำแนก เพราะปรับเข้ากับนิทานไทยได้ดีที่สุด
 - 3.2 วิเคราะห์โครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้กฎศึกษาคำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้านของ เอกเชล ออลริก
 - 3.3 วิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้หลักของ วิเชียร ฉนกร ในการวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าด้วยภาษาร้อยแก้วมีฉาก ตัวละคร ประวัติและเหตุการณ์ต่างๆ เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลานานในคำบลหอนศิลป์ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. นิทานพื้นบ้านที่ศึกษาในครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลหอมศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และถ่ายถอดออกมาเป็นตัวอักษรโดยละเอียดทุกคำพูด มิได้มีการปรุงแต่งแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อรักษาสำนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำ ภาษา ลีลาในการเล่า ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เล่าและบรรยากาศในการเล่าไว้ด้วย ทั้งนี้มิได้รวมถึงนิทานพื้นบ้านที่มีผู้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร
2. นิทานพื้นบ้านทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้จากผู้บอกข้อมูลในพื้นที่ครั้งนี้ถือว่าเป็นนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. วิทยาการที่ผู้วิจัยอาศัยเป็นผู้ให้ข้อมูลนั้นถือว่าเป็นตัวแทนของชาวตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ขั้นสำรวจและรวบรวมข้อมูล

1.1 สำรวจพื้นที่ โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น และวิถีชีวิตของตำบลหอมศีล

1.2 ติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอคำแนะนำในการเก็บข้อมูลและวิทยากร

1.3 การเลือกวิทยากร หรือผู้เล่านิทาน โดยเลือกจากชาวบ้านที่มีความสามารถในการเล่านิทานทั้งชายและหญิงจากทุกหมู่บ้าน ในตำบลหอมศีล อายุของวิทยากรตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่ได้รับถ่ายทอดนิทานพื้นบ้าน และสามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้านได้

1.4 กำหนดวิธีเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลที่เป็นนิทานจากการเล่าของวิทยากร

1.5 รวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงบันทึกนิทานจากคำบอกเล่าของวิทยากร ในการนี้ผู้วิจัยจะเดินทางไปพบวิทยากรที่บ้าน หรือสถานที่ทำงาน

1.6 ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียง โดยถ่ายถอดออกมาเป็นตัวอักษรโดยละเอียดทุกคำพูด มิได้มีการปรุแต่งแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อรักษาสำนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำ ภาษาลีลาการเล่า ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เล่าและบรรยากาศในการเล่าไว้ ตามหลักของวิชาคติชนวิทยา

2. วิเคราะห์ข้อมูล

2.1 จำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีจำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้านของ ธวัช ปุณโณทก เป็นแนวทางในการจำแนกครั้งนี้

2.2 วิเคราะห์โครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้กฎคัดคำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้านของ เอกเชล ออลริก

2.3 วิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้หลักของ วิเชียร ณ นคร ในการวิเคราะห์

3. ขั้นรายงานการศึกษาค้นคว้า นำเสนอและรายงานการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

คุณสมบัติและรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร

1. คุณสมบัติ

- 1.1 เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง
- 1.2 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 1.3 เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดคณิศานพื้นบ้าน และสามารถถ่ายทอดคณิศานพื้นบ้าน

ได้

2. รายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากร

1. นายยม อิมดี อายุ 83 ปี อาชีพ ชาวนา ที่อยู่ บ้านเลขที่ 72/1 หมู่ 1 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. นายธำรงค์ศักดิ์ เปรรมเจริญ อายุ 45 ปี อาชีพ เลี้ยงสัตว์ ที่อยู่ บ้านเลขที่ 45/5 หมู่ 5 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. นายวิรัตน์ คุณดี อายุ 43 ปี อาชีพ เลี้ยงสัตว์ ที่อยู่ บ้านเลขที่ 36/3 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. นายบัญญัติ เสวีวัลลภ อายุ 41 ปี อาชีพ ชาวนา ที่อยู่ บ้านเลขที่ 85/2 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
5. นายสงกรานต์ พรหมทรัพย์ อายุ 41 ปี อาชีพ ชาวนา ที่อยู่ บ้านเลขที่ 151/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
6. นายรุ่ง น้อยสัมฤทธิ์ อายุ 39 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 130/3 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
7. นายอนิรุทธ์ มนต์สุวรรณ อายุ 38 ปี อาชีพ ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ที่อยู่ บ้านเลขที่ 121/3 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
8. นายไสว พุกรณ์ อายุ 32 ปี อาชีพ ขับรถรับจ้าง ที่อยู่ บ้านเลขที่ 58/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
9. นางบุษกร สีสม อายุ 47 ปี อาชีพ ขายกล้วยเดี่ยว ที่อยู่ บ้านเลขที่ 73/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
10. นางถิยาของ คำจำ อายุ 47 ปี อาชีพ ชาวนา ที่อยู่ บ้านเลขที่ 12/6 หมู่ 6 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
11. นางบงกช พูนสุข อายุ 46 ปี อาชีพ ช่างเย็บผ้า ที่อยู่ บ้านเลขที่ 52/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

12. นางเป็งหอม ทองอ่วม อายุ 46 ปี อาชีพ เลี้ยงเด็ก ที่อยู่ บ้านเลขที่ 70/1 หมู่ 1 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
13. นางสาวมณฑาทิพย์ มะวรคณอง อายุ 45 ปี อาชีพ เลี้ยงสัตว์ ที่อยู่ บ้านเลขที่ 94/3 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
14. นางสาวอนงค์นภาเทพหวัง อายุ 43 ปี อาชีพ เลี้ยงสัตว์ ที่อยู่ บ้านเลขที่ 61/5 หมู่ 5 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
15. นางวิไลวรรณ อุไร อายุ 42 ปี อาชีพ ค้าขาย ที่อยู่ บ้านเลขที่ 43/2 หมู่ 2 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
16. นางปัทมา อิ่มดี อายุ 40 ปี อาชีพ ค้าขาย ที่อยู่ บ้านเลขที่ 71/1 หมู่ 1 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
17. นางสมจิตต์ ปานทอง อายุ 38 ปี อาชีพ ค้าขาย ที่อยู่ บ้านเลขที่ 52/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
18. นางสมใจ น้อยสัมฤทธิ์ อายุ 37 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 130/3 หมู่ 3 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
19. นางลิ้นจี่ เกิดผล อายุ 36 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 23/5 หมู่ 5 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
20. นางสาวมาศ มีทรัพย์ อายุ 34 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 40/6 หมู่ 6 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
21. นางนิภา ชัชวาลย์ อายุ 33 ปี อาชีพ ค้าขาย ที่อยู่ บ้านเลขที่ 43/4 หมู่ 4 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
22. นางสาวปรีดิพัทธ์ ดองอ่อน อายุ 33 ปี อาชีพ ครู ที่อยู่ บ้านเลขที่ 49/6 หมู่ 6 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
23. นางสาวหนึ่งฤทัย อัมพชัยค์ อายุ 29 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 65/2 หมู่ 2 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
24. นางขวัญชนก โชตะนา อายุ 26 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 35/6 หมู่ 6 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
25. นางสาวพัชรี แพรทอง อายุ 25 ปี อาชีพ พนักงานบริษัท ที่อยู่ บ้านเลขที่ 43/6 หมู่ 6 ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่อง “นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

1. เอกสารที่เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

1.1 ความหมายของคำว่า "นิทาน"

นิทานเป็นเรื่องเล่าต่อๆ กันมาโดยวิธีการมุขปาฐะ การเล่านิทานมีทั่วไปทุกหนทุกแห่งไม่ว่าจะเป็นแถบยุโรปหรือเอเชียมีทุกชาติ ทุกศาสนา และมีมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน การเล่านิทานก็ยังเป็นที่นิยมกันอยู่ ในแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้นนิทานพื้นบ้านซึ่งถือเป็นมรดกทางสังคมประการหนึ่ง รายละเอียดของนิทานพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นก็ย่อมแตกต่างกัน การศึกษานิทานพื้นบ้านมีผู้สนใจได้กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านในลักษณะที่แตกต่างกันตามทัศนะ ดังนี้

นิทานเป็นผลผลิตทางปัญญาและจินตนาการของมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้น เพื่อรับใช้มนุษย์ทางด้านจิตใจ มนุษย์ใช้ปัญญาและจินตนาการผูกเรื่องนิทานขึ้น บางครั้งก็เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น บางครั้งยังสร้างนิทานเพื่อความบันเทิงใจอีกด้วย โลกของนิทานจึงเป็นอีกโลกหนึ่งที่ทำให้ความแปลกใหม่ ให้ความพอใจแก่ผู้ฟังโดยแท้จริง (ศิริพร จิตะฐาน, 2523, หน้า ความนำ ก - ข)

นิทานชาวบ้าน หรือนิทานพื้นบ้าน คือ เรื่องราวที่ชาวบ้านเล่าสืบต่อกันมาด้วยปาก เป็นเรื่องที่มีตัวละคร มีฉาก หรือที่เกิดเรื่อง และมีเหตุการณ์ (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2512, หน้า 187)

นิทาน หมายความว่า เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542, หน้า 588)

นิทานพื้นบ้านมีการเรียกแตกต่างกันไปหลายชื่อ เช่น นิทานชาวบ้าน นิทานพื้นบ้าน นิทานท้องถิ่น และที่เรียกสั้นๆ ว่า นิทาน ก็มี แม้นักวิชาการบางคนจะมีการแยกให้เห็นว่า ชื่อเหล่านี้มีความหมายแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ก็ยังใช้ความหมายเดียวกันและมักจะใช้ปะปนกันอยู่เสมอ (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2529, หน้า 1176)

นิทานในแง่คติชนวิทยา หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ใช้งาน่าจะเป็นสื่อในการถ่ายทอด หรือถ่ายทอดด้วยมุขปาฐะก็ได้ แต่บางส่วนก็ได้รับการบันทึกไว้ บ้างแล้ว (กิ่งแก้ว อัดถากร, 2514, หน้า 292)

ทัศนะของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้าน เป็นนิทานที่เกิดจาก ภูมิปัญญา และจินตนาการของชาวบ้านเล่าสู่กันฟังด้วยวิธีมุขปาฐะ จนไม่สามารถทราบได้ว่าใคร เป็นผู้แต่งเรื่องนั้นๆ นิทานพื้นบ้านจะมีฉาก มีตัวละครแสดงพฤติกรรมต่างๆ นิทานจะมีความ แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคแม้ว่าเค้าโครงของนิทานจะมีความคล้ายคลึงกันเนื่องจากความแตกต่าง กันทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน

1.2 การจำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้าน

การจำแนกนิทานพื้นบ้านออกเป็นประเภทต่างๆ นั้น เป็นการจำแนกของนักคติชน วิทยา เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ซึ่งการแบ่งนั้นอาจจะเหมาะสมเฉพาะนิทานในบางถิ่นบางชาติ เท่านั้น ไม่สามารถครอบคลุมนิทานในท้องถิ่นอื่นๆ ได้ การแบ่งนิทานพื้นบ้านนั้นมีนักคติชน วิทยาหลายคนแบ่งไว้ดังนี้

ธวัช ปุณโณทก (2544, หน้า 15-18) ได้จำแนกนิทานพื้นบ้านได้เป็น 7 ประเภท คือ

1. นิทานมหัศจรรย์ คือนิทานจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานประโลมโลกที่กล่าวถึงเจ้าชาย ถูกแม่เลี้ยงริษยาต้องออกจากเมือง เสด็จไปยังดินแดนมหัศจรรย์ ปราบยักษ์ นกอินทรี และ ฝ้ายอธรรมทั้งหลาย จนที่สุดก็กลับมาครองเมืองอย่างสันติสุข นิทานประเภทนี้เป็นนิทานที่มี จำนวนมากที่สุดในบรรดานิทานพื้นบ้านไทย และบางตำราใช้ชื่อเรียกต่างๆ กัน
2. นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องตามแนวปาฏิหาริย์ แต่ได้อ้างอิงชื่อบุคคล ในประวัติศาสตร์ บุคคลที่เป็นวีรบุรุษประจำชาติ หรือบุคคลสำคัญของเผ่าพันธุ์ หรือของภูมิภาค นั้นๆ เช่น เรื่องพระยาเจือง เรื่องขุนบรม เรื่องท้าวแสนปม เรื่องพระร่วง เป็นต้น
3. นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น แม้ว่าแนวเรื่องจะ เป็นแนวปาฏิหาริย์ แต่ก็ปรากฏชื่อสถานที่ในท้องถิ่นจริง มีโบราณสถานจริง หรือมีหลักฐานเป็น สิ่งสำคัญของท้องถิ่นนั้นๆ จริง เช่น เรื่องพระยาทรงพระยาพาน (พระปฐมเจดีย์) เรื่องท้าวปาจิต นางอรพิน (ตำนานปราสาทหินพิมาย) เรื่องดาม่องลาย (ชื่อสถานที่ในเขตจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์) เป็นต้น
4. นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายรูปร่างของ สัตว์และอธิบายความเป็นมาของพิธีกรรมต่างๆ นิทานเหล่านี้มุ่งที่จะอธิบายความเป็นมาของ สรรพสิ่งต่างๆ ตามความเชื่อและทัศนะของคนไทย จึงไม่สอดคล้องกับการอธิบายตามวิธีทาง

วิทยาศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่ตอบข้อสงสัยต่างๆ เช่น ทำไมเมล็ดข้าวจึงเล็ก ทำไมกระดองเต่าจึงแตก ทำไมชาวสวยไม่มีหนังสือ เป็นต้น

5. เทพนิยายหรือนิทานเทพปกรณัม คือนิทานที่เล่าความเป็นมาของโลก การกำเนิดโลกและจักรวาลตามทัศนะและความเชื่อของคนไทย และสรรพสิ่งต่างๆ ในโลก อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติที่อิงอยู่กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เรื่องพระยาแถนสร้างโลก เรื่องเมฆลาภกับรามสูร เรื่องราหูอมจันทร์ เรื่องพระยาคันตาค เป็นต้น

6. นิทานสอนใจ บางครั้งก็เรียกนิทานคติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องขนาดสั้น 2-3 ตอนจบ แนวเรื่องของนิทานสอนใจจะยึดเรื่องคุณธรรมความกตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง และชี้ให้เห็นว่าการประกอบคุณงามความดีจะได้รับผลดีทั้งปัจจุบันและอนาคต นิทานสอนใจมักจะนำเค้าเรื่องมาจากชาดก

7. นิทานมุขตลก เป็นนิทานสั้นๆ ตอนเดียวจบ หรือสองตอนจบ โดยมุ่งที่จะให้ความขบขันแก่ผู้ฟัง ซึ่งอาจนำมามุขตลกจากเรื่องราวต่างๆ เช่น คนปัญญาโง่ จากเรื่องศรีธนญชัย หรือเชียงเมียง เรื่องคนขี้เกียจได้ดี เรื่องล้อเลียนนักบวช เรื่องตลกคนพิการ เรื่องตลกทางเพศ เรื่องการโม้ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาจจะมีนิทานเบ็ดเตล็ดอื่นๆ อีก เช่น

1. นิทานเข้าแบบ เป็นนิทานที่สร้างเรื่องเข้าแบบไว้ เพื่อความสนุกสนานแก่ผู้เล่าและผู้ฟัง ได้มีโอกาสต่อเนื้อความกัน หรือสองเขานปัญญากันด้วย เช่น

1.1 นิทานลูกโซ่ เนื้อเรื่องของนิทานจะเล่าวนเวียนกลับมาที่เรื่องเดิม เช่น เรื่องขายกับดาปลูกถั่วปลุกงาให้หลานเฝ้า เป็นต้น

1.2 นิทานหลอกคนฟัง เป็นนิทานที่ผู้เล่าและผู้ฟังได้ตอบกันตามแบบแผน

2. นิทานเรื่องผี เป็นนิทานที่มีผีเป็นตัวละครและแสดงบทบาทร่วมกับมนุษย์ เช่น เรื่องแม่นาคพระโขนง เรื่องผีกองกอย เรื่องผีกระสือ เรื่องผีปอบ เป็นต้น

3. นิทานชีวิต เป็นนิทานที่มีฉากอยู่ในแดนมนุษย์ บ่งบอกสถานที่และตัวละครชัดเจน มีเนื้อเรื่องค่อนข้างยาวหลายตอนจบ มักมีเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์อยู่ด้วย แต่ผู้ฟังก็เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง ได้แก่ เรื่องขุนช้างขุนแผน ซึ่งบ่งบอกสถานที่ในจังหวัดสุพรรณบุรีและกาญจนบุรี เรื่องไกรทอง ที่บ่งบอกสถานที่เมืองพิศิตร (จังหวัดพิศิตร) เป็นต้น

4. นิทานสัตว์ นิทานประเภทนี้มีจำนวนมาก ทั้งนิทานไทยและนิทานต่างประเทศ แม้ว่าแนวเรื่องจะตรงกัน คือเป็นนิทานแนวคติธรรม เช่น นิทานอีสปของต่างประเทศ และนิทานสอนใจของไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงการสร้างแบบเรื่องของไทย นิทานสัตว์ของไทยมีทั้งนิทานอธิบายเหตุและนิทานสอนใจที่ปรับมาจากชาดก

ประกอบ นิมมานเหมินท์ (2543, หน้า 89-165) ได้จำแนกประเภทนิทานพื้นบ้าน ออกตามลักษณะเนื้อหาและรูปแบบไว้ดังนี้

1. นิทานเทพปกรณัม หรือเทพกรณัม (Myth) โลก จักรวาล เทวดา กำเนิดมนุษย์ และสัตว์ บทบาทหน้าที่ของเทวดา และของผู้ปกครองแผ่นดิน
2. นิทานศาสนา (Religion tale) มีจุดมุ่งหมายในการสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชน สร้างค่านิยม และบรรทัดฐานทางอ้อมให้แก่สังคม เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษหรือเรื่องราวของบุคคลที่ศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา
3. นิทานคติ (Fable) เป็นเรื่องไม่ยาวนาน และไม่ซับซ้อน แนวคิดที่ปรากฏในนิทานคือคุณค่าของจริยธรรม และผลของการประกอบกรรมดี-กรรมชั่ว
4. นิทานมหัศจรรย์ หรือเทพนิยาย (Fairy tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ ได้แก่ การเหาะ การแปลงกาย การสาป การชุบชีวิตของวิเศษ
5. นิทานชีวิต (Novella) เป็นเรื่องเล่าที่มีลักษณะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง มีการบอกชื่อสถานที่ และตัวละครชัดเจน
6. นิทานประจำถิ่น (Sage) เป็นเรื่องเล่าที่เชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริง มักอธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น ทะเล ภูเขา แม่น้ำ เกาะ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเกี่ยวเนื่องในศาสนา
7. นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory) เป็นเรื่องอธิบายถึงกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งในธรรมชาติ เช่น กำเนิดสัตว์บางชนิด สาเหตุที่สัตว์บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่างๆ การกำเนิดพืช กำเนิดดวงดาว กำเนิดมนุษยชาติ เป็นต้น
8. นิทานสัตว์ (Animal tale) ตัวเอกของเรื่องคือสัตว์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความฉลาด ความโง่ หรือความเจ้าเล่ห์ของสัตว์
9. นิทานเรื่องผี เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีในลักษณะต่างๆ
10. นิทานเข้าแบบ เป็นนิทานที่มีแบบพิเศษ เช่น นิทานไม่รู้จบ นิทานลูกโซ่ เป็นต้น

พรศักดิ์ พรหมแก้ว (2529, หน้า 1776-1781) จำแนกประเภทของนิทานไว้ดังนี้

1. นิทานมุขตลก
 - 1.1 นิทานมุขตลกเรื่องเพศ
 - 1.2 นิทานมุขตลกเกี่ยวกับนิสัย
2. นิทานอธิบายเหตุ
 - 2.1 นิทานอธิบายเหตุเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์
 - 2.2 นิทานอธิบายเหตุเกี่ยวกับธรรมชาติของสัตว์

2.3 นิทานอธิบายเหตุเกี่ยวกับธรรมชาติของพืช

2.4 นิทานอธิบายเหตุเกี่ยวกับธรรมชาติต่างๆ ไป

3. นิทานภูมินามหรือนิทานเกี่ยวกับกำเนิดสถานที่

4. นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ

4.1 นิทานความเชื่อเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติ

4.2 นิทานความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ไสยศาสตร์ และอำนาจเร้นลับ

5. นิทานคติ

กิ่งแก้ว อัดถาวร (2514, หน้า 12-14) จำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. เทพนิยาย ขนาดของเรื่องค่อนข้างยาว หลายอนุภาค ฉากเป็นแดนสมมติ

การพรรณนาวิจิตรพิสดาร เจ้าหญิงเจ้าชายเป็นตัวเอก เจ้าชายเก่งสามารถผจญอุปสรรค พบรักเจ้าหญิง

2. นิทานชีวิต ขนาดของเรื่องค่อนข้างยาว หลายอนุภาค ฉากบ่งสถานที่เด่นชัดในชีวิตจริง

3. นิทานวีรบุรุษ ขนาดของเรื่องค่อนข้างยาว หลายอนุภาค ใช้ฉากชีวิตจริง การผจญภัยต่อสู้

4. นิทานประจําถิ่น ขนาดของเรื่องแต่ละกรณี ใช้ฉากชีวิตจริง ตัวละครมนุษย์ ผี เทวดา

5. นิทานอธิบายเหตุ โครงเรื่องตอบคำถามที่ว่า ทำไม เพื่ออธิบายความเป็นมาของสัตว์ บุคคล สิ่งหรือปรากฏการณ์ต่างๆ

6. ตำนานและเทพกรรม หลายอนุภาค ว่าด้วยกำเนิดของจักรวาล โลก สิ่งของ สัตว์ ความสัมพันธ์ และกฎเกณฑ์ คุณและโทษของพฤติกรรมต่างๆ

7. เรื่องสัตว์ สัตว์เป็นตัวเอก เล่าเชิงเปรียบเทียบชีวิตมนุษย์ เพื่อให้คิดสอใจ เรียกว่า นิทานอุทาหรณ์

8. มุขตลก ตัวตลกได้แก่คนทุกประเภท เหตุการณ์ที่ขัดแย้งที่ผู้ฟังมองด้วยอารมณ์ขันไม่ถือโทษ

สติธ ทอมป์สัน (1953, หน้า 8) กล่าวถึงการจำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้านได้ 4 วิธี คือ

1. แบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ (Area) เป็นการแบ่งโดยอาศัยเขตแดนทางภูมิศาสตร์

2. แบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน (Form) จำแนกได้เป็น

2.1 เทพนิยาย (Fairy tale) เป็นเรื่องค่อนข้างยาว เนื้อเรื่องประกอบด้วย

อิทธิฤทธิ์ อภินิหาร จบลงด้วยตัวเอกของเรื่องมีความสุขสมบูรณ์

2.2 นิยาย (Local Legend) เป็นเรื่องที่ถูกเล่าอ้างว่าจริง อ้างถึงสถานที่และบุคคลที่มีจริงๆ แต่อาจประกอบด้วยเรื่องที่เกิดขึ้นจริงไปบ้าง ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์แน่นอน

2.3 ตำนาน (Myth) เป็นเรื่องที่ถูกเล่าถึงความเป็นมาของธรรมชาติ บางทีเกี่ยวกับคน สัตว์ โดยมากเป็นการเล่าถึงต้นกำเนิดอันสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา

2.4 นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) ตัวเอกในนิทานเป็นสัตว์ที่มีความคิดและการกระทำตลอดจนพูดจาเหมือนคน ถ้าเป็นเรื่องที่มุ่งสอนคติธรรม ก็เรียกว่า นิทานคติ

2.5 ประเภทมุขตลก (Jest)

3. แบ่งนิทานตามแบบเรื่องของนิทาน (Type)

4. แบ่งนิทานตามอนุภาค (Motif)

1.3 กฎเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน

เอกเซล ออลริก (อ้างถึงใน ปรีชา อุยตระกูล, 2521, หน้า 28-34) นักคติชนวิทยาชาวเดนมาร์กได้เสนอบทความต่อสภาสหวิทยาการในปี 1908 สิ่งที่น่าสนใจมากในบทความครั้งนั้นก็คือ กฎคึกคักาบรรพ์เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน (Epic Laws Of Folk Narrative) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. กฎของการเริ่มเรื่องและกฎของการจบเรื่อง (The Law Of Opening And The Law Of Closing) นิทานพื้นบ้านจะไม่นำเข้าสู่เหตุการณ์สำคัญในทันทีและไม่จบอย่างกะทันหัน เนื้อเรื่องจะเริ่มจากภาวะที่สงบ ไปสู่เหตุการณ์ที่ตื่นเต้น และในตอนจบเรื่องนั้นเหตุการณ์จะคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติก่อนจึงยุติ

2. กฎแห่งการซ้ำ (The Law Of Repetition) การซ้ำในเรื่อง มักจะยึดจำนวน 3 เป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร หรือสิ่งของ หรือการกระทำ เช่น ชายหนุ่มหลงเข้าไปในที่อยู่ของยักษ์ถึง 3 วัน และแต่ละวันก็ฆ่ายักษ์ อัสวินพยายามถึง 3 หน ที่จะได้ภูเขากระจก จำนวน 3 เป็นจำนวนที่นิยมใช้มากที่สุดเกี่ยวกับการซ้ำ แต่บางทีก็อาจจะยึดจำนวนอื่นๆ เช่น จำนวน 4 แทนก็ได้

3. กฎแห่งตัวละคร 2 ตัวใน 1 ฉาก (The Law Of Two To A Scene) ในฉากต่างๆ ของนิทานพื้นบ้าน มักมีตัวละครที่มีบทบาทอยู่เพียง 2 ตัว

4. กฎแห่งการแตกต่างแบบตรงกันข้าม (The Law Of Contrast) นิทานพื้นบ้านมักสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนแบบตรงกันข้าม เช่น มีบทบาทของคนใจดีกับบทบาทของคนใจร้าย หรือมีคนแข็งแรงกับคนอ่อนแอ เป็นต้น

5. กฎของฝาแฝด (Law Of Twin) ถ้าฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนประสบความทุกข์

ยากอยู่ก็มักจะปรองดองกันดี แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ชัยชนะก็จะเป็นศัตรูกัน บางทีนอกจากจะเป็น ฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนแล้ว กฎข้อนี้ยังครอบคลุมไปถึงตัวละครที่มีบทบาทใกล้เคียงกัน

6. ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (The Importance Of Initial And Final Position) ถ้าตัวละครเป็นพี่น้องหลายๆ คน นิทานพื้นบ้านมักกล่าวถึงผู้อาวุโสมากที่สุดก่อน แต่จุดสนใจหรือความสำคัญเน้นที่น้องคนสุดท้อง

7. เรื่องเชิงเดี่ยว (Single-Stranded) โดยมากโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านไม่มี ลักษณะซับซ้อน คำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีการละทิ้งตัวแกนเดิมผู้ทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง

8. กระสวน (Patterning) ในนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่งๆ มักมีวิธีดำเนินบทบาทของ ตัวละคร หรือคำพูดที่เป็นแบบเดียวกัน ซ้ำกันอยู่ในเรื่อง

9. ฉากประทับใจ (Tableaux Scenes) มีการพรรณนาภาพพจน์ที่แสดงอารมณ์ สะเทือนใจ เช่น สถานที่อันสวยงาม หรือฉากต่อสู้

10. เรื่องของความสมเหตุสมผล (Logic) เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านมีความ สมเหตุสมผลอยู่ในตัวเอง ความสภาพของเรื่องแต่ละเรื่อง

11. เรื่องของเอกภาพ (Unity Of Plot) อนุภาคหรือเหตุการณ์ที่นำมาเล่ามีส่วน สัมพันธ์กัน โครงเรื่องใหญ่อย่างเห็นได้ชัด

12. การเพ่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (Concentration On A Leading Character) นิทานพื้นบ้านจะมีการบรรยายถึงตัวละครเอก และพฤติกรรมของตัวละครเอกนั้น มากกว่าตัวอื่นๆ

1.4 คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน

วิเชียร ณ นคร (2531, หน้า 31-32) ได้อธิบายถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้ นิทานพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่น แม้จะมีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร และฉาก แตกต่างกันตามความคิดอ่านหรือภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นก็จริง แต่ก็มีลักษณะร่วมกันอยู่หลาย ประการ โดยเฉพาะคือเรื่อง "คุณค่า" ของนิทานซึ่งสรุปได้ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ หมายถึงคุณค่าในแง่ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน เพราะนิทานเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครแสดงประวัติความเป็นมา แสดงพฤติกรรม หรือการแสดงออกของตัวละคร สามารถสร้างความสนุกสนาน แฝงความรู้และ คติเตือนให้แก่ผู้ฟังได้ การฟังนิทานจึงเป็นการสำเร็จอารมณ์

2. คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม พวก เพราะการฟังนิทานมักฟังกันในหมู่เครือญาติ เพื่อนฝูง หรือในหมู่บ้าน การฟังร่วมกันย่อม

ก่อให้เกิดความสนิทภักดิ์ ความรักความเข้าใจกันมากขึ้น

3. คุณค่าทางปัญญา หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความรู้และเสริมสร้างสติปัญญาแก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับการได้ฟังความคิดและภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ ซึ่งได้กลั่นกรองและทดสอบมาจากสังคมรุ่นต่างๆ มากมาแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความมีภูมิปัญญาแก่ตัวผู้ฟังได้มาก ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้เรื่องศัพท์สำนวนภาษาควบคู่กันไปด้วย

4. คุณค่าทางสังคมประพจน์ หมายถึงคุณค่าในแง่การปลูกฝังและการถ่ายทอดความคิดและความเชื่อของสังคมไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม สังคมนุชนิยมวัฒนธรรมในการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์หลายวิธี การเล่านิทานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการนี้

5. คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม หมายถึงคุณค่าในแง่สะท้อนภาพสังคมแก่ผู้ฟัง โดยเจตนาและไม่เจตนา นิทานเป็นมรดกทางปัญญาของผู้คนในสังคมหนึ่งๆ เมื่อผู้คนิทานขึ้นจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเอาความคิดและค่านิยมในยุคสมัยนั้นๆ เข้ามา การศึกษานิทานจึงเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

วิเชียร เกษประทุม (2536, หน้า 16-17) ศึกษาวิเคราะห์ถึงคุณค่าที่ได้รับจากนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. นิทานให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน เป็นการผ่อนคลายความเครียดให้กับผู้เล่าและผู้ฟัง
2. นิทานช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในครอบครัวและชุมชน
3. นิทานให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ ผู้ฟังได้เกิดความรู้จากสาระของนิทานและเกิดจินตนาการอันนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์
4. นิทานให้ข้อคิดและคติเตือนใจ ผู้ฟังจะได้นำไปปฏิบัติ
5. นิทานสะท้อนให้เห็นภาพในอดีตของสังคม เช่น วิถีชีวิตของคนในสังคม ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมด้านต่างๆ

วาสนา เกตุภาค (2521, หน้า 67) ได้อธิบายถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่มนุษย์ทุกยุคทุกสมัย
2. ให้แง่คิดในการดำรงชีวิต เช่น นิทานเกี่ยวกับคตินิยม หรือนิทานในแง่ศาสนาต่างๆ อาจใช้เป็นเครื่องมือให้การศึกษอบรมแก่เด็กได้
3. ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ศาสนา สำนวนภาษา ฯลฯ

คุณค่าของนิทานพื้นบ้านนั้นมีหลายประการ ซึ่งสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ให้ข้อคิด ให้ความรู้และเสริมสร้างจินตนาการ มีคุณค่าทางปัญญา

ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีต มีคุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะ นอกจากนี้ยังกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฟังกับผู้เล่าอีกด้วย

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

กิ่งแก้ว อัดถากร (2514) ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมจากหมู่บ้านในตำบลนาป่า อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า โครงเรื่องในนิทานสะท้อนการดำรงชีวิต เกี่ยวข้องกับศาสนา การจัดระเบียบและจรรยาบรรณของสังคม

ประจักษ์ สายแสง (2516) ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมจากตำบลศรีศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ชาวตำบลศรีศรีมาศให้ความสำคัญเป็นอันมากแก่จริยธรรมอันเป็นพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา การเล่าเรื่องให้ขบขันและสนุกสนาน และมีคติสอนอยู่

ชำนาญ รอดเหตุภัย (2517) ศึกษารวบรวมวรรณกรรมไทยลือ จากตำบลห้วยวน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า นิทานที่รวบรวมได้แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยลือหลายด้าน เช่น ลักษณะของภาษา ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไป ความเชื่อและการนับถือศาสนา เป็นต้น นิทานหลายเรื่องมีความสัมพันธ์กับวรรณคดีไทย เรื่องชาดกในพระพุทธศาสนาและวรรณกรรมของต่างชาติ แสดงให้เห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมของชาติเพื่อนบ้านซึ่งมีต่อวรรณกรรมไทย

จันทร์ศรี สุปัญญากร (2517) ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมไทยรามัญ จากตำบลทรงคนอง อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า จุดมุ่งหมายสำคัญที่แฝงอยู่ในการเล่านิทานนอกจากให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว นิทานยังให้ข้อคิดและคติ จัดเป็นการอบรมลูกหลานของชาวบ้าน นอกจากนี้นิทานยังแสดงแนวคิด มาตรฐานและการปฏิบัติตนในสังคมทั้งในอดีตและสังคมปัจจุบันอีกด้วย

ปรีชา อุตระกุล (2521) ศึกษาและรวบรวมนิทานพื้นบ้านในตำบลวังไทรใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า วรรณกรรมสะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงสภาพชีวิตของชาววังไทรใหญ่ในด้านต่างๆ เช่น การเลือกคู่ครอง การใช้ชีวิตคู่ อาชีพของชาวบ้านที่นิยมการทำนา ทำไร่ ค้าขาย และสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อด้านศาสนาพุทธนี้เป็นเรื่องกรรม ภพนี้ ภพหน้า นอกจากนี้ยังมีการศึกษาโครงสร้างของวรรณกรรมซึ่งพบว่า นิทานทรงเครื่องส่วนใหญ่มีลักษณะสอดคล้องกับกฎของความรัก

ทัศนีย์ ทานตวนิช (2522) ศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ จังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา จากการศึกษาพบว่า คุณค่าของวรรณกรรมคือการสะท้อนออกมาให้เห็นลักษณะของชุมชนในท้องถิ่น

อรุณ แก้วพิชัย (2542) ศึกษาและรวบรวมนิทานพื้นบ้านจากอำเภอเมือง นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลจากการศึกษาพบว่า อนุภาคในนิทานช่วยสืบทอด วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้คนรุ่นหลัง โดยการเล่าเรื่องจากจินตนาการของคนในอดีต และนิทานช่วย ส่งเสริมความสนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียดและแฝงคติธรรมไว้สั่งสอน นอกจากนี้นิทาน พื้นบ้านยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชุมชนภาคใต้ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาวนครศรีธรรมราช

สมพายท์ สุวรรณรัตน์ (2543) ศึกษาและรวบรวมนิทานพื้นบ้านในอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง พบว่าชาวบ้านในอำเภอบางแก้วมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านานแล้ว และ นิทานพื้นบ้านก็มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในทุกๆ ด้าน ทั้งวัฒนธรรมทางครอบครัว อาชีพ การเล่น เทศกาล พิธีการ และวรรณกรรมพื้นบ้าน

บทที่ 2

รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล

รายละเอียดเกี่ยวกับตำบลหอมศีล

1. ประวัติ

ตำบลหอมศีลได้รับการจัดตั้งเป็นตำบลเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2532 โดยแยกจากตำบลบางเกลือ แต่เดิมใช้ชื่อ “หอมสิน” ต่อมาเจ้าฟ้าอัยยวัจน์เดชาวุธ ได้เสด็จประพาสทางเรือและประทับพักแรมที่วัดหอมสิน (หอมศีล ในปัจจุบัน) ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น วัดหอมศีล พร้อมกับเปลี่ยนเป็นตำบลหอมศีลในปัจจุบัน เพื่อต้องการให้สื่อความหมายว่าเป็นตำบลแห่งศีลธรรม

ความเป็นมาของบ้านหอมศีล

บ้านหอมศีล เดิมคือ บางหอมสิน ตั้งชื่อตามคลองหอมสิน ซึ่งเป็นคลองที่กั้นเขตระหว่างอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งคลองหอมสินแม้จะเป็นคลองขนาดเล็ก แต่สามารถไปเชื่อมกับคลองลำโรง ซึ่งไหลผ่านอำเภอบางปะกง ไปออกแม่น้ำบางปะกงบริเวณบ้านท่าสะพาน และจากแม่น้ำบางปะกง สามารถเดินทางไปออกอ่าวไทย แล้ววกเข้าแม่น้ำเจ้าพระยาได้เช่นกัน

บางหอมสิน เคยเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ขึ้นกับมณฑลปราจีน ต่อมาขึ้นอยู่กับตำบลบางเกลือ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 หมู่บ้าน ต่อมาเมื่อแยกบ้านหอมสิน (บ้านหอมศีล) ยกฐานะขึ้นเป็นตำบลหอมศีล เมื่อ พ.ศ. 2533 อีก 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 3 และ 4 ได้แยกไปขึ้นอยู่กับตำบลบางพลีน้อย อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ปัจจุบันมี 6 หมู่บ้าน

สำหรับชื่อหอมสินนั้นเป็นชื่อเดิม ตั้งตามชื่อคลองหอมสิน ซึ่งเป็นชื่อเรียกมาแต่เดิม (ในตราของหรือโฉนดที่ดินที่สำรวจใน พ.ศ. 2473 เรียกว่า คลองป่า หอมสินธุ์ สันนิษฐานว่าบริเวณนี้คงเป็นป่ามาก่อน ส่วนคำว่า สินธุ์ ไม่มีความหมายแต่คำว่า สิน มีความหมายถึง เงินทรัพย์)

เมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอัยยวัจน์เดชาวุธ ได้เสด็จประพาสวัดหอมสิน และทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดนี้ทรงเปลี่ยนชื่อวัดจากวัดหอมสิน เป็นวัดหอมศีล หรือวัดสุคันธศีลาราม

ซึ่งมีความหมายเดียวกัน คือ กลิ่นหอมของศีล

จากคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาสวัดหอมศีลองค์ปัจจุบัน สันนิษฐานว่า บ้านหอมสืนมีคนมาอยู่อาศัยในราวรัชกาลที่ 3 แล้ว และมีคนอยู่อาศัยมาตลอดจนปัจจุบัน

ความเป็นมาของวัดสุคันธศีลาราม (วัดหอมศีล)

เดิมวัดหอมศีลมีอีก 1 วัด ตั้งอยู่ริมถนนสายบางนา-ตราด ระหว่างกิโลเมตรที่ 35-36 ก่อนถึงทางเข้าวัดสุคันธศีลารามประมาณ 1 กิโลเมตร วัดนี้สร้างเสร็จราว พ.ศ. 2522-2523 ตามคำบอกเล่าเชื่อว่าวัดนี้สร้างในสมัยอยุธยา ต่อมาย้ายมาอยู่ที่ริมคลองสำโรง คือวัดสุคันธศีลารามในปัจจุบัน ในราว พ.ศ. 2420 คราวเจ้าอธิการอ้อม เป็นเจ้าอาวาสซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีวัดอยู่ในบริเวณนี้ สาเหตุที่ย้ายเนื่องจากลำคลองหอมสืนแคบไม่สะดวกในการสัญจรไปมา ในการย้ายครั้งนั้นได้อัญเชิญหลวงพ่อบัว (พระพุทธรูปปูนปั้น) และระฆังมาประดิษฐานที่วัดสุคันธศีลาราม ต่อมาในราว พ.ศ. 2523 ได้มีการสร้างวัดหอมศีลขึ้นมาใหม่ลงบริเวณเดิม จึงได้อัญเชิญหลวงพ่อบัวและระฆังกลับไปไว้ที่เดิม แต่หลวงพ่อบัวองค์เดิมได้ถูกคัดแปลงแก้ไข โบกปูนทับแล้ว และที่วัดหอมศีลเคยมีซากของเสาโบสถ์เก่าเหลืออยู่ แต่ต่อมาได้มีการสร้างศาลาทับลงไป

ส่วนวัดสุคันธศีลาราม (วัดหอมศีล) สร้างภายหลังวัดหอมสืนเดิม จากคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาสกล่าวว่า วัดนี้สร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2420 เจ้าอธิการอ้อมเป็นเจ้าอาวาส (ในสมัยรัชกาลที่ 5) และได้พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2430 (ในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นเดียวกัน) ชื่อวัดในตอนนั้น คือวัดหอมสืน พระอาจารย์อ้อมเป็นเจ้าอาวาส ต่อมาเมื่อพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอัษฎางค์เดชาวุธ ทรงบูรณปฏิสังขรณ์ และทรงสร้างโบสถ์ใหม่ขึ้น จึงได้มีการขอพระราชทานวิสุงคามสีมาใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2460 (ในรัชกาลที่ 6)

2. สภาพทั่วไป

ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มดินเหนียว ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งอยู่สองฝั่งคลอง มีคลองธรรมชาติล้อมรอบหมู่บ้านหลายสาย และยังมีการสัญจรทางน้ำให้เห็น

2.1 ที่ตั้ง มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลพิมพา ตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง
จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลสองคลอง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบางสมัคร ตำบลบางเกลือ อำเภอบางปะกง
จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 เนื้อที่ มีเนื้อที่โดยประมาณ 9.3 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 5,859.3 ไร่

2.3 จำนวนหมู่บ้านมี 6 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านหอมศีล

หมู่ที่ 2 บ้านบางพลีน้อย

หมู่ที่ 3 บ้านปากคลองหอมศีล

หมู่ที่ 4 บ้านคลองเจ๊กพงษ์

หมู่ที่ 5 บ้านสภคสีสิป

หมู่ที่ 6 บ้านสภคแปดสิป

3. จำนวนประชากร

ประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร (รวมในเขตเทศบาลสุขาภิบาล) ณ วันที่ 13

มีนาคม พ.ศ. 2544

มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 5,780 คน แยกเป็นชาย 2,839 คน หญิง 2,941 คน

จำนวนครอบครัว 815 ครัวเรือน

จำนวนหลังคาเรือน 815 หลังคาเรือน

ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ : 20 คน : ตารางกิโลเมตร

ความหนาแน่นของบ้านต่อพื้นที่ : 10 หลังคาเรือน : ตารางกิโลเมตร

4. การปกครอง

แบ่งการปกครองออกเป็นภูมิภาค มีหมู่บ้าน 6 แห่ง

กำนัน 1 คน

สารวัตรกำนัน 1 คน

แพทย์ประจำตำบล 1 คน

ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ 12 คน

5. ข้อมูลอาชีพของตำบล

แต่เดิมนั้นชาวตำบลหอมศีลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา เพราะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำใช้ตลอดปี แต่ระยะหลังทางราชการได้ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อ ชาวบ้านจำนวนหนึ่งได้แบ่งแปลงนามาทำบ่อปลาส่วนหนึ่ง ปลาที่เลี้ยงกันเป็นลำเป็นสันได้แก่ ปลาสลิค ปลากะพงขาว ส่วนปลานิล ปลาแรด มีบ้างแต่จำนวนน้อย ในปัจจุบันนี้มีชาวบ้านส่วนหนึ่งเลี้ยงกุ้งก้ามกรามและกุ้งกุลาดำได้ผลดี จึงมีผู้นิยมเลี้ยงกุ้งมากขึ้น

ปัจจุบันอาชีพเสริมที่ชาวตำบลหอมศีลประกอบกันคือ รับจ้างทำงานตามบริษัทที่ก่อสร้างขึ้น หลังจากมีนักธุรกิจดำเนินการ จึงทำให้อาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหนึ่งซึ่งสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน

6. ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. อนุสาวรีย์เจ้าฟ้าอัญญาศัเดชาวุธ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2463 ซึ่งเกิดความซำรุดเนื่องจากสร้างมาเป็นระยะเวลานาน วัดและชาวบ้านในตำบลหอมศีลจึงรวบรวมเงินสร้างอนุสาวรีย์ใหม่ขึ้นแทนของเก่าที่ซำรุด เมื่อ พ.ศ. 2536 โดยสร้างขึ้นบริเวณประตูทางเข้าเขตวัดสุคันธศีลาราม (วัดหอมศีล) ชาวบ้านในตำบลหอมศีลมีความเคารพและศรัทธาค้ออนุสาวรีย์มาก เห็นได้จากการ बनบานขอสิ่งต่างๆ เมื่อเป็นผลสำเร็จดังที่ประสงค์ชาวบ้านจะนำพวงมาลัยมาถวาย และทุกปีจะมีการทำความสะอาดอนุสาวรีย์ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาอาศัยอยู่บริเวณอนุสาวรีย์สร้างความสะดวกปรกเป็นอย่างมาก แต่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นเพราะพระบารมีของเจ้าฟ้าอัญญาศัเดชาวุธ

การทำความสะอาดนั้นจะทำในวันเด็ก เพราะเป็นวันที่มีทั้งผู้ปกครองและเด็กมาชุมนุมกัน จึงร่วมมือกันทำความสะอาด เป็นการสร้างความรักและสามัคคีในตำบลเป็นอย่างดี

2. ศาลเจ้าพื้เจ้าน้อง ตั้งอยู่ริมคลองหมู่ที่ 3 ตำบลหอมศีล มีขนาดความกว้าง 3 เมตร ความยาว 5 เมตร มีลักษณะเป็นเก๋งจีนสีแดง ภายในศาลประกอบด้วยแท่นหมูปูชาสำหรับวางของ เช่น ไห้ว คุกกี้เทพบุตรและเทพธิดาเงินตั้งอยู่ใกล้แท่นบูชา นอกจากนี้ยังมีสิ่งของบูชาที่ชาวบ้านนำมาถวายด้วยความเคารพและศรัทธา

ชาวบ้านตำบลหอมศีลเล่าว่า ในอดีตบริเวณที่ตั้งของศาลเป็นคั้งน้ำวนมีจระเข้อาศัยอยู่ชาวบ้านจึงพากันหวาดกลัว จึงนำสิ่งของมาถวายเพราะมีผู้พบเห็นจระเข้ที่น่องขนาดใหญ่ 2 ตัวลอยเหนือผิวน้ำ เมื่อชาวบ้านนำสิ่งของมาถวายแก่จระเข้ตัวน่องมากกว่าจึงทำให้จระเข้ตัวที่โกรธและทำประลองกำลังกัน ท้ายที่สุดทั้งสองตัวก็เสียชีวิต เมื่อชาวบ้านเห็นหัวจระเข้ทั้งสองก็เกิดความเศร้า โศกสำนึกในบุญคุณที่จระเข้ทั้งสองช่วยคลบ้นศาลให้สิ่งที่ชาวบ้านขอเป็นผลสำเร็จ

ชาวบ้านจึงช่วยกันสร้างศาลเพื่อทำการเคารพบูชา โดยการสร้างศาลในครั้งนั้นมีเจ้าแก้วเงินเป็นผู้นำในการสร้างศาล ลักษณะของศาลจึงมีลักษณะเป็นเก๋งจีน

การฉลองศาลหรือการทำพิธีสักการบูชาศาลนั้นจะจัดทำขึ้นในช่วงเทศกาลแข่งเรือ คือ ช่วงเดือนกันยายน ผู้ที่ชนะการแข่งขันเรือจะเป็นผู้ถือเครื่องเช่นสรวงศาล

3. วัด 3 แห่ง คือ

3.1 วัดหอมศีลเหนือตั้งอยู่ที่หมู่ 1 ตำบลหอมศีล

3.2 วัดหอมศีลใต้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลหอมศีล

3.3 วัดปึกกาตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลหอมศีล

4. โรงเรียน 3 แห่ง

4.1 โรงเรียนวัดสุคันชศีลาราม (หอมศีลวิทยาคาร) ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลหอมศีล เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 1 หลัง ตึก 3 ชั้น 1 หลัง มีนักเรียนจำนวน 425 คน จำนวนครู 21 คน

4.2 โรงเรียนวัดปึกกา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลหอมศีล อาคารไม้ 1 ชั้น 1 หลัง ตึก 2 ชั้น 1 หลัง มีนักเรียนจำนวน 350 คน จำนวนครู 14 คน

4.3 โรงเรียนนฤภัยประชานำรุง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 ตำบลหอมศีล อาคารไม้ 1 ชั้น 1 หลัง ตึก 2 ชั้น 1 หลัง มีนักเรียนจำนวน 385 คน จำนวนครู 15 คน

โรงเรียนที่กล่าวมานั้นเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา การศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ประถมศึกษา 1-6 และระดับมัธยมศึกษา 1-3

5. สถานีอนามัยตำบลหอมศีล ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลหอมศีล

6. ที่ทำการ องค์การบริหารส่วนตำบลหอมศีล ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลหอมศีล

7. เทศบาลตำบลหอมศีล ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลหอมศีล

7. ประเพณีของหมู่บ้าน

การแข่งเรือ

ประเพณีการแข่งเรือของตำบลหอมศีลเป็นประเพณีจัดทำกันทุกปี ในเดือนกันยายน โดยการแข่งขันจะจัดขึ้นพร้อมกับการฉลองศาลเจ้าที่เจ้าหน้อย มีการแข่งขันเรือหลายประเภท เช่น แข่งพายเรือต่อ แข่งเรือหางยาว แข่งเรืออีแปด ปัจจุบันมีการเพิ่มการแข่งขันเรือวิทยุบังคับเข้ามาอีกประเภทหนึ่ง รางวัลในการแข่งขันนั้น นอกจากเงินรางวัล สิ่งของแล้ว ผู้ชนะในแต่ละประเภทจะได้เป็นผู้ยกถาดถวายของ คือ เป็นผู้ถือของเช่นสรวงศาลเจ้าที่เจ้าหน้อย ซึ่งถือว่าเป็นสิริมงคลเป็นอย่างมาก

งานประจำปี

งานประจำปีจะจัดขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายนของทุกปีที่บริเวณวัดหอมศีลเหนือและวัดหอมศีลใต้ โดยมีการจัดแสดงมหรสพหลายประเภท เช่น ลิเก ลำตัด หนังกลางแปลง ภายในงานมีสินค้าทั้งที่ผลิตในตำบล และร้านค้าอื่นที่มาตั้งร้านขายในงานเป็นจำนวนมาก สิ่งหนึ่งที่มีการจัดทุกปี คือ การสอยดาว โดยเป็นหน้าที่ของทางวัดและโรงเรียน จัดทำสลากแล้วนำไปแขวนที่ต้นไม้โดยเรียกกันว่า ต้นกล้วยพฤกษ์ เสียค่าสลากแล้วจึงใช้ไม้สอยสลากลงมาเพื่อนำไปแลกของรางวัลที่จับได้ โดยของรางวัลมีมูลค่าแตกต่างกันไป

สวดภาณยักษ์

การสวดภาณยักษ์จะจัดขึ้นที่วัดหอมศีลเหนือทุกปี ไม่ระบุเวลาแน่นอน แต่เมื่อจะมีการสวดภาณยักษ์จะมีการประกาศเพื่อให้ทราบโดยทั่วกัน ชาวบ้านมีความเชื่อว่าการสวดภาณยักษ์เป็นการขจัดสิ่งไม่ดีให้ออกไปจากชีวิต เชื่อว่าหากนำบุคคลที่มีลักษณะของผู้ที่ถูกคุณไสยไปฟังการสวดนี้ จะทำให้ผู้นั้นกลับมาเป็นปกติ พิธีกรรมจะเริ่มตั้งแต่เช้า ผู้ที่เข้ารับฟังการสวดจะมีสายสิญจน์ซึ่งพันเป็นวงสำหรับใช้ครอบศีรษะ สายสิญจน์ที่ใช้ครอบศีรษะของผู้ฟังนั้นจะเป็นสายสิญจน์ที่ผูกโยงจากมัดเดียวกัน ผู้ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้ถือมัดสายสิญจน์ไว้ เมื่อพิธีเสร็จสิ้นจะมีการแจกวัตถุมงคลให้กับผู้ศรัทธา เช่น ตะกรุด ผ้ายันต์ ข้าวดอกและดอกไม้แห้งปลูกเสก

8. การคมนาคม

ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 (ถนนบางนา-ตราด) ถึง กิโลเมตรที่ 36-37 เลี้ยวเข้าทางเข้าวัดหอมศีล (วัดสุคันธศีลาราม) ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

บทที่ 3

นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ สามารถรวบรวมนิทานพื้นบ้านจากตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราโดยศึกษาข้อมูลจากวิทยากร 25 ท่าน อายุสูงสุด 83 ปี และอายุต่ำสุด 25 ปี เกณฑ์อายุของวิทยากรส่วนใหญ่มากกว่า 37 ปี หากแบ่งตามเพศเป็นชาย 8 ท่าน และเพศหญิง 17 ท่าน โดยการรวบรวมนิทานได้ทั้งสิ้นจำนวน 57 เรื่อง จำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้านตามแนวทางของ ธวัช ปุณ โณทก ได้ 8 ประเภทดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์
2. นิทานวีรบุรุษ
3. นิทานประจําถิ่น
4. นิทานอธิบายเหตุ
5. เทพนิยายหรือเทพปกรณัม
6. นิทานสอนใจ
7. นิทานมุขตลก
8. นิทานเรื่องผี

1. นิทานมหัศจรรย์ (Fairy tale)

1.1 ความหมายของนิทานมหัศจรรย์

นิทานมหัศจรรย์เป็นนิทานขนาดยาวประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการอธิบายของตัวละครฝ่ายอธรรม จากมักเป็นแดนสมมติ ตัวละครเป็น เจ้าชาย เจ้าหญิง ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษ และได้ผจญอุปสรรคนานาประการ

1.2 ลักษณะของนิทานมหัศจรรย์

- 1.2.1 ขนาดของเรื่องจะมีขนาดยาวหลายตอน
- 1.2.2 จากมีทั้งที่เป็นแดนมนุษย์และดินแดนมหัศจรรย์
- 1.2.3 ตัวละครเป็นมนุษย์และอมมนุษย์ เช่น ยักษ์ กินรี นาค ครุฑ ฯลฯ
- 1.2.4 โครงเรื่องเป็นการผจญภัยของเจ้าชาย ปราบปรามฝ่ายอธรรมและได้

กลับมารองเมืองอย่างมีความสุข

1.2.5 แนวเรื่องเป็นนิทานเรื่งรมย์

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานมหัศจรรย์ที่รวบรวมได้จากตำบลหอมศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเพียง 1 เรื่อง คือ เรื่องนางสิบสอง

เนื้อเรื่องย่อ นางสิบสอง

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า กล่าวถึงเด็กหญิงพี่น้องสิบสองคน ถูกพ่อแม่ทิ้งไว้ในป่า แล้วนาง ยักษ์รับไปเลี้ยง ต่อมาสิบสองคนพี่น้องทราบความจริงว่าแม่เลี้ยงของพวกเขาคนเป็นยักษ์ก็กลัวจะถูก กิน จึงแอบหนีออกมาทำให้นางยักษ์โกรธมาก นางสิบสองก็ไปพบกษัตริย์แล้วอภิเษกเป็นมเหสีทั้ง สิบสองคน นางยักษ์แปลงกายเป็นสาวสวยตามมาแก้แค้นโดยทำให้กษัตริย์หลงใหลตนเอง แล้วนำ นางสิบสองคนไปควักลูกตาขังไว้ในถ้ำขณะที่กำลังตั้งครุฑ แต่นางเกาพี่น้องสุดท้องถูกควักลูกตา เพียงข้างเดียว ต่อมาเมื่อทั้งสิบสองคนคลอดบุตรก็ฉีกเนื้อทารกกิน เหลือเพียงบุตรของนางเกาที่ เลี้ยงจนโตชื่อว่า พระรด พระรดเมื่อโตขึ้นได้เลี้ยงแม่และป้าด้วยการชนไก่เพื่อแลกอาหาร เมื่อ ชนไก่จนชนะเมืองศัตรูของพระบิดา ความจริงจึงปรากฏว่านางทั้งสิบสองยังไม่ตาย นางยักษ์จึงคิด กำจัดพระรด โดยให้ไปนำมะม่วงหาวมะนาวโห่มาให้ พร้อมกับให้ถือสาร ไปให้นางเมรีด้วย ระหว่างทางพระรดพักที่อาศรมพระฤๅษี ฤๅษีพบว่าสารนั้นนางยักษ์ส่งให้นางเมรีทำร้ายพระรด จึง แปลงสารจากให้เมรีฆ่าพระรดเป็นอภิเษกกับพระรด เมื่อพระรดได้ดวงตาพร้อมยารักษา ก็หนีมา รักษาแม่กับป้า และได้ฆ่านางยักษ์มารดาเลี้ยงตายทำให้เวทมนตร์ที่สะกดทำรอดสิทธิ์เสื่อม นางสิบสองถูกปล่อยตัวกลับมาเป็นมเหสีดังเดิม จากนั้นพระรดจึงกลับไปหานางเมรีเมื่อพบว่านาง ตายแล้วเกิดความเศร้าโศกเสียนตายตามนางเมรีไป

อภิปราย นิทานมหัศจรรย์มีเนื้อเรื่องให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และบางท้องถิ่น อาจมีนิทานที่เนื้อเรื่องคล้ายกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียดของเนื้อเรื่องและชื่อเรื่อง เช่น เรื่อง นางสิบสอง ในบางท้องถิ่นเรียกชื่อเรื่องว่า พระรดเสนหรือพระรดเมรี ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้มี โครงเรื่องหลักตรงกัน แต่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดบ้าง ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะทั่วไป ของนิทานพื้นบ้านที่หาตรงกันเลขที่เดียวไม่ได้

2. นิทานวีรบุรุษ (Hero tale)

2.1 ความหมายของนิทานวีรบุรุษ

นิทานวีรบุรุษเป็นเรื่องที่เล่าเกี่ยวกับวีรกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี ความเก่งกล้าและผู้เล่าจะเล่าโดยมีความเชื่อว่าวีรบุรุษนั้นเคยมีตัวจริง และมีชื่ออยู่ใน ประวัติศาสตร์จริง

2.2 ลักษณะของนิทานวีรบุรุษ

2.2.1 ขนาดของเรื่อง ก่อนข้างยาว หลายตอน

2.2.2 ฉาก คือแคนมนุษย์ ชื่อสถานที่ที่มีปรากฏจริงในประวัติศาสตร์

2.2.3 ตัวละคร ตัวละครเป็นบุคคลจริงมีชื่อในประวัติศาสตร์

2.2.4 โครงเรื่อง เป็นเหตุการณ์ผจญภัย การต่อสู้ มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เหนือมนุษย์ธรรมดา สร้างวีรกรรมต่อสู้กับภูตผีหรือชนชาติใกล้เคียง

2.2.5 แนวเรื่อง เชื่อว่าเป็นเรื่องจริง เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์
นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานวีรบุรุษที่รวบรวมได้จากคำบอกเล่าของชาวบ้านในบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 2 เรื่อง คือ

1. เรื่องท้าวแสนปม

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า กล่าวถึงเมืองหนึ่งมีพระธิดาชื่อนางอุษา มีรูปโฉมงดงามรำลือไปจนถึงเมืองหนึ่งซึ่งมีเจ้าชายชินเสนเป็นโอรส ชินเสนเมื่อได้ยินข่าวก็หลงรักนางอุษา จึงปลอมตัวเป็นชายอัปลักษณ์ให้เนื้อตัวมีแต่ปุ่มปมชื่อว่า แสนปม เมื่อพบกับนางอุษาก็อยู่ร่วมกันจนนางอุษาดังครรภ์ ขณะนั้นแสนปมเดินทางกลับเมืองโดยไม่ทราบว่ นางอุษาดังครรภ์ ฝ่ายนางอุษาคลอดกุมารออกมาสร้างความอับอายให้แก่เจ้าเมือง เจ้าเมืองจึงประกาศหาพ่อของกุมาร โดยให้ผู้ที่มาแสดงตนว่าเป็นพ่อของกุมารนำอาหารมาด้วย ถ้ากุมารรับอาหารจากใครจะถือว่าคนนั้นเป็นพ่อ กุมารรับอาหารจากแสนปม ทำให้เจ้าเมืองโกรธมากไล่ นางอุษาออกจากเมือง แสนปมจึงแสดงตนว่าเป็นเจ้าชายชินเสนพานางอุษาและกุมารกลับเมืองของตน

อภิปราย นิทานวีรบุรุษของคำบอกเล่ามีฉากที่ปรากฏจริงในประวัติศาสตร์ และเป็นสถานที่ปรากฏในปัจจุบัน เช่น นิทานเรื่องท้าวแสนปม มีการกล่าวถึงเมืองศรีวิชัยและเมืองแปบเดิม ซึ่งชาวตำบลหอมศีลเชื่อว่าเป็นดินแดนฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดกำแพงเพชร และชาวตำบลหอมศีลยังมีความเชื่อว่า กุมารซึ่งเป็นโอรสของเจ้าชายชินเสนหรือแสนปมกับนางอุษาคือพระเจ้าอุทอง ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมืองที่กุมารได้ครองราชย์คือเมืองอุทอง

2. เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชนำทหารฝ่าวงล้อมของพม่าที่อยู่ชยาได้ข้ามปากแม่น้ำบางปะกงมาหลบซ่อน และช่องสุ่มกำลังผู้คนอยู่ที่ปากคลองท่าลาดหรือปากน้ำโจ้โล่ เพื่อเตรียมไปตั้งหลักภูษาติที่เมืองจันทบุรี เมื่อกู้เอกราชได้สำเร็จพระองค์ได้เสด็จกลับมาสร้างเจดีย์ที่ปากน้ำโจ้โล่ แต่ถูกน้ำเซาะพังไปแล้ว และก็ทรงสร้างวัดโพธิ์ไว้ด้วย ส่วนศาลพระเจ้าตากสินมหาราชชาวเมืองสร้างขึ้นที่หน้าตลาดบางคล้าเพื่อเป็นอนุสรณ์วีรกรรมของท่าน

อภิปราย นิทานเรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เนื้อเรื่องมุ่งที่จะแสดงความเก่งกล้าสามารถของวีรบุรุษท้องถิ่น สถานที่สำคัญที่ปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ศาลพระเจ้าตากสินมหาราช สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสิน

มหาราชทรงใช้เมืองฉะเชิงเทราเป็นเส้นทางเดินทางทัพผ่านในการกอบกู้เอกราช หลังเหตุการณ์เสียกรุงศรีอยุธยาแล้วก่อนหน้านั้นเคยเป็นที่ตั้งของเจดีย์อนุสรณ์ชัยชนะของพระองค์เมื่อสู้รบกับพม่าที่บริเวณนั้น ภายหลังเจดีย์ได้ถูกน้ำเซาะพังทลายลงในปี พ.ศ. 2484 แต่ยังคงเล่าเรื่องราวสืบต่อกันมา และทางราชการได้สร้างศาลพร้อมอนุสาวรีย์พระเจ้าตากสินมหาราชขึ้นใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2531 ครั้นเมื่อ พ.ศ. 2543 ทางรัฐบาลไทยได้ให้กรมศิลปากรออกแบบสร้างพระเจดีย์พระเจ้าตากสินขึ้นใหม่ บริเวณปากน้ำโจ้โล้ นับว่ารักษารูปแบบศิลปะแบบเดิม นอกจากนี้ยังมีตำบลปากน้ำจะอยู่ระหว่างคลองท่าลาดและแม่น้ำบางปะกง สายน้ำทั้งสองแห่งจะไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำ เมื่อตั้งเป็นตำบลจึงให้ชื่อว่า ปากน้ำโจ้โล้ ต่อมาเรียกให้สั้นลงเป็นตำบลปากน้ำ เล่ากันว่าพระเจ้าตากสินมหาราชได้เคลื่อนทัพเข้าตีที่มั่นของข้าศึกบริเวณปากน้ำโจ้โล้แห่งนี้ จนได้รับชัยชนะก่อนเคลื่อนทัพไปจันทบุรี นับว่าเป็นตำบลที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่ง และวัดโพธิ์บางคล้าจะมีค้างคาวแม่ไก่เกาะอยู่ตามต้นไม้ ค้างคาวแม่ไก่เป็นค้างคาวที่มีปีกสีดำ หน้าตาเหมือนสุนัขป่า คือ มีงูมูกและใบหูเล็ก คาใหญ่ ขนสีน้ำตาลแกมแดง ในเวลากลางวันจะเกาะห้อยหัวลงตามกิ่งไม้อยู่กันเป็นกลุ่มใหญ่ ยามพลบค่ำก็ออกไปหากิน สถานที่ดังกล่าวล้วนปรากฏอยู่จริงในปัจจุบัน

3. นิทานประจำถิ่น (Local tale)

3.1 ความหมายของนิทานประจำถิ่น

นิทานประจำถิ่นเป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น แม้ว่าแนวเรื่องจะเป็นแนวปาฏิหาริย์ แต่ก็ปรากฏชื่อสถานที่ในท้องถิ่นจริง มีโบราณสถานจริง หรือหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญของท้องถิ่นนั้นๆ จริง

3.2 ลักษณะของนิทานประจำถิ่น

3.2.1 ขนาดของเรื่อง ตอนเดียวจบ บางเรื่องอาจยาวถึง 2-3 ตอน

3.2.2 ตัวละคร ส่วนใหญ่เป็นมนุษย์มีเทวดาและสัตว์ประกอบบ้าง

3.2.3 ฉาก ฉากที่ปรากฏในนิทานประจำถิ่นเป็นแดนมนุษย์ คือสถานที่เกิดเรื่อง

นั้น

3.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องของนิทานประจำถิ่นเป็นการอธิบายความเป็นมาของสถานที่โบราณ โบราณสถาน

3.2.5 แนวเรื่อง เชื่อกันว่าเป็นเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในอดีตและยังมีหลักฐานพยานปรากฏอยู่

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานประจำถิ่นที่รวบรวมได้จากตำบลหอมศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรามี 6 เรื่อง คือ

1. เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร (สำนวนที่ 1)

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า หลวงพ่อโสธรลอยทวนน้ำมา ไปขึ้นที่บ้านสัมปทวน มา 3 องค์ ผู้เฒ่าบางท่านอธิบายชื่อกันว่า เดิมชื่อ “สามพระทวน” คือพระพุทธรูปลอยทวนน้ำมาติดอยู่ที่ฝั่งแม่น้ำบริเวณนั้นองค์หนึ่งไปอยู่ที่วัดบางพลีใหญ่ อีกองค์หนึ่งลอยไปทางใต้ ชาวบ้านได้อัญเชิญขึ้นจากแม่น้ำประดิษฐานอยู่ที่วัดพุทธโสธร

อภิปราย ตำนานหลวงพ่อโสธร (สำนวนที่ 1) เล่าถึงพระพุทธรูปพี่น้อง 3 องค์ ลอยทวนน้ำมา วิทยาการได้เล่าถึงพระพุทธรูป 2 องค์ คือพระพุทธรูปองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดบางพลีใหญ่ ชาวบ้านเรียก หลวงพ่อโต องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่วัดโสธร จึงได้ชื่อว่า หลวงพ่อโสธร เป็นพระพุทธรูปองค์เล็กที่สุดในบรรดา 3 องค์ ส่วนองค์ใหญ่ ผู้เล่ามิได้กล่าวถึงนั้น คือพระพุทธรูปองค์กลาง ซึ่งลอยไปผูกขึ้นที่แม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ประดิษฐานที่วัดแหลม

2. เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร (สำนวนที่ 2)

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีพระพุทธรูป 3 องค์พี่น้องลอยน้ำมาจากทางเหนือพามาถึงบริเวณตำบลบางขวัญ และตำบลบ้านใหม่ ได้แสดงปาฏิหาริย์ลอยทวนน้ำให้ชาวบ้านเห็น จากนั้นชาวบ้านได้อาราธนาพระพุทธรูปขึ้นฝั่งแต่ไม่สำเร็จ จึงทำพิธีตั้งศาลเพียงตาขึ้นบวงสรวง สามารถอัญเชิญพระพุทธรูปองค์เล็กขึ้นฝั่งได้ แล้วนำขึ้นประดิษฐานที่วัด ถวายนามพระว่า “พระโสธร” หมายถึงพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ล่วงถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เปลี่ยนเป็น “โสธร” มีความหมายว่าสะอาด

อภิปราย ตำนานหลวงพ่อโสธรนั้น บางสำนวนเล่าว่าพระพุทธรูป 3 องค์ ลอยทวนน้ำมาไปผูกตามที่ต่างๆ หลายแห่ง ต่อมาองค์พี่ได้ไปประดิษฐาน ณ วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม จึงเรียกหลวงพ่อบ้านแหลม องค์สุดท้าย (แต่ขนาดใหญ่ที่สุด) ไปประดิษฐาน ณ วัดบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ชาวบ้านเรียกหลวงพ่อโต ส่วนองค์กลางคือหลวงพ่อโสธร ได้มาประดิษฐานอยู่ ณ วัดโสธร (วัดโสธรวราราม วรวิหาร) ชาวบ้านเรียกหลวงพ่อโสธร

บางสำนวนก็เล่าว่าพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ไปผูกขึ้นในจังหวัดนครปฐม ประดิษฐาน ณ วัดไร่ขิง แม้ว่าตำนานจะแตกต่างกันในรายละเอียด แต่มีโครงเรื่องหลักที่ตรงกัน คือมีพระพุทธรูป 3 องค์ลอยน้ำมา และมีองค์หนึ่งที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดโสธร ซึ่งคนในจังหวัดฉะเชิงเทราเรียกกันว่า หลวงพ่อโสธร

3. เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยก่อนเมืองนี้มีปลาช่อนตัวขนาดใหญ่มากมาย ชาวบ้านก็จับมาเป็นอาหาร ส่วนใหญ่จะทำตากแห้ง เพราะมันเก็บได้นาน แต่จับปลามาแล้วก็รีว ตากเท่าไรก็ไม่แห้ง ก็เลยแล่มาจนได้แปดริ้วตากแล้วถึงแห้ง คนก็แล่แปดริ้วมาเรื่อยๆ เมืองนี้จึงได้ชื่อว่าเมืองแปดริ้วแต่นั้นมา

อภิปราย ตำนานเมืองแปดริ้ว สาเหตุที่ชาวตำบลหอมศีลเรียกว่า แปดริ้ว นั้น อาจมาจากลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีแม่น้ำและลำคลองมาก ชาวบ้านจึงผูกเรื่องว่ามีปลาช่อนขนาดใหญ่ที่ฆ่าแหละได้ถึงแปดริ้ว ซึ่งแม่น้ำบางปะกงมีปลาช่อนชุกชุมและตัวใหญ่มาก อาจเป็นไปได้ว่าปลาขนาดใหญ่ฆ่าแหละได้ถึงแปดริ้ว ฉะเชิงเทราจึงเรียกอีกชื่อว่า แปดริ้ว ส่วนชื่อ ฉะเชิงเทรานั้นมาจากคำว่า “ฉะเชิงเทรา” (ออกเสียงว่า ฉะ-ชรทิง-เทรา) เป็นภาษาเขมร แปลว่า “คลองลึก” ซึ่งหมายถึง แม่น้ำบางปะกง เพราะเป็นแม่น้ำที่กว้างและลึกมาก

4. เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันธศีลาราม หรือ วัดหอมศีล

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ในอดีตเจ้าฟ้าอัญญาจัตเดชาวุธเสด็จทางเรือผ่านวัดแห่งหนึ่งและทรงเห็นว่าวัดนี้น่าจะเป็นวัดที่เจริญได้ จึงให้ชื่อว่า “วัดสุคันธศีลาราม หรือ วัดหอมศีล” พร้อมทั้งได้ทรงพระราชทานนามสกุล “ดีหอมศีล” ให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในตำบลนั้นด้วย

อภิปราย วัดหอมศีลเป็นวัดที่ได้พระราชทานชื่อจากเจ้าฟ้าอัญญาจัตเดชาวุธ โอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชื่อเป็นทางการว่า วัดสุคันธศีลาราม แต่ชาวตำบลหอมศีลส่วนใหญ่จะเรียกว่า วัดหอมศีล เนื่องจากสั้นและง่าย

วัดหอมศีลนั้นแบ่งเป็น 2 วัด คือวัดหอมศีลเหนือและวัดหอมศีลใต้ วัดหอมศีลเหนือตั้งอยู่ในหมู่ที่ 1 ตำบลหอมศีล ส่วนวัดหอมศีลใต้ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3

5. เรื่องพ่อแก่ (ศาลเจ้าพ่อแก่)

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า “พ่อแก่” ซึ่งเป็นร่างทรงหนึ่งที่ผู้คนให้ความเคารพและเชื่อว่าถ้าเคารพบูชาแล้ว จะนำพาแต่สิ่งดีๆ มาสู่ชีวิต

อภิปราย พ่อแก่เป็นร่างทรงที่คนในตำบลหอมศีลให้ความเคารพและนับถือกันมาก เนื่องจากเคารพและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ เล่ากันว่ามีคนในหมู่บ้านทำสิ่งของสำคัญหาย จึงไปบนบานขอให้พ่อแก่ช่วยให้เจอสิ่งของนั้น ปรากฏว่าพบสิ่งของนั้นจริง ผู้ที่มาบนบานจึงนำสิ่งของไปถวายและมีการเล่าต่อๆ กัน เมื่อมีคนในหมู่บ้านไปบนบานและแก้บน ทำให้มีสิ่งของแก้บนวางอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวตำบลหอมศีลจึงร่วมกันสร้างศาลไม้มีลักษณะเป็นเรือนไทย ขนาดความกว้างประมาณ 2 เมตร ความยาวประมาณ 3 เมตร ภายในศาลมีรูปปั้นคล้ายฤๅษี ซึ่ง

ชาวบ้านตำบลหอมศีลเชื่อว่าพ่อแก่สิงสถิตอยู่ในรูปปั้นฤๅษี มีพวงมาลัย ตุ๊กตาขนาดเล็กที่ชาวบ้านนำมาถวาย และนำมาแก้บนเป็นจำนวนมาก

ปัจจุบันศาลพ่อแก่ตั้งอยู่ในตำบลหอมศีลหมู่ที่ 4 แม้ว่าเวลาจะผ่านมานานแต่ชาวบ้านตำบลหอมศีลก็ยังคงมีความเชื่อและศรัทธาต่อพ่อแก่

6. เรื่องประวัติวัดโสธร

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า วัดโสธรเดิมชื่อวัดหงษ์ สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่เรียกว่าวัดหงษ์เพราะเมื่อก่อนที่หน้าวัดบนยอดเสาธงมีรูปหงส์ติดอยู่ พอถูกพายุพัดก็หักโค่นลง วัดจึงจัดทำเสาใหม่ จึงเรียกว่าวัดเสาธง ต่อมาพายุพัดโค่นอีก เสาหักเป็นสองท่อน ก็เลยเรียกว่าวัดเสาทอน และเมื่อได้พระพุทธรูปลอยน้ำมาก็เปลี่ยนเป็นวัดโสธร และก็ตั้งชื่อพระพุทธรูปว่า หลวงพ่อโสธร

อภิปราย ประวัติวัดโสธรตามที่วิทยากรได้เล่า นั้น มีความสอดคล้องกับประวัติความเป็นมาของหลวงพ่อโสธร เนื่องจากวิทยากรได้เล่าว่าหลังจากที่ชาวบ้านเรียกวัดกันว่าวัดเสาทอน ได้เปลี่ยนชื่อวัดเป็นวัดโสธร และตั้งชื่อพระพุทธรูปองค์กลางที่นำมาประดิษฐานในวัดโสธรว่า หลวงพ่อโสธร ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่า ชาวบ้านอาจจะเรียกชื่อพระพุทธรูปตามชื่อที่พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ก็เป็นได้

4. นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory tale)

4.1 ความหมายของนิทานอธิบายเหตุ

นิทานอธิบายเหตุเป็นนิทานที่อธิบายต้นกำเนิด หรือความเป็นมาของสิ่งต่างๆ มุ่งตอบคำถามว่าทำไม

4.2 ลักษณะของนิทานอธิบายเหตุ

4.2.1 ขนาดของเรื่อง ส่วนใหญ่มีขนาดสั้นๆ ตอนเดียวจบ

4.2.2 ตัวละคร ส่วนใหญ่ตัวละครเป็นสัตว์

4.2.3 ฉาก แคนมนุษย์

4.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องนิทานอธิบายเหตุเพื่ออธิบายความเป็นมาของสิ่ง

ต่างๆ

4.2.5 แนวเรื่อง บางเรื่องอาจจะมีเค้าความจริงบ้าง

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานอธิบายเหตุที่รวบรวมได้จากตำบลหอมศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 16 เรื่อง คือ

1. เรื่องดาวลูกไก่

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชายคนหนึ่งเลี้ยงไก่ไว้ในคอก ก็ตั้งใจจะทำอาหารถวายสำหรับพระชุกคองคั่นั้น แต่หาปลา หมู เนื้อ ไม่ได้ มีแต่แม่ไก่ฟักอยู่ในคอก ก็เอาแม่ไก่ที่ฟักมาถอนขน สกไฟ ลูกไก่ก็ร้อง พร้อมใจกันกระโดดลงคอกไฟหมด แล้วเอาไก่อันนั้นมาทำแกงถวายพระ ลูกไก่ไปเกิดเป็นดาวลูกไก่อยู่บนสวรรค์

อภิปราย นิทานเรื่องดาวลูกไก่เป็นการเล่าถึงลักษณะของดวงดาวกลุ่มหนึ่งที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มจำนวน 7 ดวง จึงมีการผูกเรื่องที่มีความสอดคล้อง เพื่ออธิบายความเป็นมาของดาวกลุ่มนี้ เนื้อเรื่องชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมว่าทำดีจะได้ขึ้นสวรรค์ เช่นเดียวกับเนื้อเรื่องที่กล่าวถึงลูกไก่ทั้ง 7 ตัว เมื่อเห็นว่าแม่ไก่ถูกฆ่า ลูกไก่ทั้ง 7 ตัวจึงพร้อมใจกันกระโดดเข้าคอกไฟตายทั้ง 7 ตัว ผลแห่งกรรมดีจึงทำให้ได้ขึ้นสวรรค์ แต่เพราะเป็นสัตว์เดรัจฉานจึงทำให้เกิดเป็นดวงดาว 7 ดวง มิได้เกิดเป็นเทพ เทวดาบนสวรรค์

การผูกเรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวไทยเป็นคนช่างสังเกต และพยายามแสวงหาคำตอบข้อสงสัยเหล่านั้น ซึ่งความคิดและการอธิบายเรื่องมีความสอดคล้องกับรูปร่างและลักษณะของสิ่งนั้นๆ

2. เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า รุกขเทวดาและนางไม้ในป่าได้จัดงานเลี้ยงฉลอง กวาง เนื้อ หมู ข้าง รู ต่างมาร่วมงานอย่างรื่นเริงยิ่ง และพร้อมเพรียงกันดี ขาดแต่กระต่ายไม่มาร่วมงาน รุกขเทวดาจึงโกรธหาว่ากระต่ายไม่กตัญญูต่อป่าไม้ ส่วนนางไม้ได้ขอโทษแทนกระต่ายว่าได้ไปหาพร้าหมณ์ ขอให้ท่านพร้าหมณ์ช่วยทำพิธีเสาะกระต่ายบูชาธัญมาถวายเป็นเจ้าป่า รุกขเทวดามีความซาบซึ้งในความกตัญญูอย่างแรงกล้าของกระต่ายยิ่งนัก ท่านจึงบันดาลให้มีรูปกระต่ายติดอยู่กับดวงจันทร์วันเพ็ญเป็นที่มาของกระต่ายบนดวงจันทร์

อภิปราย นิทานเรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เป็นเรื่องที่คนโบราณพยายามผูกเรื่องจากสิ่งที่พบเห็น จากการมองเห็นดวงจันทร์ซึ่งมีลักษณะรูปร่างคล้ายกระต่าย จึงผูกเรื่องเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดดวงจันทร์ถึงมีรูปกระต่ายปรากฏให้เห็นในวันเพ็ญ เพื่อเน้นย้ำผลของการกตัญญูรู้คุณ นิทานในบางท้องถิ่นก็เล่าว่าที่เห็นรูปร่างบนดวงจันทร์นั้น เป็นตายายกำลังตำข้าวด้วยครกโบราณ ถึงแม้เนื้อเรื่องจะมีความแตกต่างกันตามความคิดเห็นของแต่ละท้องถิ่น แต่สิ่งหนึ่งที่ตรงกันก็คือการพยายามผูกเรื่องเพื่ออธิบายถึงสรรพสิ่งต่างๆ ที่พบเห็น เพื่อเป็นความรู้แก่คนรุ่นหลังต่อมา

3. เรื่องเทวดากับตายาย

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ตากับยายปลูกบ้านอยู่ใกล้ภูเขาซึ่งมีถ้ำ และในถ้ำนั้นตากับยายเชื่อว่ามီးเทวดาปกครองอยู่ ตากับยายจึงนำของมาถวาย เทวดาจึงให้ของมีค่ามากมาย ตากับยายจึงสร้างหิ้งบูชาเทวดา ทำให้ตากับยายร่ำรวยอยู่อย่างสุขสบายมากขึ้น เป็นที่มาของการทำหิ้งเพื่อบูชาเทพ

อภิปราย นิทานเรื่องเทวดากับตายายเป็นการอธิบายว่าทำไมคนจึงต้องสร้างศาลสร้างหิ้งเพื่อบูชาเทพ เทวดา เจ้าที่หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่ให้ความคุ้มครองทำให้เกิดความร่วมมือเป็นสุข ชาวบ้านจึงแสดงความกตัญญูตอบแทนโดยการสร้างศาลหรือสถานที่บูชาทำข้าวปลาอาหารคาวหวานและน้ำมาถวาย แสดงให้เห็นความกตัญญูรู้จักการตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ

4. เรื่องแม่โพสพ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยโบราณคนไม่ต้องปลูกข้าวกินเอง ข้าวจะลอยมาอยู่ในยุ้งข้าวที่สร้างไว้ ครั้งหนึ่งมีหญิงคนหนึ่ง (บางสำนวนว่าหญิงม่ายเจ้าอารมณ์) ไล่ตีข้าวที่บินมาเพราะยังสร้างยุ้งข้าวไม่เสร็จ จึงทำให้ข้าวโกรธหนีเข้าไปในป่า ทำให้คนออกอยากไม่มีข้าวกิน จนกระทั่งมีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ “นางโพสพ” เดินทางเข้าไปขอมาข้าว ข้าวเห็นใจนางโพสพจึงยอมตกลงว่าจะให้ข้าวไป แต่คนต้องปลูกข้าว เกี่ยวข้าวเอง เมื่อข้าวยอมตกลงนางโพสพจึงตาย เมื่อชาวบ้านมีข้าวกินก็นึกถึงบุญคุณของนางโพสพ จึงทำพิธีบูชาก่อนเกี่ยวเกี่ยวข้าว เพื่อเป็นการบูชาและรำลึกถึงพระคุณของแม่โพสพ

อภิปราย นิทานเรื่องแม่โพสพเป็นนิทานที่อธิบายว่าทำไมชาวนาจึงต้องทำพิธีบูชาถวายสิ่งของให้แก่แม่โพสพ ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงความกตัญญูต่อข้าว ที่ทำให้คนมีอาหารกินดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่ละท้องดินจะมีการทำพิธีคล้ายกันคือในช่วงเดือนเก้า เดือนสิบ เป็นช่วงที่ข้าวตั้งท้อง ชาวนาจึงนำผลไม้ เช่น ส้ม มาถวายเพราะเชื่อว่าแม่โพสพมีอาการแพ้ท้องเช่นเดียวกับคน จึงนำผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวมาถวาย นอกจากผลไม้ยังมีอาหารคาวหวานต่างๆ ที่นำมาถวาย โดยใส่ไว้ในเฉลว ซึ่งเป็นเครื่องจักรสานทำด้วยดอกหักขัดกันเป็นมุมๆ ตั้งแต่ 5 มุมขึ้นไป นำสิ่งของที่ถวายใส่ในเฉลว แล้วนำเฉลวไปปักที่นา ชาวนาเชื่อว่าจะทำให้ข้าวตั้งท้องและออกรวงเป็นข้าวที่มีความสมบูรณ์เมล็ดข้าวไม่ลีบและฝ่อบางท้องดินก็มีการนำผ้าสีต่างๆ และกระจกมาใส่ในเฉลว เพราะเชื่อว่าแม่โพสพชอบแต่งตัว หรือบางท้องดินอาจนำสิ่งของอื่นๆ มาถวาย ถึงแม้ว่าสิ่งของที่นำมาถวายอาจมีความแตกต่างกัน แต่จุดประสงค์ของการทำพิธีบูชาแม่โพสพก็เพื่อให้สำนึกถึงคุณของข้าวที่มีต่อมนุษยชาติ

5. เรื่องงูเหลือม

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีงูเหลือมตัวหนึ่งซึ่งมีพลังและพิษมากกว่างูอื่นใด แม้กระทั่งจะรอยเท้าของคนใดคนนั้นก็ตาย มีครั้งหนึ่งมันเข้าใจผิดว่าพิษของมันไม่สามารถฆ่าคนได้ มันก็

เลยให้ปลาตกไปป่าวประกาศให้สัตว์ต่างๆ มาเอาพิษจากมัน มันจึงถ่ายทอดพิษให้ทำให้บรรดา
และสัตว์ต่างๆ ที่มารับพิษจากงูเหลือมมีพิษ ทำให้งูเห่าและงูบางชนิดมีพิษมากขึ้น และปลาคูก็
ได้รับพิษไปเล็กน้อย เพราะปลาคูกลับมาจากป่าวประกาศไม่ทัน จึงทำให้งูเหลือมซึ่งมีพิษร้ายกาจ
เป็นงูที่ไม่มีพิษจนถึงปัจจุบันนี้

อภิปราย นิทานเรื่องงูเหลือมเป็นนิทานที่ผูกเรื่องขึ้นจากความเชื่อของชาวบ้านว่า
สาเหตุที่งูเหลือมซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่แต่ไม่มีพิษนั้นเป็นเพราะมัน ได้คายพิษให้แก่สัตว์อื่นจนหมด
นิทานบางท้องถิ่นก็เล่าว่า เมื่องูเหลือมคายพิษจนกาเห็นจึงเอาตัวคลุกกับพิษ กาก็มีตัวดำตั้งแต่นั้น
มาเพราะถูกพิษงูเหลือม ส่วนงูเห่า งูจงอางรู้เข้าก็มาคูดพิษไว้จำนวนมาก งูทั้งสองจึงมีพิษมาก
มคตะนอนอยากได้พิษบ้างแต่เข้าไม่ถึง ยืนเท้าเอวจนเอวก็งอวอดและได้พิษมานิดเดียว เป็นการ
อธิบายว่าสัตว์ต่างๆ ทำไมจึงมีพิษ

6. เรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีผิวเมียคนหนึ่งผิวก็หล่อเมื่อก่อนสวย ต่างคนต่างก็ไม่ไปไหน ฝ่ายแต่
ดูรูปซึ่งกันและกัน มีเทวดาองค์หนึ่งมาลงใจ โดยมาลงใจผัวก่อนว่ามีใจมันคงรักภรรยาจริง
ไหม เทวดาก็แปลงกายเป็นหญิงสาวสวยกว่าในรูปมาขอกินน้ำ ทำเป็นพูดจะช่วยไถนาอย่างนั้น
อย่างนี้ ผู้ชายคนนั้นก็ไม่สนใจแต่กลับไปไถนาดูรูปเมียไปอย่างเดิม เทวดาก็คิดในใจว่าผู้ชายคนนี้
ช่างใจมันคงจริง จึงได้ไปหาผู้หญิงบ้าง แปลงเป็นผู้ชายหล่อกว่าในรูปนั้นอีก ไปขอซื้อผ้าพุดจา
หว่านล้อมว่าจะซื้อผ้าไปขายบ้าง ในที่สุดหญิงสาวก็เริ่มใจอ่อน เมื่อผัวกลับมาจากไถนาเหนื่อยๆ ก็
นอนหลับ เมื่อก่อนกระเดือกจนผัวตาย เทวดาสงสารจึงเอาหอยโข่งมาต่อให้ ผัวก็ฟื้นผู้ชายจึงมี
กระเดือกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก เป็นนิทานอธิบายลักษณะของ
มนุษย์เพศชายว่าเพราะเหตุใดจึงมีลูกกระเดือก การผูกเรื่องโดยเล่าถึงเทวดาใช้หอยโข่งต่อที่คอทำ
ให้ชายหนุ่มฟื้นขึ้นนั้น เป็นการใช้จินตนาการที่มองจากลักษณะของลูกกระเดือก ซึ่งมีลักษณะ
คล้ายหอยโข่ง คนโบราณจึงนำมาเล่ากันเป็นเรื่องว่า ที่ผู้ชายมีลูกกระเดือกเพราะเทวดาใช้หอยโข่ง
ใส่ให้ จึงทำให้ผู้ชายทุกคนมีลูกกระเดือก แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต และ
พยายามแสวงหาคำตอบข้อสงสัยเหล่านั้น แม้จะไม่ใช่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ก็ตาม แต่เราก็เห็นวิธี
คิดของคนโบราณที่ผูกเรื่องอธิบายสรรพสิ่งต่างๆ ได้สอดคล้องกับรูปร่างของสรรพสิ่งนั้น เป็น
อย่างดี

7. เรื่องทำไมควายถึงเกลียดสีเหลือง

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีสมณเพศองค์หนึ่งนุ่งผ้าเหลือง ได้ชักชวนควายเป็นฝูงเลขชวน
ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ขณะที่เดินกันไปที่คุยกันว่าจะให้ได้ไปเฝ้าทั้งหมด เมื่อไป

ถึงทางซึ่งเป็นปากกล้วย จะเป็นเพราะลืมหรืออย่างไรก็ไม่รู้ พระสมณเพศก็บอกให้ควายรอก่อน ท่านจะไปปีสสาวะที่ปากกล้วยซึ่งมีใบเป็นสีเหลืองตกลงมาคลุมอยู่ตามคันแกลคูเหลืองอร่าม ปีสสาวะเสร็จท่านก็เดินขึ้นไปตามบันไดสวรรค์ โดยที่ไม่ได้ชวนควายไปด้วย ควายจึงโกรธตั้งแต่นั้นมาเวลาที่ควายเห็นพระมันจึงวิ่งเข้าวัดทุกครั้งไป

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมควายถึงเกลียดสีเหลือง อธิบายว่าที่ควายเกลียดสีเหลืองหรือเห็นพระแล้วไล่ขวิดนั้น อาจมีความเกี่ยวข้องหรือเพื่ออธิบายว่าเพราะเหตุใดจึงไม่ให้ใส่เสื้อสีแดงหรือเสื้อผ้าที่มีสีสันทันดูฉลาดเดินใกล้ควาย เพราะจะทำให้ควายขวิด ชาวตำบลหอมศีลเล่าว่าสมัยก่อนจิวรพระข้อมสีด้วยแก่นขนุนซึ่งให้สีเหลืองอมส้ม มีลักษณะคล้ายกับสีแดง จึงสันนิษฐานว่าคนโบราณผูกเรื่องขึ้นเพื่ออธิบายให้คนรุ่นหลังเข้าใจว่าทำไมควายจึงเกลียดสีแดง จะเห็นได้ว่าความคิดของคนโบราณนั้น สามารถผูกเรื่องอธิบายสรรพสิ่งต่างๆ ได้สอดคล้องกับอุปนิสัยของสรรพสิ่งนั้นได้เป็นอย่างดี

8. เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยก่อนตายายเลี้ยงหมากับแมวไว้ ไปไหนก็ต้องหมากับแมวไปด้วย แกร็กหมากับแมวมาก ทั้งๆ ที่มีฐานะยากจน เทวดาจึงให้ลูกแก้ววิเศษ เมื่อเศรษฐีคนหนึ่งรู้ถึงความวิเศษของลูกแก้ว เศรษฐีจึงทำลูกแก้วปลอมมาสลับกับลูกแก้วของตายาย ตากับยายเมื่อเห็นว่าลูกแก้วของพรไม่ได้ดังเก่า ก็เกิดความโศกเศร้าหมากกับหมาจึงออกไปตามหาลูกแก้วเพื่อนำมาคืนให้ตากับยาย ในระหว่างการเดินทางทั้งหมาและแมวพบกับอุปสรรคต่างๆ เมื่อได้ลูกแก้วมาครั้งแรกก็ให้หมาคาบไว้ แต่หมาทำให้ลูกแก้วจมน้ำจึงทำให้แมวต้องนำมาเอง เมื่อนำลูกแก้วมาคืนตากับยายแมวก็นำความจริงให้ตากับยายฟัง ตากับยายดีใจมากที่ได้ลูกแก้วกลับคืนมาจึงเลี้ยงแมวอย่างดีให้กินอาหารดีๆ ให้อาศัยอยู่บนบ้าน ส่วนหมาให้อยู่ใต้ถุนบ้านและให้กินอาหารที่เหลือจากแมว หมาจึงเกลียดแมวแต่นั้นมา

อภิปราย นิทานเรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เป็นนิทานเรื่องหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเป็นคนช่างคิดช่างสังเกตของคนไทย และพยายามแสวงหาคำตอบของสิ่งเหล่านั้นได้อย่างสอดคล้องกันเป็นอย่างดี จากการผูกเรื่องที่ว่าหมากับแมวทะเลาะกันเป็นเพราะแมวมีความฉลาดและรอบคอบกว่าหมา จึงได้รับการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี คือเลี้ยงไว้บนบ้านให้กินเนื้อปลา ส่วนหมาเลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้านให้กินเศษอาหาร จึงทำให้หมาเกิดความไม่พอใจ เมื่อเห็นแมวก็จะวิ่งไล่กัด เช่นเดียวกับปัจจุบันที่เราเห็นว่าหมาเมื่อเห็นแมวก็จะวิ่งไล่ ส่วนแมวเมื่อเห็นหมาก็จะพองขนไล่ แต่ด้วยรูปร่างที่เล็กกว่า แมวจึงใช้ความว่องไวในการวิ่งหนีมากกว่าที่จะต่อสู้กัน นอกจากนี้เรื่องนี้จะอธิบายว่าทำไมหมากับแมวจึงไม่ถูกกันแล้ว ในเรื่องยังกล่าวถึงปลาแก้มขี้ ซึ่งเป็นเพราะถูกแมวตบ จึงทำให้ปลามีลักษณะเหมือนแก้มขี้ จะเห็นได้ว่าการผูกเรื่องมี

ความสอดคล้องกับรูปร่างและอุปนิสัยของสรรพสิ่งนั้น

9. เรื่องประวัตินกกาเหว่า

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า อีกาไปโดนนายพรานยิงมาพอดีลูกกระสุนเข้าไปอยู่ในรูทวาร มันจึงขี้ไม่ออก มันเลยบินไปให้นกกาเหว่าช่วย นกกาเหว่าก็บอกว่า “ถ้ากูช่วยมึงแล้ว มึงต้องเป็นขี้เข้ากู เลี้ยงลูกให้กู” อีกาขอมตกลง นกกาเหว่าจึงพากาบินไปที่แม่น้ำ แล้วบอกให้อีกาเอากันแซ่น้ำ ลูกกระสุนซึ่งเป็นดินเหนียวเมื่อถูกน้ำก็ละลายออก อีกาต้องเป็นขี้เข้าและต้องเลี้ยงดูลูกให้นกกาเหว่าตามสัญญา นกกาเหว่าก็เลยไปไข่ไว้ในรังอีกาตลอดมา

อภิปราย นิทานเรื่องประวัตินกกาเหว่า เป็นนิทานที่อธิบายถึงสาเหตุที่นกกาเหว่าทำไมจึงไปไข่ไว้ในรังของนกกา การผูกเรื่องมีความสอดคล้องกับอุปนิสัยของนกกาเหว่า นอกจากคนโบราณจะสามารถผูกเรื่องเป็นนิทานแล้ว ยังมีบทเพลงที่ใช้ในการขับกล่อมเด็ก ชื่อเพลงนกกาเหว่า เนื้อหาของเพลงมีความสอดคล้องกับนิทานเป็นอย่างดี

ตัวอย่างเนื้อเพลงนกกาเหว่า

เจ้านกกาเหว่าเอ๋ย	ไข่ไว้ให้แม่กาฟัก
แม่กาทั้งหลายรัก	คิดว่าลูกในอุทร
คาบเอาข้าวมาเผื่อ	คาบเอาเหยื่อมาป้อน
ถนอมไว้ในรังนอน	ซ่อนเหยื่อมาให้กิน

...

(รัช ปลูก โณทก, 2543, หน้า 78)

10. เรื่องทำไมเสือหางยาวกวางหางสั้น

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เมื่อก่อนเสือเจอกวางตัวเล็กกว่าก็จะกินกวาง ถ้ากวางเจอเสือตัวเล็กกว่าก็จะขวิดเสือ ตอนนี้อยู่สองตัวเจอกันก็ทำศึกกันเรื่อย แต่เมื่ออยู่มาเจอกวางก็มาเจอกับเจ้าเสือเพื่อมาคุยตกลงกันว่า “เรานี้มาเป็นมิตรกันดีกว่า อย่างเช่นฆ่ากันอีกเลย เป็นเพื่อนกันเถอะ” เสือก็บอกว่า “ทำอย่างไรเราจึงจะเชื่อน้ำใจของเจ้าได้ล่ะ ว่าท่านจะไม่ฆ่าพวกเรา” กวางก็พูดว่า “เราก็ไม่เชื่อท่าน ตกลงกันอย่างไรดีไหม ทดลองมาอยู่รวมกัน เสือกับกวางเรามาอยู่รวมกัน แต่เวลานอนต้องมัดหางกวางกับเสือให้หางติดกัน” ทั้งเสือและกวางก็ตกลงตามนั้น คืนนั้นเกิดอาเพศอะไรก็ไม่รู้ ฟ้าแทบถล่ม ลมพายุมาหวิดหวิด กวางกับเสือดกใจ ต่างคนต่างลี้มว่าตัวเองมัดหางติดกัน หางกวางเลียดหนีคิดเดียว เสือก็ลากหางกวางติดไปตลอดจนทุกวันนี้ เสือจึงมีหางยาว แต่กวางกลับหางสั้น

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมเสือหางยาวกวางหางสั้น คนโบราณคิดว่าสัตว์ควรมีหางยาวพอกๆ กัน แต่ปรากฏว่ากวางหางสั้นกุด และมักจะแกว่งหางอยู่เสมอ เป็นเหตุให้คนโบราณ

ผูกเรื่องขึ้น โดยนำสัตว์ที่เป็นศัตรูกันมาผูกเรื่องให้เป็นเพื่อนสาบานผูกหางติดกัน ซึ่งขัดกับธรรมชาติของสัตว์ทั้งสอง เป็นผลทำให้สัตว์ทั้งสองต้องแยกจากกันอย่างกะทันหัน จนทางกวางขาดไปติดกับทางเสือ กวางจึงมีหางสั้น จะเห็นได้ว่าการผูกเรื่องมีความสอดคล้องกับรูปร่างของสัตว์

11. เรื่องเตวดาจีลิม

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า กาลครั้งหนึ่งมีเตวดา 2 องค์อยู่บนสวรรค์ ได้รับคำสั่งจากพระอินทร์ให้ลงไปยังโลกมนุษย์ แล้วให้ไปบอกกับชาวบ้านว่า ให้กินอาหาร 3 วัน 1 มื้อ แล้วเตวดาทั้งสององค์ก็ลงมายังโลกมนุษย์และได้ไปเล่นกับพวกเด็กๆ อย่างสนุกสนาน จนลืมคำสั่งจากพระอินทร์ เมื่อเตวดานึกขึ้นได้จึงไปบอกกับชาวบ้านว่า ให้กินอาหาร 3 มื้อ ใน 1 วัน ซึ่งผิดกับคำสั่งของพระอินทร์ที่ได้รับมา ชาวบ้านจึงทำตามคำสั่งที่เตวดาบอก โดยกินอาหาร 3 มื้อใน 1 วัน พวกชาวบ้านได้กินอาหารอย่างนี้ทุกวันจนเสบียงอาหารของชาวบ้านนั้นหมดไป เมื่อพระอินทร์ทรงทราบว่าเตวดาได้บอกชาวบ้านผิดไปจากที่ตนสั่ง พระอินทร์ทรงกริ้วมากที่เตวดาทั้งสององค์ทำงานบกพร่องในหน้าที่

อภิปราย นิทานเรื่องเตวดาจีลิม เป็นการอธิบายว่าทำไมคนต้องกินข้าววันละ 3 มื้อ สาเหตุเป็นเพราะเตวดาที่จำคำสั่งของพระอินทร์สลับกันจากกินข้าว 3 วัน 1 มื้อ เป็น 1 วัน 3 มื้อ คนจึงต้องกินข้าว 3 มื้อ ในหลักความจริงแล้วการที่คนกินข้าววันละ 3 มื้อ จะทำให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่เพียงพอ ทำให้มีผละกำลังในการทำงาน หาก 3 วันกินข้าว 1 มื้อ ร่างกายก็จะปราศจากพลังงานไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกินอาหาร 3 มื้อ ใน 1 วัน ย่อมมีประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่า นอกจากนี้นิทานเรื่องนี้ได้กล่าวถึงเตวดา 2 องค์ที่ต้องรับโทษมาเป็นวัว ช่วยคนทำนาคนจึงไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีข้าวกิน หรือไม่มีกำลังพอในการทำนาเพราะมีสัตว์อย่างวัวมาช่วย

12. เรื่องทำไมผีจึงไม่ยอมอยู่กับคน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สัตว์ไปขอร้องให้ผีช่วยแก้แค้นมนุษย์ที่ใช้แรงงานตนอย่างหนัก ผีจึงรับอาสาทำงานแทน แต่มีข้อตกลงว่าถ้าคนไม่มีงานให้ผีทำโดยตลอดผีจะทำให้คนเจ็บป่วย ผีทำได้ทุกอย่างจึงทำให้คนล้มป่วย จนมาวันหนึ่งมนุษย์ผู้มีปัญญาได้ให้ผีนำขันธ์มาให้ ผีรักแร้ที่หนีไปทำให้ตรง ผีใช้เวลาานมากที่จะทำให้ขันธ์รักแร้ตรงจึงทำให้หือ เมื่อทำขันธ์รักแร้เส้นหนึ่งให้ตรงได้จึงนำไปให้คน และถามว่ามีขันธ์อื่นอีกมากไหม คนจึงบอกว่ามีเมื่อตอนออกไปเส้นหนึ่งก็จะมีเส้นใหม่งอกมาแทนที่และยังมีขันธ์อื่นอีกมากมาย เมื่อรู้ว่ามีขันธ์รักแร้อีกมากผีจึงยอมเพิ่มมนุษย์ไม่มาเกี่ยวข้องด้วยอีก

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมผีจึงไม่ยอมอยู่กับคน อธิบายว่าเพราะเหตุใดผีจึงไม่มาอยู่ร่วมกับคน สาเหตุเป็นเพราะคนนั้นมีแต่ความวุ่นวาย นอกจากนี้ยังอธิบายว่าเพราะเหตุใดจึงต้องนำอาหารมาเช่นสรวงผี เพราะเชื่อว่าที่คนป่วยเป็นเพราะอำนาจของผี คนจึงต้องนำอาหารมาเช่นผี เพื่อให้หายป่วย และหลังจากที่ผีไม่สามารถทำในสิ่งที่คนให้ทำได้จึงมีสัตว์ไว้ใช้แรงงาน เห็นได้ว่าการผูกเรื่องของคนโบราณนั้นมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดี

13. เรื่องทำไมแมวขี้จึงกลบ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยก่อนสัตว์ทุกตัวไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้เขี้ยวเล็บหรือสายตา เพื่อล่าเหยื่อ เว้นแต่แมวตัวเดียวเท่านั้น ดังนั้นเหล่าสัตว์ทั้งหลายจึงต้องมาเรียนรู้วิชาป้องกันตัวและล่าเหยื่อจากแมว เสืออยากเรียนวิชาคมกลืน การใช้สายตา การปีนต้นไม้ แต่แมวไม่ได้สอนให้เกรงว่าหากสอนวิชาเหล่านี้ให้เสียแล้ว มันจะเป็นอันตรายต่อสัตว์อื่นอย่างมากมา เมื่อเสือไม่ได้เรียนวิชาที่อยากเรียนก็โกรธมาก เสือโกรธมันจึงกระโดดเข้าขย้ำสัตว์ แมวโกรธมากจึงสั่งการให้สัตว์เหล่านั้นจับเสือไว้แล้วลงมือทำโทษ โดยเขียนเสือจนตัวลาย เสือโกรธมากจนมันคืนหลุดออกมา มันจึงว่าต่อไปนี่ก็จะกินสัตว์ทุกตัวเป็นอาหารโดยไม่เว้นแม้แต่มแมว ได้ยินดังนั้นสัตว์ทั้งหลายต่างวิ่งหนีเอาตัวรอดกัน และแมวได้ส่งลูกๆ ของมันทุกตัวว่า “เวลาขี้ให้กลบ” เพื่อไม่ให้เสือดามกลืนได้

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมแมวขี้จึงกลบ อธิบายถึงอุปนิสัยของแมวที่ถ่ายแล้วกลบว่าเป็นเพราะไม่ต้องการให้เสือดามกลืนเจอ จากลักษณะของแมวที่เป็นสัตว์รักความสะอาดสังเกตได้จากพฤติกรรมของแมว ซึ่งจะทำให้ความสะอาดของมันโดยการเลียอยู่เสมอ และถ่ายเป็นที่ เมื่อถ่ายเสร็จมันจะใช้ดินหรือทรายในบริเวณที่ถ่ายกลบ จากลักษณะดังกล่าวทำให้คนโบราณผูกเรื่องขึ้น ซึ่งถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับอุปนิสัยของแมวได้เป็นอย่างดี

14. เรื่องทำไมเสือกมีลูกครึ่งละหนึ่งตัว

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีเสือกอยู่หนึ่งตัวอยากมีลูกครึ่งละหลายๆ เหมือนสัตว์อื่นๆ ที่ตลอดลูกเป็นครอกๆ จึงได้เดินทางไปขอพรจากฤๅษีในป่าศีกคำบรรพ์ เมื่อเดินไปถึงฤๅษีก็ให้พรและให้ทองคำมาฝากให้ทำงานไปถึงบ้าน โดยให้ทองคำว่า “ให้ได้ลูก 1 วัน 7 ครอก ครอกละ 7 ตัว” เสือกก็เดินทางกลับและทองคำมาเรื่อยๆ จนถึงกลางทางก็เกือบเดินไปเหยียบบนตัวนกคุ้ม ทำให้เสือกตกใจ เลยจำคาถาผิดไปว่า “7 ปี 1 ครอก ครอกละ 1 ตัว” ตั้งแต่นั้นมาเสือกก็มีลูกครึ่งละ 1 ตัวอย่างเดิม

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมเสือกมีลูกครึ่งละหนึ่งตัว เป็นการอธิบายถึงการดำรงชีวิตของเสือก ซึ่งเสือกเวลาจะมีลูกจะใช้เวลาในการอุ้มท้องนานเป็นปี จึงเป็นสาเหตุให้คนโบราณ

ผูกเรื่องขึ้นว่าเป็นเพราะเสียไปขอพรเพื่อให้ได้ลูกครึ่งละ 7 ตัว แต่เพราะท้องคาถาคิด จึงทำให้เสีย มีลูกครึ่งละ 1 ตัว ใช้เวลาอุ้มท้อง 1 ปี

15. เรื่องประวัติน้ำมันทุเรียน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยหนึ่งสองคยาจะไปอยู่ป่า มีผลไม้ชนิดหนึ่งเมื่อเวลามันสุก มันจะส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั้งป่าเลย สองคยาอายุใกล้ผลไม้นั้นเห็นว่ามันหอมมาก ตาก็อยาก กินยาก็ห้ามไม่ให้ตากินกลัวตาคจะตาย จึงคิดปรึกษากันว่าจะเก็บผลไม้ไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน พระเจ้าแผ่นดินก็ไม่รู้ว่าผลไม้ชนิดนี้เป็นผลไม้อะไร จึงได้ประกาศข่าวร้องให้บ่าวไพร่ทั้งหลาย บอกว่าถ้าใครกินผลไม้ชนิดนี้ได้โดยไม่ตายจะให้รางวัล ทหารคนหนึ่งก็กล้ารับอาสา เมื่อกินแล้ว ไม่ตายก็เอามากินอีก กินเสร็จแล้วก็ไม่ตาย พระเจ้าแผ่นดินจึงให้รางวัลแก่ทหารคนนั้น เมื่อเสร็จเรื่องแล้วก็ตั้งชื่อให้ว่า “ผลไม้ทุเรียน” ไม่ใช่ “ทุเรียน” อย่างที่เรียกกันทุกวันนี้ เนื่องจากสองคยา ขยายแก่นำมาทุเรียนพระเจ้าแผ่นดิน ประวัตินี้จริง ๆ มันจึงเป็นทุเรียน ไม่ใช่ทุเรียนเหมือนปัจจุบัน

อภิปราย นิทานเรื่องประวัติน้ำมันทุเรียน เป็นนิทานที่อธิบายถึงผลไม้ทุเรียน ซึ่งมีประวัติว่าเป็นผลไม้ประหลาดที่มีกลิ่นหอมทำให้คนต้องการกิน แต่เพราะไม่รู้วิธีกินว่าจะกินอย่างไร กินแล้วจะตายหรือไม่ จึงนำมาทูลพระเจ้าแผ่นดิน คนโบราณกล่าวว่าความจริงแล้ว เรียกว่าผลไม้ทุเรียน แต่เปลี่ยนเป็นทุเรียน เนื้อเรื่องที่ผูกขึ้นนั้นมีความสอดคล้องกับสิ่งที่กล่าวถึงได้เป็นอย่างดี

16. เรื่องทำไมกบจึงตาโปน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า สมัยโบราณมนุษย์ไม่มีไฟใช้ เพราะมียักษ์สองคนเฝ้าอยู่และไม่ยอมให้ไฟแก่มนุษย์ มีชายคนหนึ่งวางแผนจะนำไฟมาใช้โดยให้กบ น้า หมา แมวและสิงโตไปช่วยกัน โดยชายผู้กล้าวางแผนจะขโมยโดยส่งต่อให้สัตว์ต่างๆ รับส่งไฟกันเป็นทอดๆ พอดวงไฟถึงกบ ยักษ์ตามมาจับหางกบได้ ทำให้เจ้ากบที่นำส่งสารตกใจอย่างสุดขีดถึงกับนัยน์ตาทั้งคู่ถลน ออกมานอกเบ้า จึงทำให้กบตาโปนนับตั้งแต่นั้นมา

อภิปราย นิทานเรื่องทำไมกบจึงตาโปน ได้อธิบายถึงว่าคนมีไฟใช้มาจนทุกวันนี้ และเพราะเหตุใด และอธิบายว่าที่กบมีตาโปนนั้นเป็นเพราะตกใจที่ถูกยักษ์จับได้จึงทำตาถลน ตากบจึงโปนมาจนทุกวันนี้ แสดงให้เห็นว่าชาวไทยช่างคิดช่างสังเกต และวิธีคิดของคนโบราณก็สามารถผูกเรื่องที่สอดคล้องกับรูปร่างของสัตว์ได้เป็นอย่างดี

5. เทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัม (Myth)

5.1 ความหมายของเทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัม เป็นนิทานหรือเรื่องเล่าที่อธิบายถึงการสร้างโลกสร้างจักรวาล สรรพสิ่งต่างๆ ในโลก อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและพิธีกรรมตามทัศนะของกลุ่มชน

5.2 ลักษณะของเทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัม

5.2.1 ขนาดของเรื่อง ขนาดยาวพอสมควร แต่ไม่ยาวเหมือนนิทานมหัศจรรย์

5.2.2 ตัวละคร ตัวละครในเทพนิยายเป็นเทพเจ้า หรือบุคคลสำคัญ

5.2.3 ฉาก ฉากในเทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัมมีทั้งแดนมนุษย์และแดน

สมมติ

5.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องอธิบายความเป็นมาของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โลก บุคคลสำคัญและปรากฏการณ์ธรรมชาติ

5.2.5 แนวเรื่อง เชื่อว่าเป็นเรื่องจริงบ้างไม่จริงบ้าง ตามทัศนะของกลุ่มชน

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานเทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัมที่รวบรวมได้จากตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเพียง 1 เรื่อง คือ เรื่องเมขลากับรามสูร

เนื้อเรื่องย่อเมขลากับรามสูร

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า นางฟ้าผู้ครอบครองแก้วมณีดวงหนึ่งมีประกายแพรวพรางงดงามมาก นางมักจะถือแก้วมณีมาโยนเล่นตามกลีบเมฆ ฝ่ายรามสูรเป็นยักษ์ที่ใจโหดเหี้ยมมีขวานเป็นอาวุธชอบเหาะเที่ยวไปมาตามกลีบเมฆ พอเห็นแสงแก้วมณีของนางเมขลาเข้าก็ชอบใจอยากได้มาเป็นของตน รามสูรขอแก้วมณีจากนางเมขลาแต่นางเมขลาไม่ยอมให้ รามสูรโกรธจึงได้แย่งนางเมขลาแต่นางเมขลาหลบหลีกได้ว่องไวมาก พระอินทร์ก็ได้ช่วยไว้ทุกครั้ง โดยใช้สรอินทนิลยักษ์รามสูรแสงแก้วมณีของนางเมขลา ก็คือฟ้าแลบ รามสูรขว้างขวานเสียงขวานแหวกอากาศดังกึกก้องก็คือฟ้าร้อง แสงธนูของพระอินทร์แหวกอากาศก็คือฟ้าผ่า จนบัดนี้รามสูรก็ไม่สามารถจับนางเมขลาได้

อภิปราย นิทานเรื่องเมขลากับรามสูร เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ โดยอิงกับจินตนาการของคนโบราณที่เชื่อว่า แสงแก้วมณีของนางเมขลาก็คือฟ้าแลบ รามสูรขว้างขวานเสียงขวานแหวกอากาศดังกึกก้องก็คือฟ้าร้อง แสงธนูของพระอินทร์แหวกอากาศก็คือฟ้าผ่า แม้ว่าปัจจุบันจะมีเหตุผลทางวิทยาศาสตร์พิสูจน์ว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวคือ ฟ้าผ่าเกิดจากอิเล็คตรอนจำนวนมากเคลื่อนที่ระหว่างเมฆกับพื้นโลก ฟ้าร้องเป็นเสียงที่เกิดจากอากาศขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะความร้อนที่เกิดจากฟ้าแลบ ฟ้าแลบคือแสงที่เกิดวาบขึ้นในท้องฟ้า ลักษณะเป็นเส้นหรือแผ่น เกิดจากอิเล็คตรอนจำนวนมากเคลื่อนที่ผ่านอากาศทำให้เกิดความร้อนสูง จนปรากฏเป็นแสงสว่างวาบขึ้น

นิทานพื้นบ้านของไทยมีเรื่องราวที่กล่าวถึงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่หลายเรื่อง บางเรื่องมีเนื้อเรื่องที่จะหาคำอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาตินั้นๆ บางเรื่องกล่าวถึงพิธีกรรม เพราะสังคมโบราณมีความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าเป็นผู้กำหนดและบันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ มนุษย์จึงต้องติดต่อกับสิ่งเหล่านั้น โดยส่งเครื่องสังเวยเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจ มนุษย์จึงอยู่อย่างเป็นสุข

6. นิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิต

6.1 ความหมายของนิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิต

นิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิต เป็นนิทานที่มีแนวเรื่องปรับปรุงมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แสดงถึงเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง โดยชี้ให้เห็นคุณของผู้ประกอบความดีและชี้ให้เห็นโทษของผู้ประกอบความชั่ว

6.2 ลักษณะของนิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิต

6.2.1 ขนาดของเรื่อง ขนาดสั้น

6.2.2 ตัวละคร ตัวละครเป็นมนุษย์และสัตว์

6.2.3 ฉาก มีทั้งฉากในแดนมนุษย์และแดนสมมติ

6.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องในนิทานสอนใจแสดงพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อเป็นแบบอย่างการประกอบคุณงามความดี

6.2.5 แนวเรื่อง แสดงคติเพื่อสอนใจ

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิตที่รวบรวมได้จากคำบล หอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 14 เรื่อง คือ

1. เรื่องสมบัติพ่อ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เศรษฐีมีลูกชาย 2 คน เมื่อตายก็ทิ้งปริศนาไว้เพื่อให้ลูกดำรงชีวิตอยู่ได้ แต่น้องตีความไม่ถูกจึงงงลงและไปหาพี่ชาย พี่ชายจึงบอกว่า ปริศนาข้อแรก คือ กินอาหารมือค้ำกับไฟดวงใหญ่ หมายความว่า ให้กินอาหารก่อนดวงอาทิตย์ตก จะได้ประหยัดน้ำมัน จุดตะเกียง

“ปริศนาข้อสอง คือ ล้อมรั้วบ้านด้วยฟันของสัตว์ พี่ตีความว่าให้เลี้ยงสุนัขไว้ป้องกันบ้านจากโจร”

“ปริศนาข้อสาม พี่ไขความว่า ถ้าเรารู้จักวิธีการกินเมล็ดมะขามเราจะมีอาหารไว้กินได้นานวัน ระหว่างที่เดินทางเข้ามาในเมือง พี่ถั่วเมล็ดมะขามกินบ้าง ที่เหลือพี่เก็บเอามาโยนปลุกไว้รอบๆ บ้าน ไม่ข้ามันเจริญเติบโตออกฝักออกเมล็ด ให้พี่เก็บไปขายได้เงินมาทุกปี” จึงทำให้ร่ำรวย

อภิปราย นิทานเรื่องสมบัติพ่อ เป็นนิทานที่สอนให้รู้จักใช้ปัญญาอย่างฉลาด เห็นได้จากตัวละครพี่ชายกับน้องชาย ซึ่งพี่ชายรู้จักใช้ปัญญามองปริศนาอย่างใช้ความคิด และรู้จักใช้วิธีคิดอย่างฉลาด เช่นปริศนาข้อแรกกล่าวไว้ว่าให้กินอาหารมือค้ำกับไฟดวงใหญ่คือให้กินอาหารก่อนอาทิตย์ตกดิน จะทำให้ประหยัดน้ำมันจุดตะเกียง เนื่องจากคนโบราณใช้ตะเกียงซึ่งมีน้ำมันเป็นเชื้อเพลิง หากเรารู้จักคิดใช้สติปัญญา ก็จะเข้าใจว่าไฟดวงใหญ่หมายถึงดวงอาทิตย์ ปริศนาข้อสองให้ล้อมรั้วบ้านด้วยพินสัตว์ เป็นการสอนให้เรารู้จักป้องกันขโมยด้วยการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน ปริศนาข้อสามสอนให้รู้จักการคิดวางแผนระยะยาว คือวิธีที่จะกินมะขามได้นานเราจะต้องปลูกมะขามจึงจะทำให้มีมะขามกินอยู่ตลอด นิทานเรื่องนี้ถือได้ว่าสอนให้รู้จักคิดและใช้ปัญญาได้อย่างดี

2. เรื่องโจรกลับใจ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชาวบ้านยุคโบราณกลุ่มหนึ่งซึ่งพวกเขามีความรู้ในเรื่องที่จะทำให้ผู้ทีลิดร้ายกับเรากลับกลายเป็นคนดีได้ มีชายคนหนึ่งได้ยินเสียงควายของตัวเองร้อง ก็เลยชวนเพื่อนไปดูต่างคนต่างก็ถือมีดกันทุกคน ทำทางน่ากลัวมาก พวกเขาบ้านจึงไม่กล้าทำอะไร แต่ก่อนที่พวกเขาจะไป พวกมันก็ได้ขอไฟเพื่อจะจุดยาสูบ ชายคนหนึ่งหยิบถ่านไฟด้วยมือเปล่าส่งให้ขโมย ขโมยเห็นถึงกับตะลึงว่าทำไมชายคนนั้นไม่กลัวความร้อน เลยทำให้ขโมยกลุ่มนั้นตัดสินใจคืนควายให้กับชาวบ้าน และขอโทษพวกเขาบ้านที่ทำไม่ดี พวกเขาบ้านก็ให้อภัยไม่เอาโทษแก่พวกเขาขโมย

อภิปราย นิทานเรื่อง เป็นนิทานที่สอนให้รู้ว่าคนที่กระทำแต่กรรมดี ย่อมไม่มีสิ่งใดมาทำอันตรายได้ เช่นเดียวกับคนในหมู่บ้านที่ทำแต่กรรมดีเมื่อโจรมาปล้นก็ต้องเปลี่ยนใจ เพราะเห็นในความพิเศษของคนเหล่านั้นที่แม้แต่จับไฟก็ไม่ร้อน โจรจึงเลิกปล้นและกลับใจเป็นคนดี ด้วยอนุภาพของกรรมดี

3. เรื่องฟักทองวิเศษ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่งพ่อแม่ของพวกเขาตายหมด เหลือกันเพียงสองคนพี่น้อง เมื่อโตขึ้นผู้เป็นน้องร่ำรวย ส่วนผู้เป็นพี่ยากจน วันหนึ่งผู้เป็นพี่ได้ไปหา น้องเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่ผู้เป็นน้องใจดำไม่ยอมช่วยเหลือ ผู้เป็นพี่ก็กลับบ้านด้วยความทิว ในขณะที่มีนกตัวหนึ่งตกลงมาจากต้นไม้ได้รับบาดเจ็บ ในปากนกก็คาบเมล็ดฟักทองมาด้วย ผู้เป็นพี่ก็ช่วยรักษานกตัวนั้นจนหายและได้นำเมล็ดไปปลูก เมื่อเวลาผ่านไปเมล็ดก็งอกงามเป็นผล ฟักทองให้กับผู้เป็นพี่ เขาก็เอาลูกฟักทองมาผ่า ลูกที่หนึ่งกลายเป็นทอง ลูกที่สองกลายเป็นเงินทำให้เขาร่ำรวยมีเงินทองมากมาย

อภิปราย นิทานเรื่องฟักทองวิเศษ เป็นนิทานเรื่องหนึ่งทีสอนให้เห็นว่าคนกระทำ ความดี ย่อมได้ประสบในสิ่งที่ดี เช่นเดียวกับตัวละครพีที่เห็นนกบาดเจ็บก็นำมารักษาด้วยความ เมตตากรุณา จึงทำให้ได้รับผลตอบแทนเป็นเงินทองมากมาย แม้ว่าจะร่ำรวยแล้วก็ไม่มีทีที่จะ ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ด้วยการบริจาค จึงทำให้มีชีวิตที่สุขสบายเพราะผลกรรมดีที่ได้กระทำไว้ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวควรนำมาเป็นแบบอย่างประพฤติปฏิบัติตาม

4. เรื่องไข่ทองคำ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีพ่อแม่ ลูกสองคน ได้เลี้ยงห่านไว้ 1 ตัว ห่านตัวนี้จะไข่วันละ 1 ฟอง ซึ่งไข่นั้นจะเป็นทองคำและทุกวัน แม่ก็จะพาไข่ไปขายเพื่อซื้อของใช้และอาหาร ครอบครัวนี้ จึงอยู่กันอย่างมีความสุข วันหนึ่งๆ ดิ้นขึ้นมากก็นำไข่ไปขายก็มีเงินพอที่จะใช้จ่าย อยู่มาวันหนึ่งลูก สองคนไปเที่ยวงานประจำปีก็ได้เห็นรถม้าบ้านหลังใหญ่ๆ ก็อยากได้ จึงตกลงกันว่าลองผ่าท้อง ห่านดูจะมีไข่หลายฟองในท้องห่าน ครั้นผ่าท้องห่าน ไม่มีอะไรเหมือนที่คิดก็เสียใจ อยากให้ห่านมี ชีวิตขึ้นมาเหมือนเดิมแต่ก็ทำไม่ได้ พวกเขาจึงต้องสูญเสียห่านที่มีไข่ทองคำไปโดยไม่ได้อะไรเลย

อภิปราย นิทานเรื่องไข่ทองคำ สอนให้รู้ว่าความโลภและไม่รู้จักกตัญญูต่อผู้มีคุณ ทำให้สูญเสียของมีค่าไป เช่นเดียวครอบครัวในนิทานที่เลี้ยงห่านไว้ ทุกวันจะได้ไข่ทองคำ 1 ฟอง นำไปขายนำเงินมาเลี้ยงชีพ แต่เพราะเกิดความโลภจึงฆ่าห่านเพราะคิดว่าในท้องห่านอาจจะมีทอง มากมาย แต่ก็ไม่มีสิ่งใด จึงทำให้ครอบครัวนั้นไม่มีทองไปขาย อีกทั้งยังสูญเสียห่านที่เป็นผู้มีคุณ ไปโดยไม่ได้สิ่งใดเลย

5. เรื่องเสื้อกับนายพรานป็น

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีผิวเมียคนหนึ่ง ผิวเป็นนายพรานป็นล่าสัตว์ก็เข้าไปหาสัตว์ทุกวัน ก็ได้กลับมาทุกวัน เมียเห็นได้กลับมาทุกวันจึงถามว่า “ทำอย่างไรถึงได้สัตว์กลับมาทุกวัน” ผิว บอกว่า “เสื้อคาบมาให้” แต่สัญญากับเสื้อว่าจะต้องไม่บอกใคร แล้วเสื้อจะคาบมาไว้ที่หัวคอ แต่ ถ้าบอกใครจะให้หน่อไม้งอกมา ครบ 3 ครั้งเมื่อใดพรานจะต้องตาย พอรุ่งเสื้อก็คาบเนื้อมาวางที่ คอไม้และก็เห็นหน่อไม้แตกออกมา 1 หน่อ ก็พอรู้อว่าพรานจะพูดเรื่องนี้กับใคร เมื่อพรานมาถึงเสื้อ ก็ถามว่า “มีงบอกใครมั่ง” นายพรานก็ตอบว่า “ไม่ได้บอก” แล้วเสื้อก็เดินกลับไป ส่วนเมียก็ได้ เล่าเรื่องให้แม่ยายฟังว่าเสื้อคาบเนื้อมาให้ แล้วพอวันต่อมาเสื้อก็เห็นหน่อไม้แตกหน่อขึ้นมาอีกรวม เป็น 2 หน่อ ครั้งนี้เสื้อไม่พูดอะไร หลังจากนั้นแม่ยายได้ไปบอกคนอื่นต่อ หน่อไม้ที่ 3 ก็งอก ออกมาอีก พอเสื้อมาก็โกรธมาก นายพรานเดินมาจะเอาเนื้อเสื้อก็กัคนายพรานทันทีจนนายพราน เสียชีวิต

อภิปราย นิทานเรื่องเสื้อกับนายพรานป็น เป็นนิทานที่สอนให้เห็นถึงการรักษา คำพูด เมื่อให้คำสัญญากับผู้ใด ก็ควรรักษาสัญญาหรือรักษาคำพูดนั้น หากให้คำสัญญากับผู้ใด

แล้วไม่สามารถทำได้ จะทำให้เกิดความเดือดร้อนกับตนเอง ธรรมะจะปรากฏในนิทานที่ผู้เล่า
ก็ตาย เพราะไม่สามารถรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับเสือได้

6. เรื่องกระต่ายกับเต่า

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีกระต่ายกับเต่าคู่หนึ่งซึ่งไม่ชอบดูกันอยู่แล้ว กระต่ายจึงท้า
วิ่งว่าใครจะถึงเส้นชัยก่อนกัน เมื่อถึงวันแข่งกระต่ายวิ่งนำเต่าไปไกลและกระต่ายก็คิดว่าตน
ต้องชนะเต่าจึงมัวแต่เล่น เต่าก็เร่งความเร็วและเอาชนะกระต่ายได้ ที่เส้นจะกระต่ายไล่หลัง
กระต่ายชะล่าใจว่าตนเก่งที่สุด

อภิปราย นิทานเรื่องกระต่ายกับเต่า เป็นนิทานที่สอนให้รู้ว่าเราไม่ควร
สบประมาทผู้อื่น เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดี อีกเรื่องหนึ่งที่นิทานเรื่องนี้ให้คติสอนใจคือ ความประมา
ชะล่าใจ ทำให้ประสบกับความพ่ายแพ้ พฤติกรรมดังกล่าวจึงไม่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ

7. เรื่องโลกมากลาหาย

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีพ่อค้าเพชรคนหนึ่ง ซึ่งไม่ไร้พอกันพระธรรมคา หากแต่มี
หน้าที่ราชการก็เป็นคนขนาดขุนนาง และความเป็นขุนนางนั้นก็ช่วยให้กิจการค้าเพชรรุ่งเรือง
ในหมู่เจ้านายด้วย หากว่าเจ้านายหรือขุนนางผู้ใดต้องการเพชร ก็มักจะต้องมาให้ท่านผู้สั่งซื้อ
เลือกหาให้อยู่เสมอ อยู่มาวันหนึ่งมีคนชั้นต่ำผู้หนึ่ง นำแก้วจุดขลุ่ยอันหนึ่งมาให้ฝากขายในราคา
สิบชั่ง มีลาวามาแต่เมืองตะวันออกมาหาท่านขุนนาง แล้วบอกว่าเจ้าเมืองของเขาใช้ให้เขาลงมา
ซื้อเพชรเอาไปทำสร้อย คุณเพชรที่ดีก็ว่าไม่ดี ขุนนางจึงลงนำเพชรปลอมมาให้ลาวาดู ลาวาขอซื้อ
และตกลงทำสัญญาซื้อจากขุนนาง ขุนนางตกลงขายในราคาสิบชั่งหวังกำไร โดยตกลงจ่ายค่ามัดจำ
ก่อนห้าชั่ง เมื่อครบเจ็ดวันจะนำเงินที่เหลือมาจ่าย ขณะนั้นชายผู้เป็นเจ้าของเพชรปลอมมาขอเพชร
คืน ขุนนางจึงจ่ายเงินให้ชายคนนั้นไปเพื่อหวังกำไรจากลาวา แต่ลาวานั้นก็ไม่ได้มาตามสัญญาขุน
นางจึงต้องเสียเงินให้กับชายเจ้าของเพชรปลอมเพราะความโลภ

อภิปราย นิทานเรื่องโลกมากลาหาย สอนให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่ควรปฏิบัติตน
คือความโลภ เพราะความโลภบางทีอาจทำให้สูญเสียสิ่งมีค่าไปโดยใช่เหตุ เช่นเดียวกับขุนนาง
ค้าเพชรในนิทานที่หวังกำไรจากสิ่งของผู้อื่น จนทำให้ตนเองต้องสูญเสียเงินไปโดยไม่ได้กลับคืน
มา เป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง

8. เรื่องพ่อกับลูก

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า พ่อต้องการสอนให้ลูกรู้จักความสามัคคีจึงนำแขนงไม้มาหัก และ
นำแขนงไม้มารวมกัน เมื่อหักไม่ได้จึงสอนลูกๆ ว่าถ้ารวมตัวและสามัคคีกันก็จะมีความแข็งแรง
และมั่นคง ลูกจึงมีความสามัคคีต่อกัน

อภิปราย นิทานเรื่องพ่อกับลูก สอนให้เห็นประโยชน์ของการทำงานดี สิ่งดี
สิ่งที่ดี ทำให้เกิดการรวมตัวกัน และกระทำสิ่งใดได้ด้วยความสำเร็จ มีความ
อันเดียวกัน เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติตาม เพราะจะทำให้ประสบความสำเร็จ
มาก ย่อมมีความคิดที่แตกต่างกัน มีการทะเลาะเบาะแว้ง หากนำความสามัคคี
เกิดการรวมตัว การระดมความคิดทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

9. เรื่องหิวนางฟ้า

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เด็กดีคนหนึ่งมีความกตัญญูช่วยเหลือพ่อแม่
เมื่อหิวผมก็มีเงินทองมาให้พ่อแม่ ต่อมาเมื่อเด็กเกรคนหนึ่งขโมยไป แต่เมื่อหิว
เกลียดคนากแล้วออกมา เด็กเกรจึงกว้างหิวทั้ง หิวจึงลอยมาตีและบอกให้เด็ก
นั่นจึงประพุดิตตนเป็นเด็กดี เพราะกลัวว่าจะถูกหิวนั้นตีอีก

อภิปราย นิทานเรื่องหิวนางฟ้า เป็นนิทานที่สอนให้เห็นถึงความ
พระคุณ จึงทำให้เกิดสิ่งที่ดี ควรนำมาปฏิบัติ สอนให้เห็นถึงผลของการไม่รู้จัก
และโทษของการลักขโมยว่าเป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรประพุดิตตาม

10. เรื่องเทวดากับคนขับเกวียน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า คนขับเกวียนคนหนึ่งทำเกวียนตกหล่ม จึงขอความช่วยเหลือ
เทวดาจึงสอนว่าให้ช่วยเหลือตนเองก่อนถ้าถึงที่สุดแล้วยังทำไม่ได้จึงให้คนอื่น

อภิปราย นิทานเรื่องเทวดากับคนขับเกวียน สอนให้รู้จักพึ่งตนเอง
หากถึงที่สุดแล้วไม่สามารถพึ่งตนเองได้ จึงขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เป็น
พุทธศาสนสุภาษิตที่กล่าวไว้ว่า อดุดาหิ อดุดโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

11. เรื่องไก่อกับพลอย

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ไก่ตัวหนึ่งขณะกำลังคุ้ยเขี่ยหาอาหารอยู่บนลาน
หิวแหวน แต่ไม่เห็นค่าจึงเขี่ยทิ้ง ไก่อีกตัวหนึ่งเห็นว่าเป็นสิ่งมีค่าจึงนำไปให้
ความดีใจเพราะเป็นพลอยที่ฝังอยู่ในหัวแหวนเมื่อไก่อนำมาให้ จึงเลี้ยงดู
คุ้ยเขี่ยอาหารลำบากอย่างแต่ก่อน

อภิปราย นิทานเรื่องไก่อกับพลอย เนื้อเรื่องสอนให้รู้จักเห็นคุณค่าของสิ่ง
ว่าจะมีประโยชน์โดยตรงกับเราหรือไม่ หากสิ่งนั้นไม่มีค่ากับเราแต่สิ่งนั้นอาจเป็น
ผู้อื่น เราจึงไม่ควรละเลย หรือมองข้ามไป เพราะบางทีสิ่งที่เราเห็นว่าไม่มีค่ากับ
สิ่งที่ทำให้เราประทับใจกับสิ่งดีๆ ก็เป็นไปได้

12. เรื่องลูกเนรคุณ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ครอบครัวหนึ่งไม่มีลูกและได้พบกับเด็กคน

ถึงขยะจึงนำเด็กคนนั้นมาเลี้ยงไว้ส่งเสียให้เรียนหนังสือในโรงเรียนดีๆ แต่เด็กเมื่อโตขึ้นก็ประพฤติแต่สิ่งไม่ดีสร้างความอับอายแก่ทั้งสองคนอย่างมาก ภายหลังได้ขโมยทรัพย์สินและหนีไปเพราะรู้ว่าไม่ใช่ลูกที่แท้จริงสร้างความเสียใจแก่ผู้เป็นพ่อแม่อย่างยิ่ง

อภิปราช นิทานเรื่องลูกเนรคุณ สอนให้เห็นพฤติกรรมที่ไม่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติตาม ในนิทานได้กล่าวถึงเด็กที่ถูกนำมาเลี้ยง สร้างความเสียใจให้แก่บิดามารดาบุญธรรม เพราะทราบว่าไม่ใช่บิดามารดาที่แท้จริง ทั้งที่บิดามารดาเป็นผู้เลี้ยงดู สร้างความเศร้าโศกเสียใจแก่บิดามารดาเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่าบิดามารดาจะไม่ใช้ผู้ที่ให้กำเนิด แต่ก็เป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ จึงถือว่าเป็นผู้มีพระคุณควรแก่การเคารพและแสดงความกตัญญูทดแทน

13. เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เทวดาลงมาทดสอบความมีน้ำใจของครอบครัวที่ใจบุญและครอบครัวของคนขี้เหนียว เทวดาได้แปลงเป็นหญิงชราแต่งตัวสกปรกไปขออาหารบ้านคนขี้เหนียวถูกปฏิเสธและขับไล่ จึงไปที่บ้านของคนใจบุญได้รับการต้อนรับอย่างดี คนใจบุญนำอาหารและเสื้อผ้ามาให้หญิงชรา หญิงชราในร่างเทวดาจึงมอบเงินทองมากมายแก่คนใจบุญทำให้คนใจบุญร่ำรวยอยู่อย่างสุขสบาย

อภิปราช นิทานเรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เนื้อเรื่องให้เห็นว่าพฤติกรรมที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตามและพฤติกรรมที่ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่างปฏิบัติตาม สิ่งที่ดีควรนำมาเป็นแบบอย่างคือความมีน้ำใจ เห็นใจผู้ตกทุกข์ได้ยาก ส่วนสิ่งที่ไม่ควรนำมาเป็นแบบอย่างคือความเพิกเฉยต่อความทุกข์ยากของผู้อื่น และการแสดงความรังเกียจต่อผู้ทุกข์ยากนั้น ความเมตตากรุณามีน้ำใจต่อผู้อื่นนั้น เป็นสิ่งที่ดีดังคำกล่าวที่ว่า เมตตาธรรมล้ำทุนโลก เราจึงควรนำพฤติกรรมที่ดีมาปฏิบัติ

14. เรื่องน้ำใจคน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีนายพรานหนึ่งแกล่กินโดยการล่าสัตว์ เมื่อหามาได้แกล่จะแบ่งไว้กินส่วนหนึ่ง เหลืออีกส่วนหนึ่งแกล่จะนำไปขาย นายพรานคนนี้มีเมียสองคน เมียหลวงซื้อช้อนกลั่นอีกคนชื่อมะลิ ฝ่ายนายพรานมีเรื่องที่สงสัยอยู่เรื่องหนึ่งคือ เวลาที่นายพรานไปบ้านแม่ช้อนกลั่นจะได้กินข้าวกับเนื้ออย่างบ้าง เนื้อเค็มบ้าง แต่เวลาไปบ้านแม่มะลิจะได้กินแต่เนื้อสดๆ เอาทำแกงบ้าง ลาบบ้าง ความสงสัยนี้ถูกเก็บอยู่ในใจหลายวันจนทนไม่ไหว แกล่จึงถามเมีย เมียจึงบอกว่าเพราะแบ่งเนื้อไว้กินบางส่วนที่เหลือก็แจกให้เพื่อนบ้าน เมื่อพวกเขาได้มาก็จะแบ่งมาให้ทำให้มีเนื้อสดกินทุกวัน แต่เมียที่ชื่อมะลินั้นไม่มีเนื้อสดกินทุกวันเพราะไม่รู้จักแบ่งปันให้เพื่อนบ้าน

อภิปราย นิทานเรื่องน้ำใจคน เนื้อเรื่องสอนให้รู้จักการแบ่งปันเอื้อเฟื้อผู้อื่น จะทำให้เรามีมิตรมากขึ้น และเมื่อเราแบ่งปันสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่น เราก็จะได้สิ่งนั้นกลับมาเช่นกัน แต่ถ้าเราไม่รู้จักที่จะแบ่งปันให้ผู้อื่น เราก็จะไม่มีมิตรที่คอยให้ความเอื้อเฟื้อเพื่อแบ่งปัน

7. นิทานมุขตลก (Humorous tale)

7.1 ความหมายของนิทานมุขตลก

นิทานมุขตลกเป็นนิทานสั้นๆ โดยมุ่งสร้างความขบขันให้แก่ผู้ฟัง ซึ่งนำมุขตลกมาจากคนเจ้าปัญญา การล้อเลียนคนพิการ ความโง่เขลา ฯลฯ ตัวละครมีทั้งมนุษย์และสัตว์

7.2 ลักษณะของนิทานมุขตลก

7.2.1 ขนาดของเรื่องมีขนาดสั้นตอนเดียวจบ

7.2.2 ฉาก ฉากส่วนใหญ่เป็นแดนมนุษย์

7.2.3 ตัวละคร มีทั้งมนุษย์และสัตว์

7.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องในนิทานมุขตลกแสดงพฤติกรรมของมนุษย์และสัตว์ที่มีความเด่นเป็นพิเศษ ผิดจากปกติธรรมดาและมักจะเป็นเรื่องเกินคาด

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานมุขตลกที่รวบรวมได้จากตำบลหอมศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 13 เรื่อง คือ

1. เรื่องใช้กิ่งก้อไปซื้อของ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า วันหนึ่งมีงู กบ คางคก และกิ่งก้อได้รวมตัวกินเหล้ากัน แล้วก็คุยกันไปเรื่อยๆ เรื่องนั้นเรื่องนั้นจนเหล้าหมด กบก็ออกไปซื้อเหล้ามา แล้วมาคุยต่อ เหล้าหมดก็ให้คางคกไปซื้อ พอหมดอีกก็ให้งูไปซื้อ ทุกตัวไปและกลับมาด้วยความว่องไว แล้วพอเหล้าหมดอีกก็ให้กิ่งก้อออกไปซื้อ ทั้งสามก็รอกิ่งก้อจนเช้า สร้างเมฆ ทั้งสามคิดว่ากิ่งก้อได้เซดเงินไปแล้วพอเปิดประตูมาก็เห็นกิ่งก้อนั่งหันหลังอยู่ทั้งสามจึงเข้าไปต่อว่า กิ่งก้อตอบว่า “ข้ายังใส่รองเท้าไม่เสร็จเลย”

อภิปราย นิทานเรื่องใช้กิ่งก้อไปซื้อของ เป็นนิทานมุขตลกเรื่องไม่ นำเอาความเหลือเชื่อมาเป็นแกนของโครงเรื่อง คือนำเหตุการณ์ที่เป็นไปไม่ได้มาเป็นมุขตลก เช่นในเรื่องใช้กิ่งก้อไปซื้อของ กล่าวถึงสัตว์ที่มาดั่งวงศ์มูรธา กิ่งก้อไปซื้อเหล้าเพราะมัวใส่รองเท้าอยู่

2. เรื่องตาบอดกับหูหนวก

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีเพื่อนเกลอกันอยู่ 2 คน คนแรกชื่อตาบอดพิการทางตา คนที่ 2 ชื่อหูหนวกพิการทางหู พวกเขารักกันมากคอยช่วยเหลือกันเมื่อยามทุกข์ยาก อยู่มาวันหนึ่งตาบอดกับหูหนวกได้คิดแผนการชั่วขึ้นมาคือการขโมยไก่ ตกกลางคืนทั้งคู่ก็ได้ลงมือตามแผน โดยเข้าไป

ได้ดูของชาวบ้านคนหนึ่งชื่อสมศักดิ์ ซึ่งได้นอนหลับอยู่บนบ้าน ตาบอดบอกหูหนวกว่าจะเป็นคนไปจับไก่เอง โดยให้หูหนวกบอกว่าไก่อยู่ตรงไหนและคอยดูเจ้าของบ้านด้วย หูหนวกก็รับคำตาบอดก็เข้าไปในเล้าไก่เอามือคลำไปมากี่โค่นทางไก่ ไก่ร้องจนเจ้าของบ้านตื่น นายสมศักดิ์ก็ตะโกนว่ามีคนขโมยไก่ จึงยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อขู่พวกขโมย ตาบอดได้ยินก็บอกให้หูหนวกหนี ทั้งสองวิ่งอย่างรวดเร็วแต่ตาบอดมองไม่เห็นจึงวิ่งชนต้นไม้แล้วสลบไป หูหนวกพาตาบอดกลับบ้านหลังจากคืนนั้นทั้งสองก็เลิกขโมยไก่และกลับตัวเป็นคนดี

อภิปราย นิทานเรื่องตาบอดกับหูหนวก เป็นนิทานมุขตลกเกี่ยวกับคนพิการ คือตาบอดกับหูหนวก โดยนำความพิการของตัวละครมาเป็นแกนของโครงเรื่องในเชิงขบขัน กล่าวคือความพิการอันเป็นส่วนบกพร่องของร่างกาย นำมาผูกเรื่องที่ทำให้ทั้งสองเกิดความคิดประหลาดคือคิดขโมยไก่ทั้งที่ทั้งสองคนพิการและก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ได้รับโทษของการกระทำ

3. เรื่องแก้วสารพัดนึก

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีสามีภรรยาคู่หนึ่งเป็นคู่ที่ขยันทำมาหากินมากและได้มีเพื่อนเกลอที่อยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งสามีภรรยาคู่นี้ก็ชอบร้านมาก มีแต่เที่ยวและทะเลาะกันเป็นประจำ อยู่มาวันหนึ่งสามีภรรยาที่ขยันประกอบอาชีพหลายอย่างแล้วไม่ร่ำรวยสักที คิดขึ้นมาว่าถ้าจะมีเงินต้องวิดน้ำทะเลเพื่อให้ได้ปลาขาย จึงชวนกันไปวิดน้ำทะเล ทั้งคู่ก็ช่วยกันวิดน้ำทะเล ทำให้เค็ดครี้นไปตั้งเทวดา เทวดาจึงแปลงร่างลงมาเป็นปลามาพูดคุยกับสองสามีภรรยาว่า “ถ้าท่านวิดน้ำในทะเลหมดพวกเราจะไม่มีที่อยู่กัน” แล้วเทวดาก็บอกว่าจะให้แก้วสารพัดนึก “ท่านจะขออะไรก็เพียง 3 ครั้งเท่านั้น สองสามีภรรยาดีใจมากและพากันกลับบ้าน

เมื่อถึงบ้านภรรยาก็อธิษฐานขอให้มีย่านที่ใหญ่โตและสวยงาม มีที่ดินทำมาหากิน และสวนผักผลไม้และสุดท้ายได้อธิษฐานให้มีเงินทองทำให้สามีภรรยาคู่นี้ร่ำรวย ส่วนสองสามีภรรยาที่ขยันก็ไป พอกลับไปก็พบว่าแก้วสารพัดนึกทำอะไรก็ได้ อย่างนี้ ในพริบตาพวกปีศาจก็เต็มบ้านไปหมด ฝ่ายภรรยาตกใจก็ร้องออกมาว่าขอให้หายไปให้หมด ในพริบตาพวกปีศาจรวมทั้งสามีก็หายไปหมด ภรรยาเห็นสามีหายไปด้วยจึงร้องขอให้สามีกลับมาคนเดียว ในพริบตาสามีก็กลับมา ทั้งสองได้อธิษฐานครบ 3 ครั้ง ดังนั้นไม่สามารถอธิษฐานขออะไรได้อีก ทำให้สองสามีภรรยาทั้งคู่ต้องยากจนต่อไป

อภิปราย นิทานเรื่องแก้วสารพัดนึกเป็นนิทานมุขตลกประเภทเจ้าปัญญากับคนโง่ โดยนำความมีปัญญาและความโง่ของคนมาเป็นแกนของโครงเรื่อง ตัวเอกของเรื่องเป็นคนฉลาด เจ้าปัญญา มักจะใช้ไหวพริบและความเป็นคนเจ้าปัญญา ทำให้คนได้ผลประโยชน์ ตัวละครที่มีความโง่ ไม่สามารถใช้ปัญญาได้จึงทำให้ไม่ได้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง นิทานมุขตลกนี้ผู้เล่ามักจะมุ่งให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขบขันตามเนื้อเรื่องเป็นประเด็นสำคัญ

4. เรื่องใครโกงกว่าใคร

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ทิดคงทนความโง่ของภรรยาและลูกสาวไม่ได้ ทิดคงซื้อเรือและออกเดินทางท่องเที่ยวไปยังเมืองต่างๆ ในขณะที่กำลังพายเรืออยู่นั้นทิดคงเห็นชายคนหนึ่งนั่งร้องไห้อยูริมฝั่ง แกวาดหัวเรือเข้าไปถามว่าร้องไห้ทำไมกัน

“ข้าเอามือออกจากไหเกลือไม่ได้” ชายผู้นั้นตอบ

ทิดคงมองดูแล้วเห็นว่าชายผู้นั้นล้วงมือลงไปไหเกลือกำเกลือเสียบเต็มมือ ปากไหม้นแสบเขาจึงดึงมือออกมาไม่ได้ ทิดคงหัวเราะบอกชายผู้นั้นว่าถ้าเขาปล่อยเกลือเสียบเขาก็จะเอามือออกมาได้ ชายผู้นั้นทำตามที่ทิดคงบอกจึงเอามือออกจากไหได้เขาดีใจมากมอบเบ็ดตัวหนึ่งให้ทิดคงเป็นสินน้ำใจ

ทิดคงพายเรือต่อไปเห็นคนหมู่มากกำลังเอาเชือกผูกหัวเสาข้างละฟ้ายแล้วออกแรงจุดกันไปคนละทิศละทาง ทิดคงมีความสงสัยแวะเข้าไปไต่ถาม คนกลุ่มนั้นตอบว่า “สามวันสั้นไปเราต้องการเสาที่ยาวกว่านี้ เราจึงพยายามดึงให้มันยืดออก”

ทิดคงว่า “ท่านเอ๊ย เสาณะดึงให้มันยาวออกมาไม่ได้หรือ หากท่านต้องการใช้เสาที่ยาวกว่านี้ก็หาเสาอีกต้นหนึ่งมาต่อเข้าไปซิ”

เมื่อคนเหล่านั้นทำตามที่ทิดคงแนะนำก็ได้เสายาวตามต้องการ ทุกคนออกปากชมทิดคงว่า “ช่างมีปัญญาแท้ๆ” และหาไก่มามอบให้เป็นสินน้ำใจ

ทิดคงยังพายเรือต่อไปจนกระทั่งถึงที่แห่งหนึ่ง มีคนกำลังก่อสร้างตึกก่ออิฐถือปูนอยู่ ตึกที่พวกเขาสร้างประหลาดนัก ไม่มีหน้าต่างเลย ดังนั้นภายในจึงมืดมาก สิ่งที่ทำให้ทิดคงประหลาดใจก็คือ คนกลุ่มนั้นต่างช่วยกันเอาตะกร้า กระจุง หีบ และถัง มาตากแดดไว้สักครู่แล้วยกเข้าไปในตึก หลังจากนั้นก็พากันขนหีบขนตะกร้ากลับออกมาตากแดดใหม่แล้วขนกลับเข้าไปในตึกอีกวนเวียนอยู่อย่างนี้

“พวกท่านทำอะไรกันจึงขนของเข้าออกไม่รู้จักหยุดเช่นนี้” ทิดคงถาม

พวกนั้นตอบว่า “พวกเราขนแสงแดดไปเทไว้ในห้องเพื่อให้มันสว่างขึ้น”

ทิดคงหัวเราะแล้วว่า “หากท่านต้องการให้ห้องมันสว่างขึ้น จงเจาะหน้าต่างที่กำแพงซีแสงสว่างจะเข้าไปในตัวตึกเอง” ทิดคงขึ้นจากเรือไปช่วยเจาะหน้าต่าง เสร็จแล้วภายในตึกก็สว่าง คนกลุ่มนั้นไซโยให้ร้องด้วยความยินดี ทุกคนเอ่ยปากชมทิดคงไม่ขาดปากว่า “ท่านช่างมีปัญญาแท้ๆ”

ทิดคงพบเห็นเหตุการณ์แบบนี้หลายครั้งหลายคราก็คิดว่า “ที่แท้ยังมีคนโง่อีกมากมาย ลูกเมียเราแม้จะโง่ไปหน่อย แต่ยังดีกว่าคนพวกนี้อีก อย่างน้อยก็พอสั่งสอนให้รู้จักคิดได้บ้าง” เมื่อคิดได้ดังนั้นทิดคงจึงหันหัวเรือกลับบ้าน ไปอยู่กับลูกเมียดั้งเดิม

อภิปราย นิทานเรื่องใครโง่กว่าใคร เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้คนเจ้าปัญญาเป็นแกนของโครงเรื่อง คือตัวเอกของเรื่องเป็นคนฉลาด เจ้าปัญญา มีไหวพริบ ใช้ปัญญาแก้ปัญหาให้กับตัวละครที่เป็นคนโง่ มุ่งให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขันตามเนื้อเรื่องเป็นประเด็นสำคัญ

5. เรื่องคนหูตึง

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชายคนหนึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เขาเป็นคนที่อยู่อย่างเรียบง่ายไม่ชอบสนทนากับใคร แต่เขาจะเป็นคนที่ชอบเล่านิทานให้เด็กในหมู่บ้านฟังอยู่เสมอ อย่างเช่นวันนี้ก็เหมือนกันเป็นวันที่อากาศแจ่มใส เขาก็มานั่งที่ใต้ต้นไม้ข้างบ้านและเรียกเด็กๆ มาฟังนิทาน วันนี้เขาจะเล่าเรื่องคนหูตึงให้เด็กๆ ฟัง เขาเล่าว่ามีผู้ชายคนหนึ่งของเขาใช้เวลาได้ยืนอะไรมันก็จะเพี้ยนไป วันหนึ่งเขาเดินไปตัดหญ้า มีสองสามมีภรรยา นั่งกินข้าวอยู่ และฝ่ายสามมีถามผู้ชายคนนั้นว่า “จะไปไหน” ผู้ชายหูตึงได้ยินก็ตอบว่า “กินแล้ว” สองสามมีภรรยาเห็นว่าชายผู้นั้นไม่ได้ยินก็ถามอีกครั้งว่า “จะไปไหน” ที่สองสามมีภรรยาถามอย่างนั้นก็เพราะว่าไม่อยากให้ชายหูตึงมากินอาหารด้วย เพราะอาหารมื้อนี้มีแค่ของอร่อย แต่ชายหูตึงนี้กว่าสองสามมีภรรยาไม่ได้ยินจึงเดินเข้าไปใกล้และเห็นว่าอาหารที่ทั้งสองสามมีภรรยา กินอยู่นั้นมีแค่ของดีๆ จึงตอบไปว่า “กินอีกก็ได้” เมื่อชายผู้นั้นเล่าจบทั้งหมดก็หัวเราะจนท้องแข็ง กับคำว่า “กินอีกก็ได้”

อภิปราย นิทานเรื่องคนหูตึง เป็นนิทานมุขตลกเกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งตัวละครในเรื่องเป็นคนหูตึง จึงนำมาเป็นแกนของโครงเรื่องในเชิงขบขัน กล่าวคือความพิการเป็นส่วนประกอบของร่างกาย แต่นำมาผูกเรื่องให้เป็นเรื่อง มุ่งให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขบขันตามเนื้อเรื่อง

6. เรื่องใครโง่กว่ากัน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่ง เป็นครอบครัวที่รวยเป็นเศรษฐี เมื่อเขาไม่มีแม่มีแต่พ่อกับลูกชาย 2 คน เมื่อพ่อเสียชีวิตก็ทำพิธีกรรมแบ่งสมบัติไว้คนละครึ่ง ลูกคนโตเป็นคนที่ยึดทำมาหากินรู้จักออกนอกก็เลยยิ่งรวยขึ้นไปอีก ทำให้มีเงินเยอะ แต่กับคนน้องที่งานการก็ไม่ทำเอาแต่เที่ยวเล่นไปวันๆ เล่นแต่การพนัน ไม่คิดจะเก็บเงิน เมื่อเป็นอย่างนี้เรื่อยมาเงินทองผู้น้องก็เกิดหมดลงไม่มีเงินใช้ก็ไม่รู้จะทำยังไง ก็เลยคิดวางแผนจะไปขโมยเงินของผู้ที่พี่กลัวน้องจะมาแย่งชิงสมบัติของตน จึงนำไปฝังดินแล้วเขียนป้ายบอกว่าไม่ได้ฝังเงินไว้ น้องรู้ก็มานำเงินไปแล้วเขียนบอกไว้ว่าไม่ได้นำเงินไป

อภิปราย นิทานเรื่องใครโง่กว่ากัน เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้แนวคิดเรื่องความโง่เง่าหรือความซื่อจนเชื่อเป็นแกนของโครงเรื่อง โดยให้ตัวเอกของเรื่องมีลักษณะเป็นคนซื่อทำให้สูญเสียของสำคัญไป นิทานมุขตลกแนวความโง่เง่านี้ ผู้เล่ามักจะมุ่งให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขบขันตามเนื้อเรื่องเป็นประเด็นสำคัญ

7. เรื่องเต่าเจ้าโมโห

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ครั้งหนึ่งมีสามสหายซึ่งรักใคร่กันมากสหายหนึ่งคือเต่า และอีกสองสหายก็คือ นกสองตัว ทั้งสามอยู่ข้างลำธารเล็กในป่าแห่งหนึ่ง และออกหากินด้วยกันเป็นประจำ ไม่มีเรื่องเคียดแค้นหรือร้อนใจแต่อย่างใด แต่ครั้นกาลเวลาผ่านไปปีหนึ่ง พอเข้าปีที่สองก็ปรากฏว่าฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินก็ซึกเริ่มแห้งแล้ง มันจึงให้เต่าคาบไม้แล้วนกกคาบปลายไม้ทั้งสองข้างเพื่อพาเต่าไปหาที่อยู่ใหม่ และบอกกับเต่าว่าห้ามอ้าปากออก ระหว่างการเดินทางมีเคื่อบอกว่าเต่าโง่งนทั้งสองฉลาดที่คิดวิธีพาเต่าไปป่าแห่งใหม่ เต่าโกรธและจะบอกกับเด็กว่าตนเป็นคนคิดเต่าเปลอ้อปากจึงทำให้ตกลงพื้นดิน

อภิปราย นิทานเรื่องเต่าเจ้าโมโห เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้แนวคิดเรื่องความโง่งน ตัวเอกของเรื่องมีลักษณะเป็นคนโง่เขลา ทำอะไรขาดสติปัญญา และมักจะมีตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีลักษณะตรงข้าม ความโง่ความเป็นก็เป็ผลให้เกิดความเคียดแค้น เช่น เต่าที่อ้าปากในขณะที่คาบไม้อยู่ ทำให้ตกลงที่สูง สร้างความขบขันให้แก่ผู้ฟัง เพราะความโง่ของตัวเอก

8. เรื่องช่างทาสีกับแมว

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ช่างทาสีมีแมวสองตัว ตัวหนึ่งใหญ่อีกตัวหนึ่งเล็ก ช่างทาสีเกิดความรำคาญเวลาแมวทั้งสองจะเข้าบ้าน เขาจึงเจาะประตูสองรูเพื่อให้แมวสองตัวเข้า รูหนึ่งเจาะใหญ่สำหรับให้แมวตัวใหญ่เข้า อีกรูเจาะรูเล็กสำหรับแมวตัวเล็กเข้า เพื่อนต่อว่าช่างทาสีโง่งนที่เจาะรูใหญ่เพียงรูเดียวก็ได้ ให้แมวตัวเล็กเข้ารูเดียวกับแมวตัวใหญ่ก็ได้

อภิปราย นิทานเรื่องช่างทาสีกับแมว เป็นนิทานมุขตลกประเภทเอาความโง่งน ความเป็นของตัวละครเอกเป็นแกนของโครงเรื่อง ความโง่ ความเป็นก็เป็ผลให้เกิดความเสียหาย เช่น ช่างทาสีต้องเจาะรูประตูบ้านถึง 2 รู เพื่อให้แมวที่มีขนาดต่างกันเข้าออก นิทานมุขตลกแนวความโง่งนนี้ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน

9. เรื่องเลือกลูกเขย

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เศรษฐีคนหนึ่งหาลูกเขยโดยทดสอบความฉลาด โดยให้แต่งงานกับลูกสาวแล้วมีหลานในวันรุ่งขึ้น แล้วเขาก็ได้ลูกเขยที่มีสติปัญญาเท่าทันเขา โดยให้เศรษฐีนำหน่อกล้วยไปปลูกให้มีผลทันลูกที่จะเกิดในวันรุ่งขึ้น เศรษฐีจึงยกลูกสาวให้แก่ชายผู้นั้น

อภิปราย นิทานเรื่องเลือกลูกเขย เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้ความเจ้าปัญญาเป็นแกนของโครงเรื่องคือ ตัวเอกของเรื่องเป็นคนฉลาด เจ้าปัญญา มีไหวพริบ หรือฉลาดแกมโกงบ้าง และมักจะใช้ไหวพริบและความเป็นคนเจ้าปัญญาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่นเดียวกับชายหนุ่มผู้รับอาสาแก่ปรีศนาของเศรษฐี ใช้ปัญญาและไหวพริบทำให้เศรษฐียอมแพ้ จึงทำให้ได้แต่งงานกับบุตรสาวของเศรษฐีรวมทั้งสมบัติทั้งหมดด้วย

10. เรื่องสี่เกลอกับผีดู

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เล่ากันว่าป่าที่บึงน้ำแก้วแห่งหนึ่ง มีผีสิงอยู่ ซึ่งมันคุมมาก ในป่าแห่งนั้นถ้าใครเข้าไปแล้วเรียกชื่อมันจะถูกผีจับกิน อยู่มาวันหนึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านได้รวมตัวกันเพื่อพิสูจน์ว่า ในป่าที่บึงนั้นมีผีจริงหรือไม่ จึงชวนกันเข้าไปในป่า โดยตกลงกันว่าไม่มีใครเรียกชื่อใคร เมื่อมีผีทุกคนก็ต่างนอนหลับแล้วให้นายคำเฝ้ายามเป็นคนแรก เมื่อถึงเวรของนายเที่ยง นายคำก็ไปบิบบจุมูกให้นายเที่ยงตื่น นายเที่ยงก็เฝ้ายามต่อไป แต่เมื่อถึงเวรของนายทอง เมื่อนายเที่ยงมาปลุกนายทอง นายทองไม่ยอมตื่นนายเที่ยงจึงตะโกนเรียกชื่อนายทอง ทุกคนต่างตกใจตื่นรวมทั้งนายทองด้วย แล้วต่างคนก็โทษว่านายเที่ยงเรียกชื่อนายทองทำไม เดี่ยวผีต้องมาจับนายทองกินแน่เลย ทุกคนจึงปรึกษากันโดยขุดหลุมให้นายทองลงไปอยู่แล้วเอาใบไม้ปิดไว้ แล้วให้ทุกคนนอนทับไว้ข้างบน ทุกคนก็ทำตามทันที แต่เมื่อตื่นขึ้นมาในตอนเช้า ทุกคนก็ไม่เห็นนายทองในหลุมอีกแล้ว ต่างคนก็พากันวิ่งกลับบ้านอย่างตกใจ และตั้งแต่นั้นมาไม่มีใครกล้าเข้ามาในป่าที่บึงอีกต่อไป

อภิปราย นิทานเรื่องสี่เกลอกับผีดู เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้แนวคิดเรื่องความโง่งม ทำอะไรโดยขาดสติปัญญา หรือเป็นคนเถรตรงจนทำอะไรอย่างคิดไม่ถึง ในตอนท้ายจึงทำให้เกิดความเสียหาย เนื้อเรื่องมุ่งสร้างความขบขันให้แก่ผู้ฟัง

11. เรื่องน้ำพุวิเศษ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า ที่ท้ายหมู่บ้านมีกระท่อมอยู่หลังหนึ่ง ซึ่งมีดากับยายที่แก่ชรา และไม่มีลูก แต่ดากับยายอยากมีลูกมาก ตามีอาชีพหาผักในป่าเพื่อให้ขายไปขายในหมู่บ้าน วันหนึ่งดาเข้าไปหาผักในป่าลึก มีนกตัวหนึ่งร้องเพลงไพเราะมาก ดาก็ได้ตามเข้าไปในป่าลึกมาก หลังจากนั้นดาก็อ่อนเพลียเป็นลมได้ร่มไม้ใหญ่ ดารู้สึกตัวอีกทีก็ค่ำ ที่ข้างกายดานั้นมีน้ำพุ พอดาไปดูกระจกก็เห็นตนเองกลับกลายเป็นหนุ่มรูปหล่อ ดาจึงเล่าให้ยายฟังว่าคนไปพบอะไรมาบ้าง แล้วดาจึงพาขายไปที่น้ำพุแล้วให้ยายล้างหน้า ยายก็กลายเป็นหญิงสาวสวยขึ้นมาทันที วันหนึ่งมีเศรษฐีได้รู้เรื่องเข้าจึงไปถามดากับยาย ให้ดากับยายพาไปที่น้ำพุ เศรษฐีโลกมากคิมน้ำพุเข้าไปมาก จึงทำให้กลายเป็นเด็กทารก ดากับยายจึงได้นำไปเลี้ยงเป็นลูกและสั่งสอนให้เป็นคนดีอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

อภิปราย นิทานเรื่องน้ำพุวิเศษ เป็นนิทานมุขตลกประเภทเรื่องไม้ นำเอาความเหลือเชื่อมาเป็นแกนของโครงเรื่อง คือนำเหตุการณ์ที่เป็นไปไม่ได้มาเป็นแกนของมุขตลก นิทานมุขตลกแนวไม้ ผู้ฟังจะได้รับความหรรษาจากความเหลือเชื่อของเนื้อเรื่องเช่น คนคิมน้ำพุแล้วทำให้กลายเป็นหนุ่มสาว คนคิมน้ำพุมากไปจึงกลายเป็นเด็กทารก

12. เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เต่าถูกครุฑจับได้แต่เต่าขอทำแข่งว่ายนน้ำข้ามมหาสมุทร ครุฑตกลงว่าถ้าแพ้จะปล่อยเต่าไป เต่านั้นวางแผนให้ครอบครัวเต่าทั้งหมดมาช่วยกัน โผล่ให้ครุฑเห็นเป็นระยะๆ จึงทำให้เต่าชนะการแข่งขัน ครุฑจึงปล่อยเต่าไป

อภิปราย นิทานเรื่องเต่าแข่งกับครุฑ เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้ความเจ้าปัญญาเป็นแกนของโครงเรื่องคือ ตัวเอกของเรื่องเป็นคนฉลาด เจ้าปัญญา มีไหวพริบ หรือฉลาดแกมโกง บ้าง และมักจะใช้ไหวพริบและความเป็นคนเจ้าปัญญา เพื่อผลประโยชน์ของตน หรือรอดพ้นจากการเป็นเหยื่อ เช่นเดียวกับเต่าที่ใช้ปัญญา โดยการให้เต่าตัวอื่นมาช่วยเหลือจึงไม่ต้องถูกครุฑกิน

13. เรื่องลิงกับชาวสวน

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชาวสวนอยู่คนหนึ่งได้ปลูกข้าวโพดไว้ในสวน เมื่อปลูกได้ก็ปลูกกล้วยด้วย ลิงก็ได้อินข้าวโพดหมดจนเจ้าของสวนทนไม่ไหว จึงออกอุบายที่จะกำจัดลิงจึงบอกกับฝูงลิงในสวนนี้ไม่มีผลไม้แล้ว จึงหลอกพาลิงไปปล่อยเกาะ แต่มีลิงเจ้าปัญญาสามารถใช้ปฏิภาณพละกำลังทั้งหมดกลับมาขโมยสวนอีกครั้ง โดยหลอกชาวสวนว่ามีแก้ววิเศษจะให้ ชาวสวนเชื่อจึงตกหลุมพรางของลิง

อภิปราย นิทานเรื่องลิงกับชาวสวน เป็นนิทานมุขตลกที่ใช้ความเจ้าปัญญาเป็นแกนของโครงเรื่องคือ ตัวเอกของเรื่องเป็นคนฉลาด มีไหวพริบ เช่นลิงใช้ปัญญาหลอกชาวสวน จึงทำให้รอดพ้นจากการถูกนำไปปล่อยเกาะ

8. นิทานเรื่องผี

8.1 ความหมายของนิทานเรื่องผี

นิทานเรื่องผีเป็นนิทานที่มีผีเป็นตัวละครและแสดงบทบาทร่วมกับมนุษย์

8.2 ลักษณะสำคัญของนิทานเรื่องผี

8.2.1 ขนาดของเรื่อง ขนาดสั้น

8.2.2 ตัวละคร ตัวละครในนิทานเรื่องผีมีทั้งมนุษย์และผี

8.2.3 ฉาก ฉากเป็นแดนมนุษย์เพราะตัวละครสำคัญคือผี มักปรากฏกายให้มนุษย์เห็นและเกิดความกลัว

8.2.4 โครงเรื่อง โครงเรื่องนำเสนอเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ที่ผีแสดงให้มนุษย์เห็น

8.2.5 แนวเรื่อง เชื่อว่าเป็นเรื่องจริงบ้าง ไม่จริงบ้าง

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานเรื่องผีที่รวบรวมได้จากคำบลหอนศีล อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มี 4 เรื่อง คือ

1. เรื่องผียาม่าหญ้า

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชายคนหนึ่งฆ่าตัวตาย โดยใช้ยาฆ่าหญ้าฉีดใส่หัวแล้วเอาหมวกสวม เมื่อตายก็ชอบมาหลอกหลอนคนที่ผ่านทุ่งนาที่เขาตาย มันจะทำเหมือนคนธรรมดาขึ้นอยู่ พอคนเดินผ่านจะเห็นผู้ชายใส่หมวกแล้วดึงหมวกออก จะเห็นว่าเป็นผีไม่มีผมเพราะตอนตายผมร่วงหมด

อภิปราย นิทานเรื่องผียาม่าหญ้า เป็นนิทานที่มีผีเป็นตัวละคร แสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวตำบลหอมศีลว่า มีความเชื่อในเรื่องผี วิญญาณ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ

2. เรื่องผีตายทั้งกลม

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีผู้หญิงตายทั้งกลม มีคนเห็นว่าตอนกลางคืนถ้าผ่านไปทางหลังวัดจะเห็นผู้หญิงแกว่งเปลกล่อมลูก คนจึงไม่กล้าเดินไปหลังวัด บางคนก็เรียกว่าผีแม่นาค แต่จริงๆ แล้วเป็นผีที่จับเรือชนสะพานตอนท้องอยู่จึงทำให้ตาย แล้วก็หลอกคนที่ผ่านไปมา

อภิปราย นิทานเรื่องผีตายทั้งกลม เป็นนิทานเรื่องหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนให้เห็นว่า ชาวตำบลหอมศีลมีความเชื่อในเรื่องผี เชื่อว่าคนเมื่อเสียชีวิตอย่างกะทันหัน จะทำให้ไม่รู้ตัวว่าเสียชีวิตแล้ว จึงวนเวียนอยู่ในสถานที่ที่ตนเองเคยอยู่ หรือสถานที่ที่ตนเองเสียชีวิต

3. เรื่องผีตายโหง

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ถนนสายหนึ่ง ขณะที่รถรับส่งคนงานวิ่งไปตามถนน โดยคนในรถกำลังสนุกสนานกันอยู่ ทันใดนั้นก็มีสุนัขตัวหนึ่งวิ่งผ่านตัดหน้ารถ คนขับรถก็จอดและเดินลงไปดูได้ทั้งรถแต่ก็ไม่พบอะไร แล้วอยู่ๆ คนขับรถก็เห็นผู้หญิงคนหนึ่งยืนอุ้มลูกอยู่ข้างถนนคนขับรถจึงเดินไปดู แต่เมื่อเดินเข้าไปใกล้ๆ คนขับรถก็เห็นว่าเท่าผู้หญิงคนนั้นไม่คิดพื้นดิน และผู้หญิงคนนั้นก็หายไปในพริบตา คนขับรถตกใจมากจึงวิ่งไปที่รถและขับรถออกไปทันทีโดยไม่บอกใครถึงเรื่องที่ตนเห็น เมื่อเวลาผ่านไปหลายวันคนขับรถก็กลับไปถามคนแถวนั้น เขาก็ได้คำตอบว่า ผู้หญิงคนนั้นถูกรถชนตายพร้อมกับลูก และจะออกมาหลอกผู้คนที่ผ่านไปมาบนถนนสายนี้เสมอ

อภิปราย นิทานเรื่องผีตายโหง เป็นนิทานที่แสดงให้เห็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายว่า ถ้าหากเสียชีวิตอย่างกะทันหัน หรือยังมีความกังวล จะทำให้วิญญาณไม่ไปเกิด วิญญาณจะวนเวียนอยู่ ณ จุดที่ตนเองเสียชีวิต ชาวตำบลหอมศีลเชื่อว่าผีตายโหงมีความอาฆาตพยาบาทเป็นอย่างมาก วิญญาณจะไปเกิดได้ เมื่อมีคนเสียชีวิต ณ จุดที่วิญญาณนั้นเสียชีวิต หรือที่ชาวตำบลหอมศีลเรียกว่า ด้วตายด้วแทน แม้ว่าทางวิทยาศาสตร์จะพยายามหาข้อพิสูจน์ว่าวิญญาณไม่มีพลังที่จะทำอันตรายคนได้ แต่ความเชื่อของชาวตำบลหอมศีลที่มีต่อวิญญาณก็ยังเป็นเรื่องที่เล่าสืบกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงมีทั้งความเชื่อและความเกรงกลัวต่อวิญญาณ

4. เรื่องเด็กผี

เรื่องเล่ามีอยู่ว่า มีชายคนหนึ่งไปเกี่ยวข้าวในนาข้างป่าช้า ตอนที่ขงขึ้นมากินข้าว ห่อที่ได้ต้นไม้ สักครู่ก็เห็นเด็กเดินผ่านไป แยกก็เรียกให้เด็กนั้นกินข้าวด้วยกัน ทั้งที่แกไม่รู้จักเด็ก นั้นมาก่อน เมื่อชวนแล้วก็แบ่งข้าวให้เด็กนั้นกิน ด้วยความดีใจเด็กนั้นยิ้มให้เห็นฟันซี่ใหญ่โตมาก ยายเห็นก็รู้ว่าถูกผีหลอกจึงวิ่งหนีไปอย่างไม่คิดชีวิต

อภิปราย นิทานเรื่องเด็กผี เป็นนิทานเรื่องผี ซึ่งวิทยากรเล่าถึงความมีน้ำใจของ คนแก่ที่เมตตาชวนเด็กกินข้าว ทั้งที่ไม่รู้จักและเด็กคนดังกล่าวก็เป็นผี จึงทำให้ยายตกใจกลัววิ่งหนี แม้ว่าจะเป็นเรื่องผี แต่สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้จากเรื่องนี้คือความมีน้ำใจของคนไทย ที่ชวนกันกินข้าว แม้ว่าจะไม่รู้จักกันก็ตาม วิทยากรยังแสดงความคิดเห็นว่าผีเด็กคนนั้นอาจจะไม่ได้ตั้งใจจะทำให้ ยายตกใจ แต่อาจเป็นเพราะความดีใจที่มีคนเรียกกินข้าวจึงยิ้มให้เห็นฟันซี่ใหญ่ยายจึงรู้ว่า เป็นผีจึง วิ่งหนีไป

จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านตำบลลพบุรี อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้รวบรวมนิทานและจำแนกได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 1 : แสดงผลการจำแนกนิทานพื้นบ้าน

ประเภทนิทาน	จำนวนเรื่อง
นิทานมหัศจรรย์	1
นิทานวีรบุรุษ	2
นิทานประจำถิ่น	6
นิทานอธิบายเหตุ	16
เทพนิยาย	1
นิทานสอนใจ	14
นิทานมุขตลก	13
นิทานเรื่องผี	4
รวม	57

วิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล

การวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านจากตำบลหอมศีลครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ ทัศนคติคำบรรยายของนิทานพื้นบ้านของ เอกเซล ออลริก นักคติชนวิทยาชาวเดนมาร์ก เป็นหลักในการวิเคราะห์

ออลริกเสนอบทความเกี่ยวกับทัศนคติคำบรรยายของนิทานพื้นบ้านเป็นครั้งแรกต่อสภา สหวิทยาการ (Interdisciplinary) ที่กรุงเบอร์ลิน เมื่อปี ค.ศ. 1908 หรือ พ.ศ. 2451 โดยให้ความเห็นว่า นิทานพื้นบ้านประกอบด้วยเทพนิยายและนิยาย กฎดังกล่าวไม่จำกัดอยู่ในรูปแบบของนิทานชนิดใดแต่เพียงชนิดเดียว ฉะนั้นกฎของนิยายก็อาจใช้ได้กับนิทานรูปแบบอื่นด้วย นอกจากนี้ ออลริก ยังให้ความเห็นอีกว่า กฎทั้งหลายของนิทานพื้นบ้านนั้น มักจะอยู่เหนือกฎแห่งความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการที่จะวัดนิทานพื้นบ้าน ไม่จำเป็นต้องถือตามกฎอื่นใด นอกจากกฎของมันเองเท่านั้น

แนวความคิดของ ออลริก ในเรื่องกฎเหล่านี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ อลัน คินเคส (อ้างถึงใน ปรีชา อุยตระกูล, 2521, หน้า 127-132) นักมานุษยวิทยาที่กล่าวนำบทความของ ออลริก ที่ว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องเหนืออินทรีย์ (Super organic) เพราะถือว่าวัฒนธรรมมีชีวิตของตนเอง โดยอธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นขบวนการนามธรรมอิสระ เป็นสิ่งที่มีอยู่เฉพาะ ซึ่งไม่ต้องใช้ปรากฏการณ์ประเภทอื่นมาอธิบายจุดกำเนิด พัฒนาการ และวิถีทางปฏิบัติของมัน ถ้าหากระดับอินทรีย์รวมถึงมนุษย์ สิ่งเหนืออินทรีย์ก็ต้องเหนือกว่ามนุษย์ และจะต้องเป็นอิสระ ไม่อาจนำมาผูกกันในรอบของมนุษย์แต่เพียงส่วนเดียวได้ เหตุผลก็คือ ในฐานะที่มนุษย์เองได้รับการพิจารณาว่าใหญ่กว่ามวลธาตุอินทรีย์ (เคมี) ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นร่างมนุษย์ ดังนั้นส่วนที่อยู่เหนืออินทรีย์จึงน่าจะยิ่งใหญ่กว่าธาตุอินทรีย์ซึ่งรองรับมันอยู่ ผู้เชี่ยวชาญทางเรื่องเหนืออินทรีย์ในวิชา มานุษยวิทยาเชื่อในกระสวนหรือหลักเกณฑ์ที่เป็นนามธรรม เช่น การวิวัฒนาการซึ่งเป็นตัวคอยควบคุมพฤติกรรมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

การที่พิจารณาว่าทัศนคติคำบรรยายของออลริกเป็นสิ่งเหนืออินทรีย์นั้น ย่อมหมายถึง การยอมรับว่า กฎดังกล่าวจะต้องมีบทบาทครอบคลุมนักเล่านิทานแต่ละบุคคลด้วย ตามความเห็นนี้นักเล่านิทานพื้นบ้านย่อมต้องคล้อยตามทัศนคติคำบรรยายของออลริกอย่างไม่รู้สึกรู้สียง เพราะกฎเหนืออินทรีย์ย่อมอยู่นอกเหนือการควบคุมใดๆ ของใครคนหนึ่ง ความเห็นเช่นนี้เท่ากับเป็นการ

แยกวรรณกรรมออกจากผู้ถ่ายทอดแยกชาวบ้านออกจากกคิชน เพราะกฎเกณฑ์เหนืออินทรีย์จะให้ความสำคัญแก่นิทานพื้นบ้านมากกว่าผู้ถ่ายทอด บทบาทของผู้ถ่ายทอดจะเป็นเครื่องมืออันหนึ่งซึ่งควบคุมโดยสิ่งเหนืออินทรีย์ ให้มีหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลเท่านั้น จึงเป็นเรื่องน่าเกลียดและชวนให้แย้งว่าเราจะสามารถแยกผู้ถ่ายทอดออกจากนิทานพื้นบ้าน แยกชาวบ้านออกจากกคิชนได้อย่างเด็ดขาดจริงหรือ และในฐานะที่ผู้ถ่ายทอดก็มีวิญญานและความคิดอยู่ในวงของวัฒนธรรม เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสิ่งที่ผู้เล่าถ่ายทอดออกมานั้นไม่มีส่วนสัมพันธ์กับตัวตนของผู้เล่าเลย ผู้เล่าไม่ได้มีอิทธิพลต่อนิทานที่ถ่ายทอดเลยจริงหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ออลริก ไม่ใช่เป็นนักกคิชนวิทยาเพียงคนเดียวที่สนับสนุนกฎเหนืออินทรีย์ กฎการปรับตนเองของ วอลเตอร์ แอนเดอร์สัน (Walter Anderson's Law of self-correction) ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สนับสนุนกฎเหนืออินทรีย์ ความเห็นของกฎนี้คือ เรื่องราวต่างๆ จำเป็นต้องแก้ไขตัวมันเอง และคงส่วนดีไว้ให้พ้นจากข้อผิดพลาด หรือการเปลี่ยนแปลงโดยบังเอิญของนักเล่านิทาน ซึ่งอาจจำแนกผิดพลาดไปก็เป็นได้ (ปริชา อุยตระกูล, 2521, หน้า 139)

ถึงแม้ว่าบทความของออลริกเกี่ยวกับกฎศึกษาคำบรรพ์ของนิทานพื้นบ้านยังเป็นที่ถกเถียงกันมากในการที่จะนำเอาสิ่งเหนืออินทรีย์มาใช้เป็นวิธีการศึกษานิทานพื้นบ้านในทวีปยุโรป ผู้วิจัยเห็นว่ากฎดังกล่าวเป็นกฎที่ครอบคลุม และยังเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุดในขณะนี้ จึงนำข้อสรุปเกี่ยวกับกฎศึกษาคำบรรพ์ของนิทานพื้นบ้านของออลริกมาใช้วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านที่รวบรวมจากตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษากฎของออลริกว่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมในครั้งนี้หรือไม่เพียงใด

ออลริก อธิบายกฎศึกษาคำบรรพ์ของคนว่า ถ้าเราพยายามประมวลความเหมือนความคล้ายทั้งหลายที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านเข้าด้วยกัน นอกจากจะทราบรูปแบบต่างๆ ของเทพนิยายแล้ว ยังได้ศาสตร์ที่มีระบบแบบแผนเกี่ยวกับวรรณกรรมประเภทอื่นๆ อย่างกว้างขวางด้วย กฎร่วมกันสำหรับการแต่งนิทานพื้นบ้านทุกประเภทเรียกว่า เป็นกฎศึกษาคำบรรพ์ของนิทานพื้นบ้าน (Epic laws of Folk Narrative) มีสาระสำคัญดังนี้

1. กฎของการเริ่มเรื่องและการจบของเรื่อง (The Law of Opening and the Law of Closing) นิทานพื้นบ้านจะไม่นำเข้าสู่เหตุการณ์สำคัญในทันทีและไม่จบอย่างกะทันหัน เนื้อเรื่องจะเริ่มจากภาวะที่สงบไปสู่เหตุการณ์ตื่นเต้น และในตอนจบเรื่องนั้นเหตุการณ์จะคลี่คลายสู่ภาวะปกติก่อนจึงยุติ

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง "นางสิบสอง" เปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงครอบครัวเศรษฐีสองคนสามีภรรยา

ลูกสาวสิบสองคน ทำให้ทั้งสองคนยากจนลงในที่สุดจึงตัดสินใจพาลูกสาวทั้งสิบสองคนไปปล่อยป่า นางสิบสองคนจึงได้พบกับนางยักษ์สารตรา นางยักษ์รับนางสิบสองไปเป็นบุตรแต่เมื่อนางทั้งสิบสองคนรู้ว่านางสารตราเป็นยักษ์จึงหลบหนีไปและได้พบกับท้าวรถสิทธิ์อภิเษกเป็นมเหสีทั้งสิบสองคน เมื่อนางยักษ์รู้เรื่องก็ใช้เวทมนตร์สะกดให้ท้าวรถสิทธิ์หลงใหล ทำให้นางสิบสองถูกควักลูกตาและถูกกักขังในถ้ำขณะตั้งครรภ์ มีเพียงบุตรของนางภาคีอรตเสนที่อยู่รอดเมื่อโตก็หาเลี้ยงแม่และป่าโดยการชนไก่ เมื่อมีการทำพนันชนไก่โดยเดิมพันคือเมืองของท้าวรถสิทธิ์ รถเสนได้อาสาชนไก่และได้ชัยชนะความจริงจึงเปิดเผยว่ารถเสนเป็นลูกของท้าวรถสิทธิ์ นางยักษ์สารตราจึงกลั่นแกล้งโดยให้รถเสนไปเมืองยักษ์ให้นางเมรีมาเสียบ แต่ไม่สำเร็จรถเสนสามารถนำลูกตาและยามารักษาดวงตาของนางสิบสองและได้ฆ่านางยักษ์ตายทำให้เวทมนตร์ที่สะกดท้าวรถสิทธิ์เสื่อม นางสิบสองจึงกลับมาเป็นมเหสีดั้งเดิม ซึ่งเป็นภาวะที่สงบเพราะตัวเองได้ผ่านพ้นอุปสรรคทั้งหลายแล้ว ได้กลับมาอยู่ด้วยกันเรื่องจึงปิดลง

เรื่อง “ท้าวแสนปม” เปิดเรื่องด้วยการเล่าถึงเมืองหนึ่งมีพระธิดานามว่าอุษา มีรูปโฉมงดงามรำลือไปทั่ว เมื่อเจ้าชายชินเสนได้ยืมข่าวก็หลงรัก ปลอมตัวเป็นชายอัปลักษณ์มีปมปมชื่อแสนปม แสนปมและนางอุษาแอบมีความสัมพันธ์ นางอุษาดังครรถ์ในขณะที่แสนปมเดินทางกลับเมืองของตน เมื่อนางอุษาคลอดกุมารเจ้าเมืองจึงประกาศหาพ่อของกุมาร โดยการเสี่ยงทายว่ากุมารจะรับของกินจากผู้ใด ผลการเสี่ยงทายคือกุมารรับข้าวจากแสนปม เจ้าเมืองจึงไล่นางอุษาออกจากเมือง แสนปมสงสารนางอุษาจึงแสดงตนว่าเป็นเจ้าชายชินเสนพานางอุษาและกุมารกลับเมืองของตนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเรื่องจึงจบลง

เรื่อง “ทำไมกบจึงตาโปน” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงในอดีตมียักษ์สองคนเป็นผู้เก็บรักษาไฟของโลกไว้ไม่ให้ใครใช้ ต่อมาผู้กล้าอาสาไปนำไฟจากยักษ์สองคนนั้นจึงทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น เนื่องจากบรูษผู้กล้านั้นได้เรียกประชุมสัตว์ต่างๆ มาเพื่อช่วยกันไปนำไฟมาจากยักษ์ เมื่อเข้าไปนำไฟมายักษ์ทั้งสองคนก็ไล่จับ ทำให้กบตกใจจนตาถลอก แต่ในที่สุดก็สามารถนำไฟมาใช้ในหมู่บ้านได้ เรื่องจึงปิดลง

เรื่อง “ทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงเมื่อครั้งอดีตเทวดา ผี คนและสัตว์อยู่ร่วมกัน คนใช้สัตว์ทำงานหนักจนบรรดาสัตว์เคี้ยวเอื้อง สัตว์จึงไปขอร้องให้ผีช่วย ผีรับปากพร้อมกับตกลงกับคนว่าถ้าไม่มีงานให้ผีทำคนจะต้องโดนลงโทษ คนจึงใช้งานผีสารพัดจนไม่มีงานอะไรอีก เรื่องมิได้ยุติลงเพียงเท่านั้นเพราะมีมนุษย์คนหนึ่งนำขนรักแร้มาให้ผียึดให้ตรง แต่ผีทำไม่สำเร็จจึงต้องยอมแพ้และไม่มาอยู่ร่วมกับคนอื่นอีก คงเหลือแต่คนกับสัตว์เท่านั้น เรื่องจึงปิดลง

เรื่อง “ทำไมแมวจึงกลบ” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึง ผีนป่าแห่งหนึ่งมีสัตว์หลายชนิดอาศัยอยู่ สัตว์ทุกตัวต่างเรียนรูวิชากรล่าเหยื่อจากแมว เรื่องดำเนินมาจนถึงตอนที่เสือดอต้องการเรียน

วิชาดมกลืน การใช้สายตาและการปีนต้นไม้ แต่แมวไม่สอนให้เสื่อเนื่องจากเกรงว่าเสื่อจะนำไปทำอันตรายแก่สัตว์อื่น เสื่อจึงทำร้ายสัตว์อื่นและโดนจับมาเขียนจนตัวลาย เมื่อเสื่อหลุดมาได้จึงขู่ว่าจะฆ่าสัตว์ทุกตัวรวมทั้งแมวด้วย สัตว์อื่นจึงหนีกันหมด ส่วนแมวก็ก็นับออกลูกหลานว่าเวลาชี้แล้วให้กลับเพื่อไม่ให้เสื่อตามกลืนได้เรื่องจึงปิดลง

เรื่อง “หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน” เปิดเรื่องโดยเล่าถึง ตากับยายเลี้ยงหมากับแมวไว้ให้ความรักทั้งหมาและแมวมากทั้งๆ ที่ฐานะยากจน เทวดาจึงมอบลูกแก้ววิเศษให้ ตากับยายมีความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่เรื่องราวเกิดความวุ่นวายขึ้นเมื่อเศรษฐีนำลูกแก้วปลอมมาเปลี่ยนกับลูกแก้ววิเศษตายายจึงเกิดความโศกเศร้า หมากับแมวจึงไปนำลูกแก้วมาคืนตากับยายได้สำเร็จหลังจากที่มีเหตุให้ลูกแก้วต้องหายไปหลายครั้ง เมื่อตายายได้ลูกแก้ววิเศษกลับคืนมาก็เกิดความดีใจ เลี้ยงหมากับแมวไว้ดังเดิม เรื่องจึงจบลง

เรื่อง “แม่โพสพ” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงสมัยก่อนคนไม่ต้องปลูกข้าว เกี่ยวข้าว เพียงสร้างยุ้งข้าวไว้เท่านั้นพอถึงเวลาข้าวออกรวงจะบินเข้ายุ้งข้าวเอง เป็นเช่นนี้เรื่อยมาจนกระทั่งมีหญิงคนหนึ่งดีข้าวเพราะยังสร้างยุ้งข้าวไม่เสร็จ ข้าวจึงโกรธหนีไปอยู่ในป่าลึกทำให้คนอดอยากไม่มีข้าวกิน ต่อมาหญิงที่ชื่อโพสพเดินทางไปขอขมาข้าว แต่ข้าวกล่าวว่าจะไม่บินไปอยู่ในยุ้งข้าวเช่นแต่ก่อนคนจะต้องปลูกข้าว เกี่ยวข้าวเอง คนจึงมีข้าวกินเรื่อยมาเรื่องจึงปิดลง

เรื่อง “หวินางฟ้า” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงเด็กหญิงคนหนึ่งเป็นเด็กดีเทพธิดาจึงมอบหวินางฟ้าให้ เมื่อหวิผสมจะมีดอกพิกุลหล่นลงมาจึงนำไปขายนำเงินมาเลี้ยงชีวิต เรื่องดำเนินไปด้วยความสงบจนกระทั่งเด็กหญิงเกเรคนหนึ่งขโมยหวินางฟ้าไป แต่ถูกทำโทษต้องนำหวินางฟ้ามาคืนเจ้าของและเด็กเกเรก็ประพฤติตนเป็นคนดีเรื่องจึงจบลง

เรื่อง “ดาบอดกับหูนวก” เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงชายดาบอดกับชายหูนวกเป็นเพื่อนที่สนิทและรักกันมาก เหตุการณ์ดำเนินไปเรื่อยๆ จนกระทั่งทั้งสองคนคิดแผนการขโมยไก่ แต่ถูกจับได้เพราะความไม่เจียมตนว่าเป็นคนพิการ เมื่อคิดได้ว่าแผนการคงจะไม่สำเร็จจึงเลิกขโมยไก่และกลับตัวเป็นคนดี เรื่องจึงจบลง

เรื่อง “เลือกลูกเขย” เปิดเรื่องด้วยการกล่าวถึงเศรษฐีคนหนึ่งมีทรัพย์สมบัติมากมายมีบุตรสาวอยู่เพียงคนเดียว เศรษฐีกังวลว่าบุตรสาวของตนจะแต่งงานกับคนไม่ขยันทำมาหากินจึงตั้งปริศนาขึ้นมาประกาศว่าใครสามารถแก้ปริศนาได้จะยกทรัพย์สมบัติและบุตรสาวให้ เวลาผ่านไปหลายปีปรากฏว่าไม่มีใครแก้ปริศนาของเศรษฐีได้ จนกระทั่งมีชายคนหนึ่งสามารถแก้ปริศนาได้ เศรษฐีจึงยกสมบัติและบุตรสาวให้ครองคู่อย่างมีความสุขเรื่องจึงปิดลง

2. กฎแห่งการซ้ำ (The Law of Repetition) การซ้ำในเรื่อง เช่น ซ้ำตัวละคร ซ้ำสิ่งของหรือเหตุการณ์ ออกรึกให้ข้อสังเกตว่าจำนวนที่ซ้ำมีตั้งแต่ 2 ถึง 3 ถึง 4 ครั้ง

ออลริกอธิบายถึงกฎแห่งการเข้าไว้ว่า ในวรรณคดีมีวิธีเน้นหลายวิธียกหนึ่งจากการกล่าวซ้ำ ตัวอย่างเช่น มิติและความสำคัญของบางสิ่ง สามารถบรรยายใส่รายละเอียดในระดับที่ต้องการตามลักษณะของวัตถุ หรือเหตุการณ์เฉพาะอย่างได้ แต่นิทานพื้นบ้านโบราณไม่ได้เช่นนั้น เพราะขาดรายละเอียดในสิ่งดังกล่าว การพรรณนาก็มักจะทำอย่างย่อๆ ลงกว่าที่จะถือว่าเป็นการเน้นที่เป็นผลได้ สำหรับเรื่องราวพื้นบ้านที่เล่ากันต่อมาแบบดั้งเดิมนั้น มีบางเรื่องอยู่ทางเดียวคือการซ้ำ เช่น ชายหนุ่มหลงเข้าไปในที่อยู่ของยักษ์ถึง 3 วัน และในแต่ละวันก็ฆ่ายักษ์คนหนึ่ง อัสวินพยายามขี่ม้าขึ้นเขาแก้วถึง 3 ครั้ง คนที่จะเป็นคู่รักในอนาคต 3 คน ถูกสาวใช้สะกดด้วยเวทมนตร์ให้สงบนิ่งในคืนวันหนึ่ง การซ้ำไม่จำเป็นเฉพาะเพื่อสร้างให้เกิดความเข้มข้นเท่านั้น บางครั้งยังเป็นการทำให้เนื้อเรื่องสมบูรณ์ขึ้นด้วย ออลริกกล่าวอย่างมั่นใจว่า หากปราศจากการซ้ำแล้วนิทานพื้นบ้านก็จะไม่สามารถบรรลุรูปแบบที่สมบูรณ์ของมันได้

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” มีการซ้ำเหตุการณ์ คือ เศรษฐีมีลูกสาวสิบสองคน นางทั้งสิบสองคนถูกบิดานำไปปล่อยป่า 2 ครั้ง จึงเป็นผลสำเร็จ ครั้งแรกบิดานำไปปล่อยป่าแต่กลับมายังบ้านได้ เพราะกินอ้อยแล้วคายชานอ้อยทิ้งไว้ตลอดทาง ครั้งที่สองเมื่อถูกนำไปปล่อยป่านางทั้งสิบสองคนไม่สามารถกลับบ้านได้ การนำนางทั้งสิบสองคนไปปล่อยป่าจึงเป็นผลสำเร็จในครั้งที่สอง นางสารตรากำหนดต้องไปทำพิธีในป่า 3 ปี นางสิบสองอยู่กับบิดามารดา 3 เดือน ก็ลากลับเมือง ลักษณะดังกล่าวนี้สอดคล้องกับกฎการซ้ำเป็นอย่างดี

เรื่อง “ตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 1)” มีการซ้ำจำนวนพระพุทธรูปจำนวน 3 องค์ ลอยน้ำมา

เรื่อง “ตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 2)” มีการซ้ำจำนวนพระพุทธรูป 3 องค์ ลอยน้ำมา ในแต่ละปีจะมีเทศกาล 3 ครั้ง มีชาวบ้าน 3 แสนคน มาชักพระขึ้นฝั่ง ซึ่งมีการใช้การซ้ำจำนวน 3 ถึง 3 ครั้งด้วยกัน

เรื่อง “พ่อแก่” มีการกล่าวถึงร่างทรง ซึ่งมี 2 ลักษณะ เป็นการซ้ำจำนวน 2 ตามกฎการซ้ำของ ออลริก

เรื่อง “ประวัติวัดโสธร” มีการซ้ำเหตุการณ์จำนวน 2 ครั้ง ครั้งแรกเสาชงถูกพายุพัดโค่น เมื่อทำเสาใหม่พายุก็พัดเสาโค่นอีกเป็นครั้งที่สอง เป็นการซ้ำเพื่อเน้นให้เห็นความเป็นมาของประวัติวัดโสธร

เรื่อง “ทำไมกบจึงตาโปน” มีการซ้ำจำนวนยักษ์ 2 คน เป็นการซ้ำจำนวน 2 ตามกฎการซ้ำของ ออลริก

เรื่อง "ทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน" มีการฆ่าจำนวนตัวละคร 4 ประเภท มีเทวดา ผี คน และสัตว์ และตอนผีพยายามยึดคนรักแร้ให้ตรงอยู่ 7 วัน ซึ่งสอดคล้องกับกฎการฆ่าเป็นอย่างดี

เรื่อง "ทำไมเสือถึงมีลูกครั้งละหนึ่งตัว" มีการฆ่าจำนวน 7 ครอก 7 ตัว 7 ปี ตอนเสือเดินทางไปขอพรจากฤๅษีเพื่อให้มีลูก 1 วัน 7 ครอก 7 ตัว เมื่อเดินทางกลับท่องคาถาคิดเป็น 7 ปี 1 ครอก ครอกละ 1 ตัว ถ้าขาดการฆ่าก็จะไม่สามารถดำเนินเรื่องต่อไปได้

เรื่อง "ทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง" มีการฆ่าในตอนที่ว่า ควายจะรอสมณเพศอยู่ตั้ง 3-4 วัน สอดคล้องกับกฎการฆ่าเป็นอย่างดี

เรื่อง "เทวดาขี้ลืม" มีการฆ่าตัวละครมีเทวดา 2 องค์ และการฆ่าคำสั่งจากพระอินทร์ ให้นุชยกินอาหาร 3 วัน 1 มื้อ แต่เทวดาลืมคำสั่ง สั่งให้นุชยกินอาหาร 3 มื้อใน 1 วัน ถ้าขาดการฆ่าก็จะไม่สามารถทำให้เรื่องดำเนินต่อไปได้

เรื่อง "สมบัติพ่อ" มีการฆ่าจำนวนตัวละครชายชรา มีลูกชาย 2 คน และมีปรีศนา 3 ข้อ ซึ่งบิดาได้บอกแก่ลูกชายทั้งสองให้นำไปปฏิบัติก่อนเสียชีวิต ข้อแรกกินอาหารมื้อค่ำกับไฟดวงใหญ่ ข้อสองล้อมรั้วบ้านด้วยฟันของสัตว์ และข้อสามให้รู้จักวิถีกินเมล็ดมะขามได้นานๆ หากไม่มีการฆ่าก็ไม่สามารถทำให้เรื่องดำเนินต่อไปได้

เรื่อง "โลกมากลาภหาย" มีการฆ่าในตอนที่ชายคนหนึ่งนำเพชรปลอมมาฝากขุนนางขายเป็นเวลา 3 เดือน และในตอนที่ลาวทำสัญญาจะนำเงินมาจ่ายให้แก่ขุนนางภายใน 7 วัน ขุนนางรอลาวอยู่ 7 วัน สอดคล้องกับกฎการฆ่าของ ออลริกเป็นอย่างดี

เรื่อง "เสื่อกับนายพรานปิ่น" มีการฆ่าเหตุการณ์ตอนที่นายพรานบอกเมียว่าได้ตกลงกับเสื่อว่าจะไม่บอกใครเรื่องที่เสื่อกับเมียมาให้ ถ้าบอกกับใครหน่อไม้จะงอกขึ้นมาจากตอไม้ ถ้าครบ 3 ครั้งเสื่อจะฆ่านายพราน และตอนที่มิหน่อไม้งอกขึ้น 3 หน่อ เพราะนายพรานผัดสัญญา บอกความลับกับเมียและมีการบอกต่อๆ กันไปจนครบ 3 คน นายพรานจึงถูกเสื่อกัดเสียชีวิต มีการฆ่าจำนวน 3 ถึง 3 ครั้งด้วยกัน

เรื่อง "พ่อกับลูก" มีการฆ่าในตอนที่พ่อสั่งให้ลูกชายไปหาแขนงไผ่มาคนละ 2-3 อันเป็นไปตามกฎการฆ่าของ ออลริก

เรื่อง "ช่างทาสีกับแมว" มีการฆ่าตัวละคร ช่างทาสีคนหนึ่งเลี้ยงแมวไว้ 2 ตัว ช่างทาสีเจาะรูที่ประตูเพื่อให้แมว 2 ตัว เข้าออกในบ้าน มีการฆ่าจำนวน 2 ถึง 2 ครั้งด้วยกัน

เรื่อง "เต่าเจ้าโมโห" มีการฆ่าจำนวนตัวละคร มีสัตว์ 3 ตัว เป็นเพื่อนรักกันมาก มีเต่า 1 ตัว นก 2 ตัว และฆ่าเหตุการณ์ตอนเดินทางไปป่าแห่งใหม่โดยมีคนกล่าวชื่นชมในความฉลาดของสัตว์ทั้ง 3 ตัว 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นชาวนา ครั้งที่สองเป็นเด็ก สอดคล้องกับกฎการฆ่าของ ออลริกเป็นอย่างดี

เรื่อง “แก้วสารพัดนึก” มีการซ้ำจำนวนครั้งในการขอพรจากแก้ววิเศษ โดยขอได้เพียง 3 ข้อ ครอบครัวที่ขยันขอบ้าน ที่ดินทำมาหากินและเงินทอง ทำให้ร่ำรวย ส่วนครอบครัวเกียจคร้านได้ขอพร 3 ข้อเช่นกัน ขอให้มียศาง ขอให้ทุกสิ่งหายไปและขอให้สามีกลับมา ครอบครัวเกียจคร้านจึงไม่ได้สิ่งใดจากแก้วสารพัดนึกเลย เรื่องนี้มีการซ้ำที่สอดคล้องกับกฎของนิทานพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน ถ้าขาดการซ้ำก็ไม่สามารถทำให้เรื่องดำเนินไปได้

3. กฎแห่งตัวละคร 2 ตัว ต่อ 1 ฉาก (The Law of two to a Scene) ในฉากหนึ่งๆ ของนิทานพื้นบ้าน มักจะมีตัวละครที่มีบทบาทสำคัญอยู่เพียง 2 ตัว ออลริกกล่าวกฎข้อนี้เป็นกฎที่เข้มงวดมากกฎหนึ่งในวรรณกรรมพื้นบ้าน

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” ฉากนางจอมเจรจากับนางสารตรา นางสารตราเจรจากับท้าวรลสิทธิ์ รดเสนชนไก่อกับท้าววัดตา รดเสนเจรจากับท้าวรลสิทธิ์ รดเสนเจรจากับฤณี รดเสนเจรจากับนางเมรี รดเสนฆ่านางสารตรา เหตุการณ์เหล่านี้เห็นชัดเจนว่าใน 1 ฉาก จะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “ท้าวแสนปม” ฉากที่นางอุษาออกชมสวนพบกับแสนปมจึงทำให้เกิดความรักใคร่ต่อกัน ฉากตอนนางอุษาเจรจากับแสนปม และฉากกุมารรับข้าวเย็นจากแสนปม แม้ว่าจะมีตัวละครอื่นๆ อยู่ด้วยกันก็ตาม แต่มีเพียงกุมารกับแสนปมเท่านั้นที่มีบทบาท ส่วนตัวละครอื่นๆ เป็นเพียงผู้มองเหตุการณ์

เรื่อง “ทำไมกบจึงตาโปน” ฉากที่ชายหนุ่มเข้าไปในถ้ำยักษ์และส่งสัญญาณให้กับเจ้าสิงโต เจ้าสิงโตจึงส่งเสียงต่อไปยังหมา และส่งต่อไปยังสัตว์อื่นๆ ฉากยักษ์จับกบได้และกบคืนหลุดออกมาได้ จากฉากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าแม้ว่าตัวละครจะมีหลายตัว แต่ในแต่ละฉากจะปรากฏการแสดงบทบาทของตัวละครเพียง 2 ตัว ใน 1 ฉากเท่านั้น

เรื่อง “ทำไมเสือจึงมีลูกครึ่งละหนึ่งตัว” ฉากในตอนเสือเดินทางไปขอพรจากฤณีในป่าดึกดำบรรพ์ ฤณีให้พรเสือและบอกคาถาอาคม ตอนเสือเดินไปเหยียบนกคุ้ม เห็นได้ว่าในแต่ละฉากจะปรากฏตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ประวัตินกกาเหว่า” ฉากในตอนที่อิกากุณายพรานยิง อิกากินไปให้นกกาเหว่าช่วย ฉากตอนนกกาเหว่าตกลงกับอิกากว่าถ้าช่วยแล้วอิกาคือเลี้ยงลูกให้นกกาเหว่า และฉากตอนนกกาเหว่าบอกให้อิกาลงไปแช่ในน้ำเพื่อให้ลูกกระสุนดินเหนียวละลายออก เหตุการณ์เหล่านี้เห็นชัดเจนว่าใน 1 ฉาก จะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน” ฉากในตอนหมากับแมวออกตามหาลูกแก้ววิเศษของตายาย ฉากแมวเจรจากับหนูเพื่อให้หนูนำลูกแก้วมาคืน ฉากหมากับแมวว่ายน้ำกลับโดยหมาเป็นผู้คาบลูกแก้วไว้ เมื่อหมาเห็นอุจจาระลอยน้ำมาผลอลืมตัวอ้าปากทำให้ลูกแก้วจมน้ำไป หมากับแมวจึงทะเลาะกัน ฉากตอนหมากับแมวใช้หางจุ่มน้ำวิดน้ำเพื่อให้น้ำแห้ง ฉากแมวเจรจากับปลาและปลารับปากกับแมวว่าจะนำลูกแก้วมาคืนให้แมว และฉากแมวเจรจากับหมาว่าจะเป็นผู้คาบลูกแก้วไปให้ตากับยายเอง เหตุการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับกฎตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉากเป็นอย่างดี

เรื่อง “ทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก” ฉากสามีภรรยาอยู่ด้วยกันมองหน้ากัน ฉากเทวดามาลองใจฝ่ายสามี โดยแปลงกายเป็นหญิงสาวสวยเพื่อลองใจว่าสามีรักจริงหรือไม่ และพบว่าฝ่ายสามีมีความรักมั่นคงต่อภรรยา ฉากตอนเทวดาแปลงกายเป็นชายหนุ่มรูปร่างมาลองใจฝ่ายภรรยาว่ารักสามีจริงหรือไม่ พบว่าฝ่ายภรยานั้น ไม่ได้รักสามีอย่างมั่นคง ฉากตอนภรรยาใช้มีดแทงกระเดือกสามีจนตาย ฉากเทวดานำหอยโข่งมาต่อเป็นกระเดือกให้ฝ่ายสามี เห็นได้ว่าในแต่ละฉากจะปรากฏตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ทำไมเสือหางขาวกางหางสั้น” ฉากตอนเสือกับกวางเจรจาดกตกลงกันว่าจะเป็นมิตรกัน ฉากเสือกับกวางผูกหางติดกัน และฉากตอนที่เกิดพายุ ไฟผ่า เสือและกวางตกใจวิ่งไปคนละทาง ทำให้หางที่ผูกติดกันขาด เหตุการณ์เหล่านี้ปรากฏตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “เทวดากับตายาย” ฉากตอนตาวัวไล่จับขนมซึ่งจะนำไปบูชาเทวดาในถ้ำ ฉากตอนตาวัวขนมมาบูชาเทวดา เทวดาเจรจากับตาวัวบอกตาวัวให้ไปซ่อนหลังเทวดาเพื่อรอพวกผีมาเล่นการพนันและจะทิ้งเงินทองไว้มากมาย ในแต่ละฉากจะปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ควาลูกไก่” ฉากตอนยายพบพระธุดงค์จึงกลับมาแม่ไก่เพื่อทำแกงไปถวายพระ แต่ฉากปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “แม่โพสพ” ฉากตอนหญิงคนหนึ่งเอาไม้ไผ่ตีข้าว ข้าวจึงบินหนีไปอยู่ในป่า ฉากตอนโพสพขอมาข้าวเพื่อให้ข้าวกลับ เป็นอาหารของคนดั้งเดิม แต่ฉากปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “เมขลากับรามสูร” ฉากตอนรามสูรขอแก้วมณีจากนางเมขลา ฉากรามสูรแข่งชิงแก้วมณีจากนางเมขลา ฉากพระอินทร์ใช้สรอินธูยิงรามสูร ในแต่ละฉากจะปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉากเท่านั้น

เรื่อง “โลกมากลาหยา” ฉากตอนชายคนหนึ่งนำเพชรปลอมมาฝากขุนนางชาย ฉากขุนนางต่อว่าคนนำเพชรปลอมมาฝากชาย ฉากตอนขุนนางขอรับฝากชายเพชรจากชายคนนั้น ฉากขุนนางตกลงราคารับฝากชายเพชรปลอม ฉากลาวคนหนึ่งมาขอดูเพชรจากขุนนาง ฉากลาว

ตกลงซื้อเพชรปลอมจากขุนนาง จากชายขายเพชรปลอมมาขอเพชรคืนจากขุนนาง เหตุการณ์เหล่านี้เห็นได้ชัดเจนว่าใน 1 ฉาก จะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “สมบัติพ่อ” ฉากตอนน้องชายเดินทางไปหาพี่ชายและเจรจากันถึงปริศนา 3 ข้อที่บิดาพูดไว้ก่อนเสียชีวิต ซึ่งผู้เป็นพี่สามารถแก้ปริศนาได้จึงมีชีวิตที่สุขสบาย ส่วนน้องชายนั้นแก้ปริศนาไม่ถูกจึงทำให้จนลง เหตุการณ์เหล่านี้เห็นได้ชัดเจนว่าใน 1 ฉาก จะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “ประวัติผลไม้ทุเรียน” ฉากตอนยายห้ามไม่ให้ตากินผลไม้ ฉากตอนยายกับตาปรึกษากันว่าจะนำผลไม้ประหลาดไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน ฉากพระเจ้าแผ่นดินมอบรางวัลแก่ทหารผู้รับอาสากินผลไม้ประหลาด เห็นได้ชัดว่าในแต่ละฉากจะมีตัวละครสำคัญปรากฏ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ฟักทองวิเศษ” ฉากตอนพี่ชายไปหาน้องชายเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่น้องชายปฏิเสธ ฉากตอนพี่ชายเดินทางกลับได้พบกับนกตัวหนึ่งตกจากต้นไม้คาบเมล็ดฟักทองไว้ พี่ชายจึงนำนกไปรักษา และนำเมล็ดฟักทองไปปลูก เมื่อฟักทองมีผลผ่าออกเป็นเงินทองทำให้พี่ชายร่ำรวยขึ้น ในแต่ละฉากปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “เสื่อกับนายพรานปิ่น” ฉากตอนนายพรานเจรจากับเมีย ฉากเสื่อเจรจากับนายพรานเรื่องที่ตกลงกันว่าจะไม่บอกใครว่าเสื่อกาบเนื้อมาให้นายพราน ฉากเมียนายพรานเล่าเรื่องนายพรานกับเสื่อให้แม่ยายฟัง ฉากเสื่อกับนายพรานตายเพราะนายพรานผิดคำสั่งสัญญา ในแต่ละฉากปรากฏตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ลูกเนรคุณ” ฉากตอนสามีและภรรยาปรึกษากันว่าจะนำลูกคนอื่นมาเลี้ยง ฉากสามีภรรยาพบเด็กทารกในถังขยะจึงเก็บมาเลี้ยงดู ฉากตอนสามีภรรยากลับมาพบจดหมายที่ลูกเลี้ยงเขียนทิ้งไว้จึงเกิดความเศร้าโศกอย่างมาก จะเห็นได้ชัดเจนว่าแต่ละฉากจะมีตัวละครที่สำคัญ 2 ตัว ดำเนินเรื่อง

เรื่อง “น้ำใจคน” ฉากตอนนายพรานนำเนื้อสัตว์ไปให้แม่มะลิ ฉากตอนนายพรานถามแม่มะลิถึงสาเหตุที่มีเนื้อสดกินทุกครั้งที่นายพรานมากินข้าวด้วย ฉากตอนนายพรานถามแม่ช่อนกลิ่นว่าเพราะเหตุใดมีเนื้อแห้งกิน ในแต่ละฉากจะมีตัวละครสำคัญเพียง 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “กระต่ายกับเต่า” ฉากตอนกระต่ายท้าเต่าวิ่งแข่ง ฉากตอนกระต่ายแข่งวิ่งกับเต่า ฉากเต่าวิ่งเข้าเส้นชัยก่อนกระต่าย จะเห็นได้ชัดเจนว่าแต่ละฉากจะมีตัวละครที่สำคัญ 2 ตัว ดำเนินเรื่อง

เรื่อง “เทวดากับคนขับเกวียน” ฉากตอนชายขับเกวียนบนบานให้เทวดาช่วยเมื่อเทวดาปรากฏตัวก็บอกวิธีนำเกวียนขึ้นจากหล่ม และฉากตอนที่ชายขับเกวียนขอร้องให้เทวดาช่วยอีกครั้งหนึ่ง เห็นได้ว่าในแต่ละฉากปรากฏตัวละครเพียง 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ตามอดกับหุนหวก” ฉากตอนที่ตามอดกับหุนหวกเข้าไปขโมยไก่ ฉากตามอดกับหุนหวกถูกจับได้จึงวิ่งหนีจนตามอดวิ่งไปชนเสาสลบไป ฉากหุนหวกพาตามอดกลับบ้านและตกลงกันว่าจะเลิกขโมยไก่ ในแต่ละฉากจะเห็นได้ว่ามีตัวละครสำคัญเพียง 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “น้ำพุวิเศษ” ฉากตอนคาถาลับมาหายขาดยายจำตาไม่ได้เพราะคาถานุ่มขึ้น ฉากตอนตาพายายไปยังน้ำพุเพื่อล้างหน้าทำให้ยายสาวขึ้น ในแต่ละฉากมีตัวละครสำคัญเพียง 2 ตัว ใน 1 ฉากเท่านั้น

เรื่อง “เต่าแข่งกับครุฑ” ฉากตอนครุฑจับเต่าได้และจะกินเต่าเป็นอาหาร แต่เต่าขอท้าแข่งข้ามมหาสมุทร ฉากเต่าเรียกญาติมาประชุมเพื่อให้ช่วยเหลือ ฉากเต่าชนะครุฑครุฑจึงยอมปล่อยเต่าไป ในตอนที่ครุฑแข่งกับเต่านั้นแม้ว่าจะมีเต่าที่มาช่วยเหลือแต่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเต่าที่ท้าแข่งกับครุฑเท่านั้น เต่าที่ท้าแข่งกับครุฑจึงถือว่าเป็นบทบาทสำคัญ ในแต่ละฉากจะปรากฏตัวละครสำคัญ 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “เลือกลูกเขย” ฉากตอนชายหนุ่มรับอาสาแก้ปริศนาของเศรษฐี ฉากชายหนุ่มเจรจากับเศรษฐีและแก้ปริศนาของเศรษฐีได้ ฉากเศรษฐียอมแพ้ยกลูกสาวและสมบัติทั้งหมดให้ชายหนุ่ม เหตุการณ์เหล่านี้เห็นได้ชัดเจนว่าใน 1 ฉากจะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “แก้วสารพัดนึก” ฉากตอนสามีภรรยาคู่ชู้กันช่วยกันวิดน้ำทะเล ฉากสองสามีภรรยาขอพรจากแก้วสารพัดนึกทำให้ฐานะร่ำรวยขึ้น ฉากสองสามีภรรยาคู่เกียจคร้านขอพรจากแก้วสารพัดนึกแต่ไม่ได้สิ่งใดเลยจึงทำให้จนต่อไป เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนปรากฏตัวละคร 2 ตัว ใน 1 ฉาก

เรื่อง “ผีตายโหง” ฉากตอนที่คนขับรถเห็นผู้หญิงคนหนึ่งยืนอุ้มลูกแต่ขาไม่คิดพื้นดิน ฉากคนขับรถถามชาวบ้านว่าผู้หญิงคนดังกล่าวเป็นใครและได้รู้ความจริงว่าผู้หญิงคนดังกล่าวนั้นถูกรถชนตายและออกมาหลอกผู้คนที่ผ่านไปมาเสมอ เห็นได้ชัดเจนว่าใน 1 ฉากจะใช้ตัวละครสำคัญเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “เด็กผี” ฉากตอนยายเข้าไปเกี่ยวข้าวและได้พบกับเด็กคนหนึ่ง ฉากตอนยายชวนเด็กกินข้าว ฉากเด็กขี้มึให้ยายเห็นฟันซี่ใหญ่ เมื่อยายรู้ว่ามันเป็นผีจึงวิ่งหนี เห็นได้ชัดเจนว่าใน 1 ฉาก จะใช้ตัวละครเพียง 2 ตัวเท่านั้น

เรื่อง “ผิยาม่าหลู๋” จากตอนที่มีคนเดินผ่านทุ่งนาจะพบกับผี จึงตายเพราะยาม่าหลู๋ มักปรากฏกายให้คนเห็นเวลาที่เดินผ่านทุ่งนาเพียงคนเดียว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับกฎการปรากฏตัวของตัวละครสำคัญในแต่ละฉาก

เรื่อง “ผีตายทั้งกลม” จากตอนที่มีคนเดินผ่านไปหลังวัดจะเป็นผู้หญิงคนหนึ่ง แกว่งเปลกล่อมลูก จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กับกฎการปรากฏตัวของตัวละครสำคัญในแต่ละฉาก

4. กฎแห่งความแตกต่างแบบตรงข้าม (The Law of Contrast) นิทานพื้นบ้านมักสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกัน ให้มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดแบบตรงข้าม เช่น มีบทบาทของคนใจดีและบทบาทของคนใจร้ายหรือมีคนแข็งแกร่งกับคนอ่อนแอ เป็นต้น

นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ปรากฏความแตกต่างแบบตรงข้ามมีดังนี้

4.1 บทบาทของคนโง่กับคนฉลาด

เรื่อง “ทำไมกบจึงตาโปน” ชายผู้กล้ามีความฉลาดมากกว่ายักษ์ 2 คน ที่เฝ้าเก็บรักษาไฟ ชายผู้กล้าสามารถวางแผนนำไฟออกไปจากถ้ำได้ ทำให้คนในหมู่บ้านมีไฟใช้

เรื่อง “ทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน” คนฉลาดกว่าผีเพราะคนหลอกให้ผีนำขนรักแระไปยึด เมื่อผีเห็นว่าใช้เวลานานจึงยอมแพ้ไม่มาอยู่กับคนอื่นอีก

เรื่อง “งูเหลือม” คนฉลาดกว่างูเหลือมเพราะงูเหลือมหลงเชื่อว่าคนไม่ตายเพราะพิษของตน เมื่อสอบถามคนคนจึงหลอกงูเหลือมได้ ทำให้งูเหลือมคายพิษให้แก่สัตว์อื่นๆ จนหมด

เรื่อง “ประวัตินกกาเหว่า” อีกาฉลาด นกกาเหว่าโง่ เพราะนกกาเหว่าเมื่อถูกนายพรานยิงด้วยกระสุนดินเหนียวเข้าทวารก็ไปให้อีกาช่วย อีกาฉลาดจึงตั้งเงื่อนไขว่าถ้าช่วยสำเร็จแล้วนกกาเหว่าต้องเป็นขี้ข้าเลี้ยงลูกให้อีกา นกกาเหว่าก็ตกลง อีกาจึงบอกให้นกกาเหว่าว่าให้ลงไปแช่น้ำกระสุนที่เป็นดินเหนียวก็ละลายออก นกกาเหว่าจึงต้องเป็นขี้ข้าอีกาเพราะโง่กว่าอีกา

เรื่อง “สมบัติพ่อ” คนพี่ฉลาด คนน้องโง่ เมื่อพ่อเสียชีวิตได้ทิ้งปริศนาไว้ 3 ข้อ ข้อหนึ่งให้กินอาหารมื่อค่ำกับไฟดวงใหญ่ คนพี่กินอาหารก่อนดวงอาทิตย์ตก ทำให้ประหยัดน้ำมันจุดตะเกียง ส่วนคนน้องโง่เขลาสั่งให้คนจุดตะเกียงดวงใหญ่ให้ส่องแสงสว่างทั่ว ทำให้น้ำมันหมด ข้อสองให้ล้อมรั้วบ้านด้วยฟันสัตว์ คนพี่ฉลาดจึงเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน ส่วนคนน้องโง่ใช้งาช้างทำรั้วบ้าน ทำให้โจรมาขโมยงาช้างไปหมด ข้อสามให้รู้จักวิธีกินเมล็ดมะขามให้นานๆ คนพี่ฉลาดคั่วบางส่วนกิน ที่เหลือนำไปปลูก เมื่อต้นโตก็นำมะขามไปขายทำให้ร่ำรวย ส่วนคนน้องโง่คั่วเมล็ดมะขามกินทุกวันจนหมดทำให้ยากจน

เรื่อง “โลกมากลาหกหาย” ขุนนางโง่ ชายขายเพชรปลอมฉลาด ชายขายเพชรปลอมมาฝากขุนนางขาย ต่อมาก็ปลอมเป็นลาวมาซื้อเพชรนั้น โดยให้ราคาสิบซัง แต่จ่ายล่วงหน้าห้าซัง เมื่อชายขายเพชรปลอมมาหาขุนนางเพื่อขอเพชรคืน ขุนนางต้องจ่ายเงินสิบซังให้กับชายขายเพชรปลอมเพราะหวังว่าจะได้กำไรจากลาวที่มีซื้อเพชรปลอม แต่ก็ไม่ได้ขุนนางจึงต้องเสียเงินไปเพราะความโลภ

เรื่อง “น้ำใจคน” แม่มะลิเป็นคนฉลาด แม่ช่อนกลั่นเป็นคนโง่ เมื่อนายพรานผู้เป็นสามีนำเนื้อสัตว์มาให้แม่มะลิก็จะแบ่งไว้แต่พอกิน ส่วนที่เหลือก็นำไปแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน แม่มะลิจึงมีเนื้อสดกินทุกวัน ส่วนแม่ช่อนกลั่นนั้นโง่ เมื่อได้เนื้อสัตว์มาก็กินส่วนที่เหลือก็เก็บไว้ทำเนื้อแห้ง จึงไม่มีเนื้อสดกินทุกวันอย่างแม่มะลิ

เรื่อง “พ่อกับลูก” พ่อเป็นคนฉลาด ลูกเป็นคนโง่ พ่อออกอุบายให้ลูกๆ หาแขนงไผ่มาคนละ 2-3 อัน ลูกๆ คิดว่าพ่อจะตีจึงกลับล่าช้า แต่พ่อให้นำแขนงไผ่มารวมกันและสอนให้ลูกๆ เข้าใจว่าถ้ารวมตัวกันนั้นจะไม่มีใครมาหักหรือทำลายได้ง่าย เมื่อลูกเข้าใจจึงเลิกทะเลาะกัน

เรื่อง “ไก่อีกตัวหนึ่งโง่” ไก่อีกตัวหนึ่งฉลาด ไก่อีกตัวหนึ่งเจอพลอยก็พูดว่าพลอยไม่มีค่าเท่ากับข้าวเปลือกเมล็ดเดียวจึงเขี่ยพลอยทิ้ง ไก่อีกตัวหนึ่งนำพลอยไปให้เจ้านายจึงได้รับการเลี้ยงดูให้อาหารอย่างดี ไม่ต้องไปคุ้ยเขี่ยให้ลำบากตั้งแต่ก่อน

เรื่อง “เต่าแข่งกับครุฑ” เต่าฉลาด ครุฑโง่ เต่าขอให้ครุฑแข่งข้ามมหาสมุทร ถ้าเต่าชนะครุฑจะต้องปล่อยเต่าไป เต่านั้นฉลาดโดยให้เต่าตัวอื่นๆ มาร่วมแข่งด้วย ส่วนตนนั้นไปรออีกฝั่งของมหาสมุทร ครุฑเห็นว่าเต่าโผล่ให้เห็นทุกระยะก็คิดว่าเป็นตัวเดียวกันครุฑจึงแพ้เต่า

เรื่อง “ลิงกับชาวสวน” ลิงฉลาด ชาวสวนโง่ ชาวสวนนั้นคิดว่าจะนำลิงไปปล่อยบนเกาะ แต่ลิงตัวหนึ่งหลอกว่ามีลูกแก้ววิเศษจะมอบให้ ชาวสวนเชื่อจึงให้ลิงกลับมาด้วย พอถึงฝั่งลิงก็กระโดดขึ้นฝั่งหนีกันหมด

เรื่อง “ช่างทาสีกับแมว” ช่างทาสีโง่กับเพื่อนผู้ฉลาด ช่างทาสีนั้นเลี้ยงแมวไว้ 2 ตัว ตัวหนึ่งตัวใหญ่ อีกตัวหนึ่งตัวเล็ก ช่างทาสีเจาะรูไว้ที่ประตู 2 รู เพื่อให้แมวเข้าออก เพื่อนจึงบอกว่าทำไมโง่เช่นนี้ เจาะรูใหญ่รูเดียวก็เพียงพอ ให้แมวตัวเล็กเข้าออกรูเดียวกับแมวตัวใหญ่

เรื่อง “ใครโง่กว่าใคร” ทิดคงเป็นคนฉลาดตัวละครอื่นๆ นั้นโง่ เช่น ลูกสาวทิดคงฝันว่าตนเองได้แต่งงานมีลูกแต่ลูกตาย ตื่นขึ้นมาที่ร้องไห้ฟูมฟาย ทิดคงจึงบอกว่ามันเป็นเพียงความฝัน ชายคนหนึ่งเอามือออกจากไหเกลือไม่ได้ ทิดคงก็บอกให้ปล่อยมือเอาเกลือออก มีกลุ่มคนนำตะกร้า กระจุง หีบและถังมาตักแดดแล้วนำไปใส่ในตึก เพื่อให้ตึกสว่าง ทิดคงจึงบอกให้เจาะตึก เมื่อทุกคนเห็นว่าแสงแดดเข้ามาในตึกต่างก็ชมว่าทิดคงฉลาด เป็นต้น

เรื่อง “แก้วสารพัดนึก” สามิภรรยาคู่ขยันฉลาด ส่วนสามิภรรยาคู่เกียจคร้านโง่ง ทั้งสองคู่ได้ลูกแก้ววิเศษขอพรได้ 3 ครั้ง สามิภรรยาคู่ขยันขอบ้าน ที่ดินและเงินทอง ส่วนสามิภรรยาคู่เกียจคร้าน เมื่อได้ลูกแก้วมาก็ไม่สามารถขอสิ่งดีๆ ได้ ทำให้พร 3 ข้อหมดไปโดยที่ไม่ได้สิ่งใดเลย

4.2 บทบาทของคนดีกับคนเลว

เรื่อง “นางสิบสอง” นางทั้งสิบสองเป็นคนดีเมื่อได้อภิเษกกับท้าวรณสีหิ์ ก็ได้ตามหาบิดามารดาและเมื่อพบก็ดูแลเลี้ยงดูเป็นอย่างดี นางเกาเป็นคนดีมีเมตตา รอดเสนเป็นลูกที่ดีมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ส่วนนางยักษ์สารตราเป็นคนเลวมีจิตใจพยาบาทจงเวรใช้เวทมนตร์สะกดท้าวรณสีหิ์ ทำร้ายนางสิบสองและวางแผนฆ่ารณเสน

เรื่อง “ทำไมแมวขี้จิ้งกลบ” แมวเป็นฝ่ายดีสอนวิชาการหาอาหารให้แก่สัตว์ต่างๆ สัตว์ทั้งหลายจึงให้ความเคารพและยกย่องแมวเป็นครู ส่วนเสือเป็นฝ่ายเลวเพราะต้องการเรียนทุกวิชา แต่แมวกลัวว่าเสือจะไปทำร้ายสัตว์อื่น จึงสอนเป็นบางเรื่อง เสือจึงก่อกวางตายและถูกทำโทษโดยการเขี่ยจนตัวลาย เมื่อหลุดออกมาเสือกก็กล่าวพยาบาทต่อสัตว์ทุกตัวรวมทั้งแมวด้วย

เรื่อง “ทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก” สามิเป็นคนที่มีความรักมั่นคงต่อภรรยา ถึงแม้ว่าเทวดาจะแปลงเป็นหญิงสาวสวยก็ตาม แต่สามิก็ยังมั่นคงต่อภรรยา ส่วนภรรยาเป็นคนเลวเมื่อเทวดาแปลงเป็นชายหนุ่มหล่อ ฝ่ายภรรยาก็เกิดความชอบพอจึงฆ่าสามิตัวเองเพื่อจะไปกับชายอีกคน

เรื่อง “แม่โพสพ” โพสพเป็นคนดีมีความเสียสละและอดทน ออกตามหาข้าวเพื่อขอมาข้าวให้ข้าวกลับไปเป็นอาหารให้แก่ชาวบ้านดั้งเดิม จนกระทั่งข้าวขอมตกลง ส่วนคนเลวคือหญิงชาวบ้านที่โลดขี้วเพราะคนยังสร้างขี้ข้าวไม่เสร็จแต่ข้าวได้บินเข้าในขี้ข้าวแล้ว ทำให้ข้าวโกรธจึงหนีเข้าป่า ชาวบ้านจึงอดอยากไม่มีข้าวกิน

เรื่อง “เมฆลากับรามสูร” รามสูรเป็นฝ่ายเลวรังแกนางเมฆลาเพื่อแย่งชิงแก้วมณี ส่วนพระอินทร์เป็นฝ่ายดีให้การช่วยเหลือนางเมฆลาให้รอดพ้นจากความโหดเหี้ยมของรามสูร

เรื่อง “ฟักทองวิเศษ” พี่น้องสองคน คนที่เป็นคนดีแต่ยากจน เมื่อไปขอให้น้องชายช่วยแต่ถูกปฏิเสธ เมื่อเดินทางกลับเห็นนกบาคเจ็บจึงนำมารักษา ทำให้ได้เมล็ดฟักทองวิเศษเมื่อเป็นผลผ่าออกก็มีเงินทองมากมายก็นำมาช่วยเหลือคนยากจน ส่วนคนน้องเป็นคนเลวพี่ของตนเคียดแค้นไปขอความช่วยเหลือก็ปฏิเสธ

เรื่อง “โจรกลับใจ” คนในหมู่บ้านเป็นคนดีไม่มีความโกรธต่อโจรที่มาปล้นและขโมยควาย ส่วนโจรเป็นคนเลวเบียดเบียนผู้อื่นโดยการปล้น

เรื่อง "คนใจบุญกับคนใจเหี้ยม" ครอบครัวคนใจเหี้ยมเป็นคนเลวใจเหี้ยม เมื่อ เทวดาแปลงเป็นหญิงชรามาขออาหารก็ไล่ ส่วนครอบครัวคนใจบุญนั้นเป็นคนดีไม่รังเกียจ อาหารหญิงชรา เทวดาจึงมอบเงินทองมากมายให้ครอบครัวคนใจบุญจนกลายเป็นเศรษฐี

เรื่อง "ลูกเนรคุณ" สามภรรยาเป็นคนดีเห็นเด็กถูกนำมาทิ้งเกิดความสงสารจึงนำ เด็กมาเลี้ยงดูเป็นบุตร ส่วนเด็กนั้นเป็นคนเลวเมื่อโตขึ้นก็สร้างแต่ความเดือดร้อนให้กับภรรยาผู้ นี้

เรื่อง "หวินางฟ้า" เด็กหญิงคนหนึ่งเป็นคนดีมีความกตัญญูช่วยพ่อแม่จน เทพธิดาจึงมอบหวินางฟ้าให้ เมื่อหวิผมจะมีดอกพิกุลทองร่วงลงมาจึงนำไปขายนำเงินมาซื้อเครื่องใช้ ส่วนเด็กหญิงอีกคนหนึ่งเกเรนิสัยไม่ดีขโมยหวินางฟ้าไป แต่หวิผมมาก็มีแต่สิ่งนำเกลียดมา ร่วงลงมา

เรื่อง "ใคร โง่กว่ากัน" พี่น้องสองคนคนโตเป็นคนดีขยันทำมาหากิน ส่วนคน น้อยเป็นคนเลวเล่นการพนัน เมื่อไม่มีเงินจึงมาขโมยเงินของพี่ชายไป

เรื่อง "เต่าเจ้าโมโห" นกสองตัวเป็นฝ่ายดีมีน้ำใจจะพาเต่าไปหาป่าแห่งหนึ่งอาศัย และเป็นผู้คิดวิธีจะพาเต่าไป ส่วนเต่าเป็นฝ่ายเลว นอกจากไม่สำนึกบุญคุณของนกทั้งสองแล้ว มิหนำซ้ำยังจะกล่าวว่าคุณนั้นฉลาดเป็นผู้คิดวิธีไปป่าอีกแห่งหนึ่งได้ ไม่นานทั้งสองตัว

5. กฎของฝาแฝด (Law of Twins) ถ้าฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนประสบความทุกข์ยาก อยู่ก็จะปรองดองกันดี ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ดิ้นขึ้นก็จะเป็นศัตรูกัน บางทีนอกจากจะเป็นฝาแฝดหรือ พี่น้องกันกฎข้อนี้ยังครอบคลุมไปถึงตัวละครที่มีบทบาทใกล้ชิดกัน เช่นเป็นเพื่อนกันก็ได้ด้วย

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง "พิภพทองวิเศษ" เล่าถึงครอบครัวหนึ่งพ่อแม่เสียชีวิตหมด เหลือเพียงสองคนพี่ น้องเมื่อโตขึ้นผู้เป็นน้องร่ำรวย ส่วนผู้เป็นพี่ยากจน ผู้เป็นพี่ไปขอความช่วยเหลือ แต่ผู้เป็นน้อง รังเกียจไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ จากเรื่องแสดงให้เห็นการดำเนินเรื่องที่สอดคล้องกับกฎของ นิทานพื้นบ้านอย่างชัดเจน เมื่อตอนพ่อแม่ตายตอนเด็กก็รักกันดี แต่พอโตขึ้นผู้เป็นน้องกลับ รังเกียจความยากจนของผู้เป็นพี่ไม่ให้ความช่วยเหลือ

เรื่อง "ใคร โง่กว่ากัน" เล่าถึงครอบครัวหนึ่งเป็นเศรษฐีมีลูกชาย 2 คน เมื่อพ่อเสียชีวิต ก็แบ่งสมบัติไว้ให้คนละครึ่ง ฝ่ายพี่ขยันทำมาหากินทำให้ร่ำรวย ฝ่ายน้องเล่นการพนันจนหมดเนื้อ หมดตัว จึงคิดขโมยเงินของพี่ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน การดำเนินเรื่องสอดคล้องกับกฎของ นิทานพื้นบ้านอย่างชัดเจน เมื่อตอนพ่อแม่มีชีวิตอยู่ก็รักใคร่กันดี พอมีสมบัติฝ่ายพี่ร่ำรวยฝ่ายน้องจึง เกิดความริษยากัน

6. ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (The Importance of Initial and Final Position) ถ้าตัวละครเป็นพี่น้องกันหลายๆ คน นิทานพื้นบ้านมักจะกล่าวถึงผู้อาวุโสมากที่สุดก่อน แต่จุดสนใจหรือความสำคัญมักเน้นที่น้องคนสุดท้าย

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” เล่าถึงพี่น้องผู้หญิงสิบสองคน กล่าวถึงนางบัวแก้วพี่คนโตที่มีความเสียสละและเวทนาน้อง จึงสละลูกตนเองให้น้องๆ กิน แต่คนที่มืบทบาทสำคัญที่สุดคือ นางเกาน้องคนสุดท้าย นางเกาเป็นคนฉลาดเป็นแม่ของรถเสน จึงมีบทบาทสำคัญกว่าพี่ๆ ทั้งสิบเอ็ดคน สอดคล้องกับกฎนิทานพื้นบ้านของออลริก ซึ่งเน้นความสำคัญที่น้องคนสุดท้าย

เรื่อง “ตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 2)” เล่าถึงพระพุทธรูป 3 องค์พี่น้องลอยน้ำมาจากทางเหนือ ได้แสดงปาฏิหาริย์ลอยทวนน้ำ องค์กรกลางและองค์ใหญ่นั้นลอยไปขึ้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดสมุทรปราการตามลำดับ องค์เล็กหรือหลวงพ่อบุทธโสธรนั้นได้แสดงปาฏิหาริย์ ลอยน้ำจนทำให้เกิดชื่อสถานที่หลายแห่งเช่น แลมหั่ววน บ้านบางพระ ตัมปทวน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินเรื่องเน้นที่พระพุทธรูปองค์เล็ก สอดคล้องกับกฎนิทานพื้นบ้านของออลริก ซึ่งเน้นความสำคัญของน้องคนสุดท้าย

7. เรื่องเชิงเดี่ยว (Single Stranded) โดยมากโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านไม่มีลักษณะซับซ้อน ดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีการละทิ้งตัวแกนเดิมผู้ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องไม่มีการย้อนกลับไปต่อเติมรายละเอียดที่ยังไม่ได้กล่าวไว้ก่อน ถ้าหากจำเป็นต้องให้ความรู้ภูมิหลังที่มีมาก่อนก็จะใช้ในรูปบทสนทนา

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “ศาลพระเจ้าตากสินมหาราช” โครงเรื่องไม่ซับซ้อน กล่าวถึงพระเจ้าตากสินมหาราชนำทหารฝ่าวงล้อมของพม่าที่อยู่ชายฝั่งปากแม่น้ำบางปะกงมาหลบซ่อน และซ่อนสมกำลังคนเพื่อเตรียมกู้ชาติ เมื่อกู้ชาติสำเร็จแล้วจึงเสด็จกลับมาสร้างเจดีย์ปากน้ำโจ้ได้และวัดโพธิ์ การดำเนินเรื่องราวไปเรื่อยๆ โดยไม่ละทิ้งตัวละครที่ทำหน้าที่ดำเนินเรื่องนั่นคือพระเจ้าตากสินมหาราช

เรื่อง “งูเหลือม” โครงเรื่องไม่ซับซ้อนกล่าวถึงงูเหลือมมีพิษมาก แม้กระทั่งเงาะรอยเท้าคนก็ทำให้ตายได้ ครั้งหนึ่งงูเหลือมได้เงาะรอยเท้าของลูกสาวเจ้าพระยา เมื่อพบคนก็แปลงกายเป็นมนุษย์เพื่อสืบถาม แต่มนุษย์หลอกว่าลูกสาวเจ้าพระยายังมีชีวิตอยู่งูเหลือมจึงคิดว่าพิษของตนนั้นไม่มีแล้วจึงประกาศว่าจะคายพิษ สัตว์ต่างๆ ก็พากันไปรับพิษจากงูเหลือม ท้ายที่สุด

งูเหลือมจึงกลายเป็นงูที่ไม่มีพิษ เห็นได้ว่าเนื้อเรื่องมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน และดำเนินเรื่องโดยไม่ละทิ้งตัวแกนของเรื่อง จึงสอดคล้องกับกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “กระต่ายในดวงจันทร์” เล่าถึงป่าแห่งหนึ่งจัดงานฉลอง สัตว์ทุกตัวมากันพร้อมหน้า ยกเว้นกระต่าย ทำให้เทวดาโกรธมาก แต่นางไม่ได้บอกกับเทวดาว่ากระต่ายกล่าวว่าไม่มีของขวัญมาบูชา จึงไปขอให้พราหมณ์ทำพิธีเผากระต่ายบูชาขัญ เทวดาซาบซึ่งในความกตัญญูของกระต่าย จึงบันดาลให้มีรูปกระต่ายติดอยู่กับดวงจันทร์วันเพ็ญ เห็นได้ว่าโครงเรื่องไม่ซับซ้อนดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ โดยไม่ละทิ้งตัวละครที่ทำหน้าที่เป็นตัวแกนนั่นคือ กระต่าย เป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “ดาวลูกไก่” มีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน เล่าถึงแม่ไก่มีลูกไก่ 7 ตัว แล้วคนเลี้ยงต้องการนำแม่ไก่ไปแกงถวายพระรูดงค์ เมื่อแม่ไก่ตายลูกไก่ทั้ง 7 ตัว ก็กระโดดเข้ากองไฟตายพร้อมกัน แล้วลูกไก่ทั้ง 7 ตัว จึงไปเกิดเป็นดาวลูกไก่บนท้องฟ้า ซึ่งโครงเรื่องนั้นไม่ซับซ้อนและไม่ละทิ้งตัวแกนในการดำเนินเรื่องคือลูกไก่ทั้ง 7 ตัว จึงทำให้เรื่องนี้เป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้านที่ว่าเนื้อเรื่องเชิงเดี่ยว

8. กระสวน (Patterning) ในนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่งๆ มักมีวิธีการดำเนินบทบาทของตัวละครหรือคำพูดที่เป็นแบบเดียวกันซ้ำกันอยู่ในเรื่อง

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน” มีวิธีการดำเนินบทบาทของตัวละครซ้ำกันอยู่ในเรื่อง ในตอนที่หมาและแมวเดินทางไปหาลูกแก้ววิเศษของตากับยาย เมื่อรู้ที่ซ่อนแมวก็จับหนูมาแล้วขู่ว่าจะกินหนู ถ้าไม่ยอมให้กินต้องไปนำลูกแก้วมาคืนให้แมว หนูดกลงและนำลูกแก้วมาคืนให้แมวได้ ในระหว่างวายน้ำกลับหมาคาบลูกแก้วพลอยอ้าปากทำให้ลูกแก้วจมน้ำ หมากับแมวจึงตกลงจะวิดน้ำให้แห้ง ปลาตกใจกลัว แมวจึงขู่ว่าถ้าไม่ยอมให้วิดน้ำ ปลาต้องไปนำลูกแก้วมาคืน ปลาดกลงและนำลูกแก้วมาคืนให้หมาและแมวได้ จากเรื่องจะเห็นว่าตัวละครใช้คำพูดแบบเดียวกันเป็นการขู่เพื่อให้ตัวละครที่มีความเกี่ยวข้องต้องให้ความช่วยเหลือ บทบาทที่ซ้ำกันอยู่ในเรื่องเป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “ทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก” วิธีการดำเนินบทบาทของตัวละครซ้ำกันอยู่ในเรื่อง ตอนเทวดาแปลงกายมาล่องใจฝ่ายสามี โดยแปลงเป็นหญิงงามเช่นเดียวกับตอนแปลงกายเป็นชายรูปงามเพื่อล่องใจฝ่ายภรรยา บทบาทที่ซ้ำกันคือวิธีการพิสูจน์ความรักของสามีภรรยา โดยใช้การแปลงกายทั้งสองคน จากเรื่องบทบาทซ้ำกันอยู่ในเรื่อง ซึ่งเป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “ไข่ทองคำ” บทบาทที่ดำเนินซ้ำกันในเรื่องได้แก่ ทุกวันห่านจะไข่เป็น

ไข่ทองคำทุกวัน วันละฟอง แล้วแม่จะนำไปขายเพื่อนำเงินมาซื้ออาหารและของใช้ การดำเนินเรื่องเช่นนี้เป็นการซ้ำบทบาท ซึ่งสอดคล้องกับกฎนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “คนใจบุญกับคนขี้เหนียว” มีวิธีการดำเนินบทบาทของตัวละครซ้ำกันอยู่ในเรื่อง เรื่องนี้เล่าถึงเทวดาแปลงเป็นหญิงชราแต่งกายสกปรก เข้าไปขออาหารบ้านคนขี้เหนียวแต่ถูกปฏิเสธ เทวดาจึงไปยังบ้านของคนใจบุญ ซึ่งได้รับการต้อนรับและให้อาหารกิน บทบาทที่ซ้ำกันนี้ชี้ให้เห็นความแตกต่างทางพฤติกรรมของตัวละครชัดเจนยิ่งขึ้น

เรื่อง “ใช้กิ่งก้อไปซื้อของ” บทบาทที่ซ้ำกันอยู่ในเรื่อง คือ พฤติกรรมที่ตัวละครแสดง เล่าถึงงู กบ คางคกและกิ่งก้อได้กินเหล้าด้วยกัน เมื่อเหล้าหมดครั้งแรกงูก็ออกไปซื้อ ครั้งที่สองเหล้าหมดกบก็ออกไปซื้อ ครั้งที่สามเหล้าหมดคางคกก็ออกไปซื้อ และครั้งที่สี่เหล้าหมดกิ่งก้อก็ออกไปซื้อ บทบาทที่ตัวละครดำเนินซ้ำกันนั้น เป็นการแนะนำตัวละครใหม่นั้นๆ อีกด้วย

เรื่อง “คนหูตึง” วิธีการดำเนินบทบาทของตัวละครซ้ำกันอยู่ในเรื่อง เล่าถึงคนหูตึงที่เวลาใครถามว่า “จะไปไหน” คนหูตึงจะตอบว่า “กินแล้ว” ตัวละครในเรื่องใช้คำพูดที่ซ้ำกันในการดำเนินเรื่อง สอดคล้องกับกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “ตีเกลอกับผีคู่” บทบาทที่ซ้ำกันอยู่ในเรื่อง เรื่องนี้เล่าถึงชายสี่คนที่เข้าป่าเพื่อพิสูจน์ว่ามีผีจริงหรือไม่ และผลัดกันเผ่ายาม เมื่อถึงเวรใครเพื่อนก็จะเรียกเพื่อให้ตื่นขึ้นมาเผ่ายามทำเช่นนี้จนครบสี่คน เป็นการซ้ำบทบาทเพื่อนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญของเรื่อง

9. ฉากประทับใจ (Tableaux Scene) มีการพรรณนาภาพพจน์ที่แสดงอารมณ์สะเทือนใจ เช่น สถานที่อันสวยงาม หรือฉากการต่อสู้ที่กล้าหาญ เช่น วีรบุรุษต่อสู้กับมังกร เป็นต้น กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศิลป์ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” มีฉากประทับใจคือตอนรถเสนนำลูกดาของนางสิบสองมาคืน และปราบนางยักษ์สารตรา นางสิบสองได้กลับเป็นมเหสีดั้งเดิมอยู่กับพร้อมหน้าอีกครั้ง

เรื่อง “ท้าวแสนปม” ฉากที่กุมารรับก้อนข้าวจากแสนปม การบรรยายภาพพจน์แสดงให้เห็นถึงความรักและความผูกพันระหว่างบิดากับบุตร และในตอนจบแสนปมแสดงตนเป็นเจ้าชายชินเสนพานางอุษาและกุมารกลับบ้านเมือง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เรื่อง “กระต่ายในดวงจันทร์” ฉากประทับใจคือในตอนท้ายมีการบรรยายภาพพจน์แสดงถึงอารมณ์ความซาบซึ้งในความกตัญญูของกระต่าย และฉากตอนจบที่บรรยายว่าทุกคืนวันเพ็ญจะปรากฏรูปของกระต่ายในดวงจันทร์

เรื่อง “เมขลากับรามสูร” มีการใช้ภาพพจน์ที่แสดงให้เห็นภาพการต่อสู้ระหว่างเมขลากับรามสูร โดยนางเมขลาต่อแก้วทำให้เกิดฟ้าแลบ รามสูรขว้างขวานเสียงกึกก้องคือฟ้าร้อง แสง

ธนูของพระอินทร์แหวกอากาศคือฟ้าผ่า เป็นฉากที่มีความสวยงาม มีความสอดคล้องกับกฎของนิทานพื้นบ้าน

10. เรื่องของความสมเหตุสมผล (Logic) เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านมีความสมเหตุสมผลอยู่ในตัวเอง ตามสภาพของเรื่องแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องของความขลัง ความประหลาดและมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้น เรื่องการถือผีสาว หลักเหตุผลของนิทานพื้นบ้านนั้นไม่สามารถเทียบได้กับเหตุผลของโลกแห่งความจริง

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” ในตอนที่นางยักษ์ออกตามหานางสิบสอง เมื่อเจอดันไทรก็วอนอธิฐานขอความช่วยเหลือ รุกขเทวดาจึงบันดาลให้ต้นไทรแยกออกเป็นโพรงพอให้นางทั้งสิบสองคนเข้าไปซ่อนได้ นางยักษ์จึงไม่พบนางสิบสอง ตอนนางสิบสองฝันเหมือนกันว่าถูกงูรัดและเดินทางมาพบกับท้าวรตสิทธิได้อภิเษกเป็นมเหสีของท้าวรตสิทธิทั้งสิบสองคน นางยักษ์สารตราเป็นตัวละครที่มีเวทมนตร์สะกดให้ท้าวรตสิทธิหลงใหล นางเภาลครดเสนได้อธิฐานว่าขอให้รตเสนอย่าส่งเสียงร้อง รตเสนก็ไม่ส่งเสียงร้องจึงทำให้มีชีวิตรอดอยู่ได้ พระมาตุลีแปลงกายเป็นเหยี่ยวเลียลูกไก่ซึ่งเป็นพระวิฆณุกรรมแปลงมาให้รตเสนเลี้ยง รตเสนเลี้ยงไก่ไว้ชนไม่เคยแพ้สักครั้งเดียว มาสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ ฤๅษีแปลงสารเพื่อให้รตเสนรอดพ้นจากการปลงร้ายของนางยักษ์สารตรา เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่อง

เรื่อง “ตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 1 และสำนวนที่ 2)” สอดคล้องกับกฎข้อนี้โดยมีการใช้ความประหลาดมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้ดี คือตอนที่พระพุทธรูป 3 องค์ แสดงปาฏิหาริย์ลอยทวนน้ำมา เหตุการณ์ดังกล่าวมีความมหัศจรรย์ที่สมเหตุสมผลในเรื่องได้ดี

เรื่อง “ตำนานเมืองแปดริ้ว” ความประหลาดมหัศจรรย์ที่เกิดขึ้นคือคอนแล่ปลาช่อนก็ริ้วๆ ก็ไม่สามารถตากปลาให้แห้งได้ ต้องแล่ถึงแปดริ้วจึงตากแล้วแห้ง ความมหัศจรรย์ดังกล่าวทำให้เห็นความพิเศษที่สมเหตุสมผล

เรื่อง “งูเหลือม” มีการใช้ความประหลาดมหัศจรรย์ซึ่งสอดคล้องกับกฎของนิทานพื้นบ้านได้ชัดเจนคือ ตอนที่กล่าวถึงงูเหลือมมีอิทธิฤทธิ์มาก เพียงเจาะรอยเท้าคนใดคนนั้นก็ตาย งูเหลือมสามารถแปลงกายได้ตอนที่ไปสอบถามถึงลูกสาวเจ้าพระยา งูเหลือมแปลงกายเป็นมนุษย์

เรื่อง “แม่โพสพ” มีการใช้ความประหลาดมหัศจรรย์ ซึ่งสอดคล้องกับกฎนิทาน

พื้นบ้านได้ชัดเจน โดยกล่าวถึงสมัยก่อนคนไม่ต้องปลูกข้าว เกี่ยวข้าว สร้างยุ้งข้าวไว้รอข้าวพอถึงเวลาข้าวจะบิณมาอยู่ในยุ้งข้าวเอง เหตุการณ์ดังกล่าวมีความมหัศจรรย์ที่สมเหตุสมผลในเรื่องได้ดี

เรื่อง “โจรกลับใจ” การที่คนในหมู่บ้านหีบถ่านไฟด้วยมือเปล่าส่งให้ขโมย ทำให้ขโมยเกิดความกลัวไม่กล้าขโมยควายของชาวบ้านไป เหตุการณ์นี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่อง เพราะตัวละครเอกเป็นตัวแทนของฝ่ายดี

เรื่อง “ฟักทองวิเศษ” มีการใช้ความประหลาดมหัศจรรย์ ซึ่งสอดคล้องกับกนิทานพื้นบ้านได้ชัดเจน คือตอนนกบาดเจ็บคาบเมล็ดฟักทองมา พี่ชายรักษาจนหายและนำเมล็ดฟักทองไปปลูก เมื่อฟักทองโตมีผลใหญ่ผ่าออกมามีเงินทองมากมาย ทำให้พี่ชายร่ำรวย เหตุการณ์นี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่อง เพราะตัวละครเอกเป็นตัวแทนของฝ่ายดี

เรื่อง “ไข่ทองคำ” กล่าวถึงครอบครัวหนึ่งเลี้ยงห่านไว้ 1 ตัว ห่านมีลักษณะพิเศษคือไข่เป็นทองคำ ทุกวันจะไข่ 1 ฟอง เพื่อให้ผู้เลี้ยงนำไปขายนำเงินมาเลี้ยงชีพ เมื่อผู้เลี้ยงฆ่าทิ้งห่านคู่ก็ไม่มีทองไปขายอีก เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่องเป็นอย่างดี

เรื่อง “เสือกับนายพรานป็น” มีนายพรานคนหนึ่งล่าสัตว์ได้กลับมาทุกวัน เนื่องจากตกลงกับเสือก โดยเสือกจะคาบเนื้อมาให้แต่ห้ามนายพรานบอกเรื่องนี้แก่ใคร ถ้านายพรานพูดเรื่องนี้กับใครจะมีหน่อไม้งอกขึ้นจากคอไม้ครบ 3 หน่อนายพรานจะต้องถูกเสือกกัดตาย เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่องเป็นอย่างดี

เรื่อง “น้ำพุวิเศษ” กล่าวถึงตากับยายคู่หนึ่งไม่มีลูก ทั้งสองอยากมีลูกมาก วันหนึ่งตาเข้าไปหาผัดมืนกตัวหนึ่งร้องเพลงไพเราะมาก ตาจึงเดินตามไปจนพบบ่อน้ำพุวิเศษ เมื่อตาดำงหน้าก็กลายเป็นชายหนุ่ม จึงกลับไปบอกยาย เมื่อยายดำงหน้าก็กลายเป็นสาว มีเศรษฐีคนหนึ่งคิมน้ำพุเข้าไปมาก จึงทำให้กลายเป็นเด็กทารก ตากับยายจึงนำไปเลี้ยง เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่องเป็นอย่างดี

เรื่อง “แก้วสารพัดนึก” กล่าวถึงสามภรรยาคู่ชยันและสามภรรยาคู่เกียจคร้าน ได้ลูกแก้ววิเศษขอพรได้ 3 ข้อ สามภรรยาคู่ชยันขอบ้าน ที่ดินและเงินทอง ทำให้ร่ำรวย ส่วนสามภรรยาคู่เกียจคร้านไม่รู้จักการขอ พุดจาไม่ดีจึงทำให้ไม่ได้สิ่งใดจากลูกแก้ววิเศษทำให้จนเช่นเดิม เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนมีความสมเหตุสมผลอยู่ในโครงเรื่องเป็นอย่างดี

11. เรื่องของเอกภาพ (Unity of Plot) อนุภาคหรือเหตุการณ์ที่นำมาเล่ามีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่อย่างเห็นได้ชัด

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “นางสิบสอง” โครงเรื่องใหญ่คือ ความรักและความกตัญญู เหตุการณ์อื่นๆ ล้วนเพื่อสนับสนุนโครงเรื่องนี้ทั้งสิ้น เช่น นางยักษ์ตามล่านางสิบสอง ทำวรดลสิทธิ์อภิเษกกับนางสิบสอง นางสิบสองตามหาบิดามารดา นางยักษ์ใช้เวทมนตร์สะกดทำวรดลสิทธิ์ ทำวรดลสิทธิ์สังขังและควักลูกตานั้นนางสิบสอง รอดเสนาเดินทางไปหานางเมรินำลูกตาของนางสิบสองมาคืน แต่ละเหตุการณ์ต่างมีส่วนช่วยให้เห็นถึงความรักและความกตัญญูของนางสิบสองและรอสเน

เรื่อง “ท้าวแสนปม” โครงเรื่องใหญ่คือ ความรัก อนุภาคอื่นๆ ต่างมีส่วนร่วมให้โครงเรื่องใหญ่ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้น เช่น อนุภาคเจ้าชายชินเสนปลอมเป็นแสนปมเป็นตัวเร่งให้ตัวเอกได้พบและเกิดความรักต่อกัน แม้ว่าแสนปมต้องกลับบ้านเมืองของตน แต่ในตอนท้ายแสนปมก็กลับมาหานางอุษา และแสดงตนว่าเป็นเจ้าชายชินเสน จากนั้นจึงพานางอุษาและกุมารเดินทางกลับเมือง อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

เรื่อง “กระต่ายในดวงจันทร์” โครงเรื่องใหญ่คือ ความกตัญญู อนุภาคอื่นๆ ล้วนเพื่อชักจูงเข้าสู่โครงเรื่องใหญ่ เช่น การจัดงานเลี้ยงฉลอง เทวดาคัดว่ากระต่าย พราหมณ์ทำพิธีบูชาขัณฑ์กระต่าย ล้วนมีส่วนช่วยให้เห็นถึงความกตัญญูของตัวเอง

เรื่อง “แม่โพสพ” โครงเรื่องใหญ่คือ ความกล้าหาญและเสียสละ อนุภาคอื่นๆ ต่างก็มีส่วนช่วยให้โครงเรื่องใหญ่ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายเร็วขึ้น เช่น หญิงคนหนึ่งใช้ไม้ไผ่ตีข้าว ข้าวโกรธหนีเข้าป่า เป็นตัวเร่งให้ตัวเอกต้องออกจากบ้านไปผจญภัย การเดินทางเข้าป่าที่อันตรายจนกระทั่งพบข้าว ข้าวยอมให้มนุษย์กิน ตัวเอกเสียชีวิต

เรื่อง “พ่อกับลูก” โครงเรื่องใหญ่คือ ความรักและความสามัคคี อนุภาคอื่นๆ เช่น ลูกทะเลาะกัน พ่อให้ลูกไปหาแขนงไผ่ พ่อให้ลูกหักแขนงไผ่อันเดียว พ่อให้ลูกหักแขนงไผ่ที่รวมกัน เหล่านี้ล้วนสนับสนุนโครงเรื่องของคุณภาพความรักและความสามัคคี

เรื่อง “น้ำพวยเศษ” โครงเรื่องใหญ่คือ ตากับยายอยากมีลูก อนุภาคอื่นๆ ต่างมีส่วนช่วยให้โครงเรื่องใหญ่ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายเร็วขึ้น เช่น ตาเจอนกร้องเพลงไพเราะ ตาตามนกไปจนพบน้ำพวยเศษ ตาและยายล้างหน้าทำให้เป็นหนุ่มเป็นสาว เศรษฐีคนหนึ่งคิมน้ำพวยมากไปจึงกลายเป็นทารก ตากับยายจึงนำมาเลี้ยง

เรื่อง “หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน” โครงเรื่องใหญ่คือ ความกตัญญู อนุภาคอื่นๆ ล้วนเพื่อสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ทั้งสิ้น เช่น แมวขู่ว่าจะกินหนู หมาทำลูกแก้วจมน้ำ แมวขู่ปลาว่าจะวิดน้ำให้แห้ง ปลานำลูกแก้วมาคืนแมว แต่ละเหตุการณ์ล้วนมีส่วนช่วยสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่

เรื่อง “ฟักทองวิเศษ” โครงเรื่องใหญ่คือ ทำดีได้ดี อนุภาคอื่นๆ มีส่วนร่วมให้

โครงเรื่องใหญ่ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายได้เร็วขึ้น เช่น อนุภาคคนกบดจับคาบเมล็ดฟักทองมา พี่ชายรักษานกจนหาย พี่ชายนำเมล็ดฟักทองไปปลูก ผลฟักทองมีเงินทองมากมาย เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่

เรื่อง “คนใจบุญกับคนใจเหี้ยม” โครงเรื่องใหญ่คือ ทำดีได้ดี อนุภาคอื่นๆ มีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่ เช่น เทวดาแปลงกายเป็นหญิงชราสกลปรกมาขออาหาร และขออาศัยอยู่ด้วย หญิงชราให้เงินทองแก่คนใจบุญ เหล่านี้ล้วนมีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่

เรื่อง “หวินางฟ้า” โครงเรื่องใหญ่คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว อนุภาคที่มีส่วนสนับสนุนคือ เทพธิดามอบหวิวิเศษให้เด็กดี เด็กดีหวิผมมีดอกพิกุลทองร่วงลงมา เด็กเกรซโมยหวิไป เด็กเกรซหวิผมมีแต่สิ่งน่าเกลียดน่ากลัวร่วงลงมา เหล่านี้ล้วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่

12. การเพ่งจุดสนใจอยู่ที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (Concentration on a Leading Character) นิทานพื้นบ้านมักจะมีการบรรยายถึงตัวละครเอกและพฤติกรรมของตัวละครเอก นั้นกว่าตัวอื่นๆ อย่างมากมาย

กฎข้อนี้สอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ

เรื่อง “ศาลพระเจ้าตากสินมหาราช” เป็นเรื่องที่เล่าถึงพระเจ้าตากสินมหาราช เกี่ยวกับการกอบกู้บ้านเมืองและการสร้างสถานที่สำคัญไว้ ชาวเมืองจึงสร้างศาลเพื่อเป็นอนุสรณ์ จะเห็นได้ว่าจุดสนใจอยู่ที่พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้าน

เรื่อง “ประวัติของวัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล” เป็นเรื่องที่เล่าถึงเจ้าฟ้าอัยภูวงศ์เดชาวุธ ได้เสด็จทางเรือพบวัดแห่งหนึ่ง จึงทรงพระราชทานชื่อว่า “วัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล” เนื่องจากทรงเห็นว่าน่าจะสร้างเป็นวัดที่เจริญได้

เรื่อง “งูเหลือม” เล่าถึงงูเหลือมเป็นสัตว์ที่มีพิษมาก แปลงกายได้ เมื่อเกิดความเข้าใจผิดว่าพิษของตนเสื่อมจึงประกาศคายพิษให้สัตว์อื่น จะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่องจะเน้นพฤติกรรมและความสนใจที่งูเหลือม

เรื่อง “หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน” เป็นเรื่องที่เล่าถึง หมากับแมวที่ออกตามหาลูกแก้ว เพื่อนำมาคืนตาชายผู้เลี้ยงดู แมวนั้นมีปัญญาฉลาดเฉลียว สามารถนำลูกแก้วกลับมาคืนตาชายได้ จึงได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ส่วนหมาเป็นตัวละครที่ทำให้บทบาทของแมวเด่นและชัดเจนยิ่งขึ้น

เรื่อง “แม่โพสพ” เป็นเรื่องราวของหญิงที่ชื่อโพสพ มีความเสียสละเดินทางเข้าป่าเพื่อขอขมาข้าว ทำให้ตนเองเสียชีวิต เพื่อให้ชาวบ้านได้มีข้าวกิน จึงได้รับการยกย่องบูชาจากชาวบ้าน จะเห็นได้ว่าเน้นความสนใจที่โพสพเพียงคนเดียว

เรื่อง “ฟักทองวิเศษ” เป็นเรื่องเล่าถึงผู้เป็นพี่เดินทางมาขอความช่วยเหลือจากน้อง แต่น้องปฏิเสธเพราะเห็นว่าพี่จน ในขณะที่เดินทางกลับพี่เห็นนกบาตเจ็บจึงนำไปรักษา และนำเมล็ดฟักทองที่นกคาบมาไปปลูก เมื่อผลโตก็มีเงินทองมากมายทำให้พี่ร่ำรวย และนำเงินไปช่วยเหลือคนยากจนอีกด้วย จะเห็นได้ว่าเนื้อเรื่องเน้นพฤติกรรมของตัวละครพี่มากที่สุด

เรื่อง “ใครโง่กว่าใคร” เล่าถึงทิดคงผู้มีความรู้แตกฉาน ออกเดินทางพบคนโง่มากมาย เช่น ชายคนหนึ่งเอามือออกจากไหไม่ได้ ทิดคงจึงบอกให้ปล่อยเกลือที่กำเอาไว้ คนกลุ่มหนึ่งกำลังดึงเสาเพื่อให้สายยึดออก ทิดคงบอกให้นางเสามาผูกต่อกัน ทุกคนจึงยกย่องว่าทิดคงเป็นผู้ฉลาด ซึ่งสอดคล้องกับกนิทานพื้นบ้านคือเน้นตัวละครเอกเพียงตัวเดียวคือทิดคง

จากการวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามกฎศีกคำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านที่รวบรวมนี้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามกฎศีกคำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้านของ เอกเชล ออลริก ซึ่งกฎดังกล่าวปรากฏในนิทานพื้นบ้านทุกเรื่อง แม้วนิทานบางเรื่องอาจมีความสอดคล้องกับกนิทานพื้นบ้านเพียงบางข้อ แต่ถือว่าเป็นไปตามกฎของนิทานพื้นบ้าน

การศึกษาและวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านตามกฎศีกคำบรรพ์ของ ออลริก จึงทำให้ทราบถึงความสอดคล้องของกนิทานพื้นบ้านว่าเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อผูกเรื่องนิทานให้มีความน่าสนใจ มีเนื้อหาที่สร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟัง นอกจากนี้ยังสร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังให้มีความใกล้ชิดกันมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่ากฎของนิทานพื้นบ้านถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์นิทาน เพราะถือได้ว่ากนิทานพื้นบ้านเป็นสื่อบันเทิงที่ดึงดูดใจ เนื้อหาของนิทานมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

วิเคราะห์คุณค่าในนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล

ในการวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้หลักของ วิเชียร ณ นคร (2531, 31-32) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ครั้งนี้ โดยวิเชียร ณ นคร กล่าวถึงคุณค่าของนิทานพื้นบ้านไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ หมายถึงคุณค่าในแง่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน เพราะนิทานเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครแสดงประวัติความเป็นมาแสดงพฤติกรรมหรือการแสดงออกของตัวละคร สามารถสร้างความสนุกสนาน และแฝงความรู้และคติเตือนใจให้แก่ผู้ฟังได้ การฟังนิทานจึงเป็นการสำเร็จอารมณ์อีกวิธีหนึ่ง
2. คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มพวก เพราะการฟังนิทานมักฟังกันในหมู่เครือญาติ เพื่อนฝูง หรือในหมู่บ้าน การฟังร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความสนิทกัน ความรักและความเข้าใจกันมากขึ้น
3. คุณค่าทางปัญญา หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความรู้และเสริมสร้างสติปัญญาแก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับเราได้ฟังความคิดและภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ ซึ่งได้กลั่นกรองและทดสอบมาจากสังคมรุ่นต่างๆ มากมาแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความมีภูมิปัญญาแก่ตัวผู้ฟังได้มาก ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้เรื่องศัพท์สำนวนภาษาควบคู่กันไปด้วย
4. คุณค่าทางสังคมประพจน์ หมายถึงคุณค่าในแง่การปลูกฝังและถ่ายทอดความคิดและความเชื่อทางสังคม ไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม สังคมมนุษย์มีวัฒนธรรมในการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์หลายวิธี การเล่านิทานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการนี้
5. คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม หมายถึงคุณค่าในแง่สะท้อนภาพสังคมแก่ผู้ฟัง โดยทั้งเจตนาและไม่เจตนา นิทานเป็นมรดกทางปัญญาของผู้คนในสังคมหนึ่งๆ เมื่อผุคนิทานขึ้นจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเอาความคิดและค่านิยมในยุคสมัยนั้นๆ เข้ามา การศึกษานิทานจึงเท่ากับเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนไปในตัว

ผลการวิเคราะห์คุณค่านิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล

1. เรื่องนางสิบสอง

จากเนื้อเรื่องนางสิบสองแสดงให้เห็นว่านิทานให้ความสำคัญอารมณ์ ความบันเทิง สนุกสนาน เนื่องจากเป็นนิทานมหัศจรรย์ มีความประหลาดมหัศจรรย์ในเรื่อง เช่น มียักษ์ สามารถแปลงกายได้ ม้าวิเศษเหาะเหินเดินอากาศได้ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นของเรื่องที่สร้างความ น่าตื่นเต้นให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟัง

ให้คุณค่าทางปัญญา เพราะนิทานเรื่องนี้ได้แฝงข้อคิดในเรื่องของการฝ่าฟันอุปสรรค ต่างๆ คุณงามความดียอมทำให้พบความสุขในที่สุด

ให้คุณค่าทางสังคมประเพณีในเรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยในอดีตที่ บุตรต้องมีความกตัญญูต่อบิดามารดา และสะท้อนภาพการปกครองในอดีตซึ่งมีพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ปกครองสูงสุด

2. เรื่องท้าวแสนปม

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางความสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

คุณค่าที่ได้จากเรื่องนี้คือ ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการปกครอง มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ด้านประวัติศาสตร์ ทำให้ ทราบถึงประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญคือ พระเจ้าอยู่ทอง นอกจากนี้ยังมีชื่อสถานที่ โบราณสถาน เป็นต้น

3. เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีตในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการปกครอง มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ด้านประวัติศาสตร์ ทำให้

ทราบถึงประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญคือ พระเจ้าตากสินมหาราช นอกจากนี้ยังมีสถานที่สำคัญที่ปรากฏตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน เช่น เจดีย์ปากน้ำโจ้โล้ วัดโพธิ์ เป็นต้น

4. เรื่องตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 1)

นิทานเรื่องนี้สอนให้เห็นคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีตทำให้เข้าใจสภาพวิถีประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะได้ทราบว่าท้องถิ่นของตนมีเรื่องราวสถานที่และสิ่งของสำคัญซึ่งคนในท้องถิ่นให้ความสำคัญการบูชา นั่นคือ หลวงพ่อบุทธโสธร

5. เรื่องประวัติของวัดสุคันทรศีลาราม หรือวัดหอมศีล

ให้คุณค่าทางปัญญาคือให้การศึกษาถ่ายทอดความรู้เพราะเป็นถาวรธบายการตั้งชื่อวัดสุคันทรศีลาราม หรือวัดหอมศีล

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรมช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยในอดีตที่แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาของคนไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนาซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและหลักประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

6. เรื่องตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 2)

นิทานเรื่องนี้สอนให้เห็นคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ช่วยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีตทำให้เข้าใจสภาพวิถีประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะได้ทราบว่าท้องถิ่นของตนมีเรื่องราว สถานที่ และสิ่งของสำคัญ ซึ่งคนในท้องถิ่นให้ความสำคัญการบูชา นั่นคือหลวงพ่อบุทธโสธรนอกจากนี้ยังได้ทราบถึงพิธีกรรมที่คนในท้องถิ่นปฏิบัติเพื่อแสดงความสักการะ โดยแต่ละปีจะมีเทศกาล 3 ครั้งคือ ช่วงกลางเดือน 5 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันที่อันเชิญขึ้นจากลำน้ำ ครั้งที่ 2 คือราวกลางเดือน 12 ซึ่งเป็นวันลอยกระทง มีการแห่หลวงพ่อบุทธโสธรทั้งทางบกและทางน้ำ และอีกครั้งคือช่วงเทศกาลตรุษจีน มีความเชื่อกันว่าหลวงพ่อบุทธโสธรชอบละคร จึงมีคณะละครชาตรีแต่งตัวสวยงามคอยรำแก้บนอยู่ที่หน้าโบสถ์

7. เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

นิทานเรื่องนี้สอนให้เห็นคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญาและคุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรมคือให้การศึกษาถ่ายทอดความรู้ เพราะเป็นการอธิบายการตั้งชื่อเมืองแปดริ้วตามลักษณะสภาพพื้นที่แถบนั้น ซึ่งเดิมนั้นในบริเวณที่เรียกว่าแปดริ้ว มีปลาช่อนขนาดใหญ่ชุกชุมมาก แลได้ถึงแปดริ้ว จึงได้ชื่อว่าเมืองแปดริ้ว

8. เรื่องพ่อแก่ (ศาลเจ้าพ่อแก่)

นิทานเรื่องนี้สอนให้เห็นคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยในอดีต ที่มีความเชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเชื่อว่าจะทำให้อยู่อย่างมีความสุข นอกจากความเชื่อและเคารพที่มีต่อพ่อแก่แล้ว คนในท้องถิ่นยังสร้างศาลเพื่อนำสิ่งของไปถวาย เมื่อสิ่งของที่ขียนหรืออบนบานเป็นผล

9. เรื่องประวัติวัดโสธร

นิทานเรื่องนี้สอนให้เห็นคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา คือให้การศึกษาถ่ายทอดความรู้ เพราะเป็นการอธิบายการตั้งชื่อวัดโสธร

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นว่าสังคมในอดีตคนไทยให้ความสำคัญและสนับสนุนด้านศาสนา จะเห็นได้จากการซ่อมแซมและสร้างวัด เมื่อพายุพัดชำรุดชาวบ้านจึงช่วยกันซ่อมแซมให้มีสภาพดีดังเดิม

10. เรื่องทำไมกบจึงตาโปน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา นิทานเรื่องนี้ให้ข้อคิดในเรื่องของความกล้าหาญ
สามัคคี ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งยังเป็นการ
เสริมสร้างจินตนาการที่ว่าทำไมกบจึงตาโปนเรียนรู้ลักษณะของสัตว์

11. เรื่องทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนาน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้ตัวละครที่หลากหลายทั้งมนุษย์ ผีและสัตว์ในการดำเนินเรื่อง
เวทมนตร์ ทำให้เนื้อเรื่องมีความตื่นเต้นน่าติดตาม

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เป็นนิทานที่แฝงข้อคิดในการใช้สติปัญญาแก้
ตัวอย่างเช่น มนุษย์ให้ผีนำขนรักแร้ที่มีลักษณะขยุกขยุยไปทำให้ตรงผีทำไม่ได้จึงยอมเท
อธิบายว่าทำไมผีจึงไม่มาอยู่ร่วมกับคน

12. เรื่องงูเหลือม

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เป็นนิทานที่ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการที่ว่าทำไม
งูเหลือม ซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่จึงไม่มีพิษ สาเหตุเป็นเพราะมันได้คายพิษให้สัตว์อื่นจนหมด จึงทำให้
งูเหลือมไม่มีพิษมาจนถึงปัจจุบัน

13. เรื่องทำไมเสือถึงมีลูกได้ครั้งละหนึ่งตัว

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา คือ ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการที่ว่าทำไมเสือจึงมี
ลูกครั้งละหนึ่งตัว

14. เรื่องทำไมแมวขี้จิ้งกလบ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา คือ ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการที่ว่าทำไมแมวขี้จิ้งกလบ นอกจากนี้ในเนื้อเรื่องยังอธิบายว่าสาเหตุที่เสื่อตัวลายเป็นเพราะถูกเขียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะของสัตว์ต่างๆ

15. เรื่องประวัตินกกาเหว่า

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดและคติเตือนใจแก่ผู้ฟังว่า คนใจยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาด

16. เรื่องทำไมควายจึงเกลียดดีเหลือง

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เพราะเป็นการอธิบายถึงสาเหตุที่ควายทำไมจึงไล่ขวิดคนที่ใส่เสื้อผ้าสีส้มจนฉาด

17. เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการโดยใช้สัตว์เป็นตัวละครมีชีวิตจิตใจแบบมนุษย์ สอนให้เรียนรู้อุปสรรคต่างๆ ช่วยให้หาหนทางเอาชนะเมื่อต้องเผชิญในชีวิตจริง

ให้คุณค่าทางสังคมประพศติ ให้ข้อคิดช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่พึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องของความกตัญญู ความสามัคคี และการใช้ปฏิภาณไหวพริบ เช่นตัวละครหมาและแมวที่มีความกตัญญูต่อตายายผู้เลี้ยงดู จึงร่วมมือกันออกตามหาลูกแก้ววิเศษ ในระหว่างทางแมวได้ใช้ปฏิภาณไหวพริบหลายครั้ง จึงทำให้ได้ลูกแก้วมาคืนตายาย

18. เรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระตือกร

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้ตัวละครเป็นมนุษย์ในการดำเนินเรื่อง มีการใช้เวทมนตร์ ทำให้เนื้อเรื่องมีความตื่นเต้นน่าติดตาม

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ อธิบายถึงลักษณะทางร่างกายของมนุษย์เพศชายที่มีลูกกระตือกรกว่าเป็นเพราะเหตุใด

ให้คุณค่าทางสังคมประพศติ ให้ข้อคิดในเรื่องของความมั่นคงและซื่อสัตย์ต่อกันว่าเป็นสิ่งที่คนในสังคมควรประพศติปฏิบัติ

19. เรื่องประพศติผลไม้เรียน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้ตัวละครเป็นตายาย ซึ่งตัวละครตามีความดีอันจะกินผลไม้ประพศติ ขยายจึงนำผลไม้มนั้น ไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ โดยการพิสูจน์และทดลอง จึงนำมาซึ่งคำตอบของสิ่งนั้นๆ เช่นเดียวกับเนื้อเรื่อง ซึ่งมีทหารรับอาสากินผลไม้ประพศติ เพื่อพิสูจน์ว่ากินได้หรือไม่

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมไทยในอดีตที่การปกครองมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุด

20. เรื่องทำไมเสือหางยาวกว้างหางสั้น

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ โดยนำสัตว์ที่เป็นศัตรูกันมาผูกพันติดกัน จึงทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ทั้งสองต้องแยกจากกันอย่างกะทันหัน ทำให้หางขาด เสือมีแรงมากจึงทำให้หางยาวกว้างหางสั้น

21. เรื่องเตวดาขี้ลิม

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้เทวดาที่มัวแต่เที่ยวเล่นสนุกจึงทำให้ลืมคำสั่งของพระอินทร์ ทำให้ถูกลงโทษกลายเป็นวัว ช่วยชวนำทำนาเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ เพื่ออธิบายว่าทำไมมนุษย์จึงต้องกินข้าว 3 มื้อ ใน 1 วัน

22. เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ เพื่ออธิบายถึงรูปร่างที่ปรากฏอยู่ในดวงจันทร์วันเพ็ญ

ให้คุณค่าทางสังคมประพฤติ ให้ข้อคิดว่าปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องความกตัญญู

23. เรื่องเทวดากับตายาย

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้ตายายที่มีความเชื่อว่ามีเทวดาอยู่ในถ้ำ จึงนำสิ่งของไปถวาย เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ

ให้คุณค่าทางสังคมประพฤติ ให้ข้อคิดในเรื่องของความกตัญญู ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติตาม

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในอดีตที่ประชาชนมีความเชื่อและเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงทำให้มีการสร้างศาลหรือหิ้งเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้น

24. เรื่องดาวลูกไก่

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ โดย เพื่ออธิบายถึงดวงดาวกลุ่มหนึ่งที่อยู่กันเป็นกลุ่ม จำนวน 7 ดวง

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตว่าคนไทยให้ความสนับสนุนทางด้านศาสนา เช่นเดียวกับตัวละครยายที่ทำอาหารไปถวายพระพุทธรูปที่เดินทางผ่านบ้านที่อาศัยอยู่ด้วยความเต็มใจ

25. เรื่องแม่โพสพ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ที่มีความเสียสละทำให้คนยกย่องบูชาเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ เพื่ออธิบายว่าเพราะเหตุใด ชาวนาจึงทำพิธีบูชาแม่โพสพระหว่างการทำนา

ให้คุณค่าทางสังคมประพศติ โดยให้ข้อคิดปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องความกตัญญู

ให้คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เพราะสะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรมีอาชีพทำนาเป็นหลักมาแต่โบราณ จึงมีการทำพิธีบูชาแม่โพสพ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อข้าว ที่ทำให้เรามีอาหารกินมาจนทุกวันนี้

26. เรื่องเมฆลาภกับรามสูร

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอรรถม์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้นางฟ้า อสูร และเทวดาเป็นตัวละคร ในการดำเนินเรื่อง มีการใช้อิทธิฤทธิ์ทำให้เรื่องน่าติดตาม

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้การศึกษาและเสริมสร้างจินตนาการ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติคือ ฟ้าแลบ ฟ้าร้อง และฟ้าผ่า ว่าแสงแก้วมณีของนางเมฆลาภก็คือฟ้าแลบ รามสูรขว้างขวานเสียงขวานแหวกอากาศดังกึกก้องก็คือฟ้าร้อง แสงธนูของพระอินทร์แหวกอากาศก็คือฟ้าผ่า

27. เรื่องสมบัติของพ่อ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอรรถม์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้พี่น้องคู่หนึ่ง ซึ่งคนพี่รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา จึงทำให้ร่ำรวย ส่วนคนน้องนั้นมองข้ามความสำคัญของปัญหาและสิ่งของจึงทำให้ยากจนเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ซึ่งเรื่องนี้สอนให้รู้จักการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาอย่างมีความรอบคอบ ไม่มองสิ่งใดเพียงผิวเผิน เพราะจะทำให้สูญเสียของสำคัญไป

28. เรื่องโถงมรกตลาภหาย

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอรรถม์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้ขุนนางที่มีความฉลาดแต่โง่ง จึงทำให้เสียเงินไปโดยเปล่าประโยชน์ เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เพราะเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าผลของการโลกในสิ่งของผู้อื่น เป็น
สิ่งที่ไม่ดี ทำให้สูญเสียของไปโดยไม่ได้สิ่งใดเลย เช่นเดียวกับขุนนางที่คิดโกงราคา แต่ตนเอง
กลับต้องเสียเงินเสียเอง

29. เรื่องโจรกลับใจ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้ชาวบ้านที่ประกอบแต่กรรมดีจึงทำให้โจรไม่กล้าขโมยสิ่งของของชาวบ้านไป
เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เพราะเรื่องนี้สอนให้เห็นผลของการทำความดี ทำให้ไม่มีสิ่ง
ใดทำอันตรายได้

30. เรื่องพิกทองวิเศษ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ที่มีความเมตตากรุณา เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา เพราะเรื่องนี้สอนให้รู้จักความเมตตากรุณาว่าเป็นสิ่งที่ดี ควร
ปฏิบัติตาม เช่นตัวละครพิกในเรื่อง เมื่อร่ำรวยก็ช่วยเหลือผู้ยากไร้

31. เรื่องไขทองคำ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา สอนให้รู้จักคิดไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ เช่น
ครอบครัวในเนื้อเรื่องไม่รู้จักบุญคุณ มินาเข้ายังฆ่าผู้มีคุณ จึงทำให้สูญเสียของสำคัญไป

32. เรื่องเสื่อกับนายพรานป็น

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และสัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา โดยแฝงข้อคิดเรื่องการรักษาสัจจะที่ให้ไว้กับผู้อื่น เป็นสิ่งสำคัญที่ควรรักษาไว้ เมื่อตกลงกับผู้อื่นก็ตาม หากไม่สามารถทำตามที่ได้ตกลงไว้ได้ จะทำให้ตนเองเดือดร้อน เช่นเดียวกับนายพรานที่ไม่รักษาสัจจะ จึงทำให้ถูกเสื่อกัดเสียชีวิต

33. เรื่องคนใจบุญกับคนใจเหี้ยม

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้คนมีน้ำใจกับคนใจเหี้ยมเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่สังคมพึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องความเมตตากรุณา

34. เรื่องลูกเนรคุณ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่ควรประพฤติตาม เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดที่ว่า แม้ว่าผู้ที่เลี้ยงดูจะไม่ใช่มารที่ให้น้ำนม แต่ก็ยังมีพระคุณจึงควรกตัญญูตอบแทนคุณพระคุณที่ได้รับการเลี้ยงดูจนเติบโต

35. เรื่องน้ำใจคน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางสังคมประพฤติ ให้ข้อคิดช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่สังคม
พึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

36. เรื่องหีนางฟ้า

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ และนางฟ้าเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางสังคมประพฤติ ให้ข้อคิดช่วยปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต่างๆ ที่สังคม
พึงประสงค์แก่ผู้ฟังในเรื่องความกตัญญูกตเวทิต

37. เรื่องกระต่ายกับเต่า

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดในเรื่องของความประมาทชะล่าใจ รวมไปถึงการค
ถูกผู้อื่นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรประพฤติ

38. เรื่องพ่อกับลูก

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา คือข้อคิดในเรื่องความสามัคคี การผูกเรื่องให้สอดคล้องกับ
ความสามัคคี โดยใช้แขนงไม้เป็นอุปกรณ์ในการสอนว่า หากแขนงไม้อันเดียวสามารถหักได้
ง่ายตาย แต่ถ้ารวมหลายอันรวมกันก็ยากที่จะหักทำลาย เช่นเดียวกับคนถ้ามีความสามัคคี ก็จะทำ
ให้ไม่มีใครมาทำลายได้ง่าย

39. เรื่องไถ่กับพลอย

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา แฝงข้อคิดให้รู้จักเห็นคุณค่าของสิ่งของทุกอย่างไม่ว่าจะมีประโยชน์โดยตรงกับตนเองหรือไม่ก็ตาม เพราะของบางอย่างอาจไม่มีค่ากับตนเอง แต่อาจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อคนอื่น

40. เรื่องเทวดากับคนขับเกวียน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์ และเทวดาเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดที่ว่า คนเป็นที่พึ่งแห่งตน ให้รู้จักช่วยเหลือตนเองก่อนเมื่อถึงที่สุดแล้ว จึงขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

41. เรื่องใช้กิ่งกือไปซื้อของ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

42. เรื่องใครโง่กว่ากัน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา แฝงข้อคิดให้รู้จักขยันทำมาหากิน ใช้เงินในทางที่เป็นประโยชน์

43. เรื่องคนหูตึง

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้คนพิการเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

44. เรื่องตาบอดกับหูหนวก

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้คนพิการเป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

45. เรื่องนำพาวีเศษ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

46. เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดที่ว่าคน ใจย่อมนเป็นเหยื่อของคนฉลาด

47. เรื่องลิงกับชาวสวน

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และสัตว์ เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางปัญญา ให้ข้อคิดที่ว่าคนใจยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาด

48. เรื่องสี่เกลอกับผีคู่

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

49. เรื่องช่างทาสีกับแมว

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และสัตว์ เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

50. เรื่องเต่าเจ้าโมโห

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้สัตว์ เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

51. เรื่องเลือกลูกเขย

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

52. เรื่องใครโง่กว่าใคร

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากคุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

53. เรื่องแก้วสารพัดนึก

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

54. เรื่องผีตายโหง

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และผี เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มีความ
เชื่อเรื่องผีสง่า เชื่อว่าคนตายอย่างกะทันหัน วิญญาณจะวนเวียนอยู่ที่ที่เสียชีวิต

55. เรื่องเด็กผี

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และผี เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มีความ
เชื่อเรื่องผีสง่า

56. เรื่องผียาม่าหญ้า

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และผี เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มี
ความเชื่อเรื่องผีสาร

57. เรื่องผีตายทั้งกลม

นิทานเรื่องนี้ให้คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จาก
คุณค่าที่ได้จากการใช้มนุษย์และผี เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง

ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังให้
ปรองดองกันมากขึ้นด้วย

ให้คุณค่าทางการศึกษาวัฒนธรรม ในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มีความ
เชื่อเรื่องผีสาร เชื่อว่าคนตายอย่างกะทันหัน วิญญาณจะวนเวียนยังที่ที่เสียชีวิต

นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวรรณกรรม
มุขปาฐะที่มีคุณค่าอันหลากหลาย จากการวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน พบว่านิทานพื้นบ้าน
ให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์มากที่สุด คุณค่าที่ได้รับจากนิทานพื้นบ้านสรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ หมายถึงคุณค่าในแง่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อ
ผู้ฟังหรือผู้อ่าน มักปรากฏในนิทานเป็นส่วนใหญ่ และมักจะพบควบคู่กับคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์
ยกเว้นนิทานบางเรื่อง ได้แก่ เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร
(สำนวนที่ 1) เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันทรศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องตำนาน
หลวงพ่อโสธร (สำนวนที่ 2) เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว เรื่องพ่อแก่ เรื่องประวัติวัดโสธร

2. คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ คือ เมื่อเล่านิทานเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วทำให้ความสัมพันธ์
ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังสนิทสนมกันมากขึ้น โดยมีนิทานเป็นสื่อกลาง คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์จึง
ปรากฏในนิทานทุกเรื่อง

3. คุณค่าทางปัญญา คือเมื่อฟังแล้วได้ข้อคิดและภูมิปัญญา ได้แก่

3.1 สอนเรื่องหลักธรรม และคุณธรรม ได้แก่ เรื่องพ่อกับลูก เรื่องนางสิบสอง
เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องเทวดากับตายาย เรื่องแม่โพสพ เรื่องทำไมกบจึงคาไปน
เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องพิททองวิเศษ เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เรื่องน้ำใจคน
เรื่องดาบอดกับหนูหนวก เรื่องโจรกลับใจ เรื่องโลกมามากลาภหาย เรื่องไข่ทองคำ เรื่องหรีนางฟ้า
เรื่องลูกเนรคุณ เรื่องเสือกกับนายพรานปิ่น

3.2 ให้การศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ โดยการอธิบาย คือ

3.2.1 อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ เรื่องเมฆลากับบรามสูร เรื่องดาว
ลูกไก่

3.2.2 อธิบายลักษณะของสัตว์ ได้แก่ เรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องทำไมผีจึง
ไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องงูเหลือม เรื่องเสือกับนายพรานป็น เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่อง
ประวัตินกกาเหว่า เรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง เรื่องทำไมแมวจึงจิ้งจอก เรื่องทำไมเสือ
หางยาวควางหางสั้น เรื่องใช้กิ่งก้อไปซื้อของ

3.2.3 อธิบายลักษณะของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องทำไมผู้ชายจึงมีลูกกระเดือก

3.2.4 อธิบายการตั้งชื่อผลไม้ ได้แก่ เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน

3.2.5 อธิบายการตั้งชื่อบุคคลและสถานที่ ได้แก่ เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร
(ทั้งสองตำนาน) เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องตำนาน
เมืองแปดริ้ว เรื่องประวัติวัดโสธร

3.3 สอนเรื่องการใช้ปัญญา และวิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา ได้แก่ เรื่องประวัติ
นกกาเหว่า เรื่องสมบัติของพ่อ เรื่องกระต่ายกับเต่า เรื่องไก่กับพลอย เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ
เรื่องเลือกลูกเขย เรื่องช่างทาสีกับแมว เรื่องน้ำพวยเศษ เรื่องเต่าเจ้าโมโห เรื่องสี่เกลอกับผีคู่
เรื่องเทวดากับคนขับเกวียน เรื่องใครโง่กว่ากัน เรื่องใครโง่กว่าใคร เรื่องแก้วสารพัดนึก เรื่องลิง
กับชาวสวน

4. คุณค่าทางสังคมประพจน์

4.1 เรื่องความรักและการปรองดองกันระหว่างครอบครัว พี่น้อง ได้แก่ เรื่อง
นางสิบสอง

4.2 เรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องหมากับแมวทำไม
ทะเลาะกัน เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เรื่องเทวดากับดาวย เรื่องหวินางฟ้า

4.3 เรื่องความซื่อสัตย์ ได้แก่ เรื่องเสือกับนายพรานป็น

4.4 การทำความดี ได้แก่ เรื่องคนใจบุญกับคนใจเหี้ยม เรื่องน้ำใจคน เรื่องฟักทอง

พิเศษ

4.5 การรู้จักความพอดี ได้แก่ เรื่องโลกมากลากหาย

4.6 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ เรื่องคนหูตึง เรื่องน้ำใจคน

5. คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้แก่

5.1 การให้ความสำคัญต่อสถาบันศาสนา ประชาชนยึดพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจมาตั้งแต่อดีต ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนที่มีเรื่องราว บุคคล และสิ่งของสำคัญที่ท้องถิ่นอื่นไม่มี ได้แก่ เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร (ทั้งสองสำนวน) เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันทรศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องประวัติวัดโสธร

5.2 สะท้อนค่านิยมการทำหน้าที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ เรื่องแม่โพสพ เรื่องใครโง่กว่าใคร เรื่องทำไมผีจึงไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องเด็กผี เรื่องทำไมผู้ชายจึงมีลูกกระเดือก เรื่องเทวดาจี๋ลิ้ม

5.3 สะท้อนค่านิยมของท้องถิ่นในการทำงาน มักจะช่วยกันทำภายในครอบครัว ได้แก่ เรื่องใครโง่กว่าใคร

5.4 แสดงให้เห็นสภาพท้องถิ่นในอดีตที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

5.5 สะท้อนให้เห็นการตั้งชื่อสถานที่ตามลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ เรื่องประวัติวัดสุคันทรศีลาราม เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

5.6 สะท้อนภาพการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องท้าวแสนปม เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน

5.7 สะท้อนให้เห็นในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มีความเชื่อเรื่องผีสาร สิ้งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เรื่องพ่อแก่ เรื่องผีตายโหง เรื่องผียาม่าหญ้า เรื่องเด็กผี เรื่องผีตายทั้งกลม

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การศึกษาค้นคว้าเรื่องนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า และผลจากการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

- 1.1 เพื่อรวบรวมนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 1.2 เพื่อจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 1.3 เพื่อวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตามกฎศีกคำบริพของนิทานพื้นบ้านของ เอกเซล ออลริก
- 1.4 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ขอบเขตของการศึกษา

- 2.1 ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้ข้อมูลประเภทนิทานพื้นบ้านที่ได้จากกาสัมภาษณ์เท่านั้น และรวบรวมนิทานไม่ต่ำกว่า 50 เรื่อง
- 2.2 ระยะเวลาที่ใช้เก็บข้อมูลคือ ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน 2547 ซึ่งข้อมูลที่มียู่ก่อนหน้าหรือจะมีต่อไปในอนาคต อาจจะแตกต่างจากข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้

3. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

3.1 สํารวจพื้นที่ โดยผู้วิจัยเดินทางไปยังตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น แลวิถีชีวิตของชาวตำบลหอมศีล

3.2 ติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอคำแนะนำในการเก็บข้อมูลและ วิทยากร

3.3 การเลือกวิทยากรหรือผู้เล่านิทาน โดยเลือกจากชาวบ้านที่มีความสามารถในการ เล่านิทานทั้งชายและหญิงจากทุกหมู่บ้าน ในตำบลหอมศีล อายุของวิทยากรตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดนิทานพื้นบ้านและสามารถถ่ายทอดนิทานพื้นบ้านได้จำนวน 25 คน

3.4 กำหนดวิธีเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องบันทึกเสียง และเทปบันทึกเสียงความยาว 90 นาที จำนวน 3 ม้วน ใช้บันทึกข้อมูลที่เป็นิทานจากการเล่าของวิทยากร

3.5 รวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกนิทานจากคำบอกเล่าของวิทยากร ในการนี้ผู้วิจัยจะเดินทางไปยังบ้านวิทยากรหรือสถานที่ทำงาน

3.6 ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียง โดยถ่ายถอดออกมาเป็นตัวอักษรโดย สะเอียดทุกคำพูด มิได้มีการปรุงแต่งแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อรักษาสำนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำ ภาษา ถิ่นถิ่นในการเล่า ตลอดจนความคิดเห็นของผู้เล่าและบรรยากาศในการเล่าไว้ ตามหลักการของวิชา คติชนวิทยา

3.7 วิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 จำแนกประเภทของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้วิธีจำแนกประเภทของนิทาน พื้นบ้านของ ธวัช ปุณโณทศ เป็นแนวทางในการจำแนกครั้งนี้

3.7.2 วิเคราะห์โครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ กฎศึกษาดำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้านของ เอกเชล ออลริก

3.7.3 วิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยใช้หลักของ วิเชียร ณ นคร ใน การวิเคราะห์

4. ขึ้นรายงานการศึกษาค้นคว้า นำเสนอและรายงานการศึกษาค้นคว้าโดยวิธีพรรณนา วิเคราะห์

4. ผลจากการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษานิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ปรากฏผลสรุปดังนี้

4.1 สามารถรวบรวมนิทานพื้นบ้านได้ทั้งหมด 57 เรื่อง

4.2 สามารถจำแนกประเภทนิทานได้ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 : แสดงการจำแนกนิทานพื้นบ้าน

ประเภทนิทาน	จำนวนเรื่อง
นิทานมหัศจรรย์	1
นิทานวีรบุรุษ	2
นิทานประจำถิ่น	6
นิทานอธิบายเหตุ เทพนิยาย	16
นิทานสอนใจ	1
นิทานมุขตลก	14
นิทานเรื่องผี	13
รวม	4
	57

4.3 ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านตามกฎคดีคำบรรพ์ในนิทานพื้นบ้าน
ของ เอกเชล ออลริก เป็นแนวทางในกฎวิเคราะห์ และนิทานพื้นบ้านมีความสอดคล้องกับกฎทั้ง
12 ประการ จำแนกได้ดังนี้

4.3.1 กฎของการเริ่มเรื่องและการจบของเรื่อง (The Law of Opening and the
Law of Closing) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบ
สอง เรื่องท้าวแสนปม เรื่องทำไมกบจึงคาโปน เรื่องทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องทำไมแมวจึง
กลบ เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องแม่โพสพ เรื่องหวีนางฟ้า เรื่องดาบอดกับหูหนวก
เรื่องเลือกลูกเขย

4.3.2 กฎแห่งการซ้ำ (The Law of Repetition) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มี

ความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องตำนานหลวงพ่อบุญชูโรธร (สำนวนที่ 1) เรื่องตำนานหลวงพ่อบุญชูโรธร (สำนวนที่ 2) เรื่องพ่อแก่ เรื่องประวัติวัดโสธร เรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องทำไมเสือถึงมีลูกครึ่งละหนึ่งตัว เรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง เรื่องเทวดาขี้ลืม เรื่องสมบัติพ่อ เรื่องโลกมากลากหาย เรื่องเสือกกับนายพรานปิ่น เรื่องพ่อกับลูก เรื่องช่างทาสีกับแมว เรื่องเต่าเจ้าโมโห เรื่องแก้วสารพัดนึก

4.3.3 กฎแห่งตัวละคร 2 ตัว ต่อ 1 ฉาก (The Law of two to a Scene) นิทานพื้นบ้านตำบลหนองฮีที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องท้าวมะสมปม เรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องทำไมเสือจึงมีลูกครึ่งละหนึ่งตัว เรื่องประวัติตึกกาเหว่า เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก เรื่องทำไมเสือหางยาวกวางหางสั้น เรื่องเทวดากับตายาย เรื่องดาวลูกไก่ เรื่องแม่โพสพ เรื่องเมฆลากับบรามสูร เรื่องโลกมากลากหาย เรื่องสมบัติพ่อ เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องเสือกกับนายพรานปิ่น เรื่องลูกเนรคุณ เรื่องน้ำใจคน เรื่องกระต่ายกับเต่า เรื่องเทวดากับคนขับเกวียน เรื่องดาบอดกับหูหนวก เรื่องน้ำพุวิเศษ เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ เรื่องเลือกลูกเขย เรื่องแก้วสารพัดนึก เรื่องผีตายโหง เรื่องเด็กผี เรื่องผีขาน้ำหญ้า เรื่องผีตายทั้งกลม

4.3.4 กฎแห่งความแตกต่างแบบตรงข้าม (The Law of Contrast) นิทานพื้นบ้านตำบลหนองฮีที่ปรากฏความแตกต่างแบบตรงข้าม มีดังนี้

4.3.4.1 บทบาทของคนโง่กับคนฉลาด ในนิทานเรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องงูเหลือม เรื่องประวัติตึกกาเหว่า เรื่องสมบัติพ่อ เรื่องโลกมากลากหาย เรื่องน้ำใจคน เรื่องพ่อกับลูก เรื่องไก่กับพลอย เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ เรื่องลิงกับชาวสวน เรื่องช่างทาสีกับแมว เรื่องใครโง่กว่าใคร เรื่องแก้วสารพัดนึก

4.3.4.2 บทบาทของคนดีกับคนเลว ในนิทานเรื่องนางสิบสอง เรื่องทำไมแมวขี้จึงกลบ เรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก เรื่องแม่โพสพ เรื่องเมฆลากับบรามสูร เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องโจรกลับใจ เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เรื่องลูกเนรคุณ เรื่องหีนางฟ้า เรื่องใครโง่กว่ากัน เรื่องเต่าเจ้าโมโห

4.3.5 กฎของฝาแฝด (Law of Twins) นิทานพื้นบ้านตำบลหนองฮีที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องใครโง่กว่ากัน

4.3.6 ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (The Importance of Initial and Final Position) นิทานพื้นบ้านตำบลหนองฮีที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องตำนานหลวงพ่อบุญชูโรธร (สำนวนที่ 2)

4.3.7 เรื่องเชิงเดี่ยว (Single Stranded) นิทานพื้นบ้านตำบลหนองฮีที่มี

ความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องงูเหลือม เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เรื่องดาวลูกไก่

4.3.8 กระสวน (Patterning) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก เรื่องไขทองคำ เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เรื่องใช้กิ่งกือไปซื้อของ เรื่องคนหูตึง เรื่องสี่เกลอกับผีดู

4.3.9 ฉากประทับใจ (Tableaux Scene) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องท้าวแสนปม เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เรื่องเมฆลากับรามสูร

4.3.10 เรื่องของความสมเหตุสมผล (Logic) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 1 และสำนวนที่ 2) เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว เรื่องงูเหลือม เรื่องแม่โพสพ เรื่องโจรกลับใจ เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องไขทองคำ เรื่องเสือกกับนายพรานป็น เรื่องน้ำพุวิเศษ เรื่องแก้วสารพัดนึก

4.3.11 เรื่องของเอกภาพ (Unity of Plot) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องท้าวแสนปม เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เรื่องแม่โพสพ เรื่องพ่อกบฏ เรื่องน้ำพุวิเศษ เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เรื่องหวินางฟ้า

4.3.12 การเพ่งจุดสนใจอยู่ที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (Concentration on a Leading Character) นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีลที่มีความสอดคล้องกับกฎข้อนี้ ได้แก่ เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องประวัติของวัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องงูเหลือม เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องแม่โพสพ เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องใครโง่กว่าใคร

5. ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้านโดยใช้หลักของ วิเชียร ณ นคร เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ซึ่งคุณค่าที่ได้จากนิทานพื้นบ้านมี 5 ประการคือ

5.1 คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ คือนิทานที่มุ่งให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน มักปรากฏในนิทานเป็นส่วนใหญ่ และมักจะพบควบคู่กับคุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ ยกเว้นนิทานบางเรื่อง ได้แก่ เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 1) เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องตำนานหลวงพ่อบุทธโสธร (สำนวนที่ 2) เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว เรื่องพ่อแก่ เรื่องประวัติวัดโสธร

5.2 คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ คือ เมื่อเล่านิทานเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังสนิทสนมกันมากขึ้น โดยมีนิทานเป็นสื่อกลาง คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์จึงปรากฏในนิทานทุกเรื่อง

5.3 คุณค่าทางปัญญา คือ เมื่อฟังแล้วได้ข้อคิดและภูมิปัญญา ได้แก่

5.3.1 สอนเรื่องหลักธรรม และคุณธรรม ได้แก่ เรื่องพ่อกับลูก เรื่องนางสิบสอง เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องเทวดากับดาวย เรื่องแม่โพสพ เรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องฟักทองวิเศษ เรื่องคนใจบุญกับคนขี้เหนียว เรื่องน้ำใจคน เรื่องดาบอดกับหูหนวก เรื่องโจรกลับใจ เรื่องโลภมากลาภหาย เรื่องไข่ทองคำ เรื่องหรีนางฟ้า เรื่องลูกเนรคุณ เรื่องเสื่อกับนายพรานป็น

5.3.2 ให้การศึกษา เรียนรู้ธรรมชาติ โดยการอธิบาย คือ

5.3.2.1 อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ เรื่องเมฆลากับรามสูร เรื่องดาวลูกไก่

5.3.2.2 อธิบายลักษณะของสัตว์ ได้แก่ เรื่องทำไมกบจึงตาโปน เรื่องทำไมผีจึงไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องงูเหลือม เรื่องเสื่อกับนายพรานป็น เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องประวัตินกกาเหว่า เรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง เรื่องทำไมแมวจึงจิ้งกบ เรื่องทำไมเสื่อหางยาวกางหางสั้น เรื่องใช้กิ้งกือไปซื้อของ

5.3.2.3 อธิบายลักษณะของมนุษย์ ได้แก่ เรื่องทำไมผู้ชายจึงมีลูกกระเดือก

5.3.2.4 อธิบายการตั้งชื่อผลไม้ ได้แก่ เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน

5.3.2.5 อธิบายการตั้งชื่อบุคคลและสถานที่ ได้แก่ เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร (ทั้งสองตำนาน) เรื่องประวัติความเป็นมาของวัดสุคันธาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว เรื่องประวัติวัดโสธร

5.3.3 สอนเรื่องการใช้ปัญญา และวิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา ได้แก่ เรื่องประวัตินกกาเหว่า เรื่องสมบัติของพ่อ เรื่องกระต่ายกับเต่า เรื่องไก่กับพลอย เรื่องเต่าแข่งกับครุฑ เรื่องเลือกลูกเขย เรื่องช่างทาสีกับแมว เรื่องน้ำพิวพิเศษ เรื่องเต่าเจ้าโมโห เรื่องสี่เกลอกับผีคู่ เรื่องเทวดากับคนขี้เกียจ เรื่องใครโง่กว่ากัน เรื่องใครโง่กว่าใคร เรื่องแก้วสารพัดนึก เรื่องลิงกับชาวสวน

5.4 คุณค่าทางสังคมประพุดิ

5.4.1 เรื่องความรักและการปรองดองกันระหว่างครอบครัว พี่น้อง ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง

5.4.2 เรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ได้แก่ เรื่องนางสิบสอง เรื่องหมากับแมวทำไมทะเลาะกัน เรื่องกระต่ายในดวงจันทร์ เรื่องเทวดากับดาวย

5.4.3 เรื่องความซื่อสัตย์ ได้แก่ เรื่องเสื่อกับนายพรานป็น

5.4.4 การทำความดี ได้แก่ เรื่องคนใจบุญกับคนใจเหี้ยม เรื่องน้ำใจคน
เรื่องพิภพทองวิเศษ

5.4.5 การรู้จักความพอดี ได้แก่ เรื่องโลกมากลาภหาย

5.4.6 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ เรื่องคนหูตึง เรื่องน้ำใจคน

5.5 คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้าน ได้แก่

5.5.1 การให้ความสำคัญต่อสถาบันศาสนา ประชาชนยึดพระพุทธศาสนาเป็น
พึ่งทางใจมาตั้งแต่อดีต ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคนที่มีเรื่องราว บุคคล และสิ่งของสำคัญ
ท้องถิ่นอื่นไม่มี ได้แก่ เรื่องตำนานหลวงพ่อโสธร (ทั้งสองสำนวน) เรื่องประวัติความเป็นมาของ
วัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล เรื่องประวัติวัดโสธร

5.5.2 สะท้อนค่านิยมการทำงานที่ทำกันมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ เรื่องแม่โพสพ เรื่อง
ใครโง่กว่าใคร เรื่องทำไมผีจึงไม่ยอมอยู่กับคน เรื่องเด็กผี เรื่องทำไมผู้ชายจึงมีลูกกระเดือก เรื่อง
เทวดาขี้ลืม

5.5.3 สะท้อนค่านิยมของท้องถิ่นในการทำงาน มักจะช่วยกันทำภายใน
ครอบครัว ได้แก่ เรื่องใครโง่กว่าใคร

5.5.4 แสดงให้เห็นสภาพท้องถิ่นในอดีตที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่
เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

5.5.5 สะท้อนให้เห็นการตั้งชื่อสถานที่ตามลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่
เรื่องประวัติวัดสุคันธศีลาราม เรื่องตำนานเมืองแปดริ้ว

5.5.6 สะท้อนภาพการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ได้แก่
เรื่องนางสิบสอง เรื่องท้าวแสนปม เรื่องศาลพระเจ้าตากสินมหาราช เรื่องประวัติผลไม้ทุเรียน

5.5.7 สะท้อนให้เห็นในเรื่องความเชื่อของคนไทยในอดีต ที่มีความเชื่อเรื่องผี
ศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ เรื่องพ่อแก่ เรื่องผีตายโหง เรื่องผียามห้า เรื่องเด็กผี เรื่องผีตาย
ทั้งกลม

นิทานที่รวบรวมได้มากที่สุด ได้แก่ นิทานอธิบายเหตุ แสดงให้เห็นว่าชาวตำบล
หอมศีลมีประวัติความเชื่อเฉพาะในท้องถิ่นตน จึงใช้นิทานเป็นการบอกสิ่งเหล่านั้นแก่คนรุ่นหลัง
ได้

การวิเคราะห์เนื้อเรื่องตามกฎศักราชในนิทานพื้นบ้านของ เอกเชล ออลริก พบว่า
นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสอดคล้องกับกฎนิทาน
พื้นบ้านที่นำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้านนั้นพบว่า นิทานพื้นบ้านของตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้คุณค่า 5 ประการ คือ

1. คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์
2. คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์
3. คุณค่าทางปัญญา
4. คุณค่าทางสังคมประเพณี
5. คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม

นิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่มีคุณค่าอันหลากหลาย จากการวิเคราะห์คุณค่าของนิทานพื้นบ้าน พบว่านิทานพื้นบ้านให้คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์มากที่สุด นิทานทุกเรื่องจะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟัง อาจจะเป็นผู้ใหญ่เล่าให้เด็กฟัง ทำให้เด็กได้ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่มากขึ้น สร้างความสนิทสนมระหว่างผู้เล่ากับผู้ฟังได้ นอกจากนี้นิทานส่วนใหญ่มุ่งที่จะให้ความบันเทิง นิทานช่วยผ่อนคลายจากการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ แม้นิทานบางเรื่องจะขัดกับความเป็นจริง นิทานบางเรื่องจะแฝงข้อคิดคติธรรม สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในสังคม

ผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้เข้าใจการจำแนกประเภทนิทาน เนื้อเรื่องของนิทานตามกฎของนิทานพื้นบ้าน และคุณค่าจากนิทาน รวมทั้งเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของนิทานที่สะท้อนวัฒนธรรมของชาวตำบลหอมศีลที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมนิทานพื้นได้ 57 เรื่อง นำมาวิเคราะห์และจำแนกประเภทตามแนวทางของ ธวัช ปุณโณทก ได้ 8 ประเภท คือ

1. นิทานมหัศจรรย์ (Fairy tale) เป็นนิทานขนาดยาวประกอบด้วยหลายอนุภาคหลายตอน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับการอิจจาริษาของตัวละครฝ่ายอธรรม ฉากมักเป็นแดนสมมติ ตัวละครเป็นเจ้าชาย เจ้าหญิง ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษ และได้ผจญอุปสรรคนานาประการ
2. นิทานวีรบุรุษ (Hero tale) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวีรกรรมของบุคคลที่มีความเก่งกล้าและผู้เล่าจะเล่าโดยมีความเชื่อว่าวีรบุรุษนั้นเคยมีตัวจริง
3. นิทานประจำถิ่น (Local tale) เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น แม้ว่า

แนวเรื่องจะเป็นแนวปาฏิหาริย์ แต่ก็ปรากฏข้อสอดานที่ในท้องถื่นจริง มีโบราณสถานจริง หรือหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญของท้องถื่นนั้นๆ จริง

4. นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory tale) เป็นนิทานที่อธิบายต้นกำเนิด หรือความเป็นมาของสิ่งต่างๆ มุ่งตอบคำถามว่าทำไม

5. เทพนิยาย หรือนิทานเทพปกรณัม (Myth) เป็นนิทานหรือเรื่องเล่าที่อธิบายถึงการสร้างโลกสร้างจักรวาล สรรพสิ่งต่างๆ ในโลก อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและพิธีกรรมตามทัศนระของกลุ่มชน

6. นิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาษิต เป็นนิทานที่มีแนวเรื่องปรับปรุงมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา แสดงถึงเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง โดยชี้ให้เห็นคุณของผู้ประกอบความดีและชี้ให้เห็นโทษของผู้ประกอบความชั่ว

7. นิทานมุขตลก (Humorous tale) เป็นนิทานสั้นๆ โดยมุ่งสร้างความขบขันให้แก่ผู้ฟัง ซึ่งนำมุขตลกมาจากคนเจ้าปัญญา การล้อเลียนคนพิการ ความโง่เขลา ฯลฯ ตัวละครมีทั้งมนุษย์และสัตว์

8. นิทานเรื่องผี เป็นนิทานที่มีผีเป็นตัวละครและแสดงบทบาทร่วมกับมนุษย์ จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กฎศึกษาคำบรรพพ์ของ เอกเชล ออลริก ในการวิเคราะห์โครงสร้างของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งมี 12 ประการ คือ

1. กฎของการเริ่มเรื่องและกฎของการจบเรื่อง (The Law Of Opening And The Law Of Closing) นิทานพื้นบ้านจะไม่นำเข้าสู่เหตุการณ์สำคัญในทันทีและไม่จบอย่างกะทันหัน เนื้อเรื่องจะเริ่มจากภาวะที่สงบ ไปสู่เหตุการณ์ที่ตื่นเต้น และในตอนจบเรื่องนั้นเหตุการณ์จะคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติก่อนจึงยุติ

2. กฎแห่งการซ้ำ (The Law Of Repetition) การซ้ำในเรื่อง มักจะยึดจำนวน 3 เป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวละคร หรือสิ่งของ หรือการกระทำ เช่น ชายหนุ่มหลงเข้าไปในที่อยู่ของยักษ์ถึง 3 วัน และแต่ละวันก็ฆ่ายักษ์ อัสวินพยายามถึง 3 หน ที่จะไต่ภูเขากระจก จำนวน 3 เป็นจำนวนที่นิยมใช้มากที่สุดเกี่ยวกับการซ้ำ แต่บางทีก็อาจจะยึดจำนวนอื่นๆ เช่น จำนวน 4 แทนก็ได้

3. กฎแห่งตัวละคร 2 ตัวใน 1 ฉาก (The Law Of Two To A Scene) ในฉากหนึ่งๆ ของนิทานพื้นบ้าน มักมีตัวละครที่มีบทบาทอยู่เพียง 2 ตัว

4. กฎแห่งการแตกต่างแบบตรงกันข้าม (The Law Of Contrast) นิทานพื้นบ้านมักสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจนแบบตรงกันข้าม เช่น มีบทบาทของคนใจดีกับบทบาทของคนใจร้าย หรือมีคนแข็งแรงกับคนอ่อนแอ เป็นต้น

5. กฎของฝาแฝด (Law Of Twin) ถ้าฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนประสบความสำเร็จทุกอย่าง อยู่ก็มักจะปรองดองกันดี แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ตีขึ้นก็จะเป็นศัตรูกัน บางทีนอกจากจะเป็นฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนแล้ว กฎข้อนี้ยังครอบคลุมไปถึงตัวละครที่มีบทบาทใกล้เคียงกัน

6. ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (The Importance Of Initial And Final Position) ถ้าตัวละครเป็นพี่น้องหลายๆ คน นิทานพื้นบ้านมักกล่าวถึงผู้อาวุโสมากที่สุดก่อน แต่จุดสนใจหรือความสำคัญเน้นที่น้องคนสุดท้าย

7. เรื่องเชิงเดี่ยว (Single-Stranded) โดยมากโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้านไม่มีลักษณะซับซ้อน ดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีการละทิ้งตัวแกนเดิมผู้ทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง

8. กระสวน (Patterning) ในนิทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่งๆ มักมีวิธีดำเนินบทบาทของตัวละคร หรือคำพูดที่เป็นแบบเดียวกัน ซ้ำกันอยู่ในเรื่อง

9. ฉากประทับใจ (Tableaux Scenes) มีการพรรณนาภาพพจน์ที่แสดงอารมณ์สะท้อนใจ เช่น สถานที่อันสวยงาม หรือฉากต่อสู้

10. เรื่องของความสมเหตุสมผล (Logic) เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านมีความสมเหตุสมผลอยู่ในตัวเอง ตามสภาพของเรื่องแต่ละเรื่อง

11. เรื่องของเอกภาพ (Unity Of Plot) อนุภาคหรือเหตุการณ์ที่นำมาเล่ามีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่อย่างเห็นได้ชัด

12. การเพ่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (Concentration On A Leading Character) นิทานพื้นบ้านจะมีการบรรยายถึงตัวละครเอก และพฤติกรรมของตัวละครเอกนั้นมากกว่าตัวอื่นๆ

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์คุณค่าของนิทานตามแนวทางของ วิเชียร ณ นคร ซึ่งมี 5 ประการดังนี้

1. คุณค่าทางการสำเร็จอารมณ์ หมายถึงคุณค่าในแง่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินต่อผู้ฟังหรือผู้อ่าน เพราะนิทานเป็นวรรณกรรมที่มีตัวละครแสดงประวัติความเป็นมา แสดงพฤติกรรม หรือการแสดงออกของตัวละคร สามารถสร้างความสนุกสนาน แฝงความรู้และคติเตือนให้แก่ผู้ฟังได้ การฟังนิทานจึงเป็นการสำเร็จอารมณ์

2. คุณค่าทางสังคมสัมพันธ์ หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มพวก เพราะการฟังนิทานมักฟังกันในหมู่เครือญาติ เพื่อนฝูง หรือในหมู่บ้าน การฟังร่วมกันย่อมก่อให้เกิดความสนิทกัน ความรักความเข้าใจกันมากขึ้น

3. คุณค่าทางปัญญา หมายถึงคุณค่าในแง่การสร้างความรู้ และเสริมสร้างสติปัญญาแก่ตนเอง การได้ฟังนิทานก็เท่ากับการได้ฟังความคิดและภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ ซึ่งได้กลั่นกรองและทดสอบมาจากสังคมรุ่นต่างๆ นานากแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความมีภูมิปัญญาแก่ตัวผู้ฟังได้มาก ขณะเดียวกันก็ได้รับความรู้เรื่องศัพท์สำนวนภาษาควบคู่กันไปด้วย

4. คุณค่าทางสังคมประพคติ หมายถึงคุณค่าในแง่การปลูกฝังและการถ่ายทอดความคิดและความเชื่อของสังคมไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม สังคมนุชนยังมีวัฒนธรรมในการสืบทอดและดำรงเผ่าพันธุ์หลายวิธี การเล่านิทานก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการนี้

5. คุณค่าในการศึกษาวัฒนธรรม หมายถึงคุณค่าในแง่สะท้อนภาพสังคมแก่ผู้ฟังโดยเจตนาและไม่เจตนา นิทานเป็นมรดกทางปัญญาของผู้คนในสังคมหนึ่งๆ เมื่อผุคนิทานขึ้นจึงหนีไม่พ้นที่จะต้องเอาความคิดและค่านิยมในยุคสมัยนั้นๆ เข้ามา การศึกษานิทานจึงเป็นการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษานิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรอนุรักษ์และส่งเสริมนิทานพื้นบ้านตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราให้คงอยู่ตลอดไป
2. ควรศึกษานิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นอื่นเพิ่มเติม
3. จากคุณค่าที่ได้รับจากนิทานพื้นบ้าน สามารถนำมาใช้ในการศึกษาสภาพสังคมความเป็นอยู่ ค่านิยม และวัฒนธรรมเก่าแก่ของนิทานพื้นบ้านในชุมชนอื่นที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณานุกรม

Burapha University

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัดดากร. (2514). *วรรณกรรมจากบ้านใน*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- กุหลาบ มลลิกะมาศ. (2518). *คติชาวบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย.
- จันทร์ศรี สุปัญญากร. (2517). *วรรณกรรมไทยรามัญจากตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2517). *วรรณกรรมไทยลือ*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- ทัศนีย์ ทานตวนิช. (2522). *การศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงใต้ (ระยะต้น)*. ชลบุรี : โครงการวิจัยภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- ธวัช ปุณโณทก. (2543). *วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเชิงเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____ . (2544). *นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ธวัชชัย ปทุมทอง. (2542). *เกร็ดน่ารู้ประเทศไทย 76 จังหวัด*. กรุงเทพฯ : น้ำฝน.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2543). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ สายแสง. (2516). *วรรณกรรมจากตำบลศรีคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย*. ปรินญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษา.
- ปรีชา อุดระกุล. (2521). *วรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2529). *รวมบทความทางวิชาการวัฒนธรรมศึกษา : ที่ทรงสนับวัฒนธรรม*. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- วาสนา เกตุภาค. (2521). *คติชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ : สหสยามพัฒนา.
- วิเชียร เกษประทุม. (2536). *นิทานพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

วิเชียร ฌ นคร. (2531). รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช.

นครศรีธรรมราช : ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช.

ศิริพร จิตะฐาน. (2523). ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น : การศึกษาคติชนในบริบท

ทางสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.

สมพาสท์ สุวรรณรัตน์. (2543). ศึกษาวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านอำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สันห์ ภาวิต. (2539). นิทาน 4 ภาค : ภาคกลางและภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสนส์.

สุทวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2512). คติชาวบ้าน อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา. สงขลา :

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สุพัตรา สุภาพ. (2519). สังคมและวัฒนธรรมไทย : คำนิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ :

ไทยวัฒนาพานิช.

อรุณ แก้วพิชัย. (2542). วิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด

นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาเอกภาษาไทย,

มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อาทิตย์ อุไรรัตน์. (2537). ประวัติวัดสุคันธาราม (หอมศีล) ตำบลหอมศีล อำเภอบางปะกง

จังหวัดฉะเชิงเทรา และพระประวัติ พล.ร.อ. สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอัษฎางค์

เดชาวุฑฒกรมหลวงนครราชสีมา (พระอนุชาธิราช ร.6). กรุงเทพฯ : มรดกโลก.

Thompson, Stith. (1953). *Four Symposia on Folklore*. Bloomington : Indiana University.

มหาวิทยาลัยบูรพา

ภาคผนวก

Burapha University

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก
นิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานมหัศจรรย์

นางสิบสอง

ในครั้งนั้นมีเศรษฐีสองคนผิวเมีย ผิวชื่อพรหมจรรย์ เมียชื่อพราหมณีทั้งสองคนมีกรรม จึงทำให้ได้แต่บุตรี่เรียงกันออกมาถึงสิบสองคน ทั้งสองต้องคอยดูแลเลี้ยงลูกจนไม่เป็นอันทำมาหากิน ในที่สุดทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ก็ลดน้อยลงไปทุกวันๆ จนกระทั่งไม่มีจะกิน ตาพรหมจรรย์นึกโกรธลูกของตนที่เกิดมาช่วยกิน ก็ปรึกษากันว่าขึ้นเลี้ยงลูกไว้ทั้งหมดอย่างนี้ คงจะต้องอดตายกันสักวันหนึ่ง อย่างกระนั้นเลยเอาไปปล่อยไว้ในป่าเสียเถอะจะได้ไม่ต้องเลี้ยงให้ลำบากอีกต่อไป ข้างนางพราหมณีนั้นใจยังไม่เห็นม โหดพอที่ออกจะไม่เต็มใจ แต่ขัดผิวไม่ได้ก็ตัดอ้อยแจกลูกทุกคน แล้วตาพรหมจรรย์ก็พาลูกทั้งสิบสองคนเข้าไป โดยทำท่าว่าจะเข้าไปตัดฟัน

ลูกทั้งสิบสองคนก็พาชื่อเดินตามพ่อไป และในขณะที่เดินไปนั้นก็กัดอ้อยแทะกินไปตลอดทาง เมื่อเข้าไปในป่าลึกพอสมควรแล้ว ตาพรหมจรรย์ก็ให้ลูกคอยตนอยู่ก่อนตนจะไปตรวจที่ทางตัดฟัน แต่พอเดินหอบมาได้ก็รีบเดินกลับบ้านทันที ปล่อยให้ลูกนั่งคอยอยู่จนเย็น ทั้งหมดไม่เห็นพ่อกลับมาที่พากันร้องไห้ คิดว่าเสียคงจะคาบเอาพ่อ ไปกินเสียแล้ว ต่างวิตกกันว่าพวกตนจะกลับบ้านได้อย่างไร นางภาน้องคนเล็กปัญญาไวกว่าเพื่อนก็บอกว่า เมื่อขามาเรากินอ้อยคายชานทิ้งไว้ เราเดินตามชานอ้อยกลับก็แล้วกัน ทั้งหมดได้คิดจึงเดินตามทางที่มีชานอ้อยกลับ ก็ไปพบพ่อกำลังนั่งป้ออยู่ที่บ้าน ทั้งหมดจึงพากันต่อว่าพาเอาตัวไปทิ้งไว้ ตาพรหมจรรย์เห็นลูกกลับมาได้ก็เสียใจ แต่แกล้งทำเป็นขอโทษว่ากำลังจะไปปรับอยู่ที่เดียวแล้วก็เรียกให้ลูกกินข้าว

ตาพรหมจรรย์นั้นนอนรองหาทางเอาลูกไปปล่อยให้ได้ พอรุ่งเช้าก็บอกให้เมียห่อข้าวเอาทรายปนให้ลูกไปคนละห่อ หวังจะให้ลูกรู้ว่าได้พาไปปล่อยป่า แต่นางพราหมณียังสงสารเป็นห่วงนางเอาลูกสาวคนเล็กอยู่ ก็จัดข้าวชนิดไม่ปนทรายให้ไป เมื่อทั้งหมดไปถึงในป่าแล้ว ตาพรหมจรรย์ก็ลงมือตัดฟัน ลูกทั้งสิบสองคนก็ช่วยกันลิดรานไม้วางมือเหมือนกัน ตาพรหมจรรย์เห็นลูกกำลังผลอาก็แอบหนีกลับบ้าน พอตกเย็นนางสิบสองไม่เห็นพ่อก็ตกใจ นึกว่าคราวนี้คงกลับไม่ถูกแน่ ยิ่งเย็นก็ยิ่งหิวจึงชวนกันแก้ห่อข้าวออกกิน แต่พอพบว่าข้าวคลุกทรายก็เสียใจ สำหรับนางภานั้นเห็นข้าวของตนดีกว่าของคนอื่น ก็แบ่งข้าวในห่อของตนให้พวกพี่ๆ กิน

เมื่อกินข้าวพอประทังความหิวแล้ว ทั้งหมดก็ปรึกษากันว่าครั้งนี้พ่อคงตั้งใจพามาทิ้งไว้ อย่างแน่นอน เมื่อพ่อแม่ไม่ปรารถนาจะเลี้ยงแล้วเราก็ควรค้นคืนไปตามยถากรรมเถิด เมื่อปรึกษาคงตกลงกันแล้ว ทั้งหมดก็ออกเดินทางบุกป่าต่อไป

ในครั้งนั้นมีนางยักษ์คนหนึ่งชื่อว่า นางสารตราครองเมืองทานตะวัน เป็นแม่หม้ายไม่มีลูก วันหนึ่งก็ออกจากเมืองเพื่อจะมาตั้งพิธีปลุกตัวให้เป็นแก้วมณี พอมาถึงในป่าก็พบนางสิบสองเข้าพอดี จึงแปลงกายเป็นมนุษย์เข้าไปถามว่ามาจากไหนกัน นางสิบสองนึกว่าเป็นคนก็เล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟัง นางสารตราให้รักอยากได้เป็นบุตรก็ขอให้อยู่กับตน จะรักเหมือนลูก นางทั้งสิบสองกำลังว่าหัวใจไม่มีที่พึ่งก็ยอม นางสารตราจึงพาไปเมือง แต่ก่อนจะเข้าเมืองนางให้รออยู่ข้างนอกก่อน ส่วนนางเข้าไปประชุมพวกยักษ์ให้แปลงกายเป็นคนให้หมดแล้วจึงจัดวอออกมารับนางสิบสองเข้าไปในเมือง และจัดทำพิธีสมโภชรับขวัญอย่างใหญ่โต

นางสารตรานั้นถึงกำหนดต้องไปทำพิธีในป่า จึงสั่งนางสิบสองว่า ระหว่างเวลาสามปีที่ไม่อยู่นั้น อย่าได้ไปไหนเป็นอันขาด ห้องหับต่างๆ ในปราสาทราชวังนี้ก็อย่าเที่ยวไป สั่งลูกแล้วก็มากำชับพวกนางพี่เลี้ยงให้คอยดูแลอย่างกวดขันอีกทีหนึ่งว่าอย่าปล่อยให้นางสิบสองเที่ยวเล่นผ่านได้เป็นอันขาด เมื่อสั่งเสียแล้วก็จากไป

ข้างนางสิบสองนั้น เมื่อได้ฟังนางสารตรากำชับกำชาเช่นนั้นแทนที่จะเชื่อ กลับเกิดความสงสัยว่า ทำไมจึงต้องห้ามเช่นนั้น ครั้นนางสารตราจากไปแล้วพวกพี่เลี้ยงก็อยู่ใกล้ๆ จึงพากันเที่ยวด้อมมองตามห้องต่างๆ ก็พอดีไปพบห้องซึ่งพวกมนุษย์ที่นางสารตราจับมาขังไว้ คนเหล่านั้นเห็นนางสิบสองก็พากันร้องบอกว่าทำไมจึงมาอยู่กับยักษ์ พวกคนนี้ถูกจับมาจะต้องถูกกินไม่วันใดก็วันหนึ่ง ขอให้หนีไปเสียเถิด นางสิบสองได้ทราบเช่นนั้นก็พากันตกใจกลัว เห็นว่าการมาอยู่กับยักษ์ก็คนเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่น่าสบายใจนักจึงพากันหนีไป

ฝ่ายนางพี่เลี้ยงเมื่อรู้ว่านางสิบสองหนีหายไป ก็พากันค้นหาเมื่อหาไม่พบก็พากันไปเล่าเรื่องให้นางสารตราฟัง ซึ่งทำให้นางโกรธเคืองมากรีบออกติดตามไปทันที นางสิบสองนั้นถึงจะออกเดินทางไปแล้วหน้าก็จริง แต่ก็ไปไม่ได้ทำอะไร พวกยักษ์ก็ตามกระชั้นชิดเข้าไป นางสิบสองตกใจกลัวมากเห็นต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่งก็อ่อนวอนอธิษฐานขอให้คุ้มครอง รุกขเทวดาสงสารก็บันดาลให้ต้นไม้ใหญ่แตกออกเป็นโพรงพอให้นางสิบสองเข้าไปซ่อนได้ นางสารตราตามรอยมาถึงเห็นรอยเท้าหายไปตรงต้นไม้ก็แปลกใจถามรุกขเทวดารักษาต้นไม้เห็นว่าเห็นนางสิบสองบ้างไหม เทวดาก็ปฏิเสธว่าไม่เห็นนางสารตราก็จำต้องเชื่อ แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามถ้ารู้ความจริงว่าปิดบังโกหกเมื่อไรเป็นมีเรื่องแน่ แล้วนางสารตราก็ยกพลยักษ์กลับเมือง

รุกขเทวดาเมื่อเห็นนางยักษ์กลับไปแล้ว ก็บอกให้นางสิบสองออกมาได้ แล้วชี้ทางให้เดินต่อไป นางสิบสองกราบลาขอบคุณ แล้วก็พากันเดินทางต่อไปจนกระทั่งถึงสระน้ำใหญ่แห่งหนึ่งมีปลาว่ายชุกชุมมาก นางสิบสองกำลังหิวจึงชวนกันลงจับปลามาได้ แล้วเอาถ้าววัลย์ร้อยที่ตาปลาทั้งสองข้างทั้งสิบเอ็ดนาง มีเพียงนางเอกคนเดียวเท่านั้นที่ร้อยตาปลาเพียงข้างเดียว เมื่อร้อยปลาแล้วก็จัดแจงก่อไฟขึ้นย่างปลา พอเห็นสุกก็แบ่งกันกินพอประทังความหิวไปได้บ้าง

จะกล่าวถึงท้าวพลสิทธิ์ วันหนึ่งเกิดเร่าร้อนพระทัยคิดใคร่จะไปประพาสป่า จึงเรียกประชุมขุนนางให้จัดเตรียมกองทัพเตรียมไว้ พอวันรุ่งขึ้นก็ยกพลเข้าไปเที่ยวชมนกชมไม้ไปตามเรื่อง ในวันที่ท้าวพลสิทธิ์เข้าป่านั่นเอง นางสิบสองก็ฝันประหลาดเหมือนกันหมดคือฝันว่ามารัดนางไว้ ซึ่งตามตำราว่าจะได้พบคู่ครอง และในระหว่างที่เดินทางนั้นเองก็พอดีมาพบกับท้าวพลสิทธิ์เข้า ทีแรกท้าวพลสิทธิ์ไม่เชื่อว่าจะเป็นคน นึกว่าเทวดามาหลอกให้ตาฟาง จึงให้เสนาเข้าไปถามว่าเป็นมนุษย์หรือนางฟ้ากันแน่ นางสิบสองนึกว่าเห็นจะต้องกับความฝันของตนก็เลยเล่าความจริงให้ฟัง ท้าวพลสิทธิ์ทราบเรื่องก็ตีพระทัยเสด็จเข้าไปทักทายและชวนเข้าไปในเมือง จะแต่งตั้งให้เป็นอัศวินเสียมยศทั่วหน้ากัน นางสิบสองถึงจะรู้สึกขวยเขินที่มีผู้ชายมาชวนง่ายๆ เช่นนั้นก็จริงอยู่ แต่เมื่อมานึกถึงความฝันดูเข้าเค็ดก็ตกใจ ต่างพากันตามท้าวพลสิทธิ์เข้าเมือง

ท้าวพลสิทธิ์นั้นเป็นกษัตริย์ที่ตรัสแล้วไม่คืนคำ เมื่อรับนางเข้าไปในเมืองแล้วก็แต่งตั้งอย่างสมเกียรติทุกนาง นางสิบสองก็มีความสุขขึ้น ครั้นอยู่มานางก็คิดถึงบิดามารดาจึงลงท้าวพลสิทธิ์ไปเยี่ยม ท้าวพลสิทธิ์เห็นว่านางสิบสองมีกตัญญูก็อนุญาตให้ไปส่งเสนาให้จัดเรือแพนำ ไปยังเมืองไพโรสาลี

เมื่อนางสิบสองไปพบกับพ่อแม่ นั้น ทั้งตาพรหมจรรย์และนางพราหมณีก็ยังจำลูกของตัวเองไม่ได้ เพราะเห็นว่าไพร่มากันมากมาย และ ไม่นึกว่าลูกสาวที่เอาไปปล่อยทิ้งไว้ในป่าจะมีบุญวาสนาถึงเพียงนี้ ต่อเมื่อนางสิบสองเล่าเรื่องทั้งหมดให้ฟังนั้นแหละ สองตายายจึงระลึกถึงความหลังขึ้นมาได้ สองตายายดีใจมาก เพราะการมาของนางสิบสองนั้นไม่ได้มาอย่างธรรมดา แต่หากชนข้างของมาให้มากมายจนฐานะของตายายร่ำรวยเป็นเศรษฐี มีคนนับหน้าถือตาขึ้นมาเหมือนเดิมอีกครั้งหนึ่ง

นางสิบสองอยู่กับพ่อแม่ได้สามเดือนก็ลากลับบ้านเมือง ซึ่งทำให้ตาพรหมจรรย์และนางพราหมณีคิดถึงไม่ยากให้ห่าง ไปเลย แต่จำใจต้องหักอาลัยอนุญาตให้นางสิบสองกลับไปบ้านเมือง จะกล่าวถึงท้าวปทุม เป็นยักษ์แต่ได้เมียเป็นมนุษย์ ชื่อ ศรีสมุทร เมื่อนางศรีสมุทรตั้งครรภ์ก็ฝันไปได้กินยาขับน้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่แล้วสบายดี พอตื่นขึ้นก็เข้าเฝ้าท้าวปทุมเล่าความฝันให้ฟังและย้ำว่าถ้าไม่ได้กินน้ำผลไม้ที่วานี้คงตายแน่ ท้าวปทุมกำลังดีใจที่จะได้บุตรก็รับว่าจะหาให้ เพราะต้นมะม่วงหาวมะนาวโห่มีอยู่ที่เมืองของท้าวผกา ผู้ครองกรุงทานตะวันเวลานี้ ท้าวผกาตายแล้วมีแต่นางสารตราครองเมืองแทน ท้าวปทุมจึงให้แต่งหนังสือให้เสนานำไปเมืองทานตะวันทันที

เสนารับหนังสือแล้วก็เหาะไปเมืองทานตะวัน เข้าเฝ้านางสารตรา พอนางสารตรารับหนังสือมาอ่านดูรู้ข้อความตลอดแล้ว ก็ให้เสนานำไปเก็บมะม่วงหาวมะนาวโห่ในสวนมาใส่กล่องมอบให้เสนาของท้าวปทุมไป

ท้าวปทุมเมื่อรับมะม่วงหาวมะนาวโห่สนใจแล้ว ก็นำเอาไปให้นางศรีสมุทร ซึ่งนางศรีสมุทรนางดีใจมากและเมื่อนางกินน้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่เข้าไปแล้ว นางก็รู้สึกชื่นสวดยามขึ้นคานมาก่อน พอครบกำหนดนางก็คลอดบุตรฝาแฝดออกมา หลังจากทำพิธีสมโภชเดือนแล้วก็ตั้งนามสององค์ใหญ่ว่าเมธียงค์น้องว่าศรีศนา

ข้างฝ่ายนางสารทรานั้นเมื่อรู้ว่าท้าวปทุมได้ธิดาฝาแฝดเช่นนั้นก็ใคร่จะขอมาเลี้ยงดูสักองค์หนึ่ง จึงมีหนังสือให้เสนาไปถวายท้าวปทุม ท้าวปทุมเมื่อทราบข้อความตลอดแล้ว ก็ปรึกษากับนางศรีสมุทรว่าจะทำอะไรจึงจะไม่เสียไมตรีที่เคยมีต่อกันมา นางศรีสมุทรก็ออกความเห็นเมื่อต้นตั้งครรภ์นั้น โหรก็ทำนายว่า บุตรที่เกิดมาจะต้องพลัดพรากจากไปคนหนึ่ง การที่จะยกนางสารตราไปคนหนึ่งนั้นคงไม่เป็นไร เพราะลูกของเราก็คงจะไม่เดือดร้อนอะไร นางสารตราจึงจะพุ่มพุกทะนุถนอมให้ครอบครัวเมืองทานตะวันสืบไป ท้าวปทุมได้ฟังเช่นนั้นก็ถามว่าจะไปไหนไปดีแล้ว เห็นจะต้องเสี่ยงทาย ในที่สุดเสี่ยงได้ชื่อนางเมธียงค์ จึงแต่งหนังสือแจ้งว่าจะให้นำนางสารตราขอให้มารับ เมื่อนางสารตราทราบเรื่องแล้วก็จัดขบวนทัพให้เสร็จในวันรุ่งขึ้น

นางสารตราเป็นคนใจร้อน ท้องฟ้ายังไม่สว่างก็ลุกขึ้นแต่งตัวออกมาตรวจพล พอใกล้ฤกษ์ก็ยกทัพมุ่งตรงไปยังเมืองท้าวปทุมทันที เมื่อไปถึงท้าวปทุมก็จัดการต้อนรับเลี้ยงดูอย่างเต็มที่ หลังจากค้างคืนอยู่คืนหนึ่งแล้ว พอรุ่งเช้าก็รับนางเมธียงค์กลับไปเมืองทานตะวัน และถนอมเลี้ยงนางเมธียงค์อย่างดี

นางสารตราเป็นนักพยากรณ์มาก เมื่อนางได้ทราบข่าวว่านางสิบสองได้ไปอยู่กับพระรณสีห์ก็คิดจะแก้แค้น จึงบอกกับนางเมธียงค์ว่าตนจะออกไปตั้งพิธีกรรมสักสามปี ให้นางเมธียงค์รักษาเมืองแทน แล้วนางก็เดินทางเข้าป่าไป พอมาถึงเมืองของพระรณนางก็แปลงกายเป็นมุนษัตรีรูปร่างงดงามเข้าไปนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ริมสระ

จะกล่าวถึงนางค่อมมีหน้าตัดก้นน้ำ ต้องมาตักที่สระนี้ทุกวัน ครั้นนางมาถึงเห็นนางสารตราในน้ำงมล้ำ ก็หลงผิดคิดว่าเป็นเงาตัวเกิดความโกรธแค้นว่ารูปก็งามถึงปานนี้ ไฉนจึงมาใช้ให้ตัดก้น มันควรจะยกให้เป็นพนักงานอยู่ในตำหนักหรือว่าเป็นนางสนองพระโอษฐ์จะเหมาะสมกว่า นางคิดไปก็โมโหเอาไม้คานหวดเงาในน้ำเป็นการใหญ่ นางสารตราเห็นอาการของนางค่อมเช่นนั้นก็หัวเราะขึ้น นางค่อมได้ยินเสียงไปเห็นเป็นหญิงงามก็นี้จะเอาความดีความชอบ จึงกลับเข้าไปในวังกราบทูลให้พระรณสีห์ทราบเรื่อง ว่าบัดนี้มีนางหนึ่งงามโสภาคกว่าหญิงในหล้าได้มาอยู่ที่ต้นไม้ใหญ่ใกล้สระน้ำ พระรณสีห์ได้ทราบเช่นนั้นก็ใคร่จะได้ชมโฉมให้ประจักษ์ความจริง จึงเสด็จออกมาแล้วรับนางเข้าไปอยู่ด้วย และตั้งแต่นั้นท้าวเธอก็ลืมนางสิบสองเสียสิ้นเชิง

ฝ่ายนางสิบสองครั้งรู้ว่าพระลลิตได้นางงามมาเคียงคู่อีกคนหนึ่งก็พากันหึง ต่างมาต่อว่าต่อขานถึงลงมือทุบตีกัน นางสารตราก็ทำอหะจะจนทำวรสลิตกริ้วโกรธรับสั่งให้นำนางสิบสองไปขังไว้ในอุโมงค์

นางสารตราเมื่อเห็นว่าทำวรสลิตไปครุปรนคนมาก ถึงกับขังนางสิบสองไว้ในอุโมงค์ก็สนใจนึก คิดวางแผนการแก้แค้นนางสิบสองต่อไปอีก ในวันหนึ่งนางสารตราก็แกล้งทำเป็นป่วยอาการหนักใกล้จะตายเอาทีเดียว ทำวรสลิตตกพระทัยมาก รีบเสด็จมาตามอาการนางสารตรา ก็ทำมารยาทูลว่าอาการนี้เป็นโรคเก่า เมื่อครั้งอยู่บ้านเมืองเดิมได้กินลูกตานคนที่ห้องสิบสองคนก็หายทุกที นี่มาอยู่ห่างไกลเห็นจะหายากคงจะตายแน่ ทำวรสลิตกำลังหลงก็บอกว่าไม่ต้องกลัวนางสิบสองที่เอาไปขังไว้แน่กำลังห้องที่นั่น วันเดี๋ยงก็ให้เสนาไปปลุกตานางสิบสองมาให้พวกเสนาไปถึงที่คุมขังเห็นนางสิบสองกำลังปวดท้องทำท่าจะคลอคลุกกันอยู่พอดี ให้นึกสงสัยว่าไม่อยากจะทำ แต่ก็กลัวอาญาของทำวรสลิตก็บอกนางทั้งสิบสองว่า มีพระประสงค์จะได้ลูกตานางทั้งสิบสองไปรักษาโรคมหัศจรรย์ใหม่ นางทั้งสิบสองเมื่อได้ยินเช่นนั้นก็คลุกใจกลัวถึงกับพากันสลบไป พวกเสนาเห็นนางสลบก็เข้าไปปลุกลูกตานางทั้งสิบสอง เว้นแต่นางเกาน้องคนเล็กเท่านั้นที่กลัวมาเพียงข้างเดียว

ทำวรสลิตเมื่อได้ลูกตานางสิบสองแล้วรีบเอาไปให้นางสารตราโดยไม่ได้เกิดเวทนานางสิบสองแม้แต่น้อย ทั้งนี้ก็เพราะเวทมนตร์นางสารตราผูกหัวใจไว้ทำให้หลงใหลไป

นางทั้งสิบสองนั้นถึงแม้จะถูกควักดวงตาได้รับความเวทนาอย่างสาหัสแล้วก็ตาม แต่กรรมเก่าก็ยังไม่หมด พอนางบัวแก้วพี่สาวใหญ่คลอคลุกออกมา พวกน้องๆ ที่หิวโหยมาหลายวันก็พากันร้องขอเนื้อลูกนางบัวแก้วเอามาแบ่งกันกิน นางบัวแก้วไม่เห็นลูก และมีความเวทนาน้องๆ ที่มีความอดอยากมานานก็ส่งเนื้อลูกตนเองให้แบ่งกันกิน และเมื่อคนอื่นๆ คลอคลุกมาก็ต้องเอาเนื้อลูกของตนแบ่งให้คนอื่นกินต่อๆ กันมา ส่วนนางเกาน้องคนเล็กนั้นเมื่อได้รับส่วนแบ่งก็ไม่ยอมกินเอาเนื้อเหล่านั้นซ่อนไว้ ครั้นถึงคราวนางคลอคลุกออกมา พวกพี่ๆ ก็ร้องขอเนื้อลูกนางเกา นางจึงเอาเนื้อที่เก็บไว้ยื่นให้แทน นางทั้งสิบเอ็ดรับเนื้อไปกินได้กลืนๆ เพราะเก็บไว้หลายวัน ก็ดูนางเกาว่าทำไมเนื้อลูกของนางเกาจึงเหม็นเน่า นางเกาก็แก้ว่าลูกนางตายในท้องจึงได้เป็นเช่นนั้น นางทั้งสิบเอ็ดก็หลงเชื่อ แต่การที่จะปิดความจริงนั้นเห็นจะลำบาก เพราะถ้าเด็กเกิดร้องขึ้นมาพี่ๆ ก็คงจะต้องรู้ความจริงเข้าจนได้ นางเกาจึงได้อธิษฐานขอให้เทวดาคุ้มครอง อย่าให้ลูกของนางร้องไห้หรือส่งเสียงออกมาให้พี่ของตนได้ยินเลย เศษความดีที่นางทำมาลูกชายของนางไม่ร้องไห้หรือส่งเสียงเลย

นางเกาประทับประคองเตียงลูกมาแปดปี โดยอาศัยความเมตตาจากผู้คุมให้ทานอาหาร บ้าง จึงพอประทังชีวิตมาได้ ส่วนลูกชายของนางเกานั้น ถึงจะมีอายุเพียงแค่ 8 ขวบก็ฉลาด นางได้ตั้งชื่อให้ว่ารตเสน เป็นที่สนิทสนมหาของนางทั้งสิบสองนั้นมาก รตเสนได้ออกไปเล่นกับพวกลูกผู้คุมทุกวัน โดยที่ผู้คุมไม่มีความรังเกียจแต่อย่างไร

จะกล่าวถึงพระอินทร์วันหนึ่ง ไม่ค่อยจะสบายพระทัย จึงส่งทิพยเนตรลงมายังโลกมนุษย์ เห็นนางสิบสองได้รับความลำบากก็คิดจะช่วยเหลือ จึงให้มาตุลีแปลงเป็นเหยี่ยว และให้วิษณุกรรมเป็นลูกไก่ ให้เหยี่ยวฉีดยาไล่ลงไปให้พระรตเสนพระมาตุลีกับพระวิษณุกรรมก็แปลงกายตามพระบัญชา เหยี่ยวฉีดยาลูกไก่บินลงลงมาที่พระรตเสนวิ่งกันอยู่ พระรตเสนก็ร้องไล่เหยี่ยวก็ปล่อยลูกไก่ลงมาให้ พระรตก็อุ้มเข้าไปเลี้ยงในอุโมงค์ จนกระทั่งไก่นั้นตัวโตพอที่จะชนได้ พระรตก็เที่ยวตระเวนไปทำพินันชน ถ้าชนก็จะขอข้าวเพียงสิบสองห่อเอามาให้แม่และป้ากิน ถ้าแพ้ก็จะทำงานใช้ให้ แต่ไก่ของพระรตไม่ใช่ไก่ธรรมดา ฉะนั้นจึงไม่มีแพ้สักครั้งเดียว พระรตก็เลี้ยงดี อาชีพชนไก่หาข้าวให้แม่และป้ากินเรื่อยมา

จะกล่าวถึงท้าววัดดา มีไก่ป่าอยู่ตัวหนึ่ง เก่งในทางตีพินัน คราวหนึ่งก็ให้เสนานำไก่ป่าตัวนี้มาทำดีกับไก่ของของท้าวรตสิทธวางเค็มพินันกันว่า ถ้าไก่ของใครแพ้ก็ต้องยอมยกบ้านเมืองให้ฝ่ายชนะไป ซึ่งเป็นเค็มพินันที่ค่อนข้างจะรุนแรงมาก ท้าวรตสิทธจึงโปรดให้หาไก่เข้าชน พวกเสนานำไปได้รับความจากนักเลงไก่มาว่ารตเสนมิได้ตีก็ไปหาและบอกว่าท้าวรตสิทธต้องการไก่ไปชนกับไก่ของท้าววัดดา ขอให้ไปด้วยกัน รตเสนก็เข้าไปบอกแม่ นางเกาก็เล่าเรื่องเดิมให้ฟัง และสั่งว่าอย่าได้ไปสนิทชิดเชื้อกับท้าวรตสิทธนัก ประเดี๋ยวนางสารตราจะแกล้งเอาอีก จะเดือดร้อน พระรตเสนก็ลาแม่ไปเฝ้า ท้าวรตสิทธไม่รู้ว่าปลุกก็ถามว่า ไก่ที่เอามาจะเก่งจริงหรือ รตเสนก็รับว่าเก่งแน่ถ้าแพ้ก็จะเอาหัวเป็นเค็มพินันเลยทีเดียว เมื่อเห็นว่ารตเสนรับเป็นมั่นเหมาะเช่นนั้นแล้ว จึงโปรดให้ไปตามเสนาเมืองของท้าววัดดาเอาไก่มาชน เมื่อชนกันก็ปรากฏว่าไก่ท้าววัดดาแพ้ จึงจำต้องยอมตกเป็นเมืองขึ้นตามสัญญา

ท้าวรตสิทธเมื่อเห็นว่าไก่เมืองพระองค์ชนะ ก็ถามรตเสนว่าต้องการรางวัลอะไร รตเสนขอเพียงอาหารไปฝากแม่และป้าเพียงสิบสองห่อเท่านั้น นางสารตราเมื่อรู้ว่านางสิบสองยังไม่ตาย ซึ่งมีลูกจึงวางแผนจะฆ่ารตเสน นางแกล้งอดข้าวให้ซูบผอม ครั้นท้าวรตสิทธถามอาการนางก็บอกว่าต้องกินมะม่วงหาวมะนาวโห่จึงจะหายของนั้นอยู่เมืองทานตะวัน นางเมรีเป็นเจ้าของให้รตเสนไปขอคงได้มา นางสารตราจึงมอบสารไปด้วย

พระรตเสนเดินทางไปด้วยม้าเหาะไปจนเหนื่อยจึงพักที่ศาลาพระฤๅษี พระฤๅษีเห็นว่าพระรตเสนจะถูกปองร้ายจึงแปลงสารแผนที่จะฆ่าพระรตเสนจากสารเดิมที่เขียนไว้ว่า

“เมรีลูกรักแม่เป็นสุขสบายดีไม่ต้องห่วง บัดนี้แม่มีเรื่องเจ็บใจคือเจ้ารถที่ถือหนังสือมานี้เป็นต้นเหตุ แม่ต้องการจะให้เจ้าบอกพวกยักษ์ให้ช่วยกันจับกินเสีย อย่าให้มีอะไรเหลือทีเดียว แม่มาถึงกลางวันจงกินกลางวัน มาถึงกลางคืนก็กินกลางคืนเมื่อสำเร็จแม่จะกลับมาเมือง”

พระฤษีจึงแปลงสารว่า

“เมรีลูกรักแม่เป็นสุขสบายดีไม่ต้องห่วง บัดนี้แม่ส่งสารเจ้าที่อยู่คนเดียวจึงส่งพระรถมาเป็นคู่ แม่พระรถมาถึงกลางวันเจ้าจงแต่งงานกลางวัน แม้มมาถึงกลางคืนเจ้าจงแต่งงานกลางคืน”

พระรถเมื่อลาพระฤษีก็เดินทางมายังเมืองทานตะวัน เมื่อเมรีอ่านสารจากแม่ก็จัดงานแต่งงานอยู่กับพระรถอย่างมีความสุข พระรถเมื่อนึกถึงแม่และป้าจึงมอมเหล้าเมรีให้บอกที่เก็บดวงตานางทั้งสิบสอง เมรีรู้ไม่เท่าทันพระรถจึงเมาหลับไป พระรถเมื่อได้ดวงตาและยาจึงหนีไป เมรีตื่นมาไม่เห็นพระรถจึงตามหาแต่ข้ามแม่น้ำกรดไม่ได้จึงขอให้พระรถกลับมาหา พระรถจึงบอกว่าจะกลับไปช่วยแม่และป้าเมื่อเสร็จแล้วจะกลับมา เมื่อพระรถไปเมรีก็ใจแตกสลายตาย

พระรถเมื่อกลับไปช่วยแม่และป้าก็ได้ฆ่านางสารตราทำให้เวทมนตร์ที่สะกดพระรถสิทธิ์คลายลง นางทั้งสิบสองจึงกลับมาเป็นมเหสีดั้งเดิม พระรถเสนาจึงเดินทางกลับไปหาเมรี แต่ก็พบว่านางตายแล้ว เกิดความอาลัยรักจึงเสียใจจนตาย ฝ่ายพระรถสิทธิ์และนางสิบสองเมื่อทราบว่าพระรถตายก็เสียใจ กินไม่ได้นอนไม่หลับ ต่อมใจตายไปที่ละคนสองคน จนกระทั่งหมดสิ้นวงศ์

วิทยากร นางนิภา ชัชวาลย์

วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานวีรบุรุษ

ท้าวแสนปม

นิทานเรื่องนี้เป็นตำนานของนครไตรตรัง ซึ่งสันนิษฐานว่าตั้งอยู่ที่เมืองเวียงจันทน์ เป็นเมืองเก่าร้าง อยู่คนละฟากกับกำแพงเพชรปัจจุบัน มีเรื่องเล่าว่า เจ้าครองนครนครเวียงจันทน์ นามว่า อูชา มีรูปโฉมงดงามรำลือไปถึงเมืองศรีวิชัยเชียงแสน เจ้าชายจีนแสนซึ่งเป็นบุตรพี่ชาย ข้าราชการหลวงรักนาง แต่เนื่องจากทั้งสองเมืองนี้ไม่ถูกกันมาก่อน เจ้าชายจีนแสนจึงปลอบใจพี่ชาย อภัยภักข์ให้เนื้อตัวมีปุ่มปมขึ้นเต็มไปหมด แล้วเข้าไปอาศัยอยู่กับตาชายที่เฝ้าอูชา ซึ่งเรียกชื่อว่า แสนปม

วันหนึ่งนางอูชาได้ออกมาชมสวน แสนปมก็ลอบดูนางแล้วก็เกิดความรักรักใคร่ จึงนำผักที่ปลูกไว้ไปถวาย นางอูชาเมื่อเห็นแสนปมก็นิกรักแสนปมเช่นเดียวกัน จึงให้แสนปมเข้ามาหาไปให้เป็นของตอบแทน แสนปมได้สลักมะเขือเป็นสารเกี่ยวพาราสีนางแล้วจะเอามะเขือนี้ นางอูชาก็ตอบสารในที่รับรักแสนปมในห่อหมาก ผ่ากามาให้แก่แสนปม แสนปมจึงหอบหิ้วมะเขือรักคนเช่นเดียวกัน

คืนหนึ่งแสนปมลอบเข้าไปหานางในวัง แล้วทั้งสองก็ได้อยู่ร่วมกันโดยไม่มีใครทราบ เรื่องจนนางอูชาตั้งครรภ์ ต่อมาแสนปมทราบข่าวว่าพระเจ้าศรีวิชัยเชียงแสนประชวรหนัก จึงเดินทางกลับบ้านเมืองของตน โดยไม่ทราบว่านางอูชาตั้งครรภ์ เวลาผ่านไปนางอูชาคลอดกุมารหน้าตาน่ารัก ยังความทุกข์ใจมาให้แก่เจ้านครไตรตรังยิ่งขึ้น นางอูชาไม่ยอมบอกรับจริง เจ้านครไตรตรังจึงหาวิธีที่จะรู้แน่ว่าใครเป็นบิดาของกุมาร จึงให้ป้าประกาศให้เจ้าเมืองต่างๆ รวมทั้งทวยราษฎร์มาพร้อมกันที่หน้าพระลาน พร้อมทั้งนำขนมมมเนยติดมือมาด้วย เจ้านครไตรตรังรับขนมจากมือผู้ใดก็ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นบิดาของกุมารและจะได้อภิเษกกับนางอูชา พระศรีวิชัยจึงทราบข่าวก็รู้พลมา ตั้งพระทัยจะอภิเษกกับนางอูชาให้ได้ แล้วปลอมตนเป็นแสนปมมาช่วยนางมาก่อนหนึ่งเพื่อนำไปให้กุมารเลือก

ครั้นถึงเวลากำหนดก็ให้กุมารเลือกขนมจากบรรดาผู้ที่นำมา ปรากฏว่ากุมารรับขนมขึ้นจากแสนปมไปเสียอย่างเอร็ดอร่อย ท้าวไตรตรังรู้สึกอับอายอย่างมาก ความโกรธจึงสั่งโอรส

อุษาจากเมือง โดยทันที แสนปมจึงแสดงคนให้รู้ว่าตนเองคือพระชินเสน แล้วพานางอุษาและกุมาร
เดินทางกลับอาณาจักรสิริชัยเชียงแสน และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วิทยากร นางปัทมา อิมดี

วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ศาลพระเจ้าตากสินมหาราช

เมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชนำทหารฝ่าวงล้อมของพม่าที่อยู่ชานป่าได้ข้ามปากแม่น้ำ
บางปะกงมาหลบซ่อน และซ่อนสมุทกำลังผู้คนอยู่ที่ปากคลองท่าลาด เพื่อเตรียมไปตั้งหลักที่ชาติที่
เมืองจันทบุรี เมื่อกู่เอกราชได้สำเร็จพระองค์ได้เสด็จกลับมาสร้างเจดีย์ที่ปากน้ำโจ้โล่ แต่ถูกน้ำ
เซาะพังไปแล้ว และก็ทรงสร้างวัดโพธิ์ไว้ด้วย ส่วนศาลพระเจ้าตากสินมหาราชชาวเมืองสร้างขึ้น
เพื่อเป็นอนุสรณ์วีรกรรมของท่าน

วิทยากร นายไสว พุกรณ์

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานประจำถิ่น

ตำนานหลวงพ่พุทธรโสธร (ตำนานที่ 1)

หลวงพ่พุทธรโสธรลอยทวนน้ำมา ไปขึ้นที่สามปทวน มา 3 องค์ องค์หนึ่งไปอยู่ที่วัดบางพลีใหญ่ อีกองค์หนึ่งลอยไปทางใต้ ถ้าทำไม่ถูกท่านก็ไม่ขึ้น ต้องทำพิธีอัญเชิญจึงนำขึ้นมาได้ อยู่ที่วัดโสธร

วิทยากร นายยม อิมดี

วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ประวัติของวัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล

มีอยู่ว่าเจ้าฟ้าอัยภูวรักษ์เดชาวุธ โอรสของรัชกาลที่ 5 เดินทางโดยเรือ มาอยู่ที่จุดหนึ่งคือยังไม่ได้ชื่อ ผ่านมาทางคลองสำโรง พอมาที่หนึ่งจุดหนึ่งก็มาเจอวัดหนึ่งมีลักษณะเก่าเหมือนถูกทิ้งร้างไม่มีอะไร ทรงเห็นว่าต่อไปน่าจะสร้างเป็นวัดที่เจริญได้ ทรงให้ชื่อว่า “วัดสุคันธศีลาราม หรือวัดหอมศีล” แล้วก็ทรงพระราชทานนามสกุลเพื่อเป็นเกียรติแก่หอมศีล จึงมีบางคนมีนามสกุลว่า “ดีหอมศีล” นี่คือลักษณะความเป็นมา มีการสร้างรูปปั้นของเจ้าฟ้าอัยภูวรักษ์เดชาวุธประดิษฐานอยู่คู่กับวัดหอมศีล

วิทยากร นายอนิรุทธิ์ มนต์สุวรรณ

วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ตำนานหลวงพ่พุทธรโสธร (ตำนานที่ 2)

พระพุทธรโสธร หรือหลวงพ่พุทธรโสธร เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ มีประวัติเล่าว่า มีพระพุทธรูป 3 องค์พี่น้องลอยน้ำมาจากทางเหนือพอมมาถึงบริเวณตำบลบางขวัญ และตำบล

บ้านใหม่ ได้แสดงปาฏิหาริย์ลอยทวนน้ำให้ชาวบ้านเห็น ต่อมาจึงเรียกบริเวณนี้ว่า “สามพระทวน” และเพี้ยนมาเป็น “สามปทวน” ในเวลาต่อมา จากนั้นพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์ลอยต่อไปจนถึงคู้งน้ำ ชาวบ้านพากันใช้เชือกผูกขึ้นฝั่งแต่ไม่สำเร็จ บริเวณนี้ต่อมาจึงได้ชื่อว่า “บ้านบางพระ” จากที่นี่ได้ลอยไปในคลองเล็กๆ แล้วลอยวน สถานที่นี้จึงมีชื่อว่า “แหลมหัววน”

จากนั้นชาวบ้านได้อาราธนาพระพุทธรูปขึ้นฝั่งแต่ไม่สำเร็จ จึงทำพิธีตั้งศาลเพียงตาขึ้น บวงสรวง สามารถอันเชิญพระพุทธรูปองค์เล็กขึ้นฝั่งได้อย่างง่ายดาย แล้วนำขึ้นประดิษฐานที่วัดถวายนามพระว่า “พระโสทร” หมายถึงพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน ล่วงถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เปลี่ยนเป็น “โสทร” มีความหมายว่าสะอาด

ในแต่ละปีจะมีเทศกาล 3 ครั้ง คือช่วงกลางเดือน 5 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันที่อันเชิญขึ้นจากลำน้ำ ครั้งที่ 2 คือราวกลางเดือน 12 ซึ่งเป็นวันลอยกระทง มีการแห่หลวงพ่อโสทรทั้งทางบกและทางน้ำ และอีกครั้งคือช่วงเทศกาลตรุษจีน มีความเชื่อกันว่าหลวงพ่อโสทรชอบละคร จึงมีคณะละครชาตรีแต่งตัวสวยงามคอยรำแก้บนอยู่ที่หน้าโบสถ์

ส่วนพระพุทธรูปอีก 2 องค์ คือพระพุทธรูปองค์ใหญ่ได้ลอยไปในแม่น้ำเจ้าพระยา มีชาวบ้านประมาณ 3 แสนคนมาผูกขึ้นฝั่งแต่ไม่สำเร็จ จึงเรียกสถานที่นั้นในเวลาต่อมาว่า “สามแสน” จากนั้นพระพุทธรูปองค์นี้ได้ลอยน้ำไปผูกขึ้นที่แม่น้ำแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ชาวประมงแถบนั้นอาราธนาขึ้นประดิษฐานที่วัดแหลม ส่วนพระพุทธรูปองค์กลางลอยน้ำไปผูกขึ้นที่วัดบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ชาวบ้านแถบนั้นอาราธนาขึ้นประดิษฐานที่วัดบางพลีและเรียกว่าหลวงพ่อโต วัดบางพลีเป็นที่สักการะของประชาชนทั่วไป

วิทยากร นางปัทมา อิมศิริ

วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ตำนานเมืองแปดริ้ว

สมัยก่อนเมืองนี้มีปลาช่อนเยอะแยะมากมาย ชาวบ้านก็จับมาเป็นอาหาร ส่วนใหญ่จะทำตากแห้ง เพราะมันเก็บได้นาน แต่จับปลามาแล้วก็รีว ตากเท่าไรก็ไม่แห้ง ก็เลยแล่มาจนได้แปดริ้วตากแล้วถึงแห้ง คนก็แล่แปดริ้วมาเรื่อยๆ เมืองนี้จึงได้ชื่อว่าเมืองแปดริ้วแต่นั้นมา

วิทยากร นางลำยอง คำฉ่ำ

วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

พ่อแก่ (ศาลพ่อแก่)

จะขอเล่าเกี่ยวกับบ่วงทรง มีหลายรูปแบบหลายลักษณะ สิ่งเหล่านี้มันจะพูดยากยากที่จะให้คนเชื่อหรือไม่เชื่อ มันมี 2 ลักษณะ ถ้าจะพูดทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงต้องพิสูจน์ต่อไป เรื่องที่จะเล่าคือ เมื่อปี 38 (2538) ประกอบอาชีพต่างๆ เงินก็อันตรธานหายไป ไม่เหลืออะไร ต้องเปลี่ยนที่อยู่ทุกอย่างติดขัดไปหมด

มีอยู่วันหนึ่งมีคนแนะนำให้ไปหากุมาร โดยให้จุดธูป 9 ดอก ถ้ามีจริงให้เข้ามาที่เรา เราก็จุดแล้วอธิษฐาน มีบางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นโดยที่ตัวเรารู้สึกเองได้ แต่บางคนอาจไม่เชื่อเราคิดว่าเราเป็นโรคทางจิต แต่ตัวเราเองจะสัมผัสได้ ซึ่งเป็นในลักษณะของพลังที่เราสัมผัสได้ ทำให้ชีวิตดีขึ้นหันมาวางเชื่อในเรื่องของบุญกรรมมากขึ้น

วิทยากร นายอนิรุทธิ์ มนต์สุวรรณ

วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ประวัติวัดโสธร

วัดโสธรเดิมมีชื่อว่าวัดหงษ์ สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่เรียกว่าวัดหงษ์เพราะแต่ก่อนที่หน้าวัดบนยอดเสาธงมีรูปหงส์ติดอยู่ พอถูกพายุพัดก็หักโค่นลง วัดจึงจัดทำเสาใหม่ เขาก็เลยเรียกว่าวัดเสาธง ต่อมาพายุพัดโค่นอีก เสาหักเป็นสองท่อน ก็เลยเรียกว่าวัดเสาทอนและเมื่อได้

พระพุทธรูปลอยน้ำมากี่เปลี่ยนเป็นวัดโสธร และตั้งชื่อพระพุทธรูปว่าหลวงพ่อโสธร

วิทยากร นางบงกช พูนสุข

วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

นิทานพื้นบ้านประเภทอธิบายเหตุ

ทำไมกบจึงตาโปน

กาลครั้งหนึ่งในอดีตกาลนานมาแล้ว ยังมียักษ์ร้าย 2 คน กระทำตนเป็นผู้เก็บรักษาไฟของโลกไว้โดยเฉพาะ และเผ่าหวงแหนไฟของมันไว้แต่เพียงผู้เดียว โดยไม่ยอมให้มนุษย์หรือสัตว์อื่นไหนได้ใช้ไฟบนโลกนี้อย่างเด็ดขาด จึงทำให้หมู่บ้านแถบนั้นเดือดร้อนกันไปทั่ว เพราะขาดไฟที่จะหุงหาอาหาร หรือแสงสว่างในเวลากลางคืน

ต่อมามีช้านาน ก็มีบุรุษหนุ่มผู้กล้าซึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านบริเวณใกล้กับปราสาทของยักษ์ ก็เกิดความคิดที่จะหาทางเข้าไปเอาไฟจากยักษ์ทั้งสองนี้มาในหมู่บ้านให้ได้ เขาจึงเรียกประชุมบรรดาสัตว์ต่างๆ ทั้งหมดที่เป็นสหายสนิทของเขา แล้วก็ขอร้องให้พวกสัตว์เหล่านี้ช่วยเหลือเขาด้วย เพราะมิฉะนั้นแล้ว ถ้าพึ่งเขาผู้เดียวก็ไม่สามารถจะทำได้

เมื่อสัตว์ทั้งหลายอันมีกบ ม้า หมา แมวและสิงโต ตกลงใจที่จะร่วมมือกับเขา เขาก็เริ่มวางแผนการลงมือทันที เขาจัดให้กบไปอยู่ตรงจุดแรกด้านนอกของหมู่บ้านที่พวกเขาอาศัยอยู่ ถัดจากกบขึ้นไป เขาก็ให้ม้าไปยืนเฝ้าอยู่ตรงจุดนั้น และถัดจากม้าขึ้นไปอีกระยะหนึ่ง เขาก็ให้แมวไปข่มอยู่ ถัดจากแมวขึ้นไปก็เป็นหมา และถัดจากหมาขึ้นไปก็เป็นสิงโต ซึ่งนับว่าจุดที่สิงโตยืนเฝ้าอยู่นี้คือจุดต้นทางที่อยู่ใกล้กับปราสาทของยักษ์อย่างที่สุด

จากนั้นบุรุษผู้กล้าหาญก็มุ่งไปพบยักษ์ยังปราสาทของมันทันที เจ้ายักษ์ทั้งสองประหลาดใจเมื่อเห็นชายหนุ่มเพราะไม่เคยมีใครขึ้นไปหามันถึงปราสาทเลย

“ท่านกรุณาให้ไฟของท่านแก่เราบ้าง” ชายหนุ่มขอร้องเจ้ายักษ์ “พวกเราทั้งหมดไม่มีไฟใช้เลย”

เจ้ายักษ์ทั้งสองสั่นหัวปฏิเสธ “ไฟเป็นของเราทั้งสองและเราจะไม่ยอมให้แก่ใครแม้แต่ชนิดเดียว”

ดังนั้น ชายหนุ่มจึงส่งสัญญาณออกไปทางหน้าต่างยังเจ้าสิงโตทันที สิงโตก็เริ่มส่งเสียงคำรามขึ้นก่อน แล้วหมาก็ส่งเสียงหอนตาม จากนั้นแมวก็นั่ง ม้าก็บกกก็ช่วยกันส่งเสียงกึกก้องประสานกัน เล่นเอาเจ้ายักษ์ทั้งสองประหลาด มันจึงพรวดพราดออกไปนอกปราสาท เพื่อจะดูว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น

ทันใดนั้น ชายหนุ่มก็ฉวยเอาไม้ที่กำถึงติดไฟลุกแดงได้ท่อนหนึ่งในปราสาทวิ่งออกมา เขาวิ่งออกจากที่นั่นอย่างรวดเร็ว เจ้ายักษ์เห็นชายหนุ่มขโมยไฟของมันออกไปเช่นนั้น ก็ออกกวาดตามเพื่อจะเอาไฟคืน

ชายหนุ่มผู้กล้าหาญจึงโยนไม้คบบไฟต่อไปยังสิงโต แล้วจากนั้นสิงโตก็ส่งไม้คบบไฟไปยังหมา จากสัตว์ตัวหนึ่งไปยังสัตว์อีกตัวหนึ่งจนกระทั่งถึงกบตัวสุดท้ายหน้าปากทางหมู่บ้านพอดี เมื่อเจ้ากบได้รับท่อนคบบเพลิงแล้วมันก็กระโจนเข้าไปในหมู่บ้านทันที

เป็นเวลาเดียวกับที่เจ้ายักษ์ตนหนึ่งวิ่งมาพอดี มันจึงคว้าหางเจ้ากบไว้เต็มมือ ทำให้เจ้ากบที่นำสงสารตกใจอย่างสุดขีดถึงกับ ныนต่า ทั้งคู่ถลนออกมานอกบ้าน มันพยายามออกแรงสุดเหวี่ยงอีกครั้ง จึงกระโดดเข้าไปถึงกลางลานหมู่บ้านที่พวกมันอาศัย พร้อมด้วยไม้คบบเพลิงลูกแดงทั้งท่อนั้น แต่มันก็ต้องเสียหางของมันเองให้กับยักษ์ เพราะหางขาดไปกับมือของยักษ์ด้วย

ดังนั้นหมู่บ้านนั้นจึงได้มีไฟใช้เป็นครั้งแรก แต่น่าสงสารเจ้ากบที่ต้องหางด้วนและ ныนต่าทั้งคู่ของมันที่พองออกมานอกบ้านตราบเทาทุกวันนี้

วิทยากร นางสาวพัชรี แพรทอง

วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมผีไม่ยอมอยู่กับคน

เมื่อครั้งอดีตกาล เทวดา ผี คนและสัตว์อาศัยอยู่ร่วมกัน เทวดากับผีมีอำนาจเหนือคน คนมีอำนาจเหนือสัตว์ สมัยนั้นฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าจะกดขี่ข่มเหงฝ่ายที่ด้อยกว่าให้กระทำตามที่ตนต้องการ คนใช้สัตว์ทำงานหนักจนบรรดาสัตว์เดือดร้อนไปหมด เมื่อสัตว์ทนไม่ได้มันจึงบ่นหาไปขอความช่วยเหลือจากเทวดาให้ช่วยห้ามปรามคนเสียบ้าง แต่เทวดาเห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยและเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอยู่แล้วจึงไม่ใส่ใจ

พวกสัตว์เห็นเทวดาไม่ช่วยก็กลับมาอ้อนวอนขอความเห็นใจจากคน คนบอกว่า “เจ้าเป็นเพียงสัตว์ย่อมต้องเป็นข้าของคน จงก้มหน้ารับกรรมต่อไปเถิดอย่าได้คิดรนบ่นว่าไปเลย”

สัตว์ไม่หมดหวังเสียทีเดียว มันคิดถึงพวกผีขึ้นมาอย่างไรเสียผีก็ยังมีอำนาจเหนือคน มันหาเครื่องเช่น ไหว้ไปเอาอกเอาใจผี แล้วคร่ำครวญถึงความทุกข์ยากที่ถูกคนใช้งาน จนผีเกิดความเห็นใจ รับปากสัตว์ทั้งหลายว่าจะแก้เผ็ดคนให้สมกับที่ทำทารุณกรรมสัตว์ แล้วผีก็ไปหาคนกล่าวกับคนว่า “เรามาอาสาเป็นผู้รับใช้ท่าน ท่านจงใช้งานเราเถียงสัตว์ ท่านจะยอมหรือไม่” มีหรือคนจะไม่ชอบ อยู่ดีๆ ผีก็เสนอตัวมาให้ใช้ คนจึงรับคำ แต่ผิด้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า “ท่านจะต้องใช้เราทำงานตลอดเวลา หยุดไม่ได้ หากท่านหยุดใช้เรา เราจะลงโทษท่านให้มีอันเป็นไป”

ตั้งแต่นั้นมาคนก็เริ่มใช้งานผีสารพัด ตั้งแต่ให้ทำไร่ ทำนา สร้างบ้าน ตัดถนน ทอผ้า เย็บผ้า แต่ไม่ว่าจะเป็นงานอะไร ผีสามารถดลบันดาลให้เป็นไปตามที่คนต้องการเสมอ เมื่อผีทำงานได้เรียบร้อยหมด คนก็มักจะหมดปัญหาเรื่องมาใช้งานผี เมื่อหมดคำสั่งผีก็แก้งทำร้ายคนให้ป่วยไข้ คนทรมาณจากความเจ็บป่วยนั้น ต้องหาเครื่องเซ่นมาเลี้ยงผี เป็นดั่งนี้อยู่เรื่อยๆ ทำให้ผีเคยตัวชอบเครื่องเซ่นตั้งแต่นั้นมา

เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนี้คนต้องมาปรึกษากันหาทางงานให้ผีทำ งานต่อไปต้องยากขึ้นใหญ่ขึ้น เรื่องแรกที่คนคิดออกก็คือใช้ให้ผีไปขับไล่เทวดาไปเสียเพราะเทวดามักจะใช้อำนาจเอกกับคนเสมอๆ เมื่อเทวดาย้ายที่อยู่ไปแล้ว คนก็ใช้ให้ผีไปก่อวณเทวดาอีก จนเทวดาอยู่ไม่เป็นสุข ในที่สุดเทวดาทนรำคาญไม่ไหวจึงย้ายไปอยู่บนสวรรค์ให้พ้นจากการรบกวนของผีและคน

เมื่อเทวดาไปแล้ว คนก็หาเรื่องให้ผีปลุกต้นไม้จนเป็นป่าเต็มโลก คนบอกให้ผีสร้างภูเขา ผีก็ทำได้ คนบอกให้ผีสร้างทางน้ำไหล ผีก็ทำลำธารให้ คนยังไม่พอใจบอกให้สร้างทางน้ำให้ใหญ่ขึ้น ผีจึงสร้างแม่น้ำ ทะเลและมหาสมุทร คราวนี้คนก็จนปัญญาอีกครั้งหนึ่งเพราะไม่รู้จะใช้ให้ผีทำอะไรดี ต่อมาชายเจ้าปัญญาคนหนึ่งรับอาสาพรรคพวกใช้งานผี เขาสั่งให้ผีสร้างอากาศก้อนเมฆ ดวงดาว รุ้งกินน้ำ สายฟ้า ตลอดจนลูกเห็บ พายุร้าย ผีก็ทำได้ทั้งสิ้น จนเขาแทบจะนึกหาเรื่องใช้ผีไม่ออกอยู่แล้ว

วันหนึ่ง ในขณะที่เขากำลังนอนให้เมียถอนขนรักแร้ เมียเขาพูดเปรยๆ ขึ้นมาว่า “ขนรักแร้ นี่แปลกแท้ๆ แต่ละเส้นหงิกงอทั้งนั้น ไม่เห็นมีเส้นไหนเหยียดตรงบ้างเลย” เขาได้ฟังก็เกิดความคิดแวบเข้ามาในสมอง วันรุ่งขึ้นตีมหาแต่เช้าถามว่า “วันนี้คนจะใช้ให้ทำงานอะไร เขาจึงส่งขนรักแร้ให้ผีเส้นหนึ่งแล้วบอกว่า ‘วันนี้เรามีงานเล็กน้อยให้ท่านทำ ท่านจงเอาขนเส้นนี้ไปตัดให้ตรงเถิด’”

ผีเห็นขนาดของเส้นขนไม่ยาวก็กระหึ่มใจคิดว่างานนี้คงไม่ยาก แต่ผิคิดาคดีพยายามยึดเส้นขนนั้นให้ตรงอยู่เจ็ดวัน เส้นขนนั้นก็ไม่ตรง ผีให้เมียของมันช่วยเมียมันก็หมดปัญญา เช่นเดียวกันเมียผีบ่นว่า “ขนเส้นเดียวเราใช้เวลาเกือบเดือนแล้วยังตัดให้ตรงไม่ได้ พี่รู้ใหม่ว่านี่เป็นขนอะไร ข้าเห็นคนมันถอนออกมาจากรักแร้ ขนอย่างนี้ไม่ได้มีเพียงเส้นเดียวนะ ข้าเห็นมันงอกเต็มรักแร้สองข้าง นี้นานเท่าไรเราจึงจะทำงานชิ้นนี้ได้หมดเล่า”

ผีได้ฟังจึงนำขนเส้นนั้นไปหาคน แล้วถามเพื่อความแน่ใจว่าที่เมียของมันรู้มันนั้นถูกต้องหรือไม่ มันถามคนว่า “ขนแบบนี้ยังมีอยู่อีกไหม”

คนยกแขนให้ผีดูแล้วว่า “ทำไมหรือ มีอีกเยอะแยะ ถอนออกไปเส้นหนึ่ง เส้นใหม่จะต้องงอกออกมาแทนเสมอ ไม่มีวันหมดหรอก”

ผีได้ฟังก็ท้อใจ บ่นว่างานที่คนใช้คราวนี้ยากเหลือเกิน ทำเท่าไรไม่มีวันเสร็จผีจึงบอกกับคนว่า “เห็นที่ข้าจะอยู่รับใช้ท่านไม่ได้อีกแล้ว”

นับแต่นั้นมาผีจึงแยกไปอยู่ต่างหากไม่ยอมมาอยู่ร่วมกับคน คงเหลือแต่คนกับสัตว์เท่านั้นที่ยังอยู่ด้วยกัน แต่เนื่องจากความเคยชินของคนแต่ดั้งเดิม หากมีคนจับใช้ไม่สบาย คนมักจะเช่นสรวงบนบานผีสืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้

วิทยากร นายไสว พุทธรัตน์

วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

งูเหลือม

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วมีงูเหลือมตัวหนึ่งซึ่งมีพลังและพิษมากกว่างูอื่นใด แม้กระทั่งเงาะรอยเท้าของคนใดคนนั้นก็ตาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความร้ายกาจของมัน มันจะชอบอาศัยอยู่ตามริมคลองในฤดูแล้ง เพื่อจะกินปลาเป็นอาหาร งูเหลือมมีอิทธิฤทธิ์มาก สามารถแปลงร่างได้ อยู่มาวันหนึ่งมีลูกสาวของเจ้าพระยามหาปลาริมคลอง หาปลาอยู่สักครู่หนึ่งแล้วก็กลับราชวัง เมื่อลูกสาวเจ้าพระยากลับไปแล้ว งูเหลือมก็ออกมาหากิน เมื่อมาพบกับรอยเท้าของลูกสาวเจ้าพระยา งูเหลือมก็เลยทดสอบอิทธิฤทธิ์ โดยการเงาะรอยเท้าของลูกสาวเจ้าพระยา ต่อมาเมื่อมีคนเดินทางไปยังพระราชวังเพื่อไปถามข่าวคราวการตายของลูกสาวเจ้าพระยา งูเหลือมก็เลยแปลงร่างเป็นมนุษย์ มาถามผู้คน คนหนึ่งว่าจะไปไหน ผู้คนก็พูดเล่นกับเขาว่าพวกเราจะไปงานแต่งของลูกสาวเจ้าพระยา งูเหลือมได้ยินอย่างนั้นเลยคิดว่าอิทธิฤทธิ์ของตนใช้ไม่ได้แล้ว เขาก็เลยให้ปลาตกไป ป่าวประกาศให้สัตว์ต่างๆ มาเอาพิษจากเขา เขาก็ถ่ายทอดพิษให้ ทำให้บรรดางูและสัตว์ต่างๆ ที่มารับพิษจากเขามีพิษ ทำให้งูเห่าและงูบางชนิดมีพิษมากขึ้น และปลาตกก็ได้รับพิษไปเล็กน้อย เพราะปลาตกกลับมาจากป่าวประกาศไม่ทัน และทำให้งูเหลือมซึ่งมีพิษร้ายกาจเป็นงูที่ไม่มีพิษจนถึงปัจจุบันนี้

วิทยากร นางสาวมณฑาทิพย์ มะวรคณอง

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมเสือถึงมีลูกได้ครั้งละหนึ่งตัว

มีเสืออยู่หนึ่งตัวอยากมีลูกครั้งละมากๆ เหมือนสัตว์อื่นๆ ที่ทำได้เป็นครอกๆ จึงได้เดินทางไปขอพรจากฤๅษีในป่าดึกดำบรรพ์ เมื่อเดินไปถึงฤๅษีก็ให้พรและให้ทองคำอาคมให้จำจนไปถึงบ้าน โดยให้ทองคำ “ให้ได้ลูก 1 วัน 7 ครอก ครอกละ 7 ตัว” เสือก็เดินทางกลับและทองคำอาคมมาเรื่อยๆ จนถึงกลางทางก็เกือบเดินไปเหยียบบนนกกุ่ม นกตกใจบินหรือไป ทำให้เสือกใจเลยจำคาถาผิดไปว่า “7 ปี 1 ครอก ครอกละ 1 ตัว” ตั้งแต่นั้นมาเสือกก็มีลูกครั้งละ 1 ตัว อย่างเดิม

วิทยากร นางเป็งหอม ทองอ่วม

วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมแมวจึงกลบ

ณ ผืนป่าแห่งหนึ่ง เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์หลายชนิด สัตว์ทุกตัวไม่มีความรู้ความสามารถในการใช้เขี้ยวเล็บ หรือสายตา เพื่อล่าเหยื่อ เว้นแต่แมวตัวเดียวเท่านั้น ดังนั้นเหล่าสัตว์ทั้งหลายจึงต้องมาเรียนรู้วิชาป้องกันตัวและล่าเหยื่อจากแมว โดยขกย่องให้แมวเป็นครู และแมวก็สอนวิชาต่างๆ ให้แก่สัตว์เหล่านั้น โดยสอนวิชาดมกลืนให้กับหมา การใช้เล็บให้กับสัตว์หากินกลางคืน ในการเรียนครั้งนี้ได้มีเสียมาร่วมเรียนด้วย แมวได้สอนการวิ่งไล่ล่า การใช้เขี้ยว ใช้เล็บ และการพลงตัวแก่เสือ เมื่อเสือเรียนวิชาเหล่านั้นจนชำนาญแล้ว แต่เสื่อยังอยากเรียนวิชาดมกลืน การใช้สายตา การปีนต้นไม้ แต่แมวไม่ได้สอนให้เกรงว่าหากสอนวิชาเหล่านี้ให้เสือแล้ว มันจะเป็นอันตรายต่อสัตว์อื่นอย่างมากมาย เมื่อเสือไม่ได้เรียนวิชาที่อยากเรียนก็โกรธมาก ได้ต่อว่าหาว่าแมวลำเอียง แล้วสัตว์ต่างๆ ก็ต่อว่าเสื่อว่าไม่มีความเคารพครู เสื่อโกรธมันจึงกระโดดเข้าขย้ำสัตว์เหล่านั้น และมันก็ได้กัดดวงตาวัวหนึ่งตาย แมวโกรธมากจึงสั่งการให้สัตว์เหล่านั้นจับเสื่อไว้แล้วลงมือทำโทษ โดยเขียนเสื่อจนตัวลาย เสื่อโกรธมากจนมันเดินหลุดออกมา มันจึงว่าต่อไปนี้จะกินสัตว์ทุกตัวเป็นอาหาร โดยไม่เว้นแม้แต่แมว กูจะกินมันและลูกหลานของ

มันให้หมด ได้ยินดังนั้นสัตว์ทั้งหลายต่างวิ่งหนีเอาตัวรอดกัน และแมวได้ส่งลูกๆ ของมันทุกตัวว่า “เวลาชี้ให้กลับ” เพื่อไม่ให้เสียตามกลิ่นได้

วิทยากร นางบงกช พูนสุข

วันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ประวัตินกกาเหว่า

อีกาไปโดนนายพรานยิงมาพอดีลูกกระสุนเข้าไปอยู่ในรูตูด มันจึงชี้ไม่ออก มันเลยบินไปให้นกกาเหว่าช่วย นกกาเหว่าก็บอกว่า “ถ้าช่วยมันแล้ว มันต้องเป็นจิ้งจอก เสียลูกให้กู” อีกายอมตกลง นกกาเหว่าจึงพาการบินไปที่แม่น้ำ แล้วบอกให้อีกาเอาตุ๊ดแต่น้ำ ลูกกระสุนซึ่งเป็นดินเหนียว เมื่อถูกน้ำก็ละลายออก อีกาต้องเป็นจิ้งจอก และต้องเลี้ยงลูกให้นกกาเหว่าตามสัญญา นกกาเหว่าก็เลยไปไข่ไว้ในรังอีกาตลอดมา

วิทยากร นายธีรศักดิ์ เปรมเจริญ

วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง

ในสมัยก่อนนี้สิ่งสารพัดต่างๆ มีภาษาที่พูดกันไม่รู้เรื่อง ไม่ได้เป็นใบ้เหมือนสัตว์ในสมัยนี้ ครั้งนั้นเป็นครั้งพุทธกาลเข่าว่ากันว่าถ้าใครได้เฝ้าพระพุทธเจ้า ก็ถือว่าจะมีบุญและจะได้ขึ้นสวรรค์ ในครั้งนั้นก็ยังมีสมณเพศองค์หนึ่งนั่งผ้าเหลือง ได้ชักชวนควายเป็นฝูงเลขชวนไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ขณะที่เดินกันไปที่คุยกันว่าจะให้ไปได้ไปเฝ้าทั้งหมด เมื่อไปถึงทางซึ่งเป็นปากถ้ำ จะเป็นเพราะลมหรืออย่างไรก็ไม่รู้ พระสมณเพศก็บอกให้ควายรอก่อน ท่านจะไปปีสสาวะที่ปากถ้ำซึ่งมีใบเป็นสีเหลืองตกลงมาคลุมอยู่ตามคันแลดูเหลืองอร่าม ปีสสาวะเสร็จท่านก็เดินขึ้นไปตามบันไดสวรรค์ โดยที่ไม่ได้ชวนควายไปด้วย ทีนี้พอควายที่ขึ้นรอกี่สงสัยว่า เอ๊ะทำไมพระสมณเพศไม่กลับมาสักที มองไปก็เห็นแต่สีเหลืองอยู่อย่างนั้นคอยอยู่ตั้งสามสี่วัน ก็

ยังเหลืออยู่อย่างนั้นแหละ เจ้าควายตัวนี้จึงเข้าไปดู โอ้โฮพวกเราเข้าใจผิดแท้ๆ อย่างไรก็ตามเสียดายที่พระสมณเพศต้องโกหกเราแน่ ก็คิดกันเราไม่ยอมให้พวกเราเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ต่อไปนี้เราเจอพระที่ไหนเราจะไล่ขวิดทันที และพระองค์เองเมื่อเห็นควายก็ต้องวิ่งหนีเป็นสุขชีวิตเช่นกัน

วิทยากร นางแป้งหอม ทองอ่วม

วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

หมากับแมวทำไมทะเลาะกัน

สมัยก่อนตายเลี้ยงหมากับแมวไว้ ไปไหนก็ต้องหมากับแมวไปด้วย แกร่รักหมากับแมวมานัก ทั้งๆ ที่มีฐานะยากจน เทวดาจึงเกิดความสงสารปลอมตัวเป็นคนแก่ลงมาหาตากับยาย มาบอกตากับยายว่าหิวข้าวเกลือกิน วันนั้นตากับยายเหลือข้าวอยู่ก้อนหนึ่ง กะว่าจะแบ่งกันกินภายในครอบครัว แต่เมื่อเทวดาซึ่งปลอมตัวลงมาบอกว่าหิวข้าว ตากับยายก็เลยแบ่งข้าวให้ด้วยความเต็มใจ เมื่อเทวดาปลอมได้รับก็ให้ลูกแก้ววิเศษเป็นของตอบแทนแก่ตากับยาย โดยที่บอกกับตากับยายว่าจะนึกเอาอะไรก็ได้ ตั้งแต่นั้นมาตากับยายจึงมีแต่ของดีๆ กิน และอยู่อย่างมีความสุขเรื่อยมา

กล่าวถึงเศรษฐีบ้านตรงข้ามเห็นตากับยายมีความสุข ก็นึกสงสัยจึงส่งคนไปสอดแนมได้ความว่าตากับยายมีลูกแก้ววิเศษ เศรษฐีเกิดความอยากได้ จึงไปหาตากับยาย ถามว่าลูกแก้ววิเศษอย่างไร ตากับยายด้วยความซื่อจึงเล่าความจริงให้ฟังทั้งหมด เศรษฐีจึงได้รู้ว่าลูกแก้ววิเศษอย่างไร เมื่อกลับบ้านจึงได้จัดทำลูกแก้วปลอม แล้วกลับไปบ้านตากับยายอีกครั้ง เพื่อจะทำเป็นว่าจะขอลูกแก้ว เมื่อตากับยายให้ดูจึงได้แอบเปลี่ยนลูกแก้ววิเศษมา

เมื่อเศรษฐีไปแล้วตากับยายเกิดอยากได้ของจริงเอาลูกแก้วมานึก แต่นึกเท่าไรนึกอย่างไรก็ไม่เกิดผลอย่างที่ต้องการจึงเกิดความเศร้าหมอง

หมากับแมวเห็นเข้าก็รู้สึกสงสารตากับยาย จึงออกสืบจนรู้ว่าลูกแก้วอยู่ที่หลังตู้บ้านเศรษฐี หมากับแมวจึงวางแผนกันว่า แมวจะเข้าไปในบ้านแล้วให้หมารออยู่ข้างนอก เมื่อแมวเข้าไปในบ้านก็จัดการวิ่งจับหนูจนได้หัวหน้าหนูมาแล้วพุดกับหนูว่า “ข้าจะกินเจ้าละนะ” หนูด้วยความกลัวตายจึงร้องขอชีวิต แมวก็ว่า “ถ้าจะให้ละเว้นชีวิตเจ้าจะต้องไปเอาลูกแก้วมาให้ข้า” แมวจึงให้หนูคู่วางลูกแก้วหนูจึงไปเอามาให้ เมื่อได้มาแมวจึงเอาให้หมาคาบไว้แล้วให้ว่ายน้ำกลับกันระหว่างที่ว่ายน้ำอยู่นั้น หมาเห็นจิลอยน้ำมาจึงพุดว่า “อยากกิน” ลูกแก้วจึงตกลงไปในน้ำ เมื่อมาถึงฝั่งหมากับแมวก็มานั่งทะเลาะกัน ว่าเป็นเพราะหมาแท้ๆ ที่ทำให้ลูกแก้วตกลงไปในน้ำ หมา

กับแมวจึงปรึกษากันว่าจะทำอะไรดี ในที่สุดก็ตกลงกันว่าจะใช้ขนจุ่มน้ำแล้วสลัดจนกว่าน้ำจะแห้ง ปลาเห็นอย่างนั้นก็ตกใจกลัวว่าน้ำจะแห้ง แมวก็เลยบอกกับปลาว่า “ถ้าจะไม่ให้วิดน้ำเจ้าก็จะต้องไปช่วยหาลูกแก้วมาให้เรา” ปลาก็ตกลงและพากันออกว่ายหาลูกแก้ว แล้วก็ได้มาเจอปลาตัวหนึ่งจมน้ำอยู่ไม่ยอมพูดจา แมวจึงจับปลามาตบ เมื่อตบปลาก็คายลูกแก้วออกมา ปลาที่ถูกตบก็ได้ชื่อว่า “ปลาแก้วซ่า” มาจนถึงทุกวันนี้

คราวนี้แมวจึงพูดกับหมาว่า “ครั้งนี้ข้าจะคาบไปเอง เพราะครั้งที่แล้วแก่ก็ทำล่วงไปครึ่งหนึ่งแล้ว” พุดจบแมวจึงคาบลูกแก้ววิ่งมาให้ตากับยาย ตายายด้วยความดีใจจึงเลี้ยงแมวไว้เป็นอย่างดี ให้กินข้าวกับปลา ส่วนหมาที่เลี้ยงไว้ได้ดูให้กินแต่น้ำข้าวและเศษอาหารที่เหลือจากแมวและคน ด้วยเหตุนี้หมาจึงไม่ถูกกับแมวมาจนทุกวันนี้

วิทยากร นางเป็งหอม ทองอ่วม

วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมผู้ชายถึงมีลูกกระเดือก

มีผิวเมียคู่หนึ่งผิวก็หล่อเมื่อก่อน ต่างคนต่างก็ไม่ไปไหน ต่างนั่งดูกันแล้วก็ปรึกษากันว่า เราจะมัวนั่งดูกันอยู่ไม่ได้หรอก จะต้องออกไปไหน เราถ่ายรูปไว้ดูคนละบานก็แล้วกัน ฉะนั้นอยู่บ้านทอผ้าก็ดูรูปพี่ แล้วพี่ไปไหนก็ดูรูปฉัน แล้วต่างก็ดูรูปกัน ผิวไถนาก็เอาหลังไถนเพราะมัวแต่ดูรูปเมีย ส่วนเมียทอผ้าอยู่บ้านก็เอารูปผิวไว้หน้า เลยทอผ้าไปดูรูปผิวไปด้วย มีเทวดาองค์หนึ่งมาลองใจ โดยมาลองใจผิวคู่ออนว่าใจรักกันจริงไหม เทวดาก็แปลงกายเป็นหญิงสาวสวยกว่าในรูปมาขอกินน้ำ ทำเป็นพูดจะช่วยไถนอย่างนั้นอย่างนี้ ผู้ชายคนนั้นก็ไม่สนใจแต่กลับไปไหนดูรูปเมียไปอย่างเดิม เทวดาก็คิดในใจว่าผู้ชายคนนี้ช่างใจมันคงจริง จึงได้ไปหาผู้หญิงข้าง แปลงเป็นผู้ชายหล่อกว่าในรูปนั้นอีก ไปขอซื้อผ้าพุดจาหวานล่อมว่าจะซื้อผ้าไปขายบ้าง ในที่สุดหญิงสาวก็เริ่มใจอ่อน และคิดว่าหล่อกว่าผิวกู เทียวหลังผู้ชายคนนั้นก็บอกว่า ถ้าแกร็กฉันจริงฉันจะพาแกลไปด้วย แต่แกต้องฆ่าผิวแกลก่อนได้ไหม ผู้หญิงก็รับปากว่าได้ เมื่อผิวกลับมาจากไถนเหนื่อยๆ

กินอนหลับ เมื่อกี้เพื่อนกระตือกรจนหัวตาย เทวดาสงสารจึงเอาหอยโข่งมาต่อให้ ผัวก็ฟื้น ผู้ชายจึงมีกระตือกรตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

วิทยากร นางสาวมณฑาทิพย์ มะวรคณอง

วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ประวัติผลไม้ทุเรียน

มีอยู่สมัยหนึ่งสองตายายไปอยู่ป่า มีผลไม้ชนิดหนึ่งเมื่อเวลามันสุก มันจะส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั้งป่าเลย สองตายายอยู่ใกล้ผลไม้ชนิดนั้นเห็นว่ามันหอมมาก ตาก็อยากกินยายก็ห้ามไม่ให้ตาก็กิน กลัวตาคจะตาย ตาก็รีบจะกินอยู่นั้นแหละ ยายก็ห้ามแล้วไม่รู้จะทำอย่างไรดีจะกินก็ไม่ได้ จึงคิดปรึกษากันว่าจะเก็บผลไม้ไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน ก็หาบไปสองคนเอาไปทูลถวายว่า ผลไม้ชนิดนี้มันกินได้ไหม กินอย่างไรจะได้อร่อย แต่พระเจ้าแผ่นดินก็ไม่รู้ว่าผลไม้ชนิดนี้เป็นผลไม้อะไร จึงได้ประกาศป่าวร้องให้ข่าวไปทั่วทั้งหลายน บอกว่าถ้าใครกินผลไม้ชนิดนี้ได้โดยไม่ตายจะให้รางวัลอย่างงามเลย แต่ถ้าตายก็จะให้รางวัลแก่ญาติพี่น้องที่มีชีวิตอยู่ ประกาศแล้วก็ยังไม่มีใครรับอาสากิน นอกจากทหารคนหนึ่งทีกล้ารับอาสา เมื่อกินแล้วไม่ตายก็เอามากินอีก กินเสร็จแล้วก็ไม่ตายพระเจ้าแผ่นดินจึงให้รางวัลแก่ทหารคนนั้น เมื่อเสร็จเรื่องแล้วก็ตั้งชื่อให้ว่า “ผลไม้ทุเรียน” ไม่ใช่ “ทุเรียน” อย่างที่เรียกกันทุกวันนี้ เนื่องจากสองตายายเฒ่ามาทูลเรียนพระเจ้าแผ่นดินประวัติจริงๆ มันจึงเป็นทุเรียน ไม่ใช่ทุเรียนเหมือนปัจจุบัน

วิทยากร นางลีนจี เกิดผล

วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ทำไมเสือหางยาวกวางหางสั้น

กาลครั้งหนึ่งเสือเจอกวางตัวเล็กกว่าก็จะกินกวาง ถ้ากวางเจอเสือตัวเล็กกว่าก็จะขวิดเสือดอนี่สองตัวเจอกันก็ทำศึกกันเรื่อย แต่เมื่ออยู่มาเจ้ากวางก็มาเจอกับเจ้าเสือเพื่อมาคุยตกลงกันว่า “เรานี้มาเป็นมิตรกันดีกว่า อย่าเข่นฆ่ากันอีกเลย เป็นเพื่อนกันเถอะ” เสือก็บอกว่า “ทำอะไรเรา

จึงจะเชื่อมั่นใจของเจ้าได้ละ ว่าท่านจะไม่ฆ่าพวกเรา” กวางก็พูดว่า “เราก็ไม่เชื่อท่าน ดกลงกัน
 อย่างนี้ดีไหม ทดลองมาอยู่รวมกัน เสื่อกับกวางเรามาอยู่รวมกัน แต่เวลานอนต้องมัดหางกวางกับ
 เสื่อให้หางติดกัน” ทั้งเสื่อและกวางก็ตกลงตามนั้น คั้นนั้นเกิดอาเพศอะไรก็ไม่รู้ ฟ้าแทบถล่ม ลม
 พายุมาหวัดหวัด กวางกับเสื่อตกใจ ต่างคนต่างคิดว่าตัวเองมัดหางติดกัน หางกวางเลยขาดเหลือ
 นิดเดียว เสื่อก็กว้างหางกวางติดไปตลอดจนทุกวันนี้ เสื่อจึงมีหางยาวเพื่อยแต่กวางกลับหางสั้น

วิทยากร นางบุษกร สีสสม

วันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เทวดาขี้ลืม

กาลครั้งหนึ่งมีเทวดา 2 องค์อยู่บนสวรรค์ ได้รับคำสั่งจากพระอินทร์ให้ลงไปยังโลก
 มนุษย์ แล้วให้ไปบอกกับชาวบ้านว่า ให้กินอาหาร 3 วัน 1 มื้อ แล้วเทวดาทั้งสององค์ก็ลงมายัง
 โลกมนุษย์และได้ไปเล่นกับพวกเด็กๆ อย่างสนุกสนาน จนลืมคำสั่งจากพระอินทร์ เมื่อเทวดาหนึ่ง
 ขึ้นได้จึงไปบอกกับชาวบ้านว่า ให้กินอาหาร 3 มื้อ ใน 1 วัน ซึ่งผิดกับคำสั่งของพระอินทร์ที่ได้
 รับมา ชาวบ้านจึงทำตามคำสั่งที่เทวดาบอก โดยกินอาหาร 3 มื้อใน 1 วัน พวกชาวบ้านได้กิน
 อาหารอย่างนี้ทุกวันจนเสบียงอาหารของชาวบ้านนั้นหมดไป เมื่อพระอินทร์ทรงทราบว่าเทวดาได้
 บอกชาวบ้านผิดไปจากที่ตนสั่ง พระอินทร์ทรงกริ้วมากที่เทวดาทั้งสององค์ทำงานบกพร่องใน
 หน้าที่ จึงทำให้ชาวบ้านเดือดร้อน ด้วยความกริ้วเทวดาเบื่องบนจึงสาปแช่งให้เทวดาทั้งสององค์
 เป็นวัวเพื่อช่วยไถนาให้ชาวบ้าน

วิทยากร นายบัญญัติ เสวีวิมล

วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

กระต่ายในดวงจันทร์

วันคืนหนึ่ง รุกขเทวดาและนางไม้ในป่าได้จัดงานเลี้ยงฉลอง กวาง เนื้อ หมู ช้าง งู
 ต่างมาร่วมงานอย่างรื่นเริงยิ่ง และพร้อมเพรียงกันดี ขาดแต่กระต่ายไม่มาร่วมงาน เทวดาจึงโกรธ

หาว่ากระต่ายไม่กตัญญูต่อป่าไม้ ซึ่งมันได้อยู่อย่างร่มเย็นตลอดมา แต่นางไม้ได้บอกกับเทวดาว่า “กระต่ายมาร้องให้บอกกับฉันว่า เขายากจนไม่มีของขวัญมาถวายบูชาเจ้าป่าในงานนี้ เขาเลยไม่กล้ามาเจ้าคะ” นางไม้อีกหนึ่งก็บอกต่อไปอีกว่า “กระต่ายน้อยได้ไปหาพราหมณ์ ขอท่านช่วยทำพิธีเผากระต่ายบูชาถวายเจ้าป่าในงานนี้แทนของขวัญที่เขาไม่มีเจ้าคะ ท่าน” ทันใดนั้น ก็มีกลิ่นควันลอยมาปนกับกลิ่นกระต่าย หมายความว่าพราหมณ์ได้ทำพิธีบูชาถวายกระต่ายถวายเจ้าป่าตามที่กระต่ายได้ขอร้องแล้ว เทวดามีความซาบซึ้งในความกตัญญูอย่างแรงกล้าของกระต่ายยิ่งนัก ท่านจึงบันดาลให้มีรูปกระต่ายติดอยู่กับดวงจันทร์วันเพ็ญ เพื่อใครๆ จะได้เห็นกระต่ายในดวงจันทร์ และไม่ลืมคุณงามความดีของกระต่ายน้อย トラบใดที่บนฟ้ายังมีดวงจันทร์เต็มดวงมาปรากฏทุกคืนวันเพ็ญ

วิทยากร นางบุษกร สีสม

วันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เทวดากับคายนาย

ยายกับตาปลุกบ้านอยู่ใกล้ภูเขาซึ่งมีถ้ำ และในถ้ำนั้นยายกับตาเชื่อว่า มีเทวดาปกครองอยู่ ดังนั้นถึงวันพระยายกับตาก็นำขนมมาบูชาเทวดาในถ้ำตลอดมา คราวหนึ่งขนมที่ยายกับตาจะนำไปบูชาเทวดาได้ตกจากถาดก้อนหนึ่ง แล้วขนมก้อนนั้นก็กลิ้งไปตามพื้น ตากับยายวิ่งไล่จับแต่ไม่ทัน แกจึงร้องถามว่า “ขนมเอ๊ย จะกลิ้งไปไหน”

“ไปที่ถ้ำเทวดาจ๊ะ” ขนมร้องตอบ และกลิ้งเรื่อยไป

ตาว่าที่ขนมจะไป ดังนั้นแกก็วิ่งตามไปเรื่อยๆ จนไปทันขนมที่ในถ้ำหน้ารูปปั้นเทวดา แกไหว่กราบเทวดาแล้วก็เก็บก้อนขนมปัดฝุ่น “เปื้อนหมดแล้วเห็นไหมขนมเอ๊ย กลับไปอาบน้ำใหม่ดีกว่า” แล้วแกก็เดินถือขนมจะเดินออกไป แต่เทวดาพูดว่า “อย่าเพิ่งไปจ๊ะ มาหาฉันก่อน” ชายแก่ตกใจแต่ก็ทำตามโดยคืออย่างว่าง่าย “จงเอาที่หลังฉันนะ ประเดี๋ยวจะมีนักพนันมาแอบเล่นไพ่ในนี้ พอมารุ่นและกองเงินกองทองกันมากแล้ว เธอก็ร้องให้เหมือนไก่ขันนะจ๊ะ พวกเขาจะนึกว่าเข้าแล้ว ก็จะรีบหนีไปอย่างตกใจจนทิ้งเงินทองไว้ เพราะพวกนี้เป็นพวกผีจ๊ะ ไม่ใช่คน จึงกลัวเวลาเข้ามา โดยเฉพาเป็นเวลาเช้าอย่างกะทันหัน ผิดเวลาไปมากๆ อย่างนี้ เธอบูชาฉันด้วยขนมดีๆ ฉันก็ตอบแทนเธอด้วยเงินทองที่ผีเขามียากมายจนล้นฟ้า แต่พวกเขาไม่เคยไหว้เทวดาในถ้ำนี้เลย เงินทิ้งไว้ในวงไพ่เขาก็ไม่อาลัยโยคีหรอก” เทวดาบอกกล่าวให้ชายแก่

ชายแก่ก็ทำตามทุกประการ โดยดี แล้วก็ได้เงินทองมา ตั้งแต่นั้นตายายก็ร่ำรวย และให้หัว
เทวดาทุกวันพระด้วยขนมดีๆ เหมือนอย่างเดิมและยิ่งดีกว่าเดิม เพราะเดี๋ยวนี้แกรวยแล้ว คีนหนึ่ง
เทวดามาเข้าฝันบอกว่า “ตาจ๋า ขยายจ๋า แก่มากแล้ว ไม่ต้องลำบากไปไหว้ฉันในถ้ำอีกแล้ว ให้ตา
ยายทำหิ้งบูชาไว้ไหว้เทวดาที่บ้านเถิดจ๊ะ” แล้วตายายก็ทำตามที่เทวดาบอก ด้วยความเมตตาคนชรา
โดยดีอีก

วิทยากร นางวิไลวรรณ อูไร

วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ดาวลูกไก่

มีพระรูดงคองค้ำหนึ่งพักอยู่ มียายคนหนึ่งเลี้ยงไก่ไว้ในถ้ำ ก็จะทำถวายสำหรับพระ
รูดงคองค้ำนั้น ก็ไม่มีอะไรมีแต่แม่ไก่ฟักอยู่ในถ้ำ ก็เอาแม่ไก่ที่ฟักมาถอนขนลงไฟ ลูกไก่ก็ร้อง ที
นี้ลูกไก่เห็นแม่ถูกลนไฟ ลูกไก่ก็กระโดดลงกองไฟหมด แล้วเอาไก่นั้นมาทำแกงถวายพระ ลูกไก่
ไปเกิดเป็นดาวลูกไก่อยู่บนสวรรค์

วิทยากร นายวิรัตน์ คุณดี

วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

แม่โพสพ

สมัยก่อนไม่ต้องไปเกี่ยวข้าว คนแค่สร้างขุ้งข้าวเมื่อข้าวออกรวงก็จะบินมาอยู่ในขุ้งข้าว
เอง คนไม่ต้องไปเกี่ยวข้าว แต่มีอยู่วันหนึ่ง มีผู้หญิงคนหนึ่งสร้างขุ้งข้าวยังไม่เสร็จ มันเป็นช่วงที่
ข้าวจะบินมาอยู่ในขุ้งข้าว ข้าวก็ลั่นออกมา คนก็เอาไม้ไล่ตีข้าว ข้าวก็เลยโกรธก็เลยบินไปอยู่ในป่า
คนก็ไม่มีข้าวกิน อดอยากเพราะไม่มีข้าวกิน ก็มีผู้หญิงคนหนึ่งชื่อ “โพสพ” เขาส่งสารที่ชาวบ้าน
ไม่มีข้าวกิน และตัวเขาเองก็ไม่มีข้าวกิน เขาก็เลยเดินทางเข้าป่า เพื่อขอขมาข้าว เขาก็เดินทางเข้า
ไปในป่า เพื่อขอร้องให้ข้าวกลับไปในขุ้งเหมือนเดิม แต่ข้าวก็ไม่ยอม จึงตกลงกันว่าข้าวจะไม่
บินไปอยู่ในขุ้งข้าว คนต้องปลูกข้าวกินเอง เกี่ยวเอง ปลูกเอง ทำอะไรเองหมดเลย หลังจากนั้น

โพสพก็ตาย ชาวบ้านเห็นว่าโพสพไปขอมมาทำให้ชาวบ้านมีข้าวกินจึงตั้งชื่อข้าวเป็น “แม่โพสพ”
จึงมีการบูชาก่อนเกี่ยวข้าว

วิทยากร นางวิไลวรรณ อุไร

วันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

นิทานพื้นบ้านประเภทเทพนิยาย หรือเทพปกรณัม

เมฆลาภิรามสูร

ณ สวรรค์วิมานชั้นฟ้า ยังมียักษ์ตนหนึ่งชื่อ “รามสูร” ซึ่งมีใจหลงรักนางเมฆลา นางฟ้าผู้ครอบครองแก้วมณีดวงหนึ่งมีประกายแพรวพราวงดงามมาก นางมักจะถือแก้วมณีมาโยนเล่นตามกลีบเมฆ ฝ่ายรามสูรเป็นยักษ์ที่ใจโหดเหี้ยมมีขวานเป็นอาวุธ ชอบเหาะเที่ยวไปมาตามกลีบเมฆ พอเห็นแสงแก้วมณีของนางเมฆลาเข้าก็ชอบใจอยากได้มาเป็นของตน รามสูรขอแก้วมณีจากนางเมฆลาแต่นางเมฆลาไม่ยอมให้ รามสูรโกรธจึงได้แย่ง นางเมฆลาหลบหลีกได้ว่องไวมาก แก้วมณีหลุดลอดกรามสูร ทำให้รามสูรยิ่งโกรธมากขึ้น จึงขว้างขวานหมายจะฆ่านางเมฆลาแต่นางเมฆลาหลบหลีกได้ทัน ทุกครั้งที่รามสูรไล่จับนางเมฆลา พระอินทร์ก็ได้ช่วยไว้ทุกครั้ง โดยใช้ศรอินธนูยิงยักษ์รามสูร จนทำให้นางเมฆลาและพระอินทร์เกิดความรักต่อกัน จนบัดนี้รามสูรยังไม่จับนางเมฆลา เพื่อแย่งชิงแก้วมณีจากนางเมฆลา และได้รับการช่วยเหลือจากพระอินทร์ทุกครั้งไป แสงแก้วมณีของนางเมฆลาก็คือฟ้าแลบ รามสูรขว้างขวานเสียงขวานแหวกอากาศดังก็ก้องก็คือฟ้าร้อง แสงธนูของพระอินทร์แหวกอากาศก็คือฟ้าผ่า รามสูรจับนางเมฆลาไม่ได้ต้องไล่จับจนถึงบัดนี้ จึงเห็นฟ้าแลบและได้ยินเสียงฟ้าร้องอยู่ตลอดมาเช่นกัน

วิทยากร นางปัทมา อัมดี

วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานสอนใจ หรือนิทานสุภาพ

สมบัติของพ่อ

กาลครั้งหนึ่ง ยังมีชายชราคนหนึ่งมีฐานะร่ำรวย อยู่กับลูกชาย 2 คนในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ที่ห่างไกลไปจากตัวเมืองมาก ชายผู้นี้เจ็บไข้ได้ป่วยเนิ่นนานแล้ว ก่อนสิ้นลมหายใจ เขาได้เรียกลูกชายที่รักใคร่ทั้งสอง พร้อมกับบอกคำปริศนา 3 ข้อ แนะนำวิธีการรักษาดูแลทรัพย์สินไม่ให้หมดสิ้นไปโดยง่าย

“ลูกรักถ้าเจ้าทั้งสองอยากร่ำรวยตลอดชีวิตเหมือนพ่อแล้วละก็ เจ้าจงปฏิบัติตามสิ่งที่พ่อจะบอกแก่เจ้าเดี๋ยวนี้เถิด

ข้อแรก เจ้าจงกินอาหารมือค้ำกับไฟดวงใหญ่ ข้อสองเจ้าจงล้อมรั้วบ้านด้วยฟันของสัตว์ และข้อสาม พ่อจะให้เมล็ดมะขามจำนวนหนึ่งแก่พวกเจ้า เจ้าต้องรู้จักวิธีกิน จึงจะกินเมล็ดมะขามเหล่านี้ได้นานๆ”

“ตกลงจะพ่อ เราทั้งคู่จะปฏิบัติตามคำที่พ่อบอก” ลูกชายทั้งคู่ให้สัญญาพร้อมกัน ชายชราจึงแบ่งทรัพย์สินสมบัติให้ลูกชายคนละเท่าๆ กัน จากนั้นไม่นานนักเขาก็ตาย

ลูกชายคนเล็กยังคงอยู่ในบ้านหลังเดิมของพ่อ ในขณะที่พี่ชายแบ่งสมบัติที่ได้รับในส่วนของตน ไปปลูกบ้านสร้างฐานะใหม่อยู่ในเมือง ลูกชายคนเล็กเป็นคนโง่เขลาเบาปัญญา ไม่ใคร่ครวญคิดให้ลึกซึ้ง จึงส่งคนไปขุดตะเกียงดวงใหญ่ให้แสงไฟส่องสว่างไปทั่วก่อนจะกินอาหารมือค้ำ ส่วนบ้านที่อยู่ให้สร้างรั้วทำด้วยงาช้างล้อมรอบตัวบ้านไว้ทั้งหมด

นอกจากนี้ ลูกชายคนเล็กยังกินเมล็ดมะขามกินทุกวัน ไม่นานนักน้ำมันที่ใช้จุดตะเกียงก็หมดเกลี้ยง อีกทั้งยังมีโจรมาขโมยรั้วทำด้วยงาช้างไป จนหมดสิ้นไม่เหลือหรือ เมล็ดมะขามในครวัดก็แทบไม่เหลือแม้แต่เม็ดเดียว ชายผู้นี้จึงยากจนลง

วันหนึ่งจึงระลึกถึงพี่ชายตนว่าคงจะยากจนเช่นเดียวกันแน่ เพราะพ่อได้แบ่งสมบัติให้เท่ากัน คิดแล้วผู้เป็นน้องจึงออกเดินทางไปเยี่ยมเยียนพี่ชายที่อยู่ในตัวเมือง เมื่ออย่างเท่าก้าวเข้ามาในบ้านของพี่ชาย ผู้เป็นน้องกลับแปลกประหลาดใจยิ่งนัก ที่เห็นบ้านพี่ชายใหญ่โตกว้างขวาง มีผู้คนอยู่กันอย่างอุ่นหนาฝาคั่ง

“ไอ้โฮ พี่ทำไมพี่ถึงได้ร่ำรวยเช่นนี้ได้ล่ะ พี่ทำอย่างไรนี้ รู้ไหมฉันอุตส่าห์ทำตามคำสั่งพ่อแล้วนะ แต่ฉันกลับจนลง จนลง จนแทบสิ้นเนื้อประดาตัวแล้ว” น้องชายร้องรำพันให้พี่ชายฟัง

“ระหว่างที่พี่เดินทางเข้ามาในเมือง พี่ครุ่นคิดถึงปริศนาที่พ่อบอกเราทั้งสอง ปริศนาข้อแรก คือ กินอาหารมือค้ำกับไฟดวงใหญ่ หมายความว่า ให้กินอาหารก่อนดวงอาทิตย์ตก จะได้ประหยัดน้ำมันจุดตะเกียง”

“ปริศนาข้อสอง คือ ล้อมรั้วบ้านด้วยฟันของสัตว์ พี่ตีความว่าให้เลี้ยงสุนัขไว้ป้องกันบ้านจากโจร”

“ปริศนาข้อสาม พี่ใจความว่า ถ้าเรารู้จักวิธีการกินเมล็ดมะขามเราจะมื่ออาหารไว้กินได้นานวัน ระหว่างที่เดินทางเข้ามาในเมือง พี่ตัวเมล็ดมะขามกินบ้าง พี่เหลือพี่เก็บเอามาโยนปลูกไว้รอบๆ บ้าน ไม่ช้ามันเจริญเติบโตออกฝักออกเมล็ด ให้พี่เก็บไปขายได้เงินมาทุกปี นี่แหละน้อง พี่ได้ทำตามคำสั่งของพ่อแล้ว และเป็นจริงด้วย พี่จะเป็นคนร่ำรวยไปตลอดชีวิต” พี่ชายพูดอย่างเบิกบานใจ

วิทยากร นางสุทมาศ มีทรัพย์

วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

โลกมหากลมหาย

เรื่องมันก็มีอยู่ว่า มีพ่อค้าเพชรคนหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่พ่อค้าเพชรธรรมดา หากแต่ว่าหน้าที่ราชการก็เป็นคนขนาดขุนนาง และความเป็นขุนนางนั้นก็ช่วยให้กิจการค้าเพชรกว้างขวางไปในหมู่เจ้านายด้วย ตกว่าเจ้านายหรือขุนนางผู้ใดต้องการเพชร ก็มักจะต้องมาให้ท่านผู้นี้สั่งซื้อเลือกหาให้อยู่เสมอ

อยู่มาวันหนึ่งมีคนชั้นต่ำผู้หนึ่ง ซึ่งก็เคยรู้จักกับท่านขุนนางพ่อค้าเพชรคนนี้เหมือนกันมาหา และนำแก้วจุกขวดอันหนึ่งมาให้ แก้วนั้นเป็นแก้วเจียรระโน เดิมที่เป็นจุกขวดหักแล้วแกะสลบลอกหักทำเหลี่ยมๆ ขัดเงาเสียจนเรียบเสมอกันเป็นอันดีดูเผินๆ ก็เหมือนเพชรลูกขนาดใหญ่ทีเดียว ตาคอนี้เมื่อมาหากก็ทำอาการเหมือนคนเซ่อๆ ไม่รู้ประสาอะไร มอบจุกขวดแก้วเจียรระโนนั้นให้ท่านขุนนางแล้วก็บอกว่า “กระผมได้เพชรลูกนี้มานานแล้ว เป็นมรดกตกทอดกันมาช้านานหลายชั่วอายุคน ทีแรกกระผมก็ว่าจะเอาไว้ใช้เอง แต่ก็ดูเถอะฐานะอย่างผมนี้ ถ้าไปใช้เพชรลูกใดๆ ขนาดเท่าพุทธาเช่นนี้ ก็ดูจะเกินวาสนาชะตาตัวนัก แล้วใครเขาจะเชื่อว่าผมจะมีเพชรลูกโตขนาดนี้ ด้วยเหตุนี้แหละขอรับ กระผมจึงมาพิจารณาคว้า เมื่อเก็บไว้ก็ไม่มีความหมายอันใด สมควรที่จะขายเอา

เงินมาเลี้ยงชีวิตจะดีกว่าถ้าได้ทำจะกรรมแล้ว กระผมก็ใคร่จะขอฝากไว้ขาย เพราะกระผมก็ไม่เห็นผู้ใดที่จะไว้เนื้อเชื่อใจเป็นที่เคารพของผมไปมากกว่าได้เท่า”

ท่านขุนนางเมื่อได้ยินเช่นนั้นก็หัวเราะแล้วพูดว่า “โธ่ตั้งเฮี้ยไ้อ้แก้วที่แก้วที่เป็นเพชรนี่นะ เกณฑ์ว่าตาอย่างฉันจะเชื่อตามเกทีเดียววี ฉันมองปราศเดียวก็รู้แล้วว่ามันเป็นจุกแก้วธรรมดา นี่เอง” ชายผู้นั้นทำตาโตแล้วเถียงว่า “อะไรกันครับ นี่จะเป็นเพชรโบราณหาได้ยากทีเดียวละ กระผมได้ทราบมากับหูทีเดียวว่า เป็นของที่ตกทอดมาแต่ปู่ทวดของกระผมเอง ตั้งแต่กระผมจำความได้ก็เคยเห็นเพชรลูกนี้แล้ว นี่กระผมก็ตกเข้าไปตั้งสี่สิบแล้ว เพชรนี้ต้องเก๋าจริงๆ แต่เอาเถอะ เมื่อได้ทำจะคิดว่าเป็นแก้วกระผมก็ไม่ว่าอะไร กระผมขอความกรุณาได้เท่าได้โปรดรับไว้ด้วยแล้วกัน เพื่อจะมีใครต้องการบ้าง เมื่อไม่มีใครต้องการจริงๆ กระผมก็จะมารับคืนภายหลัง นี่กว่าช่วยอนุเคราะห์คนยากจนสักครั้งหนึ่งเถิด”

ท่านขุนนางได้ยินชายผู้นั้นอ่อนน้อมก็ใจอ่อน ยอมรับไว้แล้วจึงถามว่า “แล้วແจะขายเท่าไร” ชายผู้นั้นก็ตอบว่า กระผมจะขายเพียงสิบซั่งเท่านั้นแหละขอรับ ท่านขุนนางพอได้ยินคำว่าสิบซั่งก็หัวเราะและว่า “อะไรกันตีราคาตั้งสิบซั่ง นี่ถ้าจะให้ฉันกะให้แฉแล้วก็เห็นว่าสักเพียงหนึ่งก็ควรจะขายไม่ได้ด้วยซ้ำ หรือบางทีอาจจะมีคนนึกสนุก ซื่อไปผูกคอตแขวนเล่นบ้างก็ได้ แต่นั่นแหละคนที่ซื้อตั้งเพ็งก็ดูจะหายาก ไม่รับรองว่าจะขายได้เหมือนกัน เมื่อແจะขายเท่านั้นก็ตามใจจะรับไว้ขายให้” ชายผู้นั้นเมื่อกล่าวขอบคุณแล้วก็ลากลับไป

อยู่ต่อมาอีกสามเดือน ก็มีลาวมาแต่เมืองตะวันออกมาหาท่านขุนนาง แล้วบอกว่าเจ้าเมืองของเขาใช้ให้เขาลงมาหาซื้อเพชรเอาไปทำพระศอ ได้หามาทั่วแล้วไม่พบขนาดที่ต้องการ ได้ข่าวว่าท่านขุนนางมีเพชรมาก จึงมาขอซื้อเพื่อว่าจะพบขนาดที่ต้องการบ้าง ท่านขุนนางก็นำเพชรขนาดต่างๆ ออกมาให้ลาวผู้นั้นเลือกดูจนหมดทีเดียว แต่ลาวผู้นั้นก็ทำท่าว่ายังไม่เหมาะสม และแสดงความโง่ออกมาให้ท่านขุนนางเห็น เช่นเพชรไหนบ้างมดี ลาวผู้นั้นก็ว่าไม่ดี เม็ดไหนกระด้างไม่ค่อมมีน้ำแพรพรรณ ลาวก็ว่างามแท้ แต่คิดว่าเม็ดเล็กไปไม่ถูกความประสงค์ ต้องการใหญ่ๆ กว่านั้น

ท่านขุนนางก็จึญปัญญาไม่รู้อะไรจะเอาเพชรขนาดใดๆ กว่านั้นมาจากไหน นึกไปนึกมาเห็นว่าแก้วจุกขวดที่ได้รับเอาไว้คงจะได้ขนาด แต่มาคิดดูอีกที จะบอกว่าเป็นเพชรก็จะกระไรอยู่ เมื่อคิดอยู่หลายตลบก็ตกลงใจว่า ควรจะเอาออกมาให้ดู เพราะเห็นแล้วว่าลาวคนนั้นดูเพชรไม่เป็นแน่ แต่ก่อนที่จะส่งให้ดูก็พูดออกตัวว่า “ลองดูลูกนี้ของเขาบ้างซิเขาเอามาฝากไว้ ไม่ใช่ของฉันหรือบางทีจะได้ขนาดที่ต้องการบ้าง”

ลาวผู้นั้นรับเอาจุกขวดไปพลิกดูสองสามรอบ ส่องดูน้ำแล้วก็พูดว่า เพชรลูกนี้งามพอใช้ ได้ขนาดที่กำลังต้องการพอดีทีเดียวเห็นจะพอใจเป็นแน่ตกลงจะซื้อเม็ดนี้ ท่านจะคิดสักเท่าไร

ท่านขุนนางเห็นเหตุการณ์มันเป็นไปอย่างนั้น ก็นึกว่าเจ้าของตราคาไว้สิบช่าง ถ้าว่ากันตามส่วนเพชรโตขนาดนี้ราคาสิบช่างมันก็ถูกเกินไป ประเดี๋ยวเจ้าลาวคนนี้จะเกิดสงสัยว่าไม่ใช่เพชรแท้จึงได้ถูกนัก อย่างไรก็ตามแล้วแต่ตราคาให้สูงขึ้นไปอีกสักเท่าตัว ให้มันสมน้ำสมเนื้อกันหน่อย และตนเองก็จะพลอยได้กำไรไปด้วยอีกสิบช่าง เมื่อคิดตกลงใจเช่นนั้นแล้วก็บอกไปว่าเจ้าของเขาตราคาไว้สิบช่าง นายลาวได้ยินเช่นนั้นก็ตอบว่า ราคาสิบช่างก็พอซื้อได้ แต่ว่าวันนี้เตรียมเงินมาไม่พอมิติดตัวมาเพียงห้าช่างเท่านั้น ถ้าท่านไม่รังเกียจก็จะวางมัดจำไว้ก่อนทั้งห้าช่างนี้ ส่วนอีกสิบห้าช่างจะมาให้ภายในเจ็ดวัน และจะมาขอรับของไปด้วย

ท่านขุนนางเห็นลาวเอาแบกตกลงทำหน้าที่สัญญาวางเงินมัดจำกันเป็นที่เรียบร้อย ตกลงกันว่าถ้าภายในเจ็ดวันลาวไม่เอาเงินมาชำระให้ครบตามสัญญา ท่านขุนนางก็จะริบเงินมัดจำนั้นเสีย และถ้าลาวเอาเงินมาชำระตามสัญญาแล้ว ขุนนางเอาเพชรลูกนั้นให้ไม่ได้ ขุนนางก็จะต้องเสียค่าปรับห้าช่าง เมื่อเข้าใจกันดีแล้วลาวก็ลากลับ

ท่านขุนนางนอนนับวันที่ลาวจะมารับเพชร อยู่ได้สองวันก็พอดีชายคนหนึ่งที่เอาแก้วจุกขวดมาฝากขายไว้หน้ามาหา แล้วพูดว่า “เพชรที่กระผมนำมาฝากได้เท่าไรหลายเดือนแล้ว เมื่อยังขายไม่ได้กระผมก็จะขอรับคืนไป เพราะได้ยินว่ามีลาวมาแต่ทางเหนือมาซื้อหาเพชร กระผมคิดว่าบางทีอาจจะขายลาวผู้นั้นได้ จะได้ไม่เป็นที่ลำบากใจของใต้เท่าต้องเก็บรักษาไว้ให้กระผมจะขอรับคืนไป”

ท่านขุนนางได้ยินเช่นนั้นก็ถึงกับอึ้ง เพราะตากกำลังจะมาถึงในสามสี่วันข้างหน้าแล้ว นึกในใจว่าถ้าบอกตามความจริงว่าขายได้แล้ว ชายผู้นั้นก็จะรู้ว่าขายได้ถึงสิบช่าง ก็จะเอาทั้งสิบช่างไหนเลยจะยอมให้ตนบ้าง แต่ถ้ายอมคืนจุกขวดไป ลาวจะต้องมาปรับตนป่นปี้แน่ เมื่อคิดเห็นแต่ทางไม่ได้กำไรเช่นนั้นแล้วก็หาทางออกใหม่ ถามผู้ชายคนนั้นว่า “แจะเอาคืนไปทำไมกัน ขายให้ฉันเสียก็แล้วกัน ไม่ต้องไปเดินขายให้ลำบาก” ชายผู้นั้นก็ถามว่า “ใต้ทำอะไรให้กระผมเท่าใดเล่า” ท่านขุนนางก็ว่า “ที่ตกลงกันไว้ว่าจะขายสิบช่างไม่ใช่หรือ ฉันก็จะให้ตามที่บอกนั้นแหละ” ชายผู้นั้นก็ว่า “แล้วแต่ท่านจะกรุณาเถิด” ท่านขุนนางไม่พูดว่าอะไรหยิบเงินมานับให้ไปสิบช่าง ชายเจ้าของแก้วนับเงินเห็นถูกต้องดีแล้วก็ลาไป

ท่านขุนนางนึกว่าคราวนี้ละเป็นได้กำไรสิบช่างหวานนั่งรอนอนรออยู่อีกจนกระทั่งครบเจ็ดวันตามสัญญา ก็ยังไม่เห็นลาวมา รอดต่อไปจนถึงวันที่แปด วันที่เก้า ลาวก็ยังเงียบอยู่ตามเคย คราวนี้ท่านขุนนางก็คิดได้ว่า ตนถูกต้มเสียแล้วและเป็นการต้มที่ฉลาดเสียด้วย ถูกต้มทั้งๆ ที่ตนเองก็ฉลาดในการดูเพชร และเชื่อว่าเป็นแก้วจุกขวดธรรมดา ตกลงเจ้าของแก้วจุกขวดได้ขายแก้วให้พ่อค้าเพชรเป็นเงินถึงสิบช่าง เมื่อหักค่าวางมัดจำห้าช่างออกเสียแล้วก็ยังได้เงินอีกห้าช่าง ฝ่ายผู้ชำนาญดูเพชรที่ตราคาไว้เพียงเพียงคนเดียวแต่แรก ก็ต้องเสียเงินซื้อถึงสิบช่าง หักที่ได้มัดจำไว้ห้าช่าง

ก็ต้องเสียเงินอีกห้าซัง นี่แหละคนเราถึงจะฉลาดอย่างไร แต่เมื่อความ โลกเข้ามาครอบงำปัญญา ก็มืดมัวไป เมื่อโลกมาก ตัวโลกนั้นแหละจะลากเอาลากที่จะได้หนีไปหมดตั้งเรื่องที่ได้เล่ามานี้

วิทยากร นางนิภา ชัชวาลย์

วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

โจรกลับใจ

กาลครั้งหนึ่งเมื่อร้อยกว่าปีที่ผ่านมา มีชาวบ้านยุคโบราณกลุ่มหนึ่งซึ่งพวกเขามีความรู้ในเรื่องที่จะทำให้ผู้ที่คิดร้ายกับเรากลับกลายเป็นคนดีได้ และมีอยู่ครั้งหนึ่งมีชายชราในกลุ่มหนึ่งได้เดินทางเข้าไปในหมู่บ้าน ซึ่งตอนนั้นเป็นเวลาสองทุ่ม คนในหมู่บ้านกำลังนั่งผ่ากันล้อมไฟเพื่อจะใส่ด้าม และมีชายคนหนึ่งได้ยินเสียงควายของตัวเองร้อง ก็เลยชวนเพื่อนไปดูต่างคนต่างก็ถือมีดกันทุกคน ทำท่วงท่ากลัวมาก พวกชาวบ้านจึงไม่กล้าทำอะไร แต่ก่อนที่พวกเขาจะไป พวกมันก็ได้ขอไฟเพื่อจะจุดบุหรี่ ชายคนหนึ่งหยิบถ่านไฟด้วยมือเปล่าส่งให้ชาย โขโมย เห็นถึงกับตะลึงว่าทำไมชายคนนั้นไม่กลัวความร้อน เลยทำให้ชาย โขมยกลุ่มนั้นตัดสินใจคืนควายให้กับชาวบ้าน และขอโทษพวกชาวบ้านที่ทำไม่ดี พวกชาวบ้านก็ให้อภัยไม่เอาโทษแก่พวกเขา โขมย

วิทยากร นางลิ้นจี่ เกิดผล

วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ฟักทองวิเศษ

มีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่งพ่อแม่ของเขาตายหมด เหลือเขาสองคนพี่น้อง เมื่อโตขึ้น ผู้เป็นน้องร่ำรวย ส่วนผู้เป็นพี่ยากจน วันหนึ่งผู้เป็นพี่ได้ไปหาน้องเพื่อขอความช่วยเหลือ แต่ผู้เป็นน้องใจดำไม่ยอมช่วยเหลือ ผู้เป็นพี่ก็กลับบ้านด้วยความหิว ในขณะนั้นก็มีนกตัวหนึ่งตกลงมาจากต้นไม้ได้รับบาดเจ็บ ในปากนกก็คาบเมล็ดฟักทองมาด้วย ผู้เป็นพี่ก็ช่วยรักษานกตัวนั้นจนหายและได้นำเมล็ดไปปลูก เมื่อเวลาผ่านไปเมล็ดก็งอกงามเป็นผลฟักทองให้กับผู้เป็นพี่ เขาก็เอาลูกฟักทอง

มาผ่า ลูกที่หนึ่งกลายเป็นทอง ลูกที่สองกลายเป็นเงินทำให้เขาร่ำรวยมีเงินทองมากมาย และเขายัง
ใจบุญนำเงินทองไปบริจาคให้แก่คนยากจนอีกด้วย

วิทยากร นางสมใจ น้อยสัมฤทธิ์

วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ.2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ไข่ทองคำ

นานมาแล้วมีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่ง มีพ่อแม่ ลูกสองคน ได้เลี้ยงห่านไว้ 1 ตัว
ห่านตัวนี้จะไข่วันละ 1 ฟอง ซึ่งไข่นั้นจะเป็นทองคำและทุกวัน แม่ก็จะพาไข่ไปขายเพื่อซื้อของใช้
และอาหาร ครอบครัวนี้จึงอยู่กันอย่างมีความสุข วันหนึ่งๆ ตื่นขึ้นมาก็นำไข่ไปขายก็มีเงินพอที่จะ
ใช้จ่าย อยู่มาวันหนึ่งลูกสองคนไปเที่ยวงานประจำปีก็ได้เห็นรถม้าบ้านหลังใหญ่ๆ ก็อยากได้ เสร็จ
จากเที่ยวงานก็มาบอกพ่อกับแม่ว่าอยากได้บ้านหลังใหม่ อยากได้รถม้า นั่ง และพ่อแม่ก็คิดว่า
เมื่อไหร่เราจะร่ำรวยจากห่านตัวนี้ และคิดว่าทำไมห่านไม่ไข่วันละหลายฟอง จะได้มีเงินเยอะๆ ก็
ปรึกษาเมียว่าเราลองผ่าท้องห่านดูจะมีหลายฟองในท้องห่าน ไม่มีอะไรเหมือนที่คิดก็เสียใจ อยาก
ให้ห่านมีชีวิตขึ้นมาเหมือนเดิมแต่ก็ทำไม่ได้ พวกเขาจึงต้องสูญเสียห่านที่มีไข่ทองคำไปโดยไม่ได้
อะไรเลย

วิทยากร นางสาวพัชรี แพรทอง

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เสื่อกับนายพรานปีน

มีฟัวเมียคู่หนึ่ง ฟัวเป็นนายพรานปีนล่าสัตว์ก็เข้าไปหาสัตว์ทุกวัน ก็ได้กลับมาทุกวัน
เมียเห็นได้กลับมาทุกวันจึงถามว่า “ทำอย่างไรถึงได้สัตว์กลับมาทุกวัน” ฟัวบอกว่า “เสื่อกาบมา
ให้” แต่สัญญากับเสื่อว่าจะต้องไม่บอกใคร แล้วเสื่อจะคาบมาไว้ที่หัวตอ แต่ถ้าบอกใครจะให้
หน่อไม้งอกมา ครบ 3 ครั้งเมื่อใดพรานจะต้องตาย พอรุ่งเสื่อกก็คาบเนื้อมาวางที่ตอ ไม้และก็เห็น

หน่อไม้แตกออกมา 1 หน่อ ก็พอรู้ว่าพรานจะพูดเรื่องนี้กับใคร เมื่อพรานมาถึงเสือกก็ถามว่า “มีงบอกใครมั่ง” นายพรานก็ตอบว่า “ไม่ได้บอก” แล้วเสือกก็เดินกลับไป ส่วนเมียก็ได้เล่าเรื่องให้แม่ชายฟังว่าเสือกาบเนื้อมาให้ แล้วพอวันต่อมาเสือกก็เห็นหน่อไม้แตกหน่อขึ้นมาอีกรวมเป็น 2 หน่อ ครั้งนี้เสือกไม่พูดอะไร หลังจากนั้นแม่ชายได้ไปบอกคนอื่นต่อ หน่อไม้ที่ 3 ก็งอกออกมาอีก พอเสือกมาที่ไทรธรมมาก นายพรานเดินมาจะเอาเนื้อเสือกก็ค้นนายพรานทันทีจนนายพรานเสียชีวิต

วิทยากร นายรุ่ง น้อยสัมฤทธิ์

วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

คนใจบุญกับคนขี้เหนียว

ยังมีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่งที่ใจบุญ และอีกครอบครัวหนึ่งเป็นครอบครัวที่ขี้เหนียว วันหนึ่งแถวคาวปลาหลงใจทั้งสองครอบครัวนี้ จึงแปลงกลายเป็นหญิงชราแต่งกายสกปรก เดินทางมาขอข้าวปลาอาหารครอบครัวคนขี้เหนียว ครอบครัวคนขี้เหนียวก็ไล่หญิงชราไป บอกว่าไม่มีข้าวปลาจะให้กิน สกปรก เหม็นก็เหม็น อย่าขึ้นมาบนบ้านให้เป็นเสนียดจัญไร หญิงชราจึงเดินทางไปที่บ้านของคนใจบุญ และขอข้าวปลาอาหารเหมือนเดิม ครอบครัวของคนใจบุญก็ยกข้าวปลาอาหารมาให้หญิงชรากิน และบอกให้หญิงชราพักที่บ้าน และหาเสื้อผ้ามาให้หญิงชราเปลี่ยน หญิงชราจึงพักอยู่ที่นั่นเป็นเวลาหลายวัน เมื่อหญิงชรากลับจึงได้มอบเงินทองให้แก่ครอบครัวคนใจบุญเป็นจำนวนมาก ต่อมาครอบครัวของคนใจบุญก็กลายเป็นเศรษฐีและอยู่กันอย่างมีความสุข

วิทยากร นางขวัญชนก โชตะนา

วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ลูกเนรคุณ

มีสองสามีภรรยาคู่หนึ่ง ใช้ชีวิตร่วมกันมา 2 ปี แต่ไม่มีลูก เขาทั้งสองปรึกษากันว่าจะเอาลูกของคนอื่นมาเลี้ยง อยู่มาวันหนึ่งเขาทั้งสองได้ไปเที่ยว และได้เจอเด็กผู้หญิงตัวเล็กคนหนึ่งนอนร้องไห้อยู่ในถังขยะ ทั้งสองรู้สึกสงสารจึงนำเด็กน้อยคนนั้น ไปเลี้ยงเป็นลูก โดยทั้งสองเลี้ยงดู

และทะนุถนอมให้ความอบอุ่นแก่เด็กน้อยอย่างดี เมื่อโตขึ้นก็ส่งให้เรียนหนังสือในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง พ่อแม่หวังให้ลูกสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แต่เมื่อลูกสาวสอบเข้าไม่ได้พ่อแม่ก็ไม่คู่ค้ำลูกเลย จึงส่งลูกเรียนมหาวิทยาลัยเอกชน ต่อมาทางโรงเรียนเชิญผู้ปกครองไปพบและบอกกับพ่อแม่ ว่า ลูกได้ทำให้มหาวิทยาลัยเสียชื่อเสียง โดยนัดผู้ชายไปนอนที่โรงแรมและติดยาเสพติด เมื่อพ่อแม่ได้ทราบก็โกรธลูกมาก จึงได้พาลูกกลับบ้านและได้คู่ค้ำลูก แต่สุดท้ายก็ยอมยกโทษให้ลูก เนื่องจากความรักที่มีให้ลูกนั้นมีมากมายเหลือเกิน อยู่มาวันหนึ่งพ่อกับแม่ไปต่างจังหวัด จึงได้เตือนลูกว่าห้ามพาใครมาที่บ้านและห้ามออกไปเที่ยวที่ไหน ลูกก็รับปาก เมื่อพ่อกับแม่ไปได้ไม่นานลูกก็นำเพื่อนผู้ชายมาที่บ้านและได้ขโมยของมีค่าไปหมด โดยได้เขียนจดหมายทิ้งไว้ว่า “ลูกรู้แล้วพ่อแม่ไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริง จึงต้องทำอย่างนี้” พ่อกับแม่กลับมาเห็นของมีค่าหายไปที่ตกใจ เมื่อเจอจดหมายก็เปิดอ่านจึงรู้ความจริงก็ได้แต่เสียใจ

วิทยากร นางขวัญชนก โชชนะนา

วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

น้ำใจคน

มีนายพรานหนึ่งแกลหากิน โดยการล่าสัตว์ เมื่อหามาได้แกะจะแบ่งไว้กินส่วนหนึ่ง เหลืออีกส่วนหนึ่งแกลก็จะนำไปขาย นายพรานคนนี้แกลมีเมียสองคน เมียหลวงชื่อช่อนกลืนอีกคนชื่อมะลิ ฝ่ายนายพรานมีเรื่องที่สงสัยอยู่เรื่องหนึ่งคือ เวลาที่นายพรานไปบ้านแม่ช่อนกลืนจะได้กินข้าวกับเนื้ออย่างบ้าง เนื้อเค็มบ้าง แต่เวลาไปบ้านแม่มะลิจะได้กินแต่เนื้อสดๆ เอาทำแกงบ้าง ลาบบ้าง ความสงสัยนี้ถูกเก็บอยู่ในใจหลายวันจนทนไม่ไหว วันหนึ่งได้โอกาสเหมาะลูกเต้าไม่อยู่ จึงถามเมียที่ชื่อมะลิว่า “นี่แม่มะลิ พี่มีเรื่องอยากจะถามสักหน่อยแม่มะลีย่าโกรธพี่นะ” มะลิจำตอบว่า “พี่มีเรื่องอะไรก็ถามมาเถอะ” ว่าแล้วนายพรานจึงถามว่า “พี่นะสงสัยมานานแล้วว่า เวลาที่บ้านนี้ที่ไรพี่ได้กินข้าวกับเนื้อสดทุกครั้งไป” มะลิจำตอบว่า อ้อไม่ยากเลยพี่ เวลาพี่แบ่งเนื้อมาให้มะลิจะเอาไว้แต่พอกินและเหลือจากนั้นก็แบ่งให้เพื่อนบ้านคนละนิด บ้านละหน่อย เวลาเพื่อนบ้านเขาหาได้เขาก็จะแบ่งให้เรา เราจึงมีเนื้อสดกินเกือบทุกวัน” ต่อมาอีกวันนายพรานจึงไปบ้านแม่ช่อนกลืนบ้าง แล้วแกล้งพูดว่า “อยากจะกินเนื้อสดๆ บ้าง กินแต่เนื้อแห้งๆ จนชักเบื่อแล้ว” ช่อนกลืนจึงพูดว่า “ก็พี่หาไม่ได้จะเอาเนื้อสดๆ ที่ไหนมากิน นี่ดีแต่มาได้มา ก็ย่างใส่เกลือบ้าง

หอรกนะ ถึงได้มีกิน” นายพรานได้ยื่นกัร่าพึงในใจ “ขอหนอใจคน การที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน บ้านมันคืออย่างนี้เอง”

วิทยากร นายรุ่ง น้อยสัมฤทธิ์

วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

หวินางฟ้า

เด็กหญิงคนหนึ่งเป็นเด็กดี รักและกตัญญูต่อพ่อแม่ การเรียนเขียนอ่านก็เก่ง ทั้งยังทำการงานเล็กๆ น้อยๆ ช่วยพ่อแม่ให้ชื่นใจ แม้จะยากจนก็มีกำลังใจทำงานเพื่อลูก จะได้อยู่ดีกินดี

วันหนึ่งเทพธิดาผู้คุ้มครองเด็กดีจึงมอบหวินางฟ้าให้เด็กหญิงเป็นของขวัญ ซึ่งในวันดีคืนดีเมื่อเด็กหญิงใช้หวินางฟ้าหวิผม ก็มีดอกพิกลทองหล่องลงมาบ้าง หรือมีดาวทองดวงนิดๆ ตกลงมาบ้าง เด็กหญิงก็เก็บรวบรวมไว้ให้แม่ไปขายที่ร้านทอง ได้เงินมาเลี้ยงชีวิตกันต่อไป

ต่อมาเพื่อนของเด็กหญิงเด็กดีได้แอบขโมยหวินางฟ้าไป เด็กนั้นเป็นเด็กไม่ดี คือกับพ่อแม่และครู เรียนไม่เก่งได้คะแนนที่โหลเป็นประจำ และเกียจคร้านทำงานเล็กๆ น้อยๆ ในบ้าน แม่กวาดบ้านถูบ้านก็ไม่ยอมทำ จึงทำให้พ่อแม่เฝ้าระวังลูกคือ เมื่อเด็กนั้นขโมยหวินางฟ้ามาได้ ก็วิ่งมาที่กระเจกเงา แล้วก็จัดแจงหวิผม ทันใดนั้นก็มิจังจกตกลงมาจากการหวิผมครั้งแรก และในครั้งต่อๆ มาก็มีหนูบ้าง หนอนบ้าง ูก็มี ตกหล่นมาจากการหวิผมของเด็กไม่ดี

“หวิผีทะเล” เด็กไม่ดีร้องอย่างตกใจกลัว แล้วขว้างหวิทิ้งไปเต็มแรง หวินั้นก็ลอยมาตีเด็กไม่ดีอย่างเต็มแรงหลายที แล้วก็ลอยกลับไปอยู่กับเด็กดีตามเดิม ฝ่ายเด็กไม่ดีนั้น เมื่อโดนหวิเขียนตีก็เจ็บปวดและหวาดกลัว และยังมีใครคนหนึ่งหมั่นกระซิบที่หูว่า “ถ้าไม่ยอมเป็นเด็กดี ก็จะไม่โดนหวิตีเจ็บๆ อีก นะจ๊ะ” ความกลัวโดนหวิตีเจ็บๆ อีก เด็กนั้นก็พยายามเล่าเรียนเขียนอ่านจนเก่ง และหมั่นทำงานรับใช้พ่อแม่ เลยกลายเป็นเด็กดีเด็กขยันไปได้ด้วยอำนาจของไม้เรียว ที่มาในรูปร่างของหวินางฟ้า

วิทยากร นางสาวหนึ่งฤทัย ยิ้มพยัคฆ์

วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

กระต่ายกับเต่า

กาลครั้งนั้นนานมาแล้ว มีกระต่ายกับเต่าคู่หนึ่งซึ่งไม่ค่อยถูกกันอยู่แล้ว วันหนึ่งกระต่ายก็ถามกับเต่าว่า “เจ้าเชิงช้าอย่างนี้จะไปสู่ะไรกับใครได้” เต่าก็ถามว่า “ทำไมต้องดูถูกผู้อื่นเช่นนี้” เต่าเกิดความไม่พอใจ กระต่ายจึงท้าเต่าวิ่งว่าใครจะถึงเส้นชัยก่อนกัน ทีนี้พอเริ่มการวิ่ง ทั้งเต่าและกระต่าย หนทางวิ่งไกลมาก พอวิ่งไปเต่าก็เริ่มตามหลังกระต่าย กระต่ายนำเต่าไปก่อน กระต่ายก็บอกกับเต่าว่า “เจ้าวิ่งยังงี้ก็แพ้ข้า” เต่าก็เร่งความเร็วและเอาชนะกระต่ายได้ ที่เต่าชนะกระต่ายได้ เพราะกระต่ายชะล่าใจว่าตนเก่งที่สุด แต่เต่าก็เอาชนะกระต่ายได้ นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าอย่าดูถูกผู้อื่นมันเป็นเรื่องไม่ดี

วิทยากร นางสาวปรีดิพัทธ์ ทองอ่อน

วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

พ่อกับลูก

ครั้งหนึ่งมีชายแก่คนหนึ่งไม่ปรากฏชื่อตัวชื่อสกุลในสามะโนคร้ว เพราะแจกใบสำรวจทะเบียนบ้านไปไม่ถึง ชายแก่คนนี้มีลูกหลายคนเพราะแก่ไม่มีวิญญูที่จะฟัง โฆษณาสินค้าในเวลา กลางวัน สมัยยี่สิบปีมาแล้วในละแวกบ้านแกโดยรอบ ลูกแกจะทะเลาะกันวุ่นวายอยู่ไม่ขาด พ่อสั่งสอนเท่าใด ลูกเหล่านั้นก็ไม่สนใจ

อยู่มาวันหนึ่งลูกทะเลาะกันตั้งแต่เช้า ก่อนเวลาที่เคยเริ่มทะเลาะกันตามปกติ พ่อเห็นว่า น่าจะกินขอบเขตเสียเป็นแน่แล้ว จึงคิดอุบายบอกให้ลูกแยกย้ายกันเข้าป่าคนละทิศละทางไปหา แขนงไผ่มาคนละสองสามอันตามแต่จะหาได้ ฝ่ายลูกเข้าใจว่าพ่อจะให้หาไม้ไผ่มาเจียนตน เพราะ รู้กันอยู่ จึงถ่วงเวลากลับมาจนเย็นถึงกลับมาพร้อมหน้ากัน ถือแขนงไผ่เล็กๆ ที่จะหักได้ง่ายเมื่อ เจียนดี พ่อเอาแขนงไผ่เหล่านั้นมามัดรวมกันเป็นกำเดียว พวกลูกพากันคัดค้านว่า ถ้าพ่อจะดีก็ ขอให้ตีด้วยแขนงไผ่ที่แต่ละคนหามา การรวมตัวกันเป็นมัดอย่างนี้ตีเท่าไรก็ไม่รู้จักหักชักอันซื่อ พ่อฝ่ายพ่อก็สอดแทรกเรื่องความสามัคคี พ่อบอกว่าไมตีหรือกแต่จะทำให้ดูว่าถ้าพวกเจ้าหักแขนงไผ่ อันเดียวนั้นทำโดยง่าย แต่ถ้ารวมกันอย่างนี้ เจ้าจะหักไม่ได้ เช่นเดียวกันพ่ออยากให้เราเจ้า สามัคคีกัน รวมตัวกันเข้าใจไหม

ตั้งแต่นั้นมาลูกของชายแก่ก็มีแต่ความสามัคคีกัน ช่วยกันทำงานอย่างขยันขันแข็งสร้าง
ความพอใจให้แก่ผู้เป็นพ่ออย่างมาก

วิทยากร นางสมจิตต์ ปานทอง

วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ไต่กับพลอย

ไต่แก้ตัวหนึ่งขณะที่คู่ยี่เขี่ยดินหาอาหาร ไปเจอพลอยเม็ดหนึ่งงามดีมีค่ามาก จึงพูดเปรยๆ
ขึ้นว่า “ถ้าเจ้าของของเจ้ามาพบเจ้าตอนนี้ เขาคงเก็บเจ้าไปฝังไว้ที่หัวเหวนตามเดิม นี่เจ้าไม่มี
ประโยชน์อะไรแก่เรา ผู้แต่ข้าวสุกข้าวสารเมล็ดเดียวก็ไม่ได้” ว่าแล้วก็ยี่เขี่ยเลยไปในแปลงอื่นๆ

ไต่แก้อีกตัวหนึ่งยี่เขี่ยดินหาอาหารอยู่ใกล้ๆ ได้ยินคำพูดเปรยๆ นั้นเข้า ก็จิกคาบเอา
พลอยเม็ดนั้นไปให้เจ้าของ เจ้าของนี้โปรยข้าวเปลือกให้ไต่พลอยหลุดจากหัวเหวนเมื่อไรไม่รู้ตัว
หาจนปวดหัวอยู่หลายวันแล้วก็ไม่พบ เมื่อไต่แก้ตัวนี้้นำเอามาให้เจ้าของเอาพลอยข้างเจ็กฝังใน
หัวเหวนตามเดิมแล้วก็เลี้ยงไต่แก้ตัวนี้อิ่มหนำสำราญเป็นพิเศษ ไม่ต้องยี่เขี่ยอาหารให้ลำบากอีก
ต่อไป

วิทยากร นางสมจิตต์ ปานทอง

วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เทวดากับคนขับเกวียน

ชายผู้หนึ่งขับเกวียนไปในป่าลูกล่อเกวียนตกหล่มลึก คว้าลากไปไม่ไหว ชายผู้นั้นกลัว
จะมีค่าอยู่กลางทาง จึงบนบานขอให้เทวดาช่วย ในขณะนั้นเทวดาที่เป็นเจ้าป่า ลงมาจากต้นไม้
บอกแก่ชายผู้นั้นว่า “จะมัวบนบานอยู่ทำไมเล่า จงเอาบ่าแบกลูกล่อเข้า แล้วเขี่ยนควายให้เดิน ลูก
ล่อก็จะเคลื่อนที่จากหล่มได้ การที่ร้องโวยวายบนบานไปเสียก่อน ยังไม่ทันจะลองกำลังของตนเอง
ให้เต็มฝีมือเช่นนี้ จะมีทางสำเร็จได้อย่างไร” ว่าแล้วเทวดาก็ป็นต้นไม้กลับขึ้นไป

ชายผู้นั้นก็เอาป่าแบกลูกธนูเข้า แล้วเขียนควายให้เดิน แต่เมื่อป่าอยู่ในอาการแบกลูกธนูก็เขียนควายไม่ถึง ครั้นจะเขียนควายให้ถึงก็ต้องเอาป่าออกจากลูกธนู เกวียนจึงต้องอยู่ในลักษณะที่ตกหล่นอย่างเดิม ชายผู้นั้นบนบานเทวดาอีก เทวดาเจ้าป่าก็ไต่ลงมาจากต้นไม้อีก ชายผู้นั้นจึงเล่าความตามที่ได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของเทวดาแต่ไม่มีทางจะทำได้ ขอให้เทวดาช่วย เทวดาบอกว่า เทวดาจะช่วยให้แต่งงานเบาๆ หรืองานที่จวนจะสำเร็จผลอยู่แล้วเท่านั้น งานขนาดเกวียนตกหล่นเล็กน้อยนี้เทวดาช่วยไม่ไหว ขอให้ชายผู้นั้นรีบเดินไปที่ชายป่า จะพบบริการขรรคยถกเกวียนที่ตกหล่นจมโคลนหรือกลิ้งตกลงไปข้างทาง ไปว่าจ้างเขาให้เขาเอารถปั้นจั่นมายกขึ้น เทวดาจะช่วยเฝ้าเกวียนไว้ให้

นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า เมื่อทำเองด้วยแรงไม่ไหว ก็ต้องใช้เครื่องทุ่นแรง

วิทยากร นางสาวหนึ่งฤทัย ชีมพัทธ์

วันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานมุขตลก

ใช้กิ่งก้อไปซื้อของ

วันหนึ่งมีงู กบ คางคก และกิ่งก้อได้รวมตัวกินเหล้ากัน แล้วก็คุยกันไปเรื่อยๆ เรื่องโน้นเรื่องนี่จนเหล้าหมด กบก็ออกไปซื้อเหล้ามา แล้วมาคุยต่อ เหล้าหมดก็ให้คางคกไปซื้อ พอหมดอีกก็ให้งูไปซื้อ ทุกตัวไปและกลับมาด้วยความว่องไว แล้วพอเหล้าหมดอีกก็ให้กิ่งก้อออกไปซื้อ ทั้งสามก็รอกิ่งก้อจนเช้า สว่างเมา ทั้งสามคิดว่ากิ่งก้อได้เซดเงินไปแล้วพอเปิดประตูมาก็เห็นกิ่งก้อยืนหันหลังอยู่ทั้งสามจึงเข้าไปต่อว่า กิ่งก้อตอบว่าข้ายังใส่รองเท้านี่ไม่เสร็จเลย

วิทยากร นายสงกรานต์ พรหมทรัพย์

วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ใครโง่กว่ากัน

มีครอบครัวอยู่ครอบครัวหนึ่ง เป็นครอบครัวที่รวยเป็นเศรษฐี เมื่อเขาไม่มีแม่มีแต่พ่อ กับลูกชาย 2 คน เมื่อพ่อเสียชีวิตก็ทำพิธีกรรมแบ่งสมบัติไว้คนละครึ่ง ลูกคนโตเป็นคนที่ยันทำมาหากินรู้จักอดออมก็เลยยิ่งรวยขึ้นไปอีก ทำให้มีเงินเยอะ แต่กับคนน้องที่งานการก็ไม่ทำเอาแต่เที่ยวเล่นไปวันๆ เล่นแต่การพนัน ไม่คิดจะเก็บเงิน เมื่อเป็นอย่างนี้เรื่อยมา เงินทองผู้น้องก็หมดลง ไม่มีเงินใช้ก็ไม่รู้จะทำยังไง ก็เลยคิดวางแผนจะไปขโมยเงินของผู้พี่ แต่ยังไม่ทันจะขโมย ผู้พี่ก็รู้ข่าวว่าน้องจะมาขโมย จึงหาวิธีที่จะเอาเงินไปซ่อน คิดไว้หลายวิธี แต่ก็ไม่รู้จะทำยังไงดี สุดท้ายก็มาลงเอย โดยวิธีการเอาเงินมาใส่ไหไปฝังดิน เมื่อคิดได้ดังนั้น ก็ทำตามที่คิดไว้เพราะกลัวว่าน้องจะมาขโมยจึงจัดการเอาเงินใส่ไหแล้วเอาดินกลบ ผู้พี่คิดว่าผู้น้องจะรู้ว่าเอาเงินมาฝังไว้ที่ไหนก็เลยคิดว่า เธอจะทำยังไงดินะน้องจึงจะไม่รู้ว่าเอาเงินมาฝังไว้ที่ตรงนี้ จึงได้เขียนป้ายขึ้นมาว่า “ที่นี่ไม่มีเงินอยู่” แล้วก็กลับบ้าน เมื่อผู้เป็นน้องมาค้นหาเงินก็ไม่เจอจึงเดินหา จนมาถึงที่พี่เอาเงินมาฝังก็เจอป้ายที่เขียนไว้ว่าไม่มีเงินอยู่ เขาจึงคิดว่าใช่แน่ พี่คงเอาเงินมาฝังที่นี่แน่ แต่กลัวว่าตนจะรู้จึงเขียนป้ายไว้เช่นนี้ น้องก็เลยลงมือขุด ขุดไปเรื่อยๆ ก็พบไห เอาไหขึ้นมาเปิดก็พบเงินมากมาย น้องจึงขโมยเอาไป แล้วเอาดินกลบฝังไว้เหมือนเดิม แต่ด้วยความกลัวว่าพี่จะรู้ว่าตัวเอง

เอาเงินไปจึงเขียนป้ายไว้ว่า “ไม่มีคนเอาเงินไป” ก็ชอบเรื่องแต่เพียงเท่านี้ ทุกวันนี้ก็ยังไม่ว่าใคร
โง่กว่าใคร

วิทยากร นางสาวปรีดิพัทธ์ ตองอ่อน

วันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

คนหูตึง

เนื้อความนิทานมีอยู่ว่า มีชายคนหนึ่งอาศัยอยู่ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เขาเป็นคนที่อยู่อย่าง
เรียบง่ายไม่ชอบสนทนากับใคร แต่เขาจะเป็นที่ชอบเล่นนิทานให้เด็กในหมู่บ้านฟังอยู่เสมอ
อย่างเช่นวันนี้ก็เหมือนกันเป็นวันที่อากาศแจ่มใส เขาก็มานั่งที่ใต้ต้นไม้ข้างบ้านและเรียกเด็กๆ มา
ฟังนิทาน วันนี้เขาจะเล่าเรื่องคนหูตึงให้เด็กๆ ฟัง เขาเล่าว่ามีผู้ชายคนหนึ่งของเขาตั้งเวลาได้ยา
อะไรมันก็จะเพี้ยนไป วันหนึ่งเขาเดินไปตัดหญ้า มีสองสามภรรยาที่นั่งกินข้าวอยู่ และฝ่ายสามภรรยา
ผู้ชายคนนั้นว่า “จะไปไหน” ผู้ชายหูตึงได้ยินก็ตอบว่า “กินแล้ว” สองสามภรรยาเห็นว่าชายผู้นั้น
ไม่ได้ยินก็ถามอีกครั้งว่า “จะไปไหน” ที่สองสามภรรยาถามอย่างนั้นก็เพราะว่าไม่อยากจะให้ชายหู
ตึงมากินอาหารด้วย เพราะอาหารมีเนื้อแต่ของอร่อย แต่ชายหูตึงนี้คิดว่าสองสามภรรยาไม่ได้ยิน
จึงเดินเข้าไปใกล้และเห็นว่าอาหารที่ทั้งสองสามภรรยาที่นั่งกินอยู่นั้นมีแต่ของดี จึงตอบไปว่า “กินอีก
ก็ได้” เมื่อชายผู้นั้นเล่าจบทั้งหมดก็หัวเราะจนท้องแข็ง กับคำว่า “กินอีกก็ได้”

วิทยากร นางลีนจี เกิดผล

วันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ตาบอดกับหูหนวก

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีเพื่อนเกลอกันอยู่ 2 คน คนแรกซื้อตาบอดพิการทางตา คนที่ 2
ซื้อหูหนวกพิการทางหู พวกเขารักกันมากคอยช่วยเหลือกันเมื่อยามทุกข์ยาก อยู่มาวันหนึ่งตาบอด
กับหูหนวกได้คิดแผนการชั่วขึ้นมาคือการขโมยไก่ ตกกลางคืนทั้งคู่ก็ได้ลงมือตามแผน โดยเข้าไป
ได้ดูของชาวบ้านคนหนึ่งชื่อสมศักดิ์ ซึ่งได้นอนหลับอยู่บนบ้าน ตาบอดบอกหูหนวกว่าจะเป็น

คนไปจับไก่เอง โดยให้หนูหนวกบอกว่าไก่อยู่ตรงไหนและคอยดูเจ้าของบ้านด้วย หนูหนวกก็รับคำ ตาบอดก็เข้าไปในเล้าไก่เอามือคลำไปมากี่โคนทางไก่ ก็ร้องจนเจ้าของบ้านตื่น นายสมศักดิ์ก็ ตะโกนว่ามีคนขโมยไก่ จึงยิงปืนขึ้นฟ้าเพื่อขู่พวกขโมย ตาบอดได้ยินก็บอกให้หนูหนวกหนี ทั้ง สองวิ่งอย่างรวดเร็วแต่ตาบอดมองไม่เห็นจึงวิ่งชนต้นไม้แล้วสลบไป หนูหนวกพาตาบอดกลับบ้าน หลังจากคืนนั้นทั้งสองก็เลิกขโมยไก่และกลับตัวเป็นคนดี

วิทยากร นางขวัญชนก โชชนะนา

วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

น้ำพุวิเศษ

มีหมู่บ้านหนึ่ง ที่ท้ายหมู่บ้านมีกระท่อมอยู่หลังหนึ่ง ซึ่งมีตากับยายที่แก่ชราและไม่มีลูก แต่ตากับยายอยากมีลูกมาก ตามีอาชีพหาผักในป่าเพื่อให้ขายไปขายในหมู่บ้าน วันหนึ่งตาเข้าไปหา ผักในป่าลึก มีนกตัวหนึ่งร้องเพลงไพเราะมาก ตาก็ได้ตามเข้าไปในป่าลึกมาก หลังจากนั้นตาก็ อ่อนเพลียเป็นลมได้ร่มไม้ใหญ่ ตารู้สึกตัวอีกทีก็ค่ำ ที่ข้างกายตานั้นมีน้ำพุ ตาจึงลงไปล้างหน้าล้าง ตัวเสร็จแล้วก็กลับบ้าน ไปถึงบ้านยายเห็นเข่าก็ถามว่า “แกเป็นใครมาจากไหนฉันไม่รู้จัก” ตาก็ บอกว่า “ฉันก็เป็นสามีนะคะ” ยายบอกให้ตาไปดูกระท่อม พอตาไปดูกระท่อมก็เห็นตนเองกลับ กลายเป็นหนุ่มรูปหล่อ ตาจึงเล่าให้ยายฟังว่าคนไปพบอะไรมาบ้าง แล้วตาจึงพาขายไปที่น้ำพุแล้ว ให้ยายล้างหน้า ยายก็กลายเป็นหญิงสาวสวยขึ้นมาทันที วันหนึ่งคนในหมู่บ้านรู้ข่าวจึงพากันไปที่ บ้านตากับยาย และขอให้ตากับยายพาไปที่น้ำพุ ทุกครั้งล้างหน้าเลยกลายเป็นหนุ่มเป็นสาวกันหมด วันหนึ่งมีเศรษฐีได้รู้เรื่องเข้าจึงไปถามจากตากับยาย ให้ตากับยายพาไปที่น้ำพุ เศรษฐีโลกมากค้ำน้ำพุ เข้าไปมาก จึงทำให้กลายเป็นเด็กทารก ตากับยายจึงได้นำไปเลี้ยงเป็นลูกและสั่งสอนให้เป็นคนดี อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

วิทยากร นางลำยอง คำจำ

วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เต่าแข่งกับครุฑ

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เต่าตัวหนึ่งถูกครุฑจับได้ ครุฑจะกินเต่าเป็นอาหาร เต่าขอร้องว่า ขอให้ลองแข่งกันข้ามมหาสมุทรก่อน ถ้าครุฑแพ้จะยอมปล่อยเต่าไป ครุฑแน่ใจว่าต้องชนะเต่าแน่ เลยตอบตกลง และวันกำหนดแข่งก็มาถึง เต่ารีบเรียกญาติพี่น้องของเต่ามาและนัดแนะว่าให้เต่าแต่ละตัวคละกันไปในน้ำ และอยู่ห่างกันเป็นระยะๆ ตั้งแต่ฝั่งหนึ่งถึงอีกฝั่งหนึ่ง แล้วคอยโผล่หัวขึ้นที่ลวดต่างๆ ให้ครุฑเห็นเป็นระยะๆ ในวันแข่งขันครุฑออกบินพร้อมกับเต่าตัวแรกกลลางลงน้ำ ครุฑบินต่อไปไม่เท่าไรก็เห็นเต่าอีก ซึ่งลอยอยู่ในน้ำและโผล่หัวอยู่ข้างหน้า ครุฑตกใจรีบบินให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก สักครู่ก็เห็นเต่าโผล่หัวอยู่ข้างหน้า ครุฑเร่งบินเท่าไรก็ไม่ทัน เห็นเต่าโผล่หัวอยู่ข้างหน้าครุฑทุกครั้ง และเมื่อถึงฝั่งก็เห็นเต่าคอยอยู่แล้ว ครุฑจึงยอมแพ้เต่า แล้วจึงยอมปล่อยเต่าไปอยู่อย่างปลอดภัยตลอดไป

วิทยากร นางสาวอนงค์กา เทพหวัง

วันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ลิงกับชาวสวน

มีชาวสวนอยู่คนหนึ่งได้ปลูกข้าวโพดไว้ในสวน เมื่อปลูกได้ที่ฝูงลิงก็ได้กินข้าวโพดหมดจนเจ้าของสวนทนไม่ไหว จึงออกอุบายที่จะกำจัดลิงจึงบอกกับฝูงลิงว่าในสวนนี้ไม่มีผลไม้แล้ว ข้าจะไปหาผลไม้กลางเกาะเอง เพราะที่กลางเกาะนั้นมีผลไม้มากมายและก็อร่อยด้วย ดังนั้นฝูงลิงก็ตกลงจะไปเกาะกับชาวสวนด้วย ชาวสวนจึงไปเอาเรือมาหนึ่งลำแล้วให้ฝูงลิงขึ้นไปบนเรือกันหมดทุกตัว ยกเว้นลิงแก่ตัวหนึ่งที่ไม่ได้ขึ้นบนเรือ แล้วก็ร้องบอกไปว่าให้ข้าไปด้วยเถิด ข้าอยากจะไปด้วย แล้วฝูงลิงทั้งหมดก็บอกว่า ไม่ต้องไปหรอกเพราะเจ้าน่ะแก่แล้ว แรงก็ไม่มี ลิงแก่ตัวนั้นก็ไม่ใช่ช่วยนำตามมา เมื่อไปถึงกลางทะเลชาวสวนก็บอกฝูงลิงว่ากระโดดลงไปในน้ำได้แล้ว ข้าจะจับพวกเจ้าถ่วงน้ำให้หมด เพราะพวกเจ้าชอบกินข้าวโพดของข้า ฝูงลิงต่างพากันหวาดกลัวร้องแข่งกันแข่งแซ่ไปหมด แล้วลิงแก่ตัวนั้นก็ได้ออกอุบายมาหลอกชาวสวนว่า ข้ามีของวิเศษที่อยู่ในป่าคือลูกแก้ววิเศษ ถ้าตายไปของวิเศษนั้นจะสูญเปล่า ถ้าข้าตายข้าจะเอาของวิเศษนี้ให้ใครก็ได้คนหนึ่งเป็นสมบัติสืบต่อไป ลิงแก่จะเอาลูกแก้วนั้นให้กับชาวสวน ชาวสวนก็ตกลงจะเอา

ลูกแก้ววิเศษจากลิงแก่ พายเรือพาฝูงลิงทั้งหมดไปเอาลูกแก้วด้วยกัน เมื่อถึงฝั่งฝูงลิงทั้งหมดก็พากันลงจากเรืออย่างปลอดภัย

วิทยากร นายสงกรานต์ พนมทรัพย์

วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

สี่เกลอกับผีดู

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว เขาเล่ากันว่า มีป่าที่บนากลับแห่งหนึ่ง มีผีสิงอยู่ ซึ่งมันอยู่มากในป่าแห่งนั้นถ้าใครเข้าไปแล้วเรียกชื่อมันจะถูกผีจับกิน อยู่มาวันหนึ่งชาวบ้านในหมู่บ้านได้รวมตัวกันเพื่อพิสูจน์ว่า ในป่าที่บนากลับนั้นมีผีจริงหรือไม่ จึงชวนกันเข้าไปในป่า โดยตกลงกันว่าจะไม่มีใครเรียกชื่อใคร เมื่อมีผีทุกคนก็ต่างนอนหลับแล้วให้นายคำเผ่ายามเป็นคนแรก เมื่อถึงเวรของนายเที่ยง นายคำก็ไปบิบบจุมูกให้นายเที่ยงตื่น นายเที่ยงก็เผ่ายามต่อไป แต่เมื่อถึงเวรของนายทองเมื่อนายเที่ยงมาปลุกนายทอง นายทองไม่ยอมตื่นนายเที่ยงจึงตะโกนเรียกชื่อนายทอง ทุกคนต่างตกใจตื่นรวมทั้งนายทองด้วย แล้วต่างคนก็โทษว่านายเที่ยงเรียกชื่อนายทองทำไม เดี่ยวผีต้องมาจับนายทองกินแน่เลย ทุกคนจึงปรึกษากันโดยขุดหลุมให้นายทองลงไปอยู่แล้วเอาใบไม้ปิดไว้ แล้วให้ทุกคนนอนทับไว้ข้างบน ทุกคนก็ทำตามทันที แต่เมื่อตื่นขึ้นมาในตอนเช้า ทุกคนก็ไม่เห็นนายทองในหลุมอีกแล้ว ต่างคนก็พากันวิ่งกลับบ้านอย่างตกใจ และตั้งแต่นั้นมาไม่มีใครกล้าเข้ามาในป่าที่บนากลับอีกต่อไป

วิทยากร นางสมใจ น้อยสัมฤทธิ์

วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ช่างทาสีกับแมว

คำกับขามเป็นเพื่อนที่ชอบพอกันมามากแล้วก็มีเรื่องราวต่างๆ เก็บมาเล่าสู่กันฟังเสมอ ครั้งหนึ่งคำถามขามว่า “เรื่องเล็กนิดเดียวที่กลายเป็นเรื่องใหญ่ ที่แกไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ตกแก่รู้ไหมสิ่งนั้นคืออะไร”

ขาว “ไม่รู้ซี”

ดำ “เรื่องรูเงเต่า” ดำเอ๋ยแล้วก็หัวเราะอย่างขบขัน

ขาว “จริงซีนะ” ขาวว่าอย่างเห็นคล้อยตาม

ดำ “งั้นฉันก็จะเล่าเรื่องเกี่ยวกับรูที่วันนี้ให้แก่ฟังสักเรื่องหนึ่ง”

แล้วดำก็เล่าว่า ช่างทาสีคนหนึ่งเลี้ยงแมวไว้ 2 ตัว ตัวหนึ่งใหญ่มาก อีกตัวเล็กนิดเดียว คือหมายถึงว่า ตัวหนึ่งใหญ่กว่าอีกตัวหนึ่งขนาดแม่กับลูกนั่นแหละ วันหนึ่ง เพื่อนของช่างทาสีไปเยี่ยมเขาที่บ้านก็สังเกตเห็นที่ด้านล่างของประตูปิดห้องเขานะ มีรูเจาะไว้ 2 รู รูหนึ่งเล็กอีกรูใหญ่ เพื่อนของช่างทาสีมันก็ถามว่า “ไอรู 2 รูที่เจาะที่ประตูนี้ เจาะไว้ทำไม” ช่างทาสีก็ตอบว่า “ขามีแมว 2 ตัว ตัวหนึ่งใหญ่อีกตัวหนึ่งเล็กขำราคาญเวลาลมหนาวพัดจ๊จๆ ต้องปิดประตูทำงาน แต่ไอแมว 2 ตัวนี้มันกวนให้ลูกไปเปิดประตูบ่อยๆ ข่าจึงต้องเจาะรูนี้ไว้ที่ประตู ให้มันเวลามันออกไปข้างนอก ข่าจะได้ไม่ต้องเปิดประตูให้มัน”

“แล้วทำไมเจาะทั้ง 2 รูเล่า” เพื่อนมันยังสงสัย

“อ้าว ก็บอกแล้วไงว่ามีแมว 2 ตัว ตัวหนึ่งใหญ่มากอีกตัวเล็กกว่าก็อายุใหญ่่นะสำหรับตัวใหญ่ ไอรูเล็กน่ะก็สำหรับตัวเล็ก”

“โธเอ๋ย!” เพื่อนของเขาอุทาน “ทำไมโรงขนาดนี้นะ ก็ไอแมวตัวเล็กน่ะมันจะอาศัยรูใหญ่ของไอตัวใหญ่ไม่ได้หรือไง”

“จริงแะะ” ช่างทาสีรำพึง “คนเรานี้บางครั้งก็คิดไม่ถึงเหมือนกันว่า เรื่องเล็กน้อยเต่านั่น”

วิทยากร นางสุชามาศ มีทรัพย์

วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เต่าเจ้าโมโห

ครั้งหนึ่งมีสามสหายซึ่งรักใคร่กันมากสหายหนึ่งคือเต่า และอีกสองสหายก็คือ นกสองตัว ทั้งสามอยู่ข้างลำธารเล็กในป่าแห่งหนึ่ง และออกหากินด้วยกันเป็นประจำ ไม่มีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจแต่อย่างใด

แต่ครั้งนั้นกาลเวลาผ่านไปได้ปีหนึ่ง พอเข้าปีที่สองก็ปรากฏว่าฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล แผ่นดินก็ซึกเริ่มแห้งแล้งอับเฉา พืชที่เคยเขียวชอุ่มก็กลายเป็นสีน้ำตาลไหม้ วันแล้ววันเล่าที่

ผ่านไป น้ำในแม่น้ำลำธารและหนองบึงก็ซึกแห้งขอดลง จนมีแต่โคลนเลนตกกัน ทั้งสามสหาย ถึงกับอึดอั้นตันปัญหา ไม่รู้ว่าจะหาหนทางแก้ไขหลีกเลี่ยงความกันดารในป่านี้อย่างไร

อยู่มาวันหนึ่งสหายนกทั้งสองก็บอกแก่เต่าว่า “ขณะนี้ใครๆ เขาก็อพยพไปยังริมธารแห่ง สวรรค์กันเกือบหมดแล้ว เหลืออยู่เพียงแต่เราทั้งสามนี้ เราควรจะหาทางเคลื่อนย้ายไปอย่างพวก เขาบ้างจะดีกว่า มิฉะนั้นเราทั้งสามก็จะต้องตายเพราะความอดอยากแห้งแล้ง ท่านจะคิดอย่างไร หรือ”

เต่าเจ้าอารมณ์ค่อนข้างหงุดหงิดก็พ้อเอาว่า “แล้วข้าจะเดินไปได้สักถิ่นน้ำอย่างเขา ส่วน ท่านทั้งสองมีปีกบินไปได้สบาย แต่ข้าพเจ้าสิไม่มีปีกเหมือนท่าน” พูดได้เท่านั้นเต่าก็ส่งเสียง ร้องให้สะอึกสะอื้นไปมาเพราะความน้อยใจที่ตัวไม่มีปีกบินได้เหมือนอย่างสหายทั้งสอง จนทำให้นกทั้งสองรู้สึกเวทนา และคิดหาทางที่จะช่วยเหลือพาเต่าไปด้วย

“อาล่ะ” นกพูดขึ้นเมื่อคิดหาทางได้ “เราทั้งสองสามารถพาท่านไปกับเราได้”

“ท่านจะได้อย่างไร” เต่ายังแคลงใจ

“เราจะคาบปลายไม้ทั้งสองของกิ่งไม้อันหนึ่งไว้ด้วยปากของเรา” นกตัวหนึ่งอธิบาย

“ท่านก็คาบตรงกลางไม้ไว้ วิธีนี้เราก็สามารถจะบินนำท่านไปจนถึงลำธารแห่งสวรรค์ที่นั่นได้”

“เออจริงสินะ” เต่าร้องอย่างเห็นด้วย “ช่างเป็นความคิดที่วิเศษเหลือเกิน”

“แต่ขอเตือนอย่างหนึ่งว่า ท่านจะต้องระมัดระวังอย่าเปิดปากของท่านในขณะที่เรากำลัง บินอยู่เป็นอันขาด” นกทั้งสองเตือน

“อ้อแน่ล่ะ” เต่ารับปากอย่างแข็งขัน “ถึงจะมีใครมาพูดกับข้า ข้าก็จะหุบปากเงียบไม่ ตอแยะด้วยเป็นแน่”

ดังนั้น สัตว์ทั้งสามก็ตกลงใจออกเดินในตอนเช้าตรู่ของวันรุ่งขึ้น โดยนกทั้งสองใช้ปาก คาบปลายไม้ทั้งสองข้างไว้และให้เต่าคาบกลางไม้ด้วยปากอันแหลมคมของมัน แม้น้ำหนักตัวของ เต่าจะหนักสักเพียงไหน แต่นกทั้งสองก็พยายามกักพินทน บินขึ้นไปยังท้องฟ้าและเป็นยานนำเต่า นั้นไปด้วยกันให้จงได้

ทั้งสามสหายบินผ่านภูเขาสูงที่ปกคลุมด้วยหิมะขาวโพลน ผ่านป่าทึบสูง และทุ่งนาไป ระหว่างทางเรื่อยๆ และเมื่อผ่านทุ่งนาแห่งหนึ่ง มองเห็นกลุ่มชวานากำลังสรวนอยู่กับงานหว่าน เมล็ดพันธุ์ข้าวของเขาอยู่เป็นกลุ่มใหญ่บนผืนนา ชวานาเหล่านั้นแหงนมองดูสัตว์ทั้งสามที่หอบพา กันไป แล้วก็พูดวิจารณ์ว่า

“เจ้าเต่าตัวนั้นมันฉลาดจังนะ ให้เจ้านกสองตัวหามมันไป โดยมันไม่ต้องเดินให้เมื่อย”

ทั้งสามสหายได้ยินทั้งหมด แต่นกทั้งสองก็ไม่มีรู้สึกอะไร เว้นแต่เจ้าเต่าเท่านั้น ที่อด ภาควมใจของมัน ไม่ได้ เมื่อได้ยินคนชมว่ามันเป็นสัตว์ฉลาด

ทั้งสามสหายมองเห็นลำธารสวรรค์อยู่เบื้องหน้าไม่ไกลนักแล้ว ทันใดนั้นเอง ก็มีเด็กเล็กๆ หลายคนที่ยืนอยู่บนเนินเขา ร้องตะโกนขึ้นไปว่า

“เฮ้ยนั่นซิ เจ้านกสองตัวมันช่างเก่งกาจอะไรเช่นนั้น มันช่วยส่งเคราะห์จะพาเจ้าเต่าโง่ไปที่ลำธารแห่งสวรรค์แน่เชียว”

นกทั้งสองไม่สนใจคำพูดของพวกเขาแต่เจ้าเต่านั้นซิ พอได้ยินเช่นนั้นก็เลือดขึ้นหน้า เพราะโมโหมันอยากจะได้พบกับพวกเขาเหล่านั้นว่า “เจ้าเด็กหน้าโง่ เจ้าไม่รู้หรือว่า ข้านี้แหละเป็นคนออกความคิดละ ข้าจึงเรียกว่าเป็นคนฉลาดกว่าเจ้านกสองตัวนี้ต่างหาก”

เมื่อคิดดังนี้แล้ว เจ้าเต่าก็ลืมหูลืมปากของมันหมายจะได้แย่งออกไปให้พวกเขา บนพื้นดินได้ยิน แต่มันเพียงอ้าปากร้องได้คำเดียวว่า “ไอ้” เท่านั้นแล้วมันก็ร่วงลงไปสู่พื้นดินเสียงดังคูบใหญ่

วิทยากร นางสาวพัชรี แพรทอง

วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เลือกลูกเขย

ครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีเศรษฐีคนหนึ่งมีทรัพย์สมบัติมากมายแต่หาลูกชายสืบสกุลไม่ได้ คงมีแต่ลูกสาวสวยแต่เพียงคนเดียว เศรษฐีเป็นกังวลมากด้วยกลัวลูกสาวของตนจะไปเลือกลูกเขยไม่เอาถ่านมาพลาญสมบัติของตน ดังนั้นเศรษฐีจึงตกลงใจจะเลือกหาลูกเขยเสียเอง เศรษฐีป่าวประกาศไปว่า หากชายหนุ่มคนใคร่ตัวว่าเป็นคนดีมีวิชาสามารถแก้ปัญหาที่เศรษฐีตั้งขึ้นได้จะยกลูกสาวให้เป็นภรรยา

หลังจากนั้นมีชายหนุ่มมาสมัครแก้ปริศนาของเศรษฐีกันมากมายแต่ทุกคนต่างสายหน้ากลับไปทั้งสิ้นเพราะข้อเรียกร้องของเศรษฐีนั้นยากเกินไปที่ใครจะปฏิบัติตามได้ เงื่อนไขของเศรษฐีนั้นมีว่า

“ให้แต่งงานในวันนี้ ทำให้ลูกสาวเศรษฐีตั้งครรภ์ในวันที่แต่งงานให้ได้ และต้องมีลูกเป็นชายในวันรุ่งขึ้น”

แม้ว่าเวลาจะผ่านไปหลายปี ไม่ปรากฏว่ามีใครกล้าอาสาเป็นลูกเขยเศรษฐี จนกระทั่งวันหนึ่งมีพ่อค้าหนุ่มเดินทางมาจากต่างเมือง ทราบเรื่องนี้เข้า เขาจึงไปหาเศรษฐี เศรษฐีเห็นชายหนุ่มท่าทางคมสันมีไหวพริบดีก็พอใจนัดให้เข้ามาหาตนในวันรุ่งขึ้น พอได้เวลานัด ชายหนุ่มทิว่ห่อ

ของมาด้วย คนในเมืองนั้นที่รู้ข่าวต่างพากันตามไปดูว่าพ่อหนุ่มน้อยจะแก้ปริศนาของเศรษฐีอย่างไร

เศรษฐีกล่าวว่า “เมื่อเจ้ารับปากจะทำตามข้อตกลงของข้า ให้ลงลายมือไว้เป็นหลักฐาน หากเจ้าปฏิบัติตามเงื่อนไขของข้าไม่ได้ ข้าจะตัดคอเจ้าทันที”

ชายหนุ่มยอมลงชื่อแต่เขาก็ตั้งเงื่อนไขกับเศรษฐีบ้างว่า

“ข้ายังไม่สบายใจอยู่อย่างหนึ่ง อยากจะขอร้องให้ท่านเศรษฐีช่วยข้าด้วย”

เศรษฐีรู้สึกสงสัยถามว่า “เจ้าจะขอร้องอะไรข้าเล่า”

“วันพรุ่งนี้ลูกชายของข้าก็จะเกิดแล้ว แต่ยังไม่มียกกล้วยให้ลูกข้ากินเลย ข้าอยากจะขอร้องท่านเศรษฐีให้อาหน่อกล้วยที่ข้านำมาด้วยไปปลูกให้มันออกลูกออกผลในวันนี้แลให้สุกทันวันพรุ่งนี้ ข้าจะได้เก็บกล้วยมาเลี้ยงลูกข้าได้ทันการ”

เศรษฐีรับเอาหน่อกล้วยมาพร้อมกับรำพึงว่า “ข้าจะทำอย่างไรได้เล่า”

ชายหนุ่มจึงว่า “เมื่อท่านทำให้กล้วยสุกภายในพรุ่งนี้ไม่ได้ ท่านจงรับเอาหน่อกล้วยนี้ไปปลูกเถิด กล้วยต้นนี้ออกผลลูกออกผลและสุกเมื่อใด แล้วข้ายังหาหลานชายให้ท่านไม่ได้ ก็จงตัดศีรษะข้าเสียเถิด”

ตกลงเศรษฐีต้องยกลูกสาวให้พ่อค้าหนุ่มสมองใสคนนี้ เพราะเห็นว่าเขาเป็นคนเฉลียวฉลาดรู้จักพลิกแพลงกล้าทำงานสำคัญๆ ด้วยความมั่นใจ คนที่คิดเป็นยอมเอาตัวรอดได้เสมอ เศรษฐีเชื่อว่าเขาคงจะไม่ทำให้ทรัพย์สมบัติของตัวเองลงเป็นแน่

วิทยากร นายบัญญัติ เสวีวัลลภ

วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ใครโกงกว่าใคร

นานมาแล้วมีชายคนหนึ่งชื่อคง หลังจากบวชเรียนเป็นพระอยู่หลายพรรษาจนความรู้แตกฉาน พระคงก็สึกออกมาแต่งงานอยู่กับหญิงชาวบ้านมีบุตรศรีด้วยกันหนึ่งคน ทิดคงมีนาอยู่แปลงหนึ่งห่างจากบ้านราวยี่สิบเส้น แกขยันทำนาด้วยตัวเอง ทุกเช้าแกจะงูควายออกไปทุ่งนา ตกสายลูกสาวจะนำอาหารไปส่งให้

วันหนึ่งเมียทิดคงได้ปลาตัวใหญ่มา จึงจัดการแกงส้มส่งไปให้สามี เผอิญวันนั้นนางทำกับข้าวเข้าไปหน่อยกว่าลูกสาวจะหิ้วหม้อข้าวหม้อแกงออกไปส่งได้ก็เป็นเวลาเที่ยงไปแล้ว

วันนั้นแควรถอนจัด ระยะทางจากบ้านไปทุ่งนาที่ไกลทางเดินทางฝ่าเปลวแดดไปได้ระยะหนึ่งรู้เหน็ดเหนื่อย นางลูกสาวจึงแวะพักที่ได้ต้นไม้ริมทาง วางหม้อแกงไว้ข้างตัว ตรงนั้นเป็นทางลมพัดโชยมาเย็นสบาย ลูกสาวทิดคงนั่งอยู่ไม่นานก็กลับไปด้วยความเหนื่อยอ่อน

นางฝันว่ามีลูกชายเศรษฐีมารักใคร่ชอบพอนางและคู่ชอนางไปแต่งงานอยู่กินกันอย่างมีความสุข ไม่นานนักนางก็ตั้งครรภ์และคลอดลูกชายอ้วนท้วนน่ารักคนหนึ่งแต่ลูกยังไม่ทันโตก็ป่วยตายไปเสียก่อน นางเสียใจนักจึงร้องให้ตોકชกตัวเหมือนคนบ้า ในขณะที่นางกำลังละเมออยู่นั้นบังเอิญมือไปปิดเอาหม้อข้าวหม้อแกงที่จะนำไปส่งบิดา แกงและข้าวจึงหกเกลื่อนโคนต้นไม้ไปหมด นางตกใจตื่นเดินร้องไห้กลับบ้าน

เมื่อถึงบ้านนางเล่าความฝันให้แม่ นางฟัง แม่ของนางเสียใจตามลูกสาวรำไห้รำพันว่า “โธ่เอ๊ยหลานรัก เกิดมาไม่นานก็ด่วนตายจากตายไปเสียแล้ว ยายยังไม่ได้ทำขวัญให้เลย”

ในขณะที่สองแม่ลูกคร่ำครวญอยู่นั้นทิดคงหิวจนตาลายเดินกลับมาถึงบ้าน เมื่อเห็นลูกเมียพุ่มพวยน้ำตาก็ตกใจ สอบถามว่าเกิดเรื่องอะไรขึ้น เมียเห็นสามีมาก็ดีใจ รีบวิ่งเข้าไปหาแล้วว่า “ตาเอ๊ย หลานเราน่ะซิเกิดมาไม่ทันไรก็ตายไปเสียแล้ว ช่างบุญน้อยจริงๆ” เมื่อทิดคงได้ฟังเรื่องราวทั้งหมดก็ตำลูกเมียของตนว่า “ทุกอย่างมันเป็นความฝัน ทำไมแกสองคนถึงโง่อย่างนี้” อารามโมโหทิดคงจึงคว้าเอาเงินทองผลุนผลันออกจากบ้านไป

ทิดคงซื้อเรือและออกเดินทางท่องเที่ยวไปยังเมืองต่างๆ ในขณะที่กำลังพายเรืออยู่นั้นทิดคงเห็นชายคนหนึ่งนั่งร้องไห้อยู่ริมฝั่ง แกว่ควักหัวเรือเข้าไปถามว่าร้องไห้ทำไมกัน

“ข้าเอมมือออกจากไหเกลือไม่ได้” ชายผู้นั้นตอบ

ทิดคงมองดูแล้วเห็นว่าชายผู้นั้นล้างมือลงไปในไหเกลือกำเกลือเสียเต็มมือ ปากไหม้นแสบเขาจึงดึงมือออกมาไม่ได้ ทิดคงหัวเราะบอกชายผู้นั้นว่าถ้าเขาปล่อยเกลือเสียเขาก็จะเอมมือออกมาได้ ชายผู้นั้นทำตามที่ทิดคงบอกจึงเอมมือออกจากไหได้เขาดีใจมากมอบเบ็ดตัวหนึ่งให้ทิดคงเป็นสินน้ำใจ

ทิดคงพายเรือต่อไปเห็นคนหมู่หนึ่งกำลังเอาเชือกผูกหัวเสาข้างละฝ่ายแล้วออกแรงจูดกันไปคนละทิศละทาง ทิดคงมีความสงสัยแวะเข้าไปไต่ถาม คนกลุ่มนั้นตอบว่า “สามันสั้นไปเราต้องการเสาที่ยาวกว่านี้ เราจึงพยายามดึงให้มันยืดออก”

ทิดคงว่า “ท่านเอ๊ย เสาณะดึงให้มันยาวออกมาไม่ได้หรอก หากท่านต้องการใช้เสาที่ยาวกว่านี้ก็หาเสาอีกต้นหนึ่งมาต่อเข้าไปซิ”

เมื่อคนเหล่านั้นทำตามที่ทิดคงแนะนำก็ได้เสายาวตามต้องการ ทุกคนออกปากชมทิดคงว่า “ช่างมีปัญญาแท้ๆ” และหาไถ่มามอบให้เป็นสินน้ำใจ

ทิดคงยังพายเรือต่อไปจนกระทั่งถึงที่แห่งหนึ่ง มีคนกำลังก่อสร้างตึกก่ออิฐถือปูนอยู่ ตึกที่พวกเขาสร้างประหลาดนัก ไม่มีหน้าต่างเลย ดังนั้นภายในจึงมืดมาก สิ่งที่ทำให้ทิดคงประหลาดใจก็คือ คนกลุ่มนั้นต่างช่วยกันเอาตะกร้า กระบุง หีบ และถัง มาตากแดดไว้ลึกลับแล้ว ยกเข้าไปในตึก หลังจากนั้นก็พากันขนหีบขนตะกร้ากลับออกตากแดดใหม่แล้วขนกลับไปไว้ในตึกอีกวนเวียนอยู่อย่างนี้

“พวกท่านทำอะไรกันจึงขนของเข้าออกไม่รู้จักหยุดเช่นนี้” ทิดคงถามพวกนั้นตอบว่า “พวกเราขนแสงแดดไปเทไว้ในห้องเพื่อให้มันสว่างขึ้น”

ทิดคงหัวเราะแล้วว่า “หากท่านต้องการให้ห้องมันสว่างขึ้น จงเจาะหน้าต่างที่กำแพงซีแสงสว่างจะเข้าไปในตัวตึกเอง” ทิดคงขึ้นจากเรือไปช่วยเจาะหน้าต่าง เสร็จแล้วภายในตึกก็สว่าง คนกลุ่มนั้นไซโยให้ร้องด้วยความยินดี ทุกคนเอ่ยปากชมทิดคงไม่ขาดปากว่า “ท่านช่างมีปัญญาแท้ๆ”

ทิดคงพบเห็นเหตุการณ์แบบนี้หลายครั้งหลายคราก็คิดว่า “ที่แท้ยังมีคนโง่อีกมากมาย ลูกเมียเราแม้จะโง่ไปหน่อย แต่ยังดีกว่าคนพวกนี้อีก อย่างน้อยก็พอสั่งสอนให้รู้จักคิดได้บ้าง” เมื่อคิดได้ดังนั้นทิดคงจึงหันหัวเรือกลับบ้าน ไปอยู่กับลูกเมียดังเดิม

วิทยากร นายวิรัตน์ ตุดดี

วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

แก้วสารพัดนึก

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว ยังมีสามภรรยาคนหนึ่งเป็นคู่ที่ขยันทำมาหากินมากและได้มีเพื่อนเกลอที่อยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งสามภรรยาผู้นี้เกียจคร้านมาก มีแต่เที่ยวและทะเลาะกันเป็นประจำ อยู่มาวันหนึ่งสามภรรยาที่ขยันประกอบอาชีพหลายอย่างแล้วไม่ร่ำรวยสักที คิดขึ้นมาว่า ถ้าจะมีเงินต้องวิดน้ำทะเลเพื่อให้ได้ปลาขาย จึงชวนกันไปวิดน้ำทะเล ทั้งคู่ก็ช่วยกันวิดน้ำทะเล ทำให้เดือดร้อนไปถึงเทวดา เทวดาจึงแปลงร่างลงมาเป็นปลามาพูดกับสองสามภรรยาว่า “ถ้าท่านวิดน้ำในทะเลหมดพวกเราจะไม่มีที่อยู่กัน” แล้วเทวดาก็บอกว่าจะให้แก้วสารพัดนึก “ท่านจะขออะไรก็เพียง 3 ครั้งเท่านั้น สองสามภรรยาดีใจมากและพากันกลับบ้าน

เมื่อถึงบ้านภรรยาที่อธิษฐานขอให้มียักษ์โตและสวยงาม มีที่ดินทำมาหากินและสวนผักผลไม้และสุดท้ายได้อธิษฐานให้มีเงินทอง เพชรนิลจินดา เครื่องนุ่งห่ม ในพริบตาทั้งสาม

อย่างที่สองสามีภรรยาอธิษฐานก็ปรากฏขึ้น ทำให้สองสามีภรรยา ร่ำรวยเป็นเศรษฐีอยู่อย่างมี
 ความสุข ขำความร่ำรวยของสามีภรรยา ก็ได้รำลือไปถึงเพื่อนเกลอที่อยู่อีกหมู่บ้านหนึ่ง เพื่อน
 เกลอที่เก็ยจรั้นก็ได้มาเยี่ยมสองสามีภรรยาที่ขยัน สองสามีภรรยาที่ขยันเล่าให้เพื่อนเกลอฟัง ทำ
 ให้เพื่อนเกลอที่เก็ยจรั้นอยากจะร่ำรวยบ้าง จึงขอแก้วสารพัดนึกไป พอกลับไปถึงบ้านภรรยา
 พูกว่าแก้วผีป้อะไรถึงทำได้แบบนี้ ในพริบตาพวกปีศาจก็เต็มบ้านไปหมด ฝ่ายภรรยาตกใจก็ร้อง
 ออกมาว่าขอให้หายไปให้หมด ในพริบตาพวกปีศาจรวมทั้งสามีก็หายไปหมด ภรรยาเห็นสามี
 หายไปด้วยจึงร้องขอให้สามีกลับมาคนเดียว ในพริบตาสามีก็กลับมา ทั้งสองได้อธิษฐานครบ 3
 ครั้ง ดังนั้นไม่สามารถอธิษฐานขออะไรได้อีก ทำให้สองสามีภรรยาต้องยากจนต่อไป

วิทยากร นางบงกช พูนสุข

วันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

นิทานพื้นบ้านประเภทนิทานเรื่องผี

ผีตายโหง

เรื่องนี้เกิดขึ้นที่ถนนสายหนึ่ง ขณะที่รถรับส่งคนงานวิ่งไปตามถนน โดยคนในรถกำลังสนุกสนานกันอยู่ ทันใดนั้นก็มีส่วนหนึ่งวิ่งผ่านตัดหน้ารถ คนขับรถก็จอดและเดินลงไปดูได้ห้องรถแต่ก็ไม่พบอะไร แล้วอยู่ๆ คนขับรถก็เห็นผู้หญิงคนหนึ่งยืนอุ้มลูกอยู่ข้างถนนคนขับรถจึงเดินไปดู แต่เมื่อเดินเข้าไปใกล้ๆ คนขับรถก็เห็นว่าตัวผู้หญิงคนนั้นไม่ติดพื้นดิน และผู้หญิงคนนั้นก็หายไปในพริบตา คนขับรถตกใจมากจึงวิ่งไปที่รถและขับรถออกไปทันทีโดยไม่บอกใครถึงเรื่องที่เกิดขึ้น เมื่อเวลาผ่านไปหลายวันคนขับรถก็กลับไปถามคนแถวนั้น เขาก็ได้คำตอบว่า ผู้หญิงคนนั้นถูกรถชนตายพร้อมกับลูก และจะออกมาหลอกผู้คนที่ผ่านไปมาบนถนนสายนี้เสมอ

วิทยากร นางสาวอนงค์นภาเทพหวัง

วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

เด็กผี

นานมาแล้วนานจนจำเกือบไม่ได้ มียายคนหนึ่งไปเกี่ยวข้าวในนาข้างป่าช้า ตอนเที่ยงขึ้นมากินข้าวห่อที่ไต้ต้นไม้อันหนึ่ง สักครู่ก็เห็นเด็กเดินผ่านไป แก่ก็เรียกให้เด็กนั้นกินข้าวด้วยกัน ทั้งที่แกไม่รู้จักเด็กนั้นมาก่อน เมื่อชวนแล้วก็แบ่งข้าวให้เด็กนั้นกิน ด้วยความดีใจเด็กนั้นยิ้มให้เห็นฟันซี่ใหญ่โตมาก ยายเห็นก็รู้ว่าถูกผีหลอกจึงวิ่งหนีไปอย่างไม่คิดชีวิต

วิทยากร นายธำรงค์ศักดิ์ เปรมเจริญ

วันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ผียาม่าหญ้า

มีชายคนหนึ่งฆ่าตัวตาย โดยใช้ยาม่าหญ้าฉีดใส่หัวแล้วเอาหมวกสวม เมื่อตายก็ชอบมาหลอกหลอนคนที่ผ่านทุ่งนาที่เขาตาย มันจะทำเหมือนคนธรรมดาขึ้นอยู่ พอคนเดินผ่านจะเห็นผู้ชายใส่หมวกแล้วดึงหมวกออก จะเห็นว่าเป็นผีไม่มีผมเพราะตอนตายผมร่วงหมด

วิทยากร นายยม อิมดี

วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร

ผีตายทั้งกลม

มีผู้หญิงตายทั้งกลม มีคนเห็นว่าตอนกลางคืนถ้าผ่านไปทางหลังวัดจะเห็นผู้หญิงแกว่งเปลกล่อมลูก คนจึงไม่กล้าเดินไปหลังวัด บางคนก็เรียกว่าผีแม่นาค แต่จริงๆ แล้วเป็นผีที่ขับเรือชนสะพานตอนที่อยู่จึงทำให้ตาย แล้วก็หลอกคนที่ผ่านไปมา

วิทยากร นางลำยอง คำน้ำ

วันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2547

สถานที่ บ้านวิทยากร